

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

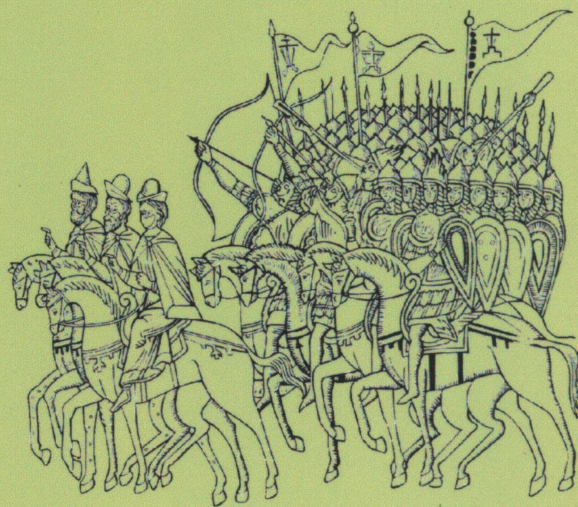
Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Military History & Warfare

Skildringer fra den Slesvigske Krig 1864. Udgivet af Th. Thorson.

Th Thorson

Skildringer fra den Slesvigske Krig
1864. Udgivet af Th. Thorson.

Th Thorson

Skildringer fra den Slesvigske Krig 1864. Udgivet af Th. Thorson.

Thorson, Th

British Library, Historical Print Editions

British Library

1865

8°.

9425.bb.42.

The BiblioLife Network

This project was made possible in part by the BiblioLife Network (BLN), a project aimed at addressing some of the huge challenges facing book preservationists around the world. The BLN includes libraries, library networks, archives, subject matter experts, online communities and library service providers. We believe every book ever published should be available as a high-quality print reproduction; printed on- demand anywhere in the world. This insures the ongoing accessibility of the content and helps generate sustainable revenue for the libraries and organizations that work to preserve these important materials.

The following book is in the “public domain” and represents an authentic reproduction of the text as printed by the original publisher. While we have attempted to accurately maintain the integrity of the original work, there are sometimes problems with the original book or micro-film from which the books were digitized. This can result in minor errors in reproduction. Possible imperfections include missing and blurred pages, poor pictures, markings and other reproduction issues beyond our control. Because this work is culturally important, we have made it available as part of our commitment to protecting, preserving, and promoting the world’s literature.

GUIDE TO FOLD-OUTS, MAPS and OVERSIZED IMAGES

In an online database, page images do not need to conform to the size restrictions found in a printed book. When converting these images back into a printed bound book, the page sizes are standardized in ways that maintain the detail of the original. For large images, such as fold-out maps, the original page image is split into two or more pages.

Guidelines used to determine the split of oversize pages:

- Some images are split vertically; large images require vertical and horizontal splits.
- For horizontal splits, the content is split left to right.
- For vertical splits, the content is split from top to bottom.
- For both vertical and horizontal splits, the image is processed from top left to bottom right.

1. Engelt 161

Skildringer

fra

den slesvigske Krig 1864.

Udgivet af

J. Thorsen,
Premierlieutenant.

K

Kjøbenhavn.

Fr. Woldikes Forlags-Expedition.

1865.

Smaating fra Alsund. Admarsch til Forposttjeneste. En Nat i Sønderborg. Forbi Skandserne. Livet paa Forpost. En Morgenpatrouille. Soldaterløier.

(Meddeelt af en Officier.)

„Sr. Lieutenant! Der flyve de hvide Svaner mod Nord, nu er Foraarsveir i Anmarsch!“ sagde en stor tyk Blaamand, der stod Vedet ved Alsund, til mig, idet han smidskede venligt og trak Beværet lidt an. Det var den første rigtige Foraarsmorgen vi havde her ved Forposterne paa Als. Jeg siger med Forsæt her ved Forposterne paa Als, thi jeg har gjort den Erfaring, at i dette nordiste Ørige kan allerede i meget korte Afstande Veiret være bethdelig forskjelligt. Og nu tilmed en Foraarsluftning, den allerførste Foraarsluftning, er ikke den saa zart, saa lidt forskjellig fra Vinterluftningerne — idetmindste paa de mildere Vinterdage — at der skal Naturmennesker til at skjelne imellem dem. Men denne Morgen, Søndagmorgen den 7de Marts, var der en halv eller maastee en heel Time, i hvilken man fornam, at Foraaret nærmede sig. Den nordiste Himmels tætte graahvide Taager, der nylig havde skjult Himlen og hvilet som et tungt tæt Bevandt paa det rolige Alsund, satte sig i Bevægelse. Det var fuldkommen Vindstille; da gik en melankolsk, tung Susen hen over de store Skove saa hundrede Alen Nord for os. Som et uhyre Theatertæppe, der skjuler Liv og Bevægelse bag sine tætte Volder, laa Taagen der endnu

et Dieblif, saa begyndte den at bølge, at rulle fra Vandspeilet ind over Landet, og det blanke Sund kom nogle Diebliffe tilfhyne.

Hele den lange Bebetkjæbe langs Møsums østlige Bredder stod der taus og stille, og iagttog Naturens Spil.

Tit! Tit! der laa den lille livlige sorte Vilband med sin Mage kun et lille Bøsseskud fra Land. Den var ikke bange for de geværbevæbnede Soldater; hvorfor skulde den være det — den saae dem hver Dag gaae frem og tilbage beroppe paa Banterne, og de havde jo aldrig tilføjet den noget Ondt.

Soldaternes skarpe Die, der fulgte Vandspeilet, opdagede over hele Sundet disse Smaagrupper af livlige sorte Punkter, der ere der og i næste Dieblif ikke ere der. De passiare sammen, pibe, vaffe, lee og fløite, som om det kunde være Mennesker.

Jeg seer ikke saa godt, som Størstedelen af disse mine militære Brødre, der muligviis have været istand til at skaane deres Dine mere end jeg; derfor fik jeg hurtig min lille Rikkert frem for at gotte mig over Vilbandegrupperne. Men det var jo ikke dem, vi skulde tale om — Stoffet er saa rigt herude i den frie Natur, at det Enfelte vanskeligt lader sig fastholde.

Soldaten Nr. 305 stod der endnu og vente paa et venligt Ord til Gjengjæld for det, han havde sagt. Men da det udeblev, trak han Geværret skrappere an, rettede sig med Front mod Fjenden, og — en tæt Rydme bedække hans Ansigt. Han havde en Følelse af noget Eiendommeligt, af Noget der ikke var ganske, som det skulde være: den ærlige Syde havde jo faaet streng Ordre til ikke at tale til Rogen, naar han stod Bebet, men ene og alene vogte paa Fjendens Bevægelse; og nu havde han jo overtraadt sin Bebetpligt.

Taaen lettede steds mere; et Udsjær brød frem gjennem Skymasserne, og hele Alsunds vestlige Kyst blev i nogle Minutter som forgyldt.

Nu var det udover den af Fjenden besatte Kyst, at alle Bedet- og Riffertblikke rettedes.

God Morgen, Hr. Preusser! Herre Gud, har De staaet der hele Natten! Det er dog en Skam, at De skal have saa megen Uleilighed for vor Skyld!

Ja, der stode de. To oppe paa Bakken, Nord for Teglværket; to endnu længere mod Nord. Tre gif og pjadstede i Vandet nedenfor Storstoven.

„I dag have de faaet Arbeide!“ sagde Blaaflappen.

„Hvilket Arbeide? Hvor?“

„Derovre ved Broen — de gaae frem og tilbage og bestille Noget, hvad kan det være.“

Jeg rettede strax Rifferten derpaa. Det var rigtigt. Rige udfor Teglværket ligger der nogle smaa Landgangsbroer; dem var det, Udsjærerne havde travlt med. Vi stode her og lurede paa og frygtede for, at de skulde gjøre Landgang paa Als — nu vare de komne i Tanken om, at vi maaskee vilde dem tillivs, og saa skulde der tumles med disse smaa Baadebroer. Der gif de nu frem og tilbage i Gaasegang. Saa kom der tre Ryttere og holdt stille nede ved Vandet.

„Der er Kavalleri!“ sagde Blaaflappen.

„Det er to Officierer og en Ordonnans.“ Jeg kunde see det gjennem Rifferten.

„Saa er det nok Forpostkommandøren,“ meente Jens, „maa jeg ikke sende dem en Kugle?“

Nu var der kommen Liv i Udsjær — det gjorde mig ondt, at jeg maatte svare:

„Nei, Kammerat! Høst paa, hvad jeg sagde iafes —

lad os ikke faae Feltvagten lagt ud paa den frie Mark endnu — det er for kolbt om Natten.”

Han sukkebe — han tænkte Sit. Mon ikke Tanken skulde været omtrent denne:

„Det tykkes mig, det er noget forkeert Tøieri — Krig have vi — Fjenden kunne vi see og naae med Riffelluglerne — Rislerne ere ladte — og saa — ja, det er stu forkeert, er det!”

Det er muligviis ogsaa forkeert, min gamle Fyde, men det er dog bedst for os Alle for Diebliffet; thi hvad skulde der vel komme ud af at sende en Spidskugle over til den anden Bred? Selv om det nu var saa heldigt, at Ruglen fældebe en Mand, hvad saa? Var der det mindste Glædelige eller Nyttige for os deri?”

Det Eneste, vi vilde kunne opnaae derved, vilde være, at der for Fremtiden daglig vilde blive skudt herover efter enkelt Mand, men ikke engang det tænker jeg paa. Jeg tænker ved Forbudet mod at skyde nærmest paa ikke at irritere Fjenden til ingen Verdens Nytte, saaledes at han nedskyder de Huse her, som han kan naae, og nøder os til at ligge paa aaben Mark.

Bed at nedskrive denne Sætning kommer jeg til at tænke paa en Scene fra forrige Krig. Vi skulde gjøre et Angreb. Den høistkommanderende Officier — der nu forlængst er ansat ved Rhæs Brigade — holdt tilhøest midt iblandt Infanteriet, der havde lagt sig ned, for at styrke sig ved en Snaps og en Bid Brød, forinden Angrebet skulde gaae for sig. De fjendtlige — Slesvig-holstenste — Forposter (Dragoner) holdt i neppe tusinde Skridts Afstand.

Der kom et Par Kanoner rullende henad Veien. Chefen for dem red hen til den Høistkommanderende og spurgte:

„Maa jeg skyde paa dem, Hr. . . . ?”

„Hvad kan det nytte — saa skyde de jo igjen — det kan jo ikke nytte noget!“

„Jeg meente, at Fægtningen strax vilde tage sin Begyndelse, men har altsaa taget feil og beider om Undskyldning,“ sagde Batterichefen.

„Nei, De har slet ikke taget feil! naa saa skyd da — naar De ikke har No paa dem!“

Batterichefen lod strax protse af og indledte Fægtningen.

Men det var Foraaret vi talte om, som den sjette Marts om Formiddagen med det enkelte Pust meldte os sin Nærværelse: det var en Forspids, som var udsendt fra Foraarets Avantgarde — vi kjendte den strax. Vi ere ved at færdes i den frie Luft under Nordens kolde Vinterhimmel blevne til Naturmennesker, der have Noget i os af Værkens og Vibens Væsen. Slog ikke Værken de første Triller det Dieblif, da Taagen lettede! Jeg hørte paa samme Tid Vibens skjærende, men Foraaret saa lysteligt bebudende, Giv-vih nebe i Engen. Og Muldvarpen! den var i rastløs Bevægelse nu, da Frostens var af Jorden. Dump! der faldt den ud af sit lille Hul og ned i Røbe-graven. Det havde den ikke ventet, at en næsten lobret indstaaen Grøvt skulde overskjære dens udstrakte Rige. Der laa den nu saa forbausset i Solskinnet. Blaaflappen stod og saae lidt paa den, saa tog han den forsigtig op og holdt den hen til dens Hul — og glad var den ved atter at forsvinde i sine bælmørke Gange; det var jo et heelt Eventyr for den.

Puf! Puf! løb det idetsamme fra den fjendtlige Ryst. Der stod fem fjendtlige Infanterister lige nebe ved Sundet og skjød over paa Bore. De skjød paa endeel Soldater,

som arbeidebe i en tæt ved min Standplads liggende Skandse.

Da Ingen fra vor Side besvarede deres Skud, bleve de overmobige, og deres Iver tiltog endmere, da Kommandøren for Arbeidskommandoet lod dette dække sig og sprede sig mere.

Kuglerne hvislede gennem Luften og sloge ned bagved os i Skoven. De Fjendtlige havde sigtet for høit. Endelig bleve vi dog kjede af deres Drilleri, og nogle flinke Skytter af Bore fik Ordre til at sende dem et Svar paa deres venlige Tiltale. Da samtidig en mindre Patrouille fra vor Forposttjæbe i Sundved sneg sig frem langs Kysten og sendte dem nogle Kugler, forsvandt de i yderste Hast i den tætte Skov.

„Det var det, de trængte til,“ sagde Nr. 305 og gned sig fornøiet om Skjægget.

Omtrent et Kvarteer efter viste der sig en større Patrouille lige overfor Skovbatteriet. Artillerilieutenanten lod en Mand gjøre et Par Greb, som om han vilde til at lade Kanonen. Det var pudsigt at see, med hvilken Hurtighed de smaa Folk paa den anden Side af Sundet fik Venene med sig. I et Nu havde de splittet sig ad til alle Sider, og væk vare de.

Formiddagen var snart tilende. Da Afsløsningen begyndte at komme tilsyne ved Skoven, formørkedes Himlen af tunge Skyer, der snart sænkede sig ned over hele Landskabet og indhyllede det i et eensformigt graat Tæppe. Lidt efter begyndte det at regne, og det gif snart over til en jævnt blødende, rigtig tæt Vandregn.

„Lad nu blæse, lad nu regne, nu gaae vi i Kvarteer,
„Lad Andre nu ta'e Bagten, vi vil sku ikke meer!“
sang en munter Gut af Kompagniet; men ingen stemte i med, det gif saa tungt med Marschen denne Gang.

Endelig naaede vi vore Kvarterer, men et Rygte havde naaet dem før os, det Rygte, som altid bliver ilde modtaget i flet Veir og efter Strabadsfer. Vi skulde marschere igjen — vi skulde heelt forlade Kantonnementet.

Der blev jo i al Hast spiiist, pakket, tørret Tøi o.s.v., og samtidig observeredes Veiret paa det Ivrigste og allehaande Visninger udtaltes derom. Den ene Time sneg sig hen efter den anden, men der kom ingen Marschordre. Endelig heb det, at vi først skulde forlade Kvartererne, efterat andre Tropper vare rykkede ind i dem. Den tunge, graae Luft blev end tungere; Regnen øfede ned — endelig faldt Mørket paa og indhullede hele Eggen i sit Sorgeflor.

Man mumlede allerede om, at idag blev der da sikkert ikke noget af Marschen, da Gaarden begyndte at fyldes med Folk, og Raabet løb overalt: „Den nye Indkvartering er her!“

Der blev en Løben frem og tilbage. Der skulde endnu indpakkes Et og Andet, betales en Kop Kaffe, $\frac{1}{2}$ Pd. Smør &c.

Der bankedes haardt paa min Dør, og en høi, smut Mand traadte ind. Det var den Lieutenant, som skulde afløse mig. En lang Stribe af Vand betegne hans Veir hen over Gulvet: „Drivvaad til Skindet!“ vare hans første Ord.

To Minutter senere sad han i allerdybeste Negligee ved den varme Kaffelovn, medens jeg langsomt iførte mig mine lange Støvler og store Kapper. En Ordonnans stod allerede i Døren med Ordren til øieblikkelig Afmarsch. Hele Gaarden var som forvandlet til en Myretue, da jeg traadte ud i Døren, der førte ud til Gaardsrummet, og raabte mit: „Træb an!“

Den nye Indkvartering trængte sig frem overalt,

medens Regnen strømmede ned, og mine Følk allevegnesfra efterhaanden faldte det store, mørke Gaardsrum. Enkelte Tællelys, som bleve satte i Vinduerne formaaede kun slet at opløse Forvirringen; men fem Minutter senere var Alt i Orden. Lange Rækker af marschfærdige Soldater stode i Gaarden og ventede paa Ordren til Opbrud.

„Er Alt tilstede, Korporalskabsførere?“

„Hos mig er Alt samlet,“ løb det fra høire Fløis Korporalskab.

„Hos mig mangler 308, det er en Kof,“ svarede den Næste.

„Her er 308,“ raabte den Paagjældende, som kom løbende ud af Bryggerstet, hvori han som Kof snildelig havde haft et og andet Spiseligt forvaret, hvilket han nu havde hentet.

„Hos mig mangler 123, Olsen — Skomageren; men Underkorporal Hansen siger, han kommer strax!“

„Mangler der Noget i fjerde Korporalskab?“ spurgte jeg.

„Der mangler Korporalen selv,“ svarede en Soldat, halvt leende.

„Korporalen? Hvor er han?“

„Han er henne at tage Afsked med Grete!“ svarede flere muntre Stemmer.

En Soldat blev sendt hen efter ham. Lidt efter meldte han sig heelt flukøret.

„Har De ikke faaet snakket af med Grete endnu? Jeg finder, De har haft Tid nok dertil!“

„Jeg staldte for Kaffe, Hr. Lieutenant — jeg kom først i Tanker om det nu, og jeg maatte jo ikke gaae uden at betale,“ svarede Korporalen i en halvt sørgmodig Tone.

Der gik en munter Snisen og Mumlen gennem Gesledderne.

„Dg saa manglede De kanske i Deres Hastværk Smaapenge, og betalte med anden Mønt?“

Munterheden i Geledderne blussede op til vild Jubel — jeg mærkede, jeg havde truffet det Rette.

Korporalen talte i al Rolighed sine Folk og meldte: „Alt er samlet.“

Et Dieblif efter befandt vi os paa den mørke Bei i et øfende Regnveir. Kompagniet samledes paa det Steb, hvor Beien naaer Landeveien, og fremad gif det i Retning ad Sønderborg.

Bælmørke, en bundløs Bei og et øfende Regnveir — hu! ha! Dg saa dertil en 3 à 4 Lispunds Bægt at bære!

Det gjør godt at mærke, at Soldatens medføgte, sorgløse Munterhed end ikke under saa uhyggelige Forhold fornægter sig. Det varede ikke længe, inden der stemtes op til Sang, først af en enkelt Mand, medens de nærmeste Soldater faldt ind i Chor, naar Omkvædet blev sunget. Snart blev der sunget muntert over det Hele, og Mandskabet vadede lystigt gjennem Mudderet i det dybe Bælmærke i Takt efter Sangen:

„I lille Kongensgade, der boede Fatter Nagel —
Hurra! Hurra! og Singsalja!“

Henover Dhybbøl-Egnen var Mattens Mulm afløst af et vidt udbredt Lysstjær — det var det elektriske Lys, der nylig var blevet indført ved den aktive Arme. Dets Lysstyrke er betydelig.

Da vi rykkede ind i Sønderborg, hvor Fodslaget kunde høres, rungede Sangen:

„Lille Grete, gaa i Byen, men bliv dog ei forlænge!“
hen over Kolonnen, og Alt var Liv og Lystighed.

Skjøn Tomsfru, som rullede Gardinet op og aabnede Vinduet, smækkede det hurtigt i igjen — ja Soldaterfange ere jo rigtignok ikke altid aspassede efter Tomsfrøren!

Bliv hellere siddende ved Ebers hyggelige Theeborde og lytter til Soldaternes Fodslag og de raske Melodier! Ordene tage vi det ikke saa nøje med. Vi erklære selv, at de ikke altid ere saa fuldkomment afpassede efter den strengeste Morals Forbringere, men henvise tillige til, at de høre ind under den store Umoralitet, vi med eet Ord kunne kalde „Krigen.“

En Marketenberste, der sad paa en ussel Karre, var mindre fiintfølelse, hun stemte selv i med en klangfuld og virkelig smuk Stemme, og Soldaterne lønede hende med et rungende Hurra.

Saa stode vi da endelig i Sønderborg. Kl. var 10 om Aftenen, da vi opsogte vore Kvartierer — og de vare isandhed kun lidet trøstelige. De stakkels drivvaade Soldater bleve pakkede sammen paa bælmørke, iiskolde Koster, hvor der var henlagt en Smule Halm, eller i andre store kolde Rum. Man kan forestille sig, hvorledes man under saadanne Forhold maa være tilmødt. Det var en Søndagsten. Hvo tænkte ikke, medens han lagde sig til Hvile med det kolde, vaade Tornhøst under Hovedet, paa de mange muntre Søndagstener, der vare gaaede forud og nu stode som en længst forsvunden Drøm for Erindringen.

Godt er det, at det Oplevede styrker Modstandskraften, den aandelige som den legemlige. Soldaten sov denne Nat under sin vaade Kappe og tørrede sit vaade Underbøj ved sit Vegemess Varmer; om Morgenens ved Daggrø mødte han atter paa Pletten, færdig til Afmarsch.

Kl. henimod 6 den næste Morgen vrimlede Sønderborgs Gader af Soldater, der ilede til Alarmspladsene. Da Regimentets 1600 à 2000 Mand vare talte og befundne i marschfærdig Stand, fik de Tillæbelse til at gaae

bort $\frac{1}{2}$ Time; efter dette korte Hvil skulde der stilles igjen til Afmarsch.

Hurra! Kaffe! Du Drik for Under! Hvor Du var velkommen denne Morgen, som Du altid er velkommen, hvor Krigen fører sin Svøbe! Vi Soldater klage aldrig over Dig, selv om Du i høi Grad forandrer din oprindelige Natur og lader Dig repræsentere af de saakaldte Surrogater. Vi ere altid glade ved at høre dit Navn nævne, endnu gladere ved at see Dig blive sat over Ilden, men allergladest ved at modtage Dig i en hvid Staal, i et Glas, i en Underkop, i en dyb eller flad Tallerken eller Dæslige. Selv dit Navn alene opliver den forfrosne og overanstrengte Feltvagt, din Duft vækker dens Livsaander, Nydelsen af Dig bringer Varme og Begeistring tilbage! Hvor Du træder frem i den brune Kjole uden Prunk, hør din Rival, „Ildvandet,“ vige, thi dette lover, men holder slet; Du træder frem i simpel Dragt, men opfylder langt mere, end Du lovede. Kaffe! Naar vor Bei gaaer til Seier, har Du Deel deri, thi Du har styrket os, naar Kræfterne vilde svigte!

Alle strømmede tilbage til Kvartererne eller til Beværtningsstederne for at faae Kaffe. Var den nydt, uden Fløde, ja ofte uden Sukker, og ofte uden at der i Kaffen var Spor af Kaffe, ilede man til Bageren for at faae Brød, til Kjøbmanden efter Tobak og Straa ic. Men disse Fremder maatte hurtigt besørges, thi Tiden til atter at „stille“ nærmede sig i rivende Fart. En halv Time er under saadanne Forhold saa kort — til andre Tider kan den være lang nok, altfor lang.

Klokken lidt over syv gik det lange Tog over den søndre Bro til Sundved. De smaa Sagter, hvorover Broen fører, ghygede under Vægten af alle disse bepakkede Soldater. En Oppæsler, som næsten var usynlig under de

utallige Gjenstande, der bedækkede ham, — Kurve, Taster, Tæpper, Piber, Blifsager, Støvler og meget mere — sang i en halv sørgmodig, halv bitter Tone:

„Her kommer jeg som rigtig Elefant
Belæstet fra Top og til Taa;
Frøkenen har læstet mig godt, ikkesandt?
Paa Veien var jeg nær gaaet istaa.“

Man saae fra alle Sider paa denne stakkels Elefant, og en munter Stemme raabte:

„Hvem er din Frøken?“

„Det æ it Løitnant!“ svarede Elefanten brummenende.

„Hvad hedder det Løitnant?“

„Deb veed jæ itte, men deb æ it Premeerløitnant — han kommer tæt bag efter, I kan sagt kjinde han.“

Endelig naaede vi Slesvigs Fastland. Nu gif det op ad Bakke — bestandig op ad Bakke, men Veiret var bedre, og Veien var fast, om end bedækket med et tomme-thft Lag af flydende Snavs — der var dog Bund underneden.

Kompagnierne marscherede op og afslagde Tornhystrene. De bleve samlede i store Bunker og dækkede med Halm mod Veirliget. Det lettede Mandstabet's Gang, og nu gif det med Sang fremad.

Store Reire af Træ og Straa, tætte Rækker af Geværphramider passeredes. Ostindiske Afgudsbilleder og Karrikaturer af Wrangel, Gablenz, preussiske og øster-rigste Faner, Soldater og Kanoner vexlede i broget Forvirring. Hele Musikkorps fra de nærmest Veien kamperende Tropper spillede op, naar vi passerede forbi. Instrumenterne vare alle meget simple og tildeels mindre gode, saasom Raffekjedler, Badsteballier, Mundharpe, Rebeskam, Triangel o. s. v., men der var en Orkesterdirektør, som forstod ret godt at føre an. Denne Direktør var

forresten ikke til at spase med. Han havde lange Hestehaars Rnebelsbarter og dito Dienbrøn, og var meget stærkt beforeret med Ordener og Stjerner. Paa Skuldbrene havde han Generalsdistinktioner af guult Straa, og Kammerherrenøglen prydede i et meget stort Exemplar en vis Legemsdeel. Da Musikken et Dieblit forstummede, var han meget ivrig i Retning af at forlange den Honneur af de forbydende Tropper, som hans høie Rang gjorde Forbring paa.

„I Karnailer!“ raabte han. „Jeg maa, D..... gale mig, have Jer tilholdt at gjøre Honneur for en Mand som jeg! Jeg lader Jer arrestere tilhobe!“

„Det er Krigstider, Hr. General!“ raabte En af vore Folk.

„Ja, det er netop kun i Krigstider, jeg trækker i Uniformen — Fanden skalde gaee med Smørstikkeren i Fredstider!“ svarede Spasmageren.

Der laae endelig de store, prægtige Standsfer: Dansens Børn mod Bold og Magt. Der var Noget at figge paa og at gotte sig over.

„Naar Thydsten kommer her,
Naar Thydsten kommer her,
Beklager jeg Enhver —
Ja! beklager jeg Enhver,“

Isd en eenlig Stemme fra Midten af Kolonnen.

Man havde allevegne hørt Stemmen — nu raabte den igjen: „Beklager jeg enhver Thydster — thi den der kommer hertil, han kommer aldrig levende herfra — det siger jeg og min Sluf!“

Hvilken Udsigt havest der ikke fra disse Hvidebrag udover Alsund, Als, Sundebød og den hele befæstede

Stilling! Det var det prægtige Værk, Skandsen Nr. 10, vi passerede forbi. Værket laa der saa smukt, saa fuldendt, saa kraftigt, og dog mhlrede her af Arbeidere, der gravede, planerede, bortryddede nogle Hindringer og opreiste andre. Her var Liv og Vhstighed.

Fra Skandserne sænker Terrainet sig jævnt nedad mod Alsund og indad Landet til. Skandserne beherske Eggen, som det hedder, det er: fra Skandserne kunne Kanonerne bestryge hele Omegnen, saa langt som de ifølge deres Kaliber kunne række. Ifølge Lyngbeloven sthydes der med større Virkning ovenfra nedester end omvendt, da Kuglen ved at kastes nedenfra opefter tillige har Jordens bethdelige Tiltrækningskraft at overvinde. Alle Hindringer for Kanonerne Virkning ere rhydede afveien, saaat en fremrhykkende Fjende intetsteds indenfor Kanonerne Rækkevidde er dækket imod deres Skud. Det er denne dominerende Stilling der har givet Dymbøllskandserne Navn af uindtagelige. Det er blevet almindeligt hos vore Fjender at ansee Terrainet foran Skandserne for en Valplads, hvorfra Ingen tør haabe at vende tilbage.

At føre Tropperne mod Dymbøl kaldes ligesfrem at føre dem til Slagterbænken. Det er mindre heldigt for Feltherren, at hans Soldater have opfundet et saa betegnende Navn, thi med Navnet følger Forestillingen om det Strækkelige, det varsler, og paa Slagbagen vil Forestillingen derom blive til panisk Stræk.

Hvilken jammerlig Rolle spille ikke de to Stormagter overfor vort lille Land! De kunne uden Overdrivelse sige med hiin Perser: „Vore Vaabens Mængde ville fordunkle Solen for Eder.“

De have mere end een Gang sagt det; og vi svare roligt med Leonidas: „Vel! Saa ville vi stribe i Skyggen!“

Disse Myriader af Solbater standse frhgtstomt foran vore Standsfer. De foretrække — „for at spare Menneſte-
liv!“ — at tage det værgeløſe Thyland i Befiddelse fremfor at møde vor lille tappre Krigerſtare.

Preußen og Øſterrig trænge ſom Røvere og Mor-
dere ind over vort lille Lands Grændſer — hele Eu-
ropa ſeer derpaa med den dybeſte Indignation, men
Ingen vover at træde op derimod. Hvor Politiken dog
er jammerlig i dette ſom i alle de foregaaende Aarhun-
dreder — Raahed, Vold, Bajonetter respekteres, de tale
det enefte, det afgjørende Ord i dette Europa, Civilisationens
Sæde.

Standsferne ligge forlængſt bagved os, vi ile ſtedſe
længere frem i Terrainet, frem til det Terrain, der for-
tiden er en Slagterbænk, ſom daglig vædes med Blod. Vi
naae ud til Forpoſterne, ſom vi komme for at afløſe, og
hilſes der med Jubel.

Hvor Alt her ſeer øde og tomt ud! hvor Alt ſeer
ſønderrevet ud! De Huſe, der ſtaaer, ere uden Binduer og
tilbeels uden Tæge. Halmhytterne, der ere opførte langs
Gjærderne, ere lave og tilgjængelige for Vinden fra alle
Sider. Her er Intet, der kan oplive eller abſtrahere fra
den raa Virkelighed — her herſter fortiden ubeluffende
Kuglen, Bajonetten, Sandsernes Skarphed hos Soldaten,
og Konduite og Snarraadighed hos de Kommanderende.

Her er ikke Tale om større eller mindre Bevemmelighed — her er overhovedet taget ikke Spor af Bevemmelighed — thi det ſkyder og plaffer ſtadig herude.

Ja, Spidsflugterne pibe i al Alvor om Ørene her,
hvor Bagterne ſtaaer. Naa, hvad ſaa! Det er da heller
ikke endnu noget at tale om!

Na nei! Men visse Spidsflugler bringe Døden snart til En snart til en Anden!

Man finder sig jo i Alting, men man har dog uvilkaarlig Onster, som udtales lydelig; saaledes hedder det bestandig: „Ja, naar man endda kunde holde Fødderne varme!“

Føret er saa rædsomt i denne første Foraarstid. Sneevandet trænger med en uimodstaaelig Magt ind igjennem Læberet, selv om dette er af allerbedste Sort. Man er paa Post i mindst 24 Timer ad Gangen, men man har marscheret til Posten ad bundløse Veie og marscherer igjen derfra ad bundløse Veie — hvorledes kan det da være Andet, end at Fødderne blive vaade! Man staaer, gaaer, sidder, ligger og sover med vaade og kolde Fødder. Naar man nu betænker, hvor forkjolede de fleste Mennesker blive ved at være nødte til i kort Tid at have vaade Fødder, er det ikkebestomindre forbausende, hvor godt det dog udholdes her. Naturligviis blive endeel Soldater syge, navnlig af Koldfeber, men hvor almindelig er ikke denne Sygdom blandt Landbefolkningen selv under ordinære Forhold! Man vænner sig til at døie Dødt, Legemet bliver istand til at udholde større og større Ojenvordigheder, og det er jo et Guds Held — hvorledes skulde det ellers gaae os?

„Det er altid bedst at være i forreste Række,“ pleie Officiererne at sige, og dette har virkelig Noget for sig, thi jo nærmere man er ved selve Begivenhedernes Skueplads, desto roligere kan man forholdsviis være, idetmindste i visse

Retninger: Man er fri for den tufindtungebe Famas Overdrivelse og Løgne.

Melder Bedetposten, at Fjenden er i Fremrykning, kan jeg selv i et Dieblik overbevise mig om Meldingens Rigtighed, medens den længere tilbage løber som en Uveirskth hen over Afdelingerne. Disse blive forstyrrede i den No, de skulde nyde; de løbe i Hui og Hast sammen, indtage Allarmstillingen og staae hele Timer opmarscherede, inden der indløber endelige, paalidelige Meldinger, hvorefter Alt kan bringes til No igjen.

Disse Allarmringer blive dog sjældnere og sjældnere, efterhaanden som Armeen bliver mere og mere krigsvant; man lader sig efterhaanden mindre let afficere af Rhygterne, man er tilsidst nær ved at gaae til den modsatte Yderlighed og blive en vantro Thomas.

Det var ogsaa saaledes i forrige Felttog. Man blev tilsidst saa vant til at høre Skud, at der skulde mere end en jævn Fægtning til at vække Soldaternes Opmærksomhed.

„Na, det bliver vel ikke til Noget,“ var det almindelige Omkvæb.

Vi stode nu ude i forreste Række, ved Civilisationens yderste Grænser, der hvor kun de vilde Dyrs Ret gjælder: Tænder og Kløer.

Lad os nu engang see lidt nærmere paa vor danske Soldat, paa den besungne, bekrandsede og forroste Jæns. Vlegner nu ikke Rinden? Rhyster nu ikke Haanden?

Vi have alle Venner, Frænder, Brødre eller Sønner ved Armeen; vi ere alle saa høilig interesserede i den Roes eller Dabel, der kan ydes den, saa Svaret paa Spørgsmaalene er ikke ligegyldigt for nogen iblandt os.

Nei, mine kjære Landsmænd! Nei! den danske Natur er den samme under alle Forhold. Sæns er ganske vist rost indtil Trivialitet, men ikkebestomindre er Rosen fortjent. Herude paa de yderste Forposter er han seig, besindig og noget tvær, men han er alt andet end seig. Han morer sig som et Børn, leger som en Tolvaarsbærg i sin Faders Gaard.

Nogle Soldater have faaet fat paa et stort og vidt Rakkellovnrør, som de havde befæstet paalangs mellem 2 Forhjul af en Vogn. Det skulde nu forestille en Kanon af et Feltbatteri. Kanonen blev forsynet med alle tilhørende Rekviziter og gjort klar til Brug, ifald Fjenden skulde vise sig. Og Fjenden viste sig virkelig om Morgenen med en almindelig Patrouille i en 6 à 700 Alens Afstand. Der stode de med deres ladte Rifler; men Tjenesterne kjørte op med deres Kanon, svingede om, protsede af — Alt paa skarp Kommando — an! Fyr! — men Pokker havde allerede taget ved Lybsterne. Hvilken Blanding af Sorgløshed og Alvor, af sprudlende Liv og lurende Død!

Halvdelen af Folkene stod her hele Tiden med Geværet i Armen — altsaa var Tjenesten langtfra let især i den lange, lange Vinternat; men det gik dog altsammen ret godt. „Kunne vi bare faae en lille Dyst med Fjenden denne Gang," var et almindelig udtalt Ønske, og det er ærlig meent. Bore Folk, navnlig Syderne, i hvis Land Fjenden nu huserer, see i „Lybsten" snarere en personlig Fjende, en fræk Røver, end en politisk Fjende.

Her kunde vi jo ikke tage om Natten, for ikke ved Ilden at forraabe vor Plads, saa her maatte levees af tørre Sager samt Brændeviin og Vand. Sen paa Morgenstunden indfandt sig en gammel Moerkil med et Nag over Skuldrene, hvori der hang 2 Kurve med varm Kaffe. Jeg tvivlede om, at Kaffen kunde vedblive halve Timer

igjennem at holde sig varm, og hittede denne Tivul høit, men Kaffesælgersten rakte mig strax en Kop koghed Kaffe. Hendes Kjedler vare nedpakkede i Puder og tabte kun meget langsomt Varmen.

Sjællænderen forlanger strax, at Konen skal stjænke mere Kaffe i Skaalen, ifald denne ikke er fuld til Randen. Thyden stauer først lidt og seer paa det knappe Maal med en vis foragtelig Mine, endelig siger han: „Skal saadan en Slat ogsaa koste 2 Stilling?“

Konen seer lidt benauet ud og helder Skaalen fuld. For at opnaae dette har Thyden staaet og seet saalænge paa Kaffen, til denne er bleven ganste kold; men det er ham nu af mindre Vigtighed, naar han blot faaer rigeligt Maal. „Man har jo ingen Tak for at lade Noget gaae fra sig,“ siger han til Naboen, der er fuldkommen enig med ham.

Ved at nedskrive dette, mindes jeg en Begivenhed fra forrige Krig.

Det var under Beleiringen af Frederiks; jeg laa i Fæstningen og var tilligemed flere andre Officierer indkvarteret i en med Brædder beklædt Hule inde i Bolden. Bomberne gif jo saagodtsom alle ind i Fæstningen, og i vore Muldvarpegange vare vi næsten fuldkommen sikke.

En Formiddag, som vi sad ved Bordet og lode os Frokosten smage godt, hørte vi et frygteligt Brag udenfor. En Bombe var sprungen der. Den havde ramt Boldens øverste Kant og var deraf rullet nedad Boldens indre Straaning. Netop paa det Sted, hvor den sprang, stod en Brændeviinsælgerste og stjænkede for 5 à 6 Soldater. Bomben rullede hen til Gruppen, uden at denne havde mærket dens Nærhed, sprang og dræbte eller lemlestede alle Soldaterne. Da vi styrtede ud af Hulen for at see, hvad der var skeet, stod Brændeviinsælgersten alene

tilbage. Hun holdt endnu sin Flaske i Haanden, men den var itu, og dens Indhold søgte hurtig ned i Sandet. Konen jamrede sig forstrækkelig, saa vi troede jo, at hun var saaret, men det var ikke Tilfældet, hun var forbleven aldeles ufstadt. Hendes Jamren var ene og alene en Følge af Sorgen over det Tab, hun led ved Brændeviinsflaskens Udelæggelse. De døde Soldater havde ikke faaet Tid til at betale hende det Par Snapse, hun havde udsjænknet, og hun var nu meget indigneret over, at hun ikke kunde faae Tilladelse til selv at udtage Pengene af deres Lommer og gjøre sig betalt dermed.

Hun følte ikke det Mindste ved hvad der foregik omkring hende, uden forsaavidt det umiddelbart berørte hendes Pengepungs Interesser.

Vor Feltvagt udsendte som sædvanlig i Dagbrækningen en Patrouille for at rekognoscere. Enkelte Fjendtlige vare om Natten blevne observerede af vore Patrouiller, saa Fjenden vidstes i Nærheden.

Alle mine Landsmænd have i denne Krigstid ofte læst om Patrouiller og Patrouillering, uden at det derfor kan antages, at de alle vide, hvad disse Ord egentlig bethyde. Jeg skal her med et Par Ord søge at beskrive det.

At patrouillere bethyder at gaae frem i et Terrain med en mindre Styrke for at undersøge Et eller Andet, og Patrouillen er da denne mindre Styrke, betragtet under Et. Fra og i Forpostkæden udsendes der saa at sige hver Time talrige Patrouiller deels for at undersøge, om de udstillede Poster (Vedetter) ere aarbaagne, deels for at afføge bestemte Partier af det mellem vor egen og den fjendtlige Række liggende Terrain, deels endelig for at skaffe Visshed om, hvor Fjendens Poster staae til en be-

stemt Tid. ligeoverfor en Fjende, om hvem man kan formode, at han snart vil angribe, udsendes der saaledes meget hyppigt Patrouiller, navnlig paa den Tid af Døgnet, da det er os mest magtpaaliggende at kjende hans Stilling. Dette Tidspunkt er Dagbrækningen. Fjenden kan om Natten, dækket af dens Mørke, være rhykket os nærmere — det er af Vigtighed for os at faae at vide, om dette er skeet, og saaledes er det almindeligt baade hos os og hos Fjenden, at Dagbrækningen seer de fleste Patrouiller drage ud.

Disse Patrouillers Styrke varierer meget, eftersom de ere bestemte til at trænge kortere eller længere frem, forsøge paa at affjære fjendtlige Patrouiller og tage dem tilfange, eller blot observere deres Plads og saa vende om. De almindelige smaa Patrouiller ere paa 3 à 12 Mand. De have i Reglen Ordre til ikke at udsætte sig formeget, og at undgaae Engagement. Man vil let indsee, at denne Patrouilletjeneste ikke er af de fareløse Foretagender. En Fjende, der gaaer ud paa at gjøre Fanger, saaledes som Preusserne i denne Krig steds have gjort, vil sørge for at lægge Baghold paa passende Steder, samt for at en fremrykkende Patrouille faaer vanskeligt ved at bemærke dette, før det er for seent.

Denne Omstændighed maa bidrage til at gjøre en længere fremtrængende Patrouille hderst forsigtig, og ikke desto mindre har det jo ikke været sjældent i dette Felttog, at vore Patrouiller ere blevne affkaarne og tagne tilfange.

En Officier havde frivillig meldt sig til at føre en større Patrouille frem i Terrainet denne Morgen. Han spurgte Folkene, hvo der havde Lyst til at gaae med, og strax meldte der sig Flere, end der var Brug for: et Vidnesbyrd om den gode Tone og det usvækkede Mod blandt Soldaterne. Patrouillen marscherede samlet ud til

den yderste Vedetpost i en Styrke af omtrent 20 Mand. Man havde bethydet Officieren, at „Preussere vare søgte Varer,“ med andre Ord, at Fanger vilde være velkomne; men samtidig havde han Ordre til ikke at udsætte sig formeget.

Ankommen udenfor Vedetskæben ordnede han Patrouillen saaledes, at enkelte Blænkere gik forud, enkelte ud til Siberne og enkelte bagved Hovedstyrken, deels for at afføge et større Terrain, deels for at undgaae et fjendtligt Overfald.

Da Mandstabet var ude mod Fjenden for første Gang, maatte Officieren selv være hos de allerforreste Blænkere, for at lede disses Marsch og øve dem i at afføge Terraingjenstandene.

Patrouillen rykkede frem snigende sig langs med Grøfter og Hegn. Alt laae endnu i et Slags Halvmørke, saa det var vanskeligt at iagttage fjernere Gjenstande.

Forspiidsen naaede til henimod et lille Hus, hvorefter de i Løbet af Natten udsendte mindre Patrouiller havde meldt, at det var besat af Fjenden. En Mand af Forspiidsen løb frem, sneg sig langs op med Gjerdet — naaede Husets ene Hjørne — sneg sig hen langs Muren — figgede ind af Vinduet. Alt var stille som i Graven, der var Ingen. Der kom flere Soldater til. Officieren gik ind i Stuen og vækkede Eieren af Huset.

„Er her Fjendtlige i Huset?“

„Nei! Ikke det jeg veed.“

„Har her været Fjendtlige inat?“

„Nei! der har ingen Soldat været her siden iafte, og det var en banst Patrouille.“

Manden rystede og skjælvede saa voldsomt, at Officieren uvilkaarlig fik den Tanke, at han talte imod bedre Vidende. Huset blev derfor undersøgt i alle Kroge, men

der fandtes ingen Soldat deri. Patrouillen ordnede sig og gik videre.

Ikke langt derfra laa der atter et Huus, som burde været afføgt med samme Forsigtighed, men Markerne vare opblødte, Grøfterne fulde af Vand og Hegnene næsten uigjennemtrængelige — Forspiidsen holdt sig paa Veien. Den var naaet til omtrent 50 Skridts Afstand fra Huset, da — Puf!

En Kugle hvilede om Dreene. Der laa altsaa Fjendtlige i Huset, og Føreren for Patrouillen stod der paa Veien, aldeles en Skive for Fjendens Skud. Heldigviis var netop paa dette Sted Hegnet ved Veiens høire Side staaet igjennem, og Forspiidsen kastede sig som et Lyn ind i denne Gjennemstjæring.

Puf! Puf! Puf!

Nu vrinlede det af Fjendtlige ved Huset, som stjøde langs ned med Diget paa begge Sider af Gjennemstjæringen, saa at det syntes den visse Død at vove sig ud fra dette Skjul.

„Det vrimler af Hoveder beroppe i Hjørnet!“ sagde den ene Soldat, idet han efter at have studt atter ladede.

Her vare gode Raad dyre; thi man kunde jo risikere, at Fjenden, som havde seet, at den Styrke, der skjulte sig i Gjennemstjæringen, kun bestod af fire Mand, kunde styrte pludselig frem i et overlegent Antal for at gjøre Fanger. Officieren stod der med Sablen i den ene og Revolveren i den anden Haand, men han indsaae, at det ikke kunde gjøre Spillet ud; han maatte sørge for at bringe sine Folk i Sikkerhed. Det syntes den visse Død at forlade Dækningen, men det maatte stee.

„Vi maae herfra, Kammerater — vi ville enkeltviis og i Løb begive os herfra og see at naae hen til det første Gjærde. Jeg gjør Begyndelsen — følg mig enkeltviis.“

Med et Spring stod han midt paa Veien, løb ned ad denne, naaede Diget og — var atter bækket.

En Mand fulgte efter, men Puf! Puf! Kuglerne sloge ned paa Beien og reve Grene af de levende Hegn ved dens Siber, men ingen Kugle traf. Han var ligeledes i Sikkerhed.

Puf! Puf! Iød det idetsamme inde fra Krattet, hvor vor Patrouilles ene Sidespids havde faaet Die paa og skjød paa Fjenden. De fjendtlige Soldater, som strømmede til fra de nærmeste Gaarde, fandt det raadeligt at retirere igjen, og snart vare vi Herrer i Terrainet.

Patrouillen traf nu nærmere imod Ost, hvor den observerede Fjendens Vedtjæbe, og naaede omsider tilbage til sin Afdeling.

Man erindre, at alt det her Anførte kun er simple Fakta — man maa derfor ikke gjøre Forbring paa romantiske Situationer eller dito Skildringer.

Mørke tunge Skyer trak henover Himlen og nedsendte deres Vandmasser. De usle Straahytter med flade Straatage modstaae ikke i en Time Regnen. Allevegne drypper det ned fra Loftet paa de forkomne Soldater, der komme vaade fra Post og haabe at finde en Smule Ly i Hytterne for Regnen.

For enkelte mindre stærke Naturer var denne Kulde og Fugtighed uudholdelig. De rystede saa voldsomt over hele Legemet, at vi maatte lade dem gaae under Tag, for at de kunde tage sig et Par Timers Hvile.

Klokken blev ni; det var Afsløsnings-tiden, men Afsløsningen udeblev. Klokken blev ti, elleve, men der kom ingen Afsløsning; dog Soldaterne vidste at hjælpe sig. Der blev forfærdiget et stort hvidt Flag af Papir og en Trompet af Kaalstokke. En Soldat blev forsynet med Officiers-distinktioner af Straa, Pikkelhue af dito .o. s. v., og Parlementæren var iorden.

En Deputation meldte: „Da vore Kammerater ikke have afløst os, uagtet Tiden forlængst er forløben, have vi besluttet at forsøge paa at blive afløste fra den anden Side — vi ville sende en Parlamentær til Wrangel.“

Nu opførtes en komplet Komedie. Parlamentæren naaer den fjendtlige Rjæde og bliver anraabt. Han mel-der sig som Parlamentær, føres for Wrangel, forebringer sit Vrende og bliver naadigst modtagen.

„Og hvorfor afløse de Kærls ikke in rette Tid?“ spørger Wrangel mut.

„Forbi de have Lyst til at slaaes med Tjhdsterne, Hr. Generalfeltmarschal!“ svarer Parlamentæren med Haanden til Huen.

„Hans Tale er mig unforstaaelig — han skal tale Tjhdst, wenn han taler met mig, for jeg er Tjhdst...“

„Gavthv!“ afbrøder Parlamentæren ham. Der bliver en almindelig Jubel. Wrangel bliver rasende og teer sig som et vilbt Dyr, medens Parlamentæren bliver staaende med Haanden til Huen.

„Und det vover han at sige mig her in min egen Veir!“ brøler Wrangel.

Hans Adjutant hvister ham halvhøit i Øret: „Det nytter ikke at ville stræmme den Kærl, hust paa, det er en Dansker.“

Wrangel bliver rolig og spørger Parlamentæren, hvorledes det er at forstaae, at Afsløsningen udebliver, forbi de ønske at slaaes med Preussjerne.

„Jo, Hr. General! Der løber jo bestandig Rhygter om, at De vil angribe os. Nu veed mine Kammerater jo godt, at Preussjerne, naar de ikke kan blive fri for at slaaes, helst angribe de Svage og Bærgeløse. Vi, som have vaaget her i over fire og thve Timer, vi ere de Svage. Der er altsaa bedst Haab om at faae Preussjerne til at

gaae paa, medens vi endnu ere paa Post. Er først Kampen saaledes begyndt, skal Afsløsningen nok sørge for at komme tilhjælp og tage for sig af Stegen."

Der bliver et almindeligt Chaos. Wrangel kalder hele sin Garde sammen for at fordrive Parlamentæren og hans Trompeter, og Komedien ender til almindelig Tilfredshed.

Under disse og lignende Væier glider Tiden efterhaanden hen. De mere livlige og vittige Hoveder ordne Optogene og sætte i Scene, og under latter og Munterhed glemmes Snee, Regn og Træthed.

Endelig viser Afsløsningen sig. Venner og Væsbørn hilse paa hverandre.

"Have I seet Noget til Thykterne idag?" er det almindelige Spørgsmaal fra de Ankommende, og Svaret lyder gjerne: "Ja, I kunne troe, vi have høvlet ham igjennem."

Det rifledede Skyts. Hørposternes Hædhed ved hinanden. Kongens Besøg. Efter Slaget den 17de. Desertører. Den arrige Hund. Hæved Kanonerne. En Hest, der fordriver Hjedsomheden.

Als den 24de Marts 1864.

"Fra Armeen intet Nytt," hedder det stadigt i Beretningerne, og Sandhed er det vel, men kun en gros, derimod ikke en detail. Hver Dag, ja hver Time herovre er for den enkelte Deeltager i Forsvaret af Dybbølstillingen fuld af "Nytt" — jeg indrømmer dog gjerne, at dette Nye egentlig ikke egner sig til at fremstilles som Nyhed for et større Publikum. Jeg skal her blot tillabe mig at om-

tale Et og Andet, der har forekommet mig at have stor Interesse som Nyhed.

Lad mig begynde med at nævne det riflede Skjts. I hvilke uhyre Afstande virker ikke dette Skjts, og hvilken Ombæltning i Krigskunsten afstedkommer det ikke! Den Artillerifamp, der nu hver Dag og hver Nat fortsættes mellem vort og Fjendens riflede Skjts, har en stor Betydning, ikke alene en lokal, men en stor almindelig Betydning. Paa begge Sider følge fremmede Nationers Artillerister med Opmærksomhed de af det riflede svære Skjts opnaaede Resultater, thi det er den første europæiske Krig, hvori dette nye Vaaben spiller en stor, muligviis endog en afgjørende Rolle.

Punkter, som ved disse Forstandsningers Anlæg antoges for sikrede paa Grund af Afstand fra og Beliggenhed af eventuelle fjendtlige Batterier, vise sig paa eengang uholdbare, og Følgerne ere en ny Virksomhed fra Ingeniørernes og Artilleristernes Side, nye storartede Planers Tilbliven og Realisation. Plan og Realisation, som under almindelige Forhold adskilles ved store Maal af Tid, ere her kun Timer adskilte fra hinanden. En eneste fjendtlig Kanons Anbringelse paa et usorudseet Sted har strax et tilsvarende Arbejde tilfølge indenfor Kanonens Rækkevidde. Men enhver saadan pludselig nødvendig Forandring af det Forhaandenværende er jo for os Militære noget Nyt, Noget, som vi nødvendigviis maae følge med den allerstørste Interesse — altsaa bringer hver Dag, hver Time noget Nyt for os.

Hvor saa uendelig meget fremstiller sig for Betragtningen, er det vanskeligt at see bort fra alt det Dørgen for at betragte en enkelt Gjenstand. Der er nu f. Ex. Fjendens Besiddelse af Broagerland, som i dette Felttog har faaet sin Betydning. I forrige Krig havde denne

Halvø ingen Betydning. Fjenden brød sig ikke om den, fordi han ikke kunde have nogen Nytte af den. Endstjøndt Terrainet er uforandret, stiller Sagen sig nu ganske anderledes, og den eneste Grund hertil er det riflede Skjts. Bemmingsbunds Betydning som passiv Hindring er reduceret til $\frac{1}{3}$ af dens tidligere Betydning. Ethvert fra en riflet Kanon udfjodt Projektil farer med Lethed hen over dette Vand og langt ind over Landet paa denne Side. Intet synes at kunne modstaae disse Pjecers Virkning; $\frac{1}{2}$ Miils Vei tage de slet intet Hensyn til, og den Kraft, hvormed de bore sig ind og ved deres Sprængning sønderflænge, hvad der stiller sig frem imod dem, er forbausende. De fjendtlige Spidsgranater springe alle i Anfslaget; de ere fortrinlige. Jeg vil dermed ikke nedsette vore Projektiler, der sikkert i enhver Henseende virke ligesaa kraftigt som Fjendens. Men dette fortrinlige Vaaben gjør, at der fremstaaer nye Arter af Dækningsmateriale imod dets Virkning. Kan Projektilet fra Fjendens riflede Kanoner bestrøge store Strækninger af en før usaarlig Forsvarsstilling, vil denne jo meget hurtigt erholde et heelt andet, til Modstanden mod dette nye Projektils Virkning svarende Udseende — og saaledes lægges og realiseres der daglig nye Planer, hvis Tilbliven betinges af nye, usofudsette og pludselig iværksatte Planer fra Fjendens Side.

Og nu vore Skibes Nytte mod Landbatterier — den er jo nu reduceret til $\frac{1}{3}$, naar Skibet ikke har Pandser. Det riflede Skjts, som kan naae Skibet $\frac{1}{2}$ Miil à tre Fjerdingvei tilføes, maa jo nødvendigviis næsten tilintetgjøre Skibets Betydning som Batteri. I saa stor Afstand kan et Skibs Kanoner jo kun agere med særdeles liden Virkning mod et Punkt saa lille som et indstaaet Landbatteri. Den ubetydeligste Kullen af Skibet vil jo paa saa store Afstande gjøre dets Skud saa usikkert, at det

næsten fuldkommen taber sin Værdning. Man betænke, at Landbatterier, som ere placerede ligeoverfor hinanden, kunne skyde Hundreder af Skud uden at gjøre hinanden skænderlig anden Skade end demolere hinandens Jordværker, der stadig og med Værdighed igjen kunne udbedres. Og disse Landbatterier kunne dog tage det mest mulig nøiagtige Sigte, der overhovedet kan tages. De kunne af hvert enkelt udsendt Projektils Virkning lære at faste det næste med end større Nøiagtighed. Batteriernes Afstand forandres dertil slet ikke og kjendes af Artilleristerne med den største Nøiagtighed — og alle disse vigtige Faktorer have Landbatterierne forud for Skibene. Disse frembyde selv en større Skive for Modstanderens Projektiler, medens han selv er næsten usynlig, dækket af Jordvolde. Nøiagtighed i Sigtet fra Skibet er jo ved Skibets bestandige Bevægelighed forholdsvis kun ringe, medens denne sidste dog ikke i den Grad forrykker Skibets hele Masse, at det ikke afgiver en udmærket Skive for Modstandernes Skud. De maae smukt holde sig udenfor disses Rækkevidde, naar de ikke ere saa usaarlige, som vor prægtige „Wolf Krake.“

Fjenden er nu efter Affairen den 17de Marts rykket os meget nærmere over hele Linien. Daglig skyde vi paa hans Kolonner og Arbeidere fra alle Standsferne. Hans Patrouiller gaae med forbausende Driftighed næsten lige ind til vore Bedetter, og flere Steder staae vore og hans mest fremskudte Poster hinanden saa nær, at de kunne raabe til hinanden og føre en Samtale. Dette er jo ikke saa meget heldigt — af flere Grunde. Fjenden har sin Fordeel af denne Stilling. Han kan saaledes i No arbeide paa sine Batterier — thi at han stedse vil opkafe flere saadanne kan jo ikke betvivles —, og han er os til en-

hver Tid nærmere. Dette Sidste har sin store Betydning under en eventuel Storm, en Forcering af vor Stilling med Infanterimasser. Masserne kunne samle sig ganske i vor Nærhed nu, medens de hidtil nødvendigviis først fægtende maatte tilbagelægge en Strækning, forinden de naaede vor egentlige faste Stilling. At denne „Riggen lige op ad os“ er en betydelig Gevinst for Fjenden, vil saaledes Enhver let kunne indsee, naar betænktes, at den største Fare, der truer Stillingen, er et med Hurtighed og store Masser udført Overfald. At endelig vor Tjeneste herved bliver noget mere anstrengende, da vi til enhver Tid maae være yderlig aarvaagne, er jo en Selvfølge.

Fjenden har altsaa vundet Fordele; men vi da, have vi kun havt tilsvarende Tab? Jeg troer at Svaret herpaa maa være benægtende.

Hver Dag, der er hengaaet, siden vi koncentrerede os i Dybbølstillingen, har tilladt os at gjøre denne Forsvarsstilling stærkere. Fjendens sidste Fremrykning har ganske vist nødt os til at opgive Terrain og skaffet os ham nærmere paa Halsen, men paa den anden Side har den bidraget til at koncentrere vor Styrke mere paa de Punkter, der under et eventuelt Angreb hovedsageligt ville være udfatte. Paa disse Punkter ere nu stedse friske Kræfter tilstede, hvilket ikke kunde siges, saalænge vi endnu indtog den hidtil hafte Stilling med de langtub i Terrainet fremskubte Forposter. De Tropper, som dengang stode i den fremskubte Forpoststilling som Sikringsdele, vare bestemte til at forsvare Terrainet fra denne Forpoststilling til Skandserne saalænge som muligt. Havde Fjenden trængt paa med Hurtighed og store Masser, vilde disse Afdelinger dog kun i kort Tid kunne have opholdt ham, medens de under deres hurtige Retraite vilde udmattes og muligviis endog saa tildeels tilintetgjøres, eller dog naae Skandserne

i Uorden og i en Tilstand, der neppe vilde være lovende i Henseende til deres Benyttelse som kraftigt Værn mod den stormende Fjende. Nu staae disse Tropper kampfærdige og kraftige paa den Plet, hvor Slaget skal staae. Enhver, som har kæmpet under hurtig Retraite eller Avancering, veed, hvor stor en Deel af Kampdhgtigheden der gaaer tabt under saadanne Forhold.

Ganste vist er Fjenden ogsaa med sit fortrinlige Skjts rykket os nærmere ind paa Livet; men heller ikke denne Omstændighed giver ham afgjorte Fordele over os, saa længe Muligheden for os til at komplettere vort Forsvar endnu er forhaanden. Jo nærmere Fjenden rykker os med sit Skjts, desto større er Udsigten for os til at demontere det, og denne Udsigt voxer med hver Dag, thi heller ikke vi unblade at have den største Opmærksomhed henvendt paa vore Kanoner — optræde ikke hver Dag nye riflede Kanoner fra vor Side paa Skuepladsen! Vi vide med Sikkerhed, at flere fjendtlige Pjecer ere demonterede fra vore Batterier.

Altsaa: De kjæmpende Partier ere rykkede hinanden nærmere, men de paa begge Sider opnaaede Fordele opveie omtrent hverandre.

Fortiden er hver eneste Dag en Kampdag. Kanonerne tale Dag og Nat, medens Riflen tager sig en kort Hvile efter sin sidste blodige Gjerning den 17de Marts.

Sforgaars Aftes var jeg paa Arbeide med Folkene. Vi marscherede med Spader og Hækker til Arbeidsstedet, da jeg bemærkede en Rytter som med Møie skaffede sig Plads paa Veien. Det var ikke lyst nok til at skjelne i Afstand, hvem det var. Da jeg kom Rytteren ganske nær, hilste han mig: „God Aften!“

Det var Kongen. Han var nylig arriveret med

Dampffibet og havde ingen No paa sig, før han havde besøgt os herovre ved Skandserne. Neppe to Minutter efterat han havde forladt mig, gik en Granat fra Broagerbatteriet henover os, slog ned og sprang. Strax efter kom atter en.

Soldaterne samlede sig i Rthnger: „Men var det da vor Konge?

„Ja, det ved den søde Gud det var — for jeg var lige ved Siden af hans Hest — jeg saae ham lige saa tydeligt, som jeg nu seer Dig. Og det var ogsaa ham, der bad „„Gud Aften““ til Lieutenanten.“

„Da var det s'gu bedre, at han blev herfra,“ mumlede En, „for om En af os Andre bliver slaaet ihjel af en Granatstump, saa kan det jo hverken gjøre fra eller til for det Hele; men om det skulde træffe saadan, at Kongen skulde blive ramt, saa var det da forfærdeligt.“

Det var det deiligste Veir den Nat, og Omgivelserne vare saa interessante, at der formelig hører stort Held til at opleve Sligt. Flere tusinde Soldater arbejdede i den stille Nat — deres mørke Stikkelser bevægede sig hid og did overalt. Lange Rækker af Vogne førte Materiale til Arbejdsstederne. Maanen bragte Søen til at glimre som et Speil, samtidig med at dens Skin kastedes tilbage fra de Tusinder af Bajonetter, der førtes hen over de store aabne Pladser eller knejsede i de lange Rækker af Geværpyramider. Jeg sad paa en Brandtomt, omgivet af de forfulede Ruiner af Bygninger, Meubler, Huusgeraad o. s. v. Riget af et Faar, der var dræbt og forfullet af Ilden, laa saa Stridt fra mig. De nøgne tykke Mure stode endnu forte og sørgelige og knejsede i Maanestjensnatten. Soldaterne vare isærd med at omhugge Frugttræerne i Haven udenfor denne Ruin, der engang var Opholdsstedet for en lykkelig Familie, en Bolig saa stjern,

faa ubmærket smukt beliggende tæt ved den blaae Bølge, nu saa uendelig trist og øde. Bum! bum! der faldt det ene Frugttræ efter det andet. Der huggedes paa hundrede forskellige Steber. Alt blev ødelagt — Alt faldt for Øren, for at ogsaa denne Plet kunde blive rigtig øde, rigtig let at bestryge med Spidsflugter og Karbæster.

Min Kammerat havde fundet Overdelen af en Vogn, som henlaae tæt ved Ruinen. Han var træt og udvaaget og havde lagt sig til at sove deri. Jeg stod et Dieblik og betragtede ham i Maanefkinnet — han var saa bleg af Kulden, jeg maatte vække ham; thi jeg frygtede for, at han skulde fryse ihjel, da det frøs flere Grader. Jeg havde vanskeligt ved at faae ham vaagen, men endelig lykkedes det mig; han var næsten stiv af Kulde og tildeels uden Følelse, navnlig i Venene. En halv Time senere var han igjen munter og spiste med den største Appetit et Stykke Chokolade, som jeg kunde forære ham.

Det er virkelig forbausende, hvor meget den menneskelige Natur kan udholde, hvad man kan bide den! Jeg tænker netop nu paa Matten, der fulgte efter Fægtningen den 17de Marts.

Dagen havde været særdeles anstrengende. En Kamp, der føres i et Terrain, hvor Jordbunden er aldeles opblødt, saa at man med hvert Skridt synker i til Ankterne, hvor man bestandig har flere Pund Leer klæbende ved Støvlerne og tilbringer Tiden med i Løb at begive sig frem og tilbage en heel Dag igjennem — en saadan Kamp er ifandhed istand til at tage alle Legemets Kræfter i Beslag. De store tykke Vinterkapper genere ved saadanne Veiligheder ganske overordentligt og ere desuagtet aldeles uundværlige endnu paa denne Tid af Aaret. Da Slaget var tilende og de sidste Skud døde hen, vare vi, som havde kæmpet, udmattede i høi Grad. Drivvaade af Sved vare vi, og

nu skulde vi være i Hvile paa den aabne Mark uden mindste Dækning mod den sig nærmende Nats skarpe Kulde. Natten kom — vi laae paa den aabne Mark med den iiskolde Kiim og Maanestinnen til Overdyne og den steenhaarde, frosne Jord til Underdyne. Man hvilte sig 1 Kvarteer, saa ryste man af Kulde og behøvede en heel Times Motion for at blive varm igjen. Skedestomindre gif Natten hen og den følgende Dag med. At Enkelte klagede over Koldfeber, er jo rigtignok vist, men denne Sygdom er tilstede hist og her blandt Mandskabet under alle Forhold. Vi vare saa at sige alle livlige og muntre den paafølgende Dag — det er Vanen, der gjør det, alene Vanen. Lad os slaae det fast: „Vanen er den halve Natur.“ Hvor let vil ikke Sommerfelttoget blive for os, der have vænnet os til Feltvagterne i de lange Vinternætter! Det er jo en sand Lyst at tænke paa den kommende blidere Aarstid.

For et Par Dage siden kom to preussiske Overløbere hertil. De erklærede, at de ikke brøde sig om at blive skudte i en aaben Kamp, men man vilde føre dem ind paa vore Standsjer, og masakreres paa denne Maade, det vilde de ikke. De sagde, at den samme Uvillie mod at føres mod Dymbølstillingen var fremherskende hos alle de ligeoverfor os liggende preussiske Tropper.

Forleden deserterede en Underofficer fra os. Man paastod, at han samme Dag havde faaet udbetalt en større Sum Penge, hvorfor han havde ladet sig stille for en Bærnepligtig — og at han havde fundet det stemmende med sine Begreber om Ære og Ret strax efter at unddrage sig sin Forpligtelse. Denne Historie løb som en Stormvind gjennem Forpostlinien den samme Nat, og mangt et venligt Farvel ledsagede Desertøren. Man siger,

at det ringer for Ens Øren, naar man taler ilde om ham — mon det da ikke denne Nat maa have ringet med Kirkeklokker for denne Mand's Øren!

Den næste Dag hed det, at Wrangel paa Grund af Desertørens skurkfagtige Udfærd var villig til at ublevere ham imod fem Preussere. Det morede vore Folk kosteligt, at den preussiske Overgeneral ikke vurderede sine Egne høiere — en ærlig dansk Soldat maatte da altid gjælde mindst 5 Gange saa meget, som saadan en lumpen Bedrager, og saaledes blev Værdien af en dansk Soldat mindst lig Værdien af 25 Preussere.

I en af Skandserne paa venstre Fløi har en Hund taget Ophold, som er Skandsernes stedske værlende Besætning til sand Moro og Udsprebelse. Den har en stor Aversjon for Skud, Rugler og Granater og er under Artillerikampen i bestandig Aktivitet. Saasnart Hunden hører Bulderet fra Broager, er den i saa Spring oppe paa Brystværet for at see efter Projektilet. Derpaa farer den med rasende Gjøen i Retning af det Sted, hvor Projektilet slaaer ned, ligesom for at bemægtige sig det. Om end de fjendtlige Projektiler fare for hurtigt til at sees af menneskelige Øine, turde det jo dog slet ikke være umuligt, at Hunden kan see dem og fuldkomment følge dem med Øinene. Ved at iagttage Øhrets Bevægelser kommer man idetmindste til at troe det. Skjedes der fra en af vore Bjecer, farer den strax op paa et høit Sted, ligesom for at følge det ubfaste Projektil med Øiet. Der staaer den og stirrer med spændt Opmærksomhed over til Broager, indtil Projektilet er naaet derover og sprunget.

Den 20de opholdt jeg mig i en af venstre Fløis Skandser. Det var et prægtigt Solstinsveir, men for-

bistret koldt. Hele Dagen kæmpede vore Batterier med Fjendens; hans stød fra 3 Batterier, vi fra Standserne Nr. 1, 2, 3, 4 og 5, men mest fra Nr. 2.

I Standsen Nr. 4 stod paa det høieste Sted en Post, hvis Bestilling det var at observere det Dieblif, da Glimtet fra en fjendtlig Kanon meldte et Projektils snarlige Ankomst. Saae han Glimtet, raabte han strax: „Dæk!“ Paa dette Kommandoord, der løb høit og klart ud i den rolige Luft, gjorde Alle i Nærheden sig beredte til at modtage den kommende Gæst paa en passende Maade. Hvo som befandt sig tæt ved en Torvbøld, trykke sig op til denne; var man ikke i Nærheden af en saadan, kastebe man sig plat ned paa Torben. Granaten eller Bomben kom nærmere, susebe forbi og gif videre; eller den slog ned et Sted i Nærheden og sprang uden at anrette videre Skade; eller den sprang i Luften. I dette sidste Tilfælde susebe alle dens Stumper ind over os og faldt ned i en vid Omkreds. Artilleristerne, der vare mest fortrolige med Granaterne, undløbe aldrig at forsikkre, at dette sidste Tilfælde var det „værste“. Dette „Dæk“ løb omtrent hvert Minut hele Timer igjennem, saa det just ikke var af de allermorsomste Begivenheder at gjøre en Tour til Standserne den Dag. Under den stærkeste Kanontorden laae mange saavel Artillerister, som Infanterister og sov i Standserne, som om Sagen ikke i mindste Maade angif dem, som om der ikke næsten daglig dræbtes og lemlæstedes Mennesker ved disse Granater og Bomber.

Værkerne sang, uforstyrrede af Skydningen. En Hare kom løbende over Pladsen tæt udenfor Standsen og „nu skulde Pokker dække sig!“

I et Nu vare alle Bakker og høie Punkter besatte med Folk, som med største Interessse fulgte Harens Bevæggelser. Forgjæves løb det: „Dæk! Dæk!“ Der var

Ingen, som havde Tid til at dække sig nu. En ustandselig Latter tordnede hen over Egnen, og Lampe blev fulgt med den hberste Opmærksomhed af Tusinder af Blikke. Her iblandt de Tusinder af Geværer og Kanoner havde dette lille Markens frygtsomme Dyr Intet at frygte. Den Sagt, der øvedes her, var af et andet Slags. Efter at have vanket længe frem og tilbage mellem Standserne og givet Anledning til megen Moro, søgte Dhret omsider ud mellem Forposterne og ad den fjendtlige Række til.

„Bums!“ løb det pludselig — jeg troede, at en Bombe var sprungen ti Skridt fra mig; zittrende over hele Lege- met vendte jeg mig om. Der stod Artilleristen og grinte: „Ja, det er en Helvedes Spektakel hun gjør,“ brummede han, gottende sig over min Angst. Det var en fireogfir- sindsthvepundig Bombekanon i Nr. 4, der havde talt. Fjen- den havde i nogen Tid beskudt Nr. 2 med smaa Granater fra et Feltbatteri ved Alonbjerg. Nu forekom det Brum- bassen deroppe i Nr. 4, at det kunde være nok med denne Børneleg. „Hold nu op med disse Narrestreger, der kom- mer tilsidst en Ulykke ud af det, og saa er det for sild!“ Men det uartige preussiske Varn vilde ikke høre Raison; Brumbassen maatte vedblivende minde det paa det Alvor- ligste, inden den fik det til at være artig. Endelig blev den lille Preusser kjed af de raae fireogfirsindsthvepundige Bomber og lod som om han lod sig snakke tilrette, og saa blev der da Stilhed lidt. Men hvortlænge varede det! Neppe var der gaaet en Time, før Feltbatteriet igjen lod høre fra sig; men nu havde det forandret Plads — nu skulde vel Bombekanonens respektere det lidt, da det dog havde givet noget efter. Men Brumbassen vilde nu en- gang ikke lade Preusseren uantastet drille Nr. 2. Saa- snart en Bombe var kastet, puttedes den næste ind i Ka- nonen. Formodentlig havde Preusserne ogsaa deres „Dæt!“

Jeg bemærkede, at de aldrig fyrede, forinden den fra Nr. 4 udsendte Bombe var sprungen. Endelig sagtede Skyningen lidt over Middag.

Foran os i Terrainet laae Bedetterne to og tre sammen i nogle smaa Huller, som vare gravede for dem. Hele denne Bombe- og Granatsværn fra Feltstykket og Brumbassen i Nr. 4 gif hen over dem; men de vare saa vantede dertil, at de neppe ændse det.

En Artillerist bemærkede pludselig endeel Fjendtlige samlede paa et Sted indenfor Kanonstudsdistance.

„Der ere de røde S . . . . . igjen,“ var det Udtryk, hvormed han annoncerede sin Opdagelse. Kanonen blev rast rettet, og „Bums!“ der splittedes de som Avner for Vinden. Væk vare de, endnu forinden Granaten havde naaet dem. Men lige saa hurtig vare de igjen paa Benene, da den var sprungen. Første Kanons Mandstabs fik travlt med at lade paany og fyre paa dem igjen, og strax forsvandt de igjen bag Hegnene. Kun en enkelt Mand undlod at forsvinde. Han traadte endogsaa op paa Hegnet og udfordrede Døden med den største Kølighed.

„Ja, han veed nok, Gavthven, at vi ikke skyde Kanonen af for ham alene,“ sagde Sergeanten; og saa fik Kanon Nr. 1 Lov til at hvile igjen.

Lydsteren paa Gjærdet blev nu heelt tryk. Med majestætiske Skridt spankulerede han hen ad Diget, vendte sig af og til udfordrende om imod vore Kanoner og fortsatte derpaa sin Marsch med den største Kølighed. Vore Bedetter kunde med Lethed have udslukket hans Livs Lys med en Riffelkugle; men Ingen vilde begaae et Mord. Tusinder af Dine fulgte ham paa hans Parademarsch. Jeg, som seer daarligt, maatte tage min Riffert tilhjælp, og det morede nu ogsaa mig at see den Majestæt, hvormed han skred frem i Bevidstheden om, at saamange Blitke

fulgte ham. Gavthyben vidste jo nok, at han Intet havde at risikere.

Artillerisergeanten fra Nr. 3 listede sig ned til Nr. 2, da Ilden var sagtnet lidt, for at høre hvorledes Sagerne stode. Jeg stod i Nr. 3 og ventede hans Tilbagekomst. Hans Melding lød: „1 Lieutenant saaret, 2 Konstabler døde og 4 saarede. Forresten ingen Skade skeet.“ Det var jo desværre Skade nok; men i disse Tider, da Tabet af et vigtigt Stykke Materiel forebygges ved, at der offres Mennekeliv, var Skaden, som var skeet, jo dog mindre, end den efter det lange Bombardement kunde forventes at have været. Endstjøndt det var Søndag Eftermiddag, og vore Folk meente, at nu kunde Lydstjerne dog gjerne lade det være nok for den Dag, havde de dog ikke fuldkommen No paa sig derovre. Af og til maatte de høre deres Kanoner af, og Manden deroppe i Nr. 4 undlod da heller ikke at varstoe os med sit klingrende, gjennemtrængende „Dæk!“

„Dæk!“ lød det igjen. Alle søgte Dækstillingen og forholdt sig rolige; men der kom ingen Granat. En lystig Ratter hævede sig fra Skandsen Nr. 4 og rullede hen over Købegravene, de øvrige Skandser og heelt ud over Vedetkjenen — „Dækmanden,“ som de kaldte ham, havde spillet os et Puds. Men strax efter blev det igjen Alvor.

Der stod en Kubst og holdt paa to Heste i Terrainet bagved Skandserne. Granaten slog ned lige ved ham. Et Stykke af den slog nok saa net Hovedet af den ene Hest og rev Lommen, han holdt i, itu. Han selv og den anden Hest forbleve ubeskadigede. Saa lunefulde og uberegnelige ere disse Morderengle.

Dg nu lidt om høire Fløi. Jeg opholdt mig lidt derude Natten mellem den 22de og 23de.

Fulbmaanen seilede saa majestætist henover Firmamentet og oplyste vidt og bredt det udenfor Standserne liggende Terrain. De der udsatte Lytteposter kunde tydelig høre de fjendtlige Vebettets Anraab, og Vebetterne kunde langt indenfor Geværskuds Afstand see Blinket af de fjendtlige Posters og Afsløsningers Bajonetter.

I denne Nat eller dog henad Morgenstunden maatte Fjenden angribe; det kunde jo ikke blive anderledes, thi det var jo Kongen af Preussens Fødselsdag. Der var givet Ordre til stærket Marvaagenhed, og Ordren blev isandhed pareret. Ikke een Mand af de Hundreder, som opholdt sig i Øsbegravene, fik Tilladelse til et eneste Minut at bortfætte sit Gevær. Hele den lange Nat igjennem spadserede disse mange Solbater op og ned med det ladte Gevær i Haanden og den fyldte Tornhøst paa Ryggen. Klagede En eller Anden over, „at Feberen havde grebet ham, saa at han ikke mere kunde udholde at staae,“ fik han desuagtet ikke Tilladelse til at sætte sig, men blev ført til Lægen, som befandt sig saa Skridt derfra, og denne afgjorde da, om Manden kunde behøve en kort Hvile i lidt Halm under Tag. Der havde tidligere ligget Halm i Øsbegravene, men man havde fjernet det nu, for ikke at friste Mandstabet til at sætte eller lægge sig.

Sa det er rigtignok just ikke de allerbedste Konditioner, man her maa gaae ind paa. Her spørges ikke om Behagelighed eller nogenformhelt Befvemmelighed, men ene og alene om, hvormegit det menneskelige Legeme kan udholde. Det ubregnes ligefrem: naar en Mand har staaet paa Vagt med Geværret i Haanden i 24 Timer, behøver han 1 à 2 Timers No, forinden han anvendes til anstrengende Sordarbeide. Han kan efter disse to Timers Hvile godt

arbejde i 3 à 4 Timer. Saaer han saa Lov til at sove i 4 à 6 Timer, maa han igjen kunne bruges som udhvilt, friskt Mand. Saadanne Beregninger maae anstilles, og de holde Stik. Mandskabet benyttes paa bedste Maade, men det overanstreges ikke. Findes der endeel Syge, er det Folk som ikke burde have været Kambattanter, hvis Helbred er under Middelhelbred. Den fortrinlige Forplejning i vor Armees holder Mandskabets Kræfter oppe. Lad dem længe nok i Bladene og ved alle Leiligheder raabe paa vor Intendanturs Sammerlighed, den danske Armees er nok dog den bedst forplejede Armees i hele Europa.

Her paa hvire Fløi var der opkjørt riflede Kanoner. De til Kanonerne hørende Heste maatte smukt staae de 24 Timer tilligemed Mandskabet, og disse kloge Dyr kjede sig ikke mindre end Menneskene. For at staffe sig Absprebelse drillede en Hest den foranstaaende Hest, drillede den vedholdende og systematist. Først nappede den den lidt i Halen. Siden tog den større og større Totter Haar af den foranstaaende Hests Hale i Munden og rhykede deri. Denne Hest vendte sig hid og did og søgte at undgaae sin Plageaand. Men det vilde ikke lykkes. Med et høist vrantent Ansigt vendte den endelig Hovedet om og grinte ad sin Plageaand. Denne trak Hovedet til sig med et forstrækket Ryk og veg saa langt tilbage, som Seletøiet tillod. Der laa i Grinet fra den foranstaaende Hest saa tydeligt et „Lad nu være med de Narrestreger, eller jeg bliver vred for Alvor.“

Men Fyren kunde ikke faae Tiden til at gaae; Hestens Hale turde den ikke mere røre ved, men nu stulde det gaae ud over Dækkenet. Den greb fat med Tænderne i dette og rhykede saalænge i det, til den fik det trukket heelt tilbage. Men da den havde udført denne Gjerning, blev den angst for Følgerne. Det var i Sandhed interessant at

see, med hvilken Engstelighed dens Die mellem Soldater-
vrimsen opsogte den Trainkubst, der var dens nærmeste
Forefatte. Saasnart den bemærkede, at han saae, hvad
der var passeret, kom der en Uro over Dhyret, der var
ganske overordentlig. Den trippede frem og tilbage og
fulgte ethvert af Kubstens Skridt med den største Engstelse.
Først efterat Brøden var ubsonet ved, at Forbrhyderen
hadde modtaget nogle dhgtige Rap, tillod dens Samvittig-
hed den at være rolig. Men denne Hest var nu engang
af et livligt Temperament: strax efter begyndte den atter
at drille sin Formand ved at rykke den i Halsen, og til-
sidst endte det ikke uden et alvorligt Spektakel, idet den
Drillede vendte sig heelt omkring og bragte Seletsji, Liner
og Alt i den største Forvirring — men ogsaa denne lille
Scene bidrog jo Sit til at forforte det livlige Dyr Tiden.

**Gatten i Barakken. Den meget ædende Gakkelovn.
Allarmering. Batteriet bag den brændende Gaard.**

Bælmørke og en bidende Blæst udenfor; i Barakken
tumler Trækvinden saaledes med Flammen af Lysset, at
dette hvert Dieblif truer med at slukkes. Og dog — her
er godt at være, naar Opholdet herinde sammenlignes
med Opholdet udenfor. Hver Gang Døren aabnes, gri-
ber en ved Bordet staaende Oppasser den Flaske, i hvis
Hals Lysset er anbragt, og putter den ind under sin Kappe
— den med Voldsomhed indtrængende Blæst vilde ellers
useilbarligt give Lysset herinde Lighed med Lysset udenfor:
gjøre bælmørkt.

Barakken er dannet af raae, uhjvlede Brædder, der
ere satte til hverandre med Kanten, men ikke pløiede sam-

men. Udenpaa er der et Lag Straa for at beskytte mod Veiret. Indeni er et Rum afdeelt til Veie ved Hjælp af en Fjæl paa Kant. Mellem dette Brædt og Væggen ligger der noget Halm og deri en sovende svensk Lieutenant, som drømmer — formodentlig om Sverrig. I Barakkens ene Ende, ligesom Døren, er af Leer og raae Leersteen opmuret en smal Skorsteenspipe, hvori Røret fra en lille Kattelovn udmunder. En Oppasser sidder paa Hug ved denne lille slugborne Unge, der trækker ganske mageløst.

„Den kan sluge det ligesaa stærkt, som jeg kan stoppe det ind,“ siger han halvt grædende og aftørre sine sorte Blotang-Fingre i sit Haar.

„Nu er der snart ikke mere at brænde af, Hr. Lieutenant.“

„Ja saa maa naturligviis en af Jer skaffe Noget,“ lød det korte Svar.

Peter (Oppasseren for den svenske Lieutenant, som sover) ruster i en anden Oppasser, som ligger sammenrullet i et Hjørne henne ved Døren, med Hovedet paa en Brødpose og en Haandsfuld Halm til Dverdhøne. Denne Sidste naaer dog ikke længere end fra Fødderne til lidt over Knæene — ja, ja! det er godt det!

Peter ruster i Kresten, der snorker forfærdeligt, men ikke vil lade sig vække.

„Jeg kan ikke faae ham vaagen,“ siger Peter i en hendøende Tone. Det lyder ganske, som om han sagde: „Det er rigtignok haarde Tider, disse hersens — det veed den søde Gud det er.“

„Hvad er dette?“ raaber Lieutenanten i en skarp, men dog noget ironisk Tone.

Kresten reiser sig strax overende, gnider sig i Øinene og stirrer frem for sig.

„Du skulde ud og see efter Noget at brænde, Kresten,“

figer Peter i sin forrige hændsende resignerte Tone, og tilføier med et Suf: „Nu er hun heel fort igjen! Hjemme hos vi Andre havde vi da ogsaa Raffelovne, men jeg har da aldrig seet nogen, der kunde æde som denne her; men det er jo saadan med Alting her, det er ligesom heelt fremmed for En — ja det er saamæn saa.“

Han aabner Raffelovnsdøren og begynder at ordne Kullene med de sorte Fingre.

„Ja, Du maa ud, Kresten, og rode i Grøsten efter flere Pinde.“

„Saa gjør nu Alvor af det — og lad os være fri for denne Kjærlingetone,“ siger Lieutenanten barskt.

Kresten staaer op med et Suf og forsvinder i Mørket.

Paa Skorstenens ene Side ligger den svenske Lieutenant. Paa den anden Side ligger en Kapitain og Bataillonskommandør, der, vildfarende og huusvild, som han er, da der ikke er anvist ham, saaledes som Kompagnierne, et bestemt Opholdssted, har slaaet sig til No eller rettere til Uro i denne Barakke (Opholdssted for Officierer, der kommandere Reservens bag Standsjerne x og y).

Bed Bordet, der er slaaet sammen af 4 uhøvlede Brædder, sidder Lieutenanten og skriver. Det er kun med Vanskelighed han har faaet anbragt sin Stump Papir, da Bordet tillige optager en Mængde andre Sager. Derpaa staaer Afslaffen med Lyset i. Der ligger endnu paa Bordet: En Tobakspung af Skind, 2 Tobakspiber, en Felthue, et Læderbelte med tilhørende Revolverpistol, et Rugbrød og nogle affkaarne Stykker Rugbrød, et Pund Chokolade i original Indpakning, en Feltskiffert, et Stykke Lys, en Tegnebog, et uldent Tørklæde samt en sort Ternpaue med Levninger af Boeuf i.

$\frac{1}{2}$ Mattetime, lang som en Dag under andre Forhold, sniger sig langsomt hen. Matten er mørk og iisnende. Man hører i Hytten en vedholdende Lyd som af mange, mange Marscherende. Det er flere Hundrede Mand, som uafbrudt vandre op og ned udenfor Barakken med Geværret i Haanden — for dem er det en uendelig lang Nat. De staae af og til stille og tale til hverandre om Kulden, om svundne Tider i et frebeligt Hjem, og om kommende Tider, eller om Daggrøhet vil bringe et Angreb paa Stillingen. De lytte opmærksomt efter enhver Lyd, som kommer ude fra Fjendens Side. Er det et Skud af et Gevær, standse alle disse bevæbnede Mænd strax og lytte med spændte Nerver, om der kommer endnu et — thi det er netop Geværskuddene, der ere de farligste: det er dem, der varfle om Angreb.

Der knalder et Skud langt borte, ude i Forpostkæden. Almindelig Stilhed. Atter knalder et Skud og endnu eet.

En Officier, der ubemærket har gaaet frem og tilbage imellem Barakkerne, raaber: „Første og anden Deling, træd an!“ Man løber et Dieblit frem og tilbage — to Minutter senere ere alle disse Soldater ordnede i Rækker og vente paa nærmere Ordre.

Skildvagten udenfor de lange Barakker aabner Dørene og raaber ind i det mørke Rum: „Til Gevær! Der falder Skud i Kæden!“

Soldaterne, der ligge fuldt bevæbnede, springe op og løbe to, tre, fire ad Gangen ud af Dørene. Efter 5 à 6 Minutters Løben frem og tilbage staae ogsaa disse mørke Skikkelse ordnede i lange Rækker.

Natten er mørk, uden Maane, men forskjellige smukke Stjerneklmynger funkler fra den fortblaae Himmelhvælving. De vinke og blinke inat som for tusinde Aar siden — men

da faae vort Die dem ikke. Vi Menneſter ere ſaa ſmaa i alle Retninger, vor Levetid er ſaa kort, vort Die ſtuer kun ſaa ſtaffet, vor Tanke bliver ſaa omtaaget udenfor meget indſtrænkede Grændſer. Men mangel en Soldat, ſom endnu har Barmen i ſig — jeg mener det Barmlige i Sjælen — ſuger ligesom et Slags Lægeſom for Sindets Uro ud af den funkende Stjernehimmel. Den hvifter om Tider, ſom ſvandt i Uſtyld og Glæde, om Hjem, om Fæder, Moder, Søſtende eller Huſtru og Børn — ſaaledes funkede de ogſaa den og den Nat, da var det ſaa godt, ſaa vidunderlig ſtille og lyſt i mit Sind; nu funkler Stjernen og ſiger: De lykkelige Tider komme igjen, de komme ſikkerlig her eller — hiſſet! Ja, mange af diſe mørke Skikkelſer have en Anelſe om, at et „Hiſſet“ er nær, Anelſen ligesom ængſter et Dieblif, indtil Mindernes venlige Fee ſpreder Taagen og lader Stjernen ſkinne i al ſin Glæde.

Inde i Barakken, hvor Officieren ſidder og ſriver, har Scenen ogſaa forandret ſig. En haard Kno har banket paa Døren, ſom er bleven aabnet med Voldsomhed Et Hoved, tilbækket med Vordug er kommet tilſyne i Døren, og en grov Stemme har meldt:

„Det ſkyder i Rjæden! Mandſkabet er purret ud!“

Lieutenanten ſpringer op — Bataillonskommandøren ſætter ſig hurtig overende paa ſit Halmleie.

„Hvad er det? Noget af Betydning? Flere Skud?“

„Der er faldet tre eller fire,“ ſiger Vordugsmanden.

„Godt!“

Bataillonskommandøren er hurtig kommen paa Benene og iſærd med at ſpænde ſin Sabel om ſig. Lieutenanten ruller hurtig ſine Papirer ſammen og putter dem i Mappen.

„Kald paa din Lieutenant,“ raaber han til Oppas-

seren, der begynder at ruske i den trætte Svensker, som paa ingen Maade vil forlade den velgjørende Svovs Favntag.

Et Dieblit endnu, og Træhytten rummer kun Svenskeren og hans Oppasser, som ligger paa Knæ og rusker i ham.

„Lieutenant! Hr. Lieutenant! Lieutenant! — Fjenden er der — Lieutenanten skal op — de Andre ere gaaede!“

Svenskeren sover ufortrødent. Hans Oppasser holder lidt op med at ruske i ham, fordi „han synes, han rører sig lidt.“

Der lyder et bedøvende Kanonstød fra den nærmeste Skandse.

„Nei, nu kan det aldrig gaae an,“ siger Oppasseren halvt fortvivlet til sig selv, „nu maa han op!“

„Lieutenant! Nu er det galt igjen — Stræb at komme op. De flyde baade med det Ene og med det Andet — Kompagniet har stillet for længe siden!“

Svenskeren sætter sig overende og gnider Dinene. Der dundrer det andet Kanonstød. Svenskeren farer op, griber sin Hue og farer ud i Matten. Hans Oppasser staaer et Dieblit og seer efter ham. Døren staaer aaben, og Vinden truer med at slukke Lyset.

Nogle mindre Afdelinger paa halvtreds à hundrede Mand stride frem gennem Mørket for at indtage de forud bestemte Pladser.

Ude mod Ragebøl blusser en stor Flamme iveiret, opløser Horizonten vidt og bredt og kaster et magist Lyg ind over de mørke Skandser og Løbegrave.

Atter ryster et mægtigt Brag Nattelufsten, og Kanonen taler fra Skandsen med sin Ildtunge. Et Lyg farer gennem Lufsten og ud imod Baalet ved Ragebøl — det er Bomben fra den danske Brumbøsse.

Tufinder af Dine hvile paa denne stjerne Scene, dette prægtige Natmaleri. Preussiske og danske Blikke mødes milevidt fra i dette ene Punkt, og mangt et Sind modtager et Indtryk af dette herlige Skuespil, som vil hævede sin Plads hele Livet igjennem — hvem veed, om det ikke kan følge os ud over Død og Grav!

Bomben farer lige ind i Flammerne, springer og kaster Millioner af Diamanter ud til alle Sider. Et dømpet Hurra lyder gjennem Rækkerne, og Alt er igjen stille.

Branden i Ragebøl udbreder sig og blusker saa sælsomt. Den bliver stedse bredere, men ikke høiere, og den ophyster Ratten i vid Omkreds, saa at endog den store Standses Skygge meget nøiagtigt aftegner sig indad i vor Stilling.

„Det gjorde de godt!“ mener en Soldat, „saaledes at stikke Ild paa ved det allerførste Skud — og hvergang skal de nu træffe i det igjen, ligetil hun sprutter. Der skalde F..... være Sprøttemand!“

Han stutter sig og smiler og glæder sig over sine egne Ord og Tanker.

Der staaer en Officiersaspirant tæt ved Soldaten; han har forstaaet Sagen bedre — han har hørt Officiererne sige det til hverandre.

„Snak! Det er jo Fjenden selv, der har stukket Ild paa Gaarden — det er ikke os.“

„Er det Fjenden? Skalde han stikke Ild paa sit Eget? — Hæ!“

„Ja vist er det Fjenden selv — han har naturligtviis bygget paa et Batteri bag Gaarden, nu har han faaet det færdigt, og nu skal Gaarden væk for at give Plads for Batteriet — at det kan skyde paa os.“

„Det var en anden Snak,“ mumler Soldaten og bliver ganske taus.

Uf og til kaster man fra Standsen en Bombe ud i Ilden — der er Noget at sigte efter, og Branden glemmer vel nok Noget bag sig — naturligtvis noget Ondt.

Endnu en Time tid lyser Branden udover Eggen. Der falder ikke længer Skud i Rjæden. Soldaterne indtage igjen Natstillingen.

Den danske og den svenske Lieutenant indfinde sig atter i Hytten. Der bliver kogt Thee og passjaret. Lidt efter diskuteres der; det er om, hvem der skal sove. Enhver af dem vil unde den Anden Hvilen. Men Svenskeren seirer — han har jo sovet hele Natten, nu skal den Anden sove, og derved bliver det. Man seer paa Uhret — hele Natten! Klokkeren er kun elleve.

Tilbagetoget fra Frederiksstad.

Rygtet om Kampen paa Armeens venstre Fløi havde naaet os, som laae i Frederiksstad og Omegn. Vi vidste nu, at Fjenden vilde forcere eller omgaae vor Stilling ved Dannevirke. Vi vidste nu, at han havde prøvet paa at trænge frem mod Ost, uden at det var lykkedes ham, vi maatte da slutte, at Touren snart vilde komme til os at tage mod et Angreb. De Dage, der gif umiddelbart forud for den femte Februar, vare derfor mørke og truende, ikke fordi vi jo fuldkommen turde lide paa vore Folks Mod og Uholdenhed, men fordi vi indsaae, at vor Stilling dog i Længden vilde være uholdbar imod en i Antal langt overlegen Fjende. Frederiksstad var ganske vist forstaaet

stærkere end nogenfinde før, men Besætningen stod ikke i det rette Forhold til Forstandsbningens Udstrækning.

Vore Soldater saae mindre langt, de glædede sig over de daglig voxende Brystværn og vare enige om, at her maatte Fjenden ikke kunne komme, saalænge endnu en af Vore kunde røre sig.

Endnu hørte eller saae vi ikke en eneste fjendtlig Soldat; der herskede en uhyggelig Ro, den, der gaaer forud for en stor Omvæltning. Vagterne bleve stærkere besatte, hele Besætningen var saa at sige paa Vagt Dag og Nat for at passe paa den usynlige Fjende. Der var noget Uholdbart i disse Forholdsregler — disse Anstrengelser vilde kun endnu i en kort Tid kunne udholdes — der maatte da skee en Forandring, og hvilken? Vi Officierer hvistede med hverandre derom i Krogene. Forandringerne kunde være:

- 1) En betydelig snarlig Forsøgelse af Besætningen;
- 2) En snart forestaaende Kamp paa Liv og Død med Fjenden (der da vilde ende med et tilbageflaet, men snart fornøjet Angreb af saa overlegne Kræfter, at vi maatte blive nødt til at fortrække under særdeles ugunstige Retraite-Forhold);
- 3) En Retraite i al Stilhed uden Sværdsflag.

Soldaterne havde ikke Tanke for Andet end et heltemodigt Forsvar af Byen; de havde først vænnet sig til denne Tanke, dernæst klynget sig dertil med en saadan Begeistring for Sagen, at det var en formelig Hjertesorg at rive dem ud af Illusionerne.

Natten mellem 4de og 5te Februar stod jeg paa Vagt. Om Formiddagen, efterat Alarmsstillingen var ophørt, blev jeg afløst af en af mine Kammerater, saaledes at jeg i to Timer kunde opholde mig i Byen og rekreere mig ved aandelig og legemlig Føde. Officiererne havde deres Klub

hos Madame Junge paa Torvet. Der bleve de ankomne Aviser henlagte, og Læsningen af dem var jo under disse Forhold en stor Nydelse.

Jeg sad altsaa og gottede mig ved Berlingske, Fædrelandet og Dagbladet, da en af mine Bekjendte, en ellers meget munter og livsglad Officier, traadte ind. Jeg nikkede til ham. Han hilste vel igjen, men saae saa underlig omtaaget ud. Han gif hen til et Vindue og saae ud over Torvet. Hans Afsærb var mig paafaldende. Jeg sad lidt stille og saae paa ham, han stod med Nyggen til mig.

„Hvad Nyt?“ spurgte jeg.

„Na Intet —“ svarede han langsomt og ligesom lidt aandstræbende.

Jeg lagde Avisen fra mig, gif hen til ham, og sagde: „Hvor Du er melankolst idag! hvad er der hændet?“

„Intet!“ sagde han undvigende, men med et mørkt, ilbevarslende Blik.

„Der er Noget,“ sagde jeg, „betro mig det! der er noget Vigtigt — siig mig det!“

„Ganske vist er jeg ikke i denne Stemning uden Grund!“ sagde han undvigende. „Jeg har hørt en sørgelig Nyhed, men frist mig ikke — jeg maa ikke tale — jeg har jo ikke talt, ikke sandt?“

Han trykkede min Haand, hans Blik sagde: „Du har slet ikke talt med mig — Du maa ikke lade Dig paavirke af min Stemning, thi hvad jeg veed, skal holdes hemmeligt endnu.“

Han gif langsomt hen til Bordet, greb efter en og anden Avis uden at læse i den og forlød strax efter Værelset.

Jeg følte, at der laae en truende Sky i Horizonten, men jeg anede dog ikke det Rette. Jeg satte mig atter

til at læse i Bladene, men opdagebe snart, at jeg havde læst hele Siden ned uden at have fattet et Ord deraf. Jeg gik ned i Gæstestuen. Der stod Madame Junge med Hænderne i Siderne.

„Det er dog forstræffeligt, hvor alle Folk pakke ind!“ sagde hun.

„Nu vil De vel ogsaa snart til at begynde?“ spurgte jeg.

„O nei! Jeg pakker ikke, før den første Bombe er sprungen her i Byen. Det er jo tidsnok.“

Madame Junge er lidt i Familie med Madame Esfeldbach i Slesvig og ligner hende en heel Deel. Hun var stolt af dette Familiestab og talte ofte derom.

Med Følelsen af noget Nedtrykkende og Sørgeligt gik jeg tilbage til mit Kvarter og snart derpaa atter ud paa Bagten udenfor Byen.

Den paa Eftermiddagen kom en Kammerat ud til mig. Han gav mig et Bink om at lade min Oppasser forlade Stuen. Da det var skeet, var han bleven bleg og tøvede et Øieblik med at tale. Jeg stod der paa Naale: „Hvad er det?“

„Vi skulle forlade Stillingen i Nat,“ sagde han; han havde ondt ved at fremsføre Ordene.

„Hvorledes?“

„Vi forlade hele Dannevirketstillingen —“

„Hvorfra har De det?“

„Det er mig meddeelt officielt — jeg kommer for at underrette Dem derom, for at De kan indbrette Dem derpaa. Naar Klokken er 7, forlade vi Byen. Endnu maa Mandstabet Intet vide, thi man maa holde det hemmeligt for Beboerne saalænge som muligt. Farvel!“

Han gik, han var ikke oplagt til at tale og skulde desuden bringe den sørgelige Efterretning videre.

Folkene loe og vare lystige. Udenfor faldt Sneen tæt, og den frogne Jordbund frembød kun eet stort Teppe. Alt omkring mig forekom mig i dette Dieblis saa uendeligt øde og trist. Herre! hvad skal Enden blive? Er det Felttogets Begyndelse.

Klokken henimod sex meddeelte jeg Folkene, at vi skulde gaae herfra — de skulde hurtigst muligt skaffe alt deres Tøi tilveie. Jeg behøver ikke at sige, at Bestyrrelsen var stor og almindelig.

Det var blevet mørk Nat, skjøndt Klokken kun var syv — det var jo Vinter. Det frøs nu, og enkelte Sneeflokke faldt. Men stille var det, og Alle søgte instinktmæssigt at bevare Stilheden. Man gik sagte, talte sagte, kommanderede med dæmpet Stemme; ja man var næsten bange for at høre sin egen Stemme. En uhyggelig dump Mumlen gik gennem Geledderne; Solbaterne vidste ikke, hvad der skulde ske, men de vidste og følte, at det var Noget, som ikke var glædeligt, noget Mørkt og Nedtrykkende.

Et Par Afdelinger marscherede sagte forbi. Vi stode lige ved Chausseéen og ventede — endelig kom Touren og saa til os.

Frederiksstad laa der bagved os i Mørket — enkelte Lys glimtede ud til os. Vidste man der, hvad der forestod? Vidste man, at vi drog bort for at gjøre Plads for Fjenden, for vor Fjende og deres Ven? Enhver havde sine egne Tanker om det — men man talte ikke til hverandre derom; man marscherede blot.

Den Første, der afbrød Stilheden i Nærheden af mig, var en Soldat, en BlaaKappe, som vi kaldte ham — en Forstærkningsmand, som var iført blaa Kappe.

„Skam er det, at de skulde beholde Naturalforpleiingen,“ sagde han til sin Nabo.

„Na, beholde de saa meget Andet, kunne de ogsaa beholde det,“ svarede denne kort.

Dermed var Samtalen forbi, og Stilheden indtraadte paant — tung og trykkende var den.

Lange Rækker af Vogne mødte os; de kjørte ad Frederiksstad til, bestandig flere og flere, bestandig den samme Vej, til Frederiksstad.

„Det er Vogne efter Materiel og Ammunition,“ hed det.

Vi vare naaede til Seeth. Mørke Marschkolonner fra Drage, Norderstapel og Syderstapel sluttede sig der til os, og den lange Kolonne satte Koursen efter Schwabstedt.

Her havde vore Ingenieurer flaaet en meget lang Bro over Trenefloden, og over denne passerede nu hele det stille Tog. Lang var denne Bro, og længere forekom den os. Tornystrene trykkede allerede, og man talte om et Hviil, naar vi vare passerede Trenefloden.

Trenen laa endelig bag os — vi havde lagt denne Flod mellem os og Fjenden. Fjenden, som vi endnu ikke havde seet eller hørt det mindste til! Vi vidste jo dog, at han var der, at han vilde følge vort Spor som Hunden den rappe Ræv. Vi vidste, at vor Afmarsch hurtigt vilde komme til Fjendens Kundskab gjennem den fjendtligsindede Befolkning og de leiede Spioner. Det var fuldkommen vist, at Fjendens Stridskræfter vare vore langt overlegne — og saaledes gjaldt det for os nu kun om at benytte vort Forspring og see til at naae saa langt som muligt nordpaa.

Det lovede Hviil kom da ogsaa. Man kastede sig ned i Sneen, som nu faldt tæt og hvirvledes om af Vinden. Jeg og et Par af mine Kammerater satte os ligeledes ned i Sneen og fik Smørrebrød frem; men neppe

havde vi endt det tarvelige Maaltid, før der atter marscheredes.

Veien blev nu stedsse værre. Den var speilglat og dækket med smaa Isklumper af en Valsnøds Størrelse. Man kunde ikke tage længere Skridt end paa et Kvarteer eller saa uden at falde, og desuagtet gled og faldt Mange hvert Dieblif.

Paa denne Tid var Fjenden — Østerrigere — allerede bleven gjort opmærksom paa vor Afmarsch, og en østerrigt Brigade paa 6000 Mand sendt mod Vest for at affjære os.

Et Lyn og et dumpt Brag gjennem Matten underrettede os om, at Ingenieurerne havde sprængt Broen over Erenesfloden ved Treha.

Med stedsse større Iver opfordrede Officiererne Følterne til at gaae hurtigt. Enkelte Soldater vare allerede udmattede af Marschen og bleve i Vinternatten liggende i Grøfterne. Men Tilbagetoget var ordnet godt, om der end kun havde været levnet de Dirigerende særdeles kort Tid. Der var sørget for, at en bethdelig Mængde Bogne fulgte Kolonnen og optog de Udmattede og Afkræftede. Disses Lod vilde jo i modsat Fald være bleven den, at tages tilfange eller frøse ihjel i den iisnende Vinternat.

Den glatte og flette vei piinte baade Menneſter og Heste til det hyderste. Hestenes Skoe bleve snart glatte som Skøitejern. Det var et høist ynkeligt Syn at see Dyrene, pustende, stønnende og badede i Sne, hvert Dieblif glide ud og styrte om paa den haarde vei, for atter at hjælpes paa Benene, atter glide ud paa Grund af de glatte Skoe, atter falde, og saaledes videre. Man har under saadanne Forhold næsten mere Medlidenshed med Dyrene end med Menneſtene. Disse kunne dog

klage deres Nød og forstaae Venners Deeltagelse, medens de stakkels Dyr kun kunne føle Smerterne. Saadanne stakkels Heste see saa hynkeligt, saa bønligt, paa de Mennesker, der ere dem nær, at man umulig kan lade være at blive rørt.

Men her var ikke Diebliffet til Medlidenshed. „Fremad,“ løb det uafbrudt fra de Kommanderende til Soldaterne. Rudstene derimod talte uafbrudt til Hestene med Pibstefnærten, og den blaalige Is og hvide Snee farvedes hvert Dieblif paany med de blødende Hestes Blod.

Blødende? Ja, Størstedelen af Hestene blødte enten fra Knæene eller Koderne eller ogsaa ud af Munden og Næseborene. Ved bestandig paany at falde paa den steenhaarde Bei stødte de Huden itu, og Skoen paa det ene Been rev det andet Been tilblods. Skyer af Damp hævede sig desuden fra de anstrengte Dyr. Dette var navnlig en Følge af deres bestandige Angst for paany at falde, samt af den Utaalmødighed og Haardhed, hvormed Rudstene brugte Pibsten og ved Ryt i Tømmerne saarede de stummende Muler.

Da begyndte en Soldat at sække bagud. Officieren, som sluttede Kompagniet, raabte til ham: „Fremad! fremad! De maa ikke blive tilbage.“

„Seg kan ikke mere, Hr. Lieutenant!“

„Det kan ikke nytte Noget — De maa og skal med —“

„Seg kan ikke — det er mig ikke muligt!“

„Seg vil blot sige Dem, at her ikke er Tale om mindre end Død eller Fangenskab — dersom De bliver liggende her i denne Nat. Østerrigerne ere os lige i Hælene, og De kan belave Dem paa, at hans Forspids, istedetfor at fange, hvad der ligger paa Beien, gjør kort Proces og stikker ned med Bajonetten.“

Alle de nærmeste Soldater vendte Hovedet om og høre efter, hvad der bliver sagt.

Den trætte Soldat synes at oppe sig lidt.

„Naar jeg blot kunde blive af med mit Tornhyster, saa kunde jeg maaskee endda —“

„Det kan ikke lade sig gøre, Kammerat! Den Ene vil af med Tornhysteret, og den Anden vil ogsaa — snart vilde vi have alle Tornhystrene paa Vognene. De kan jo nok indsee, at det gaaer ikke —“

„Hvad er det for Kjællingerier!“ lyder en Stemme bagfra. Det er en Kapitain, der er tilhest og ikke veed, hvorledes Infanteristens Tornhyster og hele svære Vyrde piner paa saadanne anstrengende Marscher.

„Hvad er det for Kjællingerier! Giv saadanne dovne Krabater Noget paa Puffelen, Lieutenant X, og staa ikke — her er sku ikke Diebliffet til al lægge Fingrene imellem. Hvad der bliver liggende, er tabt og skal siden kjøbes fri. Brug deres Sabel, Lieutenant X, paa mit Ansvar!“

Lieutenanten griber Soldaten i Armen og skyder ham lidt fremad — „Nu ingen Snak! Hører De Ordren! Afsted! Jeg vil min Salighed ikke have Dem her bagved! Sergeant Madsen! transporteer denne Karl op paa hans Plads — han hører vist til tredie Deling!“

Hvor dette lange, triste Tog passerede forbi Gaarde og Huse, stode Beboerne udenfor stille og alvorlige. Der stod hist og her Fruentimmer, som græd og hullkede voldsomt. Intetsteds bemærkede jeg et skadefro Smil — muligviis laa det hist og her dog dhybere, men turde ikke trænge sig frem og vise sig paa Overfladen.

Endelig — endelig naaede Kolonnen Flensborg-Husumer Chausseen ved Kil.

Hvad det har at betyde, at komme fra en Veie, som den vi havde maattet passere, ind paa en bred og god Chaussée, vil kun den forstaae, som har befundet sig under lignende Forhold. For trætte og udmattede, svært bepakkede Folt er denne Forandring af meget stor Betydning. Væserne af disse simple Skilbringer, som formodentlig i Reglen kun have passeret de længere Veie og Chausséer i magelige Kjøretøier, ville vanstelig kunne forstaae, at man hele Mile igjennem kan behøve med største Opmærksomhed at speide efter den mindste Steen paa Veien, og sammenligne de mindste Ujævnheder — Alt, mine kjære Væsere, er relativt her paa Jorden. Alt kan under forskjellige Forhold variere i Betydning fra Nul til Uendeligt, eller dog ganske nær til disse yderste Extremes. Ved lange anstrengende Marscher bliver Foden tilsidst den Deel af Legemet, hvori saa at sige næsten hele det saavel aandelige som physiske Liv koncentrerer sig. Ethvert Skridt afficerer dens Nerver paa det Omfindtligste. Med yderste Omhu søger den paa Veien efter det jævreste Sted, thi enhver, selv den mindste Steen føles gennem Fodbelæningen og virker som Knivstik.

Man kommer uvilkaarlig til at tænke paa „Prindsessen paa Werten.“ Denne Dame var bygget og dannet af et saa fint Stof, at hendes Legeme ikke kunde finde Hvile om Natten, fordi der under de thve Madrader, hvormed hendes Seng var opredt, befandt sig en Wrt. Hvorledes vilde vel et saa zart Væsen have været tilmode ved at deeltage i Fodturen fra Frederiksstad til Als, dore Kvaler maae jo ansees for Nydelsler i Sammenligning med de Kvaler, denne Prindsesse vilde have havt at gennemgaae.

Jeg mindes, at den stakkels Prindsesses urolige Nat kom paa Tale mellem mig og mine Kammerater denne

Nat — men at Medlibenheden med hende ikke var stor; ja der blev endogsaa udtalt det ugudelige Ønste, at Damen maatte vise sig iblandt os — for at vi kunde spille Kavallerer og — kyde hende Armen eller bære hende.

Spas og Alvor ere nu engang til al Vykke Soldatens trofaste Følgesvende; de gaae Arm i Arm og lukke ikke hinanden ude.

Der er skrevet og talt saa uendelig meget om Franskmændenes Tilbagetog fra Rusland, om de store Banstelligheder, der frembøde sig, og de store Lidelser, hvorfor den retirerende Armee var udsat, og hvorfor den næsten aldeles bukkede under. Det vil synes overdrevent at sammenligne vor Armees høire Fløis Tilbagetog fra Frederiksstad med den omtalte Retraite fra Moskau, men ikke desto mindre kan denne Sammenligning meget vel opstilles. Franskmændene omkom dengang af Overanstrengelse, Sult, Kulde og for Russernes Landsjer og Kanonild; de omkom, fordi Længden af Veien, som skulde passeres, var for stor. Vore Soldater vilde sikkert ligeledes være omkomne, dersom den Wei, der skulde tilbagelægges, havde været blot een Dagmarsch længere, og Fjenden været lidt mindre udmattet, end han var. Ordren til Afmarsch var kommen saa hovedfuld over Folkene, at kun en meget lille Deel af dem havde været istand til at forsyne sig med de fornødne Fødemidler til Reisen. Den til Soldaterne udbeelte Rjodportion for 2 Dage var bleven efterladt af de fleste i Frederiksstad. Sulten begyndte derfor allerede den første Dag at plage nogle iblandt dem, men værre blev det den næste Dag. Kulden var ikke ubetydelig — det frøs mindst 5 Grader Reaumur, og denne Kuldegrad, som kan være forfriskende, naar man kun en kort Tid er udsat for den,

blicher meget trykkende, naar man hele Døgn itræf skal lade Legemet være udsat for dens Paavirkning.

Det lange Tog bevægebe sig fremad langsomt, kun langsomt, men den ene Miil blev dog lagt tilbage efter den anden. Man talte ikke mere. Al Vhst, al Kraft til Konversation var borte; Legemet lagde Beslag paa alle Livsaander. Hvert Dieblif kastede Soldater sig ned i Grøfterne i Sneen uden at sige Noget. Talte man til dem, svarede de ikke; de vare saa udmattede, saa døds-trætte, at de ikke længere vare istand til at gaae.

Det nyttede ikke længere, at Officiererne stræmmede dem med Udsigterne til Døden i Sneen eller østerrigsk Fangerskab; kun et mørkt haabløst Blik var Svaret og Situationen forandrede ikke derved. Nu var det Tid at tye til Vognene, der i et langt Tog fulgte Kolonnen — de fik nu stedse større Væs, og de med sexten à tye sværtbepakkede Soldater belæssede Vogne bleve til Martermaskiner for de stakkels Heste.

Et fortviolet Arbeide hvilede nu paa de sluttende Officierer (de Kompagniofficierer, som slutte Kompagniernes Marschkolonner), hvis Tjeneste bestaaer i at sørge for, at Folkene slutte paa de foran dem Marscherende, og at ingen Soldat bliver tilbage. I Begyndelsen af Marschen gik det nogenledes godt. Soldater, som af en eller anden ikke aldeles paatrængende Grund vilde forlade Geledet, jages tilbage og marscherede igjen. Men snart bleve Enkelte tilbage, som virkelig ikke kunde følge med, og nu begyndte Officierernes piinlige Tjeneste, den, hvert Dieblif under den fortsatte, trættende Marsch at standse og skarpt forhøre de af Udmattelse eller Dovenskab tilbageblivende Soldater. Iblandt gode Soldater findes der altid mindre gode eller ligefrem uhelderlige Subjekter, der til enhver Tid ere rede til at benytte sig af Leiligheden til at befrie sig for

Tjenestens Pligter. Saadanne døvne Kroppe opbagede meget snart, at virkelig syge og ganske udmattede Soldater bleve optagne paa Vognene, og de forsøgte nu hvert Dieblik at spille den Udmattede.

Det er et meget ubehageligt Hverv at være nødt til at være Inspektør. Tjenesten befaler at paasee med Streng-
hed, at kun de virkelig Svage understøttes af Vognene, og Hjertet er tilbøieligt til hellere at lade nogle Spidsbude kjøre, som ikke trænge dertil, end med Streng-
hed at berøve den virkelig svage Soldat de sidste Kræfter.

Naar Kolonnen passerede forbi et Sted, hvor Drikke-
vand var til at faae, stormede Hundreder af Soldater til paa eengang for at drikke og slyde deres Feltflasker. Ko-
lonnen fortsætter imidlertid sin Vej; de udtraadte Soldater skulle igjen indhente deres Afdelinger i Løb, men de ere for trætte dertil, blive tilbage og gaae over til at blive Marodører. Det er den sluttende Kompagniofficiers Sag at forhindre disse drikkende Soldater fra at blive tilbage; han maa ofte bruge den flade Klinge til at drive dem fra hverandre med, og nu hedder det jo:

„Gud! hvor han er ubarmhjertig! Under han os ikke engang en Drif Vand!“

Jeg, som havde det Hverv at være sluttende Officier ved et Kompagni, maatte af denne Grund være i uafbrudt Bevægelse, men henfaldt tilsidst selv i en Tilstand af Ege-
ghibighed, foranlediget ved Umuligheden af at drive de Tilbageblivende fremad. Jeg var selv dødsstræt, og jeg flæbte mig kun langsomt frem med Toget, der desværre neppe kunde rykke længere frem end en halv Miil eller mindre i Timen.

Befolkningen i Husene og Gaardene ved Chausseen meente at opfylde en Menneffeligheds-Pligt mod de udmattede Soldater ved at række dem Ol, Kaffe, Melk eller

Band, men netop deraf opstod den største Forvirring. Folkene strømmede i sneseviis hen til de Huse, som Veien gik forbi; de stode her og trykkede paa hverandre for at komme til at faae de Drikkevarer, som man bød dem. Der opstod en uafbrudt vedvarende, stærk Trængsel paa alle saadanne Steder, hvorved Marschens Beseværlighed og Standsningerne deri forøgedes ganste overordentlig.

I flere Timer lob vi sluttende Officierer frem til ethvert af disse Huse og Gaarde for at drive de standfende Soldater videre; men tilsidst bleve vi saa udmatte af dette uafbrudte, besværlige og uoverkommelige Arbeide, at Sagen fuldkommen maatte overlades til sig selv.

Soldaterne traadte saaledes overalt i sneseviis ud af Marschkolonnerne; de kunde ikke naae op paa deres Plads'er igjen, da Kolonnen uafbrudt rykkede fremad, og saaledes blandedes Soldaterne fra de forskjellige Kompagnier og Regimenter imellem hverandre.

Beboerne ved de Veie, ad hvilke en Arme'e retirerer i lange Marscher, begaae en stor Feil ved at aabne deres Huse for Soldaterne, enten det nu skeer i den Hensigt at handle med disse, eller det skeer for simpeltthen at hjælpe dem til at fylde deres Flasker med Vand. Der findes altid blandt de mange Individer, hvoraf et Regiment bestaaer, nogle, som kun lade Egoismens Stemme tale og træde alt Andet under Fødder. Saadanne Soldater benytte Leiligheden til at plyndre, da de have altfor stor Udsigt til at slippe vel derafra. Det er Officiererne og overhovedet de Befalende umuligt at forhindre Plyndringer under saadanne Forhold, hvor Beboerne selv indbyde Soldaterne til i Mængde at trænge ind i Bærelserne. Selv om der blandt de indtrængte Soldater findes Individer, som fuldkomment misbillige Voldsomheder fra Soldaternes Side mod Beboerne, ere de neppe istand til i synderlig

Grad at modvirke dem, da de ikke kjende Soldaterne fra de forskjellige Kompagnier og Regimenter, som samtibig befinde sig i Lokalerne. Individierne vøxle jo tilmed uafbrudt. Er det oprindelige Forraåd bortrevet, vedbliver dog Tilstrømningen og Fordringerne. Med Umuligheden af at Alle kunne tilfredsstilles, stiger enkelte Individiers Baatrængenhed. Exemplet smitter, og snart ansees det private Huus af de efterfølgende Soldater som et Beværningssted, hvor man er pligtig til at sælge, men ikke kan eller ikke vil. Der er ingen Tid til Forklaringer. Enhver vil hurtigst muligt derfra, men ikke gaae tomhændet, ikke have arbeidet sig berind til ingen Nytte, og saaledes antager Sagernes Stilling snart en alvorligere Charakter, hvorunder altfor ofte den Svagere, og ikke sjælden det svagere Kjøn, maa lide.

Det var blevet opad Formiddagen. Det frøs og sneede. Jeg var saa udmattet, at jeg maatte tage hele min Villiekraft tilhjælp for ikke at give tabt. Forgjæves kaldte jeg paa min Oppasser — som jeg haabede medbragte noget Spiseligt — han var forsbunden. En Soldat gav mig et Stykke Brød og en Slurk Brænbevin. Jeg lagde et Lag Snee paa Brødet, og saaledes fik jeg det fortæret. En Time tid senere opdagede jeg min Oppasser siddende paa Vognstangen mellem to for en svært belæstet Vogn spændte Heste. Indholdet af hans Kurv skulde dog ikke friste Nogen, det bestod af raat Kjød og gammelt, tørt Brød. Jeg fik Brød og fortærede det med en Haandsfuld Snee til. Jeg var ærgerlig over, at han ikke havde forsynet Kurven bedre, og jeg havde den største Lyst til at skjende paa ham, men jeg maatte smukt gjøre gode Miner til flet Spil — jeg formaaede ikke at skjende, ikke at sige mere end aldeles nødvendigt.

Hidtil havde Kolonnen havt Trenesfloden tilhøre mel-

lem sig og Østerrigerne; men hen paa Eftermiddagen, omtrent Kl. 2, begyndte Kolonnen at passere denne Flods nordligste Tilløb, og nu vare vi kun ved Heber og Sneemarken skilte fra den forfølgende Fjende — Østerrigerne, anførte af Gondrecourt.

Til alt Held led Fjenden af samme Svaghed som vi, af Udmattelse, foranlediget af en forceret Marsch, og han naaede os ikke, men maatte lade os uhindrede fortsætte vor Marsch ad Flensborg til.

Bludselig gik der en Anelse henover Kolonnen; der var Noget, der ligesom et Lyn slog ned i Gemhytterne. Man talte sagte med sin Sidemand om — at Fjenden var i Nærheden, at vi skulde slaaes. En lang Række Ryttere saaes henover Sneemarkerne ude i Horisonten. Det var hvidklædte Folk.

„Østerrigere!“ løb det gennem Rækkerne.

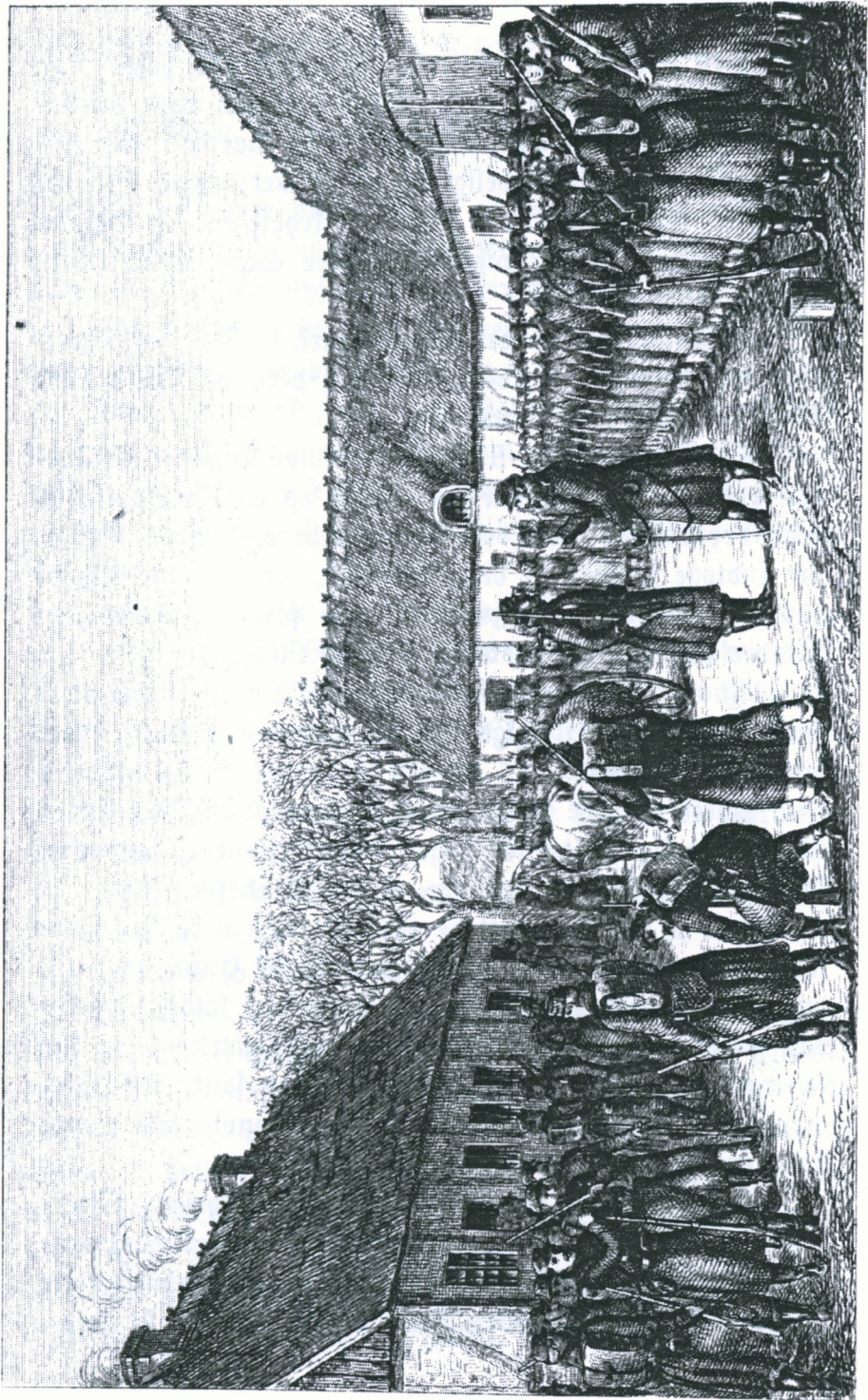
„Det er østerrigste Husarer.“

De Trætte bleve mindre trætte. Marobørerne fra Arrieregarden (her Queuen af Kolonnen) begyndte at komme tilsyne igjen for at slutte op til deres Afdelinger — det Hele antog et livligere Præg, medens Alles Dine fulgte de langt borte forbiidragende Rækker af Hestfolk.

En dump Lyd som af en fjern Torden satte Luften i Bevægelse — vi begyndte at fornemme Lyden af Kanonflubbene fra Fægtningen ved Oversø og Sankelmark.

Bravo! Det gjorde Underværker. Kræfterne vendte tilbage. Aldeles dødsstrætte Folk søgte med Bover frem til deres Kompagnier, og det var snart som om al Træthed var bortblæst. $\frac{1}{2}$ Time senere, da vi nærmede os Hanved Skov, formeredes Marschkolonnerne til Kompagnikolonner, disse igjen til Bataillons- og Regimentsskolonner, og i fuldkommen Orden rylkede Infanterimasserne ind over de aabne Marker og Enge i Retning af Hanved Skov.

Den stod der saa vinterlig og majestætisk, denne store alvorlige Stov. De lange, smukke Grene vare dækkede af et nydeligt, kridhvibt Sneelag. Det saae saa udmærket smukt, saa uendelig fredeligt ud — og tæt herved stod den blodigste Fægtning, hvor Bajonet krydsedes af Bajonet og det varme Blod bragte den hvide Snee til at smelte og røbme.

Fægtningen stod ved Sankelmark. Vore og Øster-
rigernes Kolonner myrbede hinanden der, og Valen dæk-
kes trindtom med Døde.

Stedse tydeligere, stedse stærkere løb Kanonernes Tor-
ben over til os. Luften var taaget og en let Snee svæ-
vede drømmende ned over Gjenstandene. Vore Kolon-
ner indtog hurtig en Reserverstilling, og vi indrettede os
paa at optage Fægtningen, ifald vore foran os kjæmpende
Brødre skulde blive nødt til at gaae tilbage.

Alt var i en Fart blevet ordnet. De mest udmattede
Folk stode atter freidige paa Pletten — Sindet havde
sejret over Legemet.

Sneen hølgede ind over os og forvandlede hele Egnen
til et uendeligt hvidgraat Lagen, hvorigjennem Kanonerne
fra Sankelmark lode sig høre — nu Stub for Stub.

I to à tre Timer stode vi her. De vare saa lange
som Maaneder, disse Timer; men de fik Ende, som alle
deres Forgængere. Sneen var ophørt at falde. Solen
var gaaet ned bag Horizontens tætte Skymasser, og kun
en mørkerød Stribe viste Stedet, hvor den sank. Et Halv-
mørke sænkede sig ned over Egnen, og Kanonernes dumpe
Drønen aftog og ophørte endelig ganske.

Fægtningen ved Sankelmark tilhørte Historien. Øster-
rigernes og de Danskes Kamp var forbi, og Ambulance-
soldaternes sorgelige Tog drog hen over den skjæbnesvangre
Balplads, hvorover Natten stedse tættere dækkede sit Slør.

Ogsaa vi, som stode i Reserve, skulde nu forandre Plads.

„Vi skulle i Kvarter i Flensborg“, hed det mellem Folkene.

Vi Officierer vidste bedre, at det desværre ikke kunde være Tale om Flensborg som Kvarter for os; men vi nænne ikke at opløse Folkene om Feiltagelsen, thi det er saa nedslaaende at høre en Efterretning om „ingen Hvile“, naar man føler sig dødsstræt.

Det var mørkt, da hele Kolonnen atter var bleven sat i Bevægelse. Langsomt og tungt og stille som i Graven rykkede vi frem. Flensborger-Chausseen dreiede vi af fra og sloge ind paa Weien, der tilvenstre gaaer i nordlig Retning.

„Hvad er dette — de mange Øjs tilhøire maae jo være i Flensborg“, begyndte man at sige i Geledderne.

„Ja, det er ikke godt at komme til Flensborg iasten, Folk! Der er naturligviis alle Regimenterne fra Dannevirke stude sammen — det er da meget bedre at gaae til Landsbhyerne her nord paa“, sagde jeg til de nærmeste Soldater.

„De trækker om med os, saalænge til vi Alle blive liggende paa Weien“, svarede de mig mørkt.

Der var jo Noget i det.

Smidlertid gik det dog stadigt fremad, og omtrent Kl. 9 stode vi i Harreslev, en Landsbh nordvest for Flensborg. Man indsaae, at det vilde være umuligt at føre Folkene videre uden at lade dem hvile lidt først — vi skulde da holde Raft her. Det var mørkt og frøs skarpt da vi standsede vor Marsch i Gaderne i Harreslev med det eneste Ønske at faae Hvile.

Det ene Kvarter sneg sig dog hen efter det andet, uden at der skete Noget — stadig stode Folkene og Offi-

ciererne i den iiskolde Nat, trætte til Døden, og for en stor Deel segnende af Mathed om i Sneen paa den kolde sneedækkede Bei. Da adskillige Kvarteer vare gaaede, begyndte vi at tælle Timerne; mange af disse udmattede Mennesker havde Visioner og talte i Bildelse. Enkelte maatte der stadig tumles med, for at de ikke skulde sove ind — til den evige Søvn. Hvor uendelig langsomt snege ikke disse Minutter, Kvarterer og Timer hen! Kun den, som har været i lignende Tilfælde, kan fatte hele Omfanget af disse Kvaler. Hele Legemet smerter. Fødderne ere som Bly og tilmed bløddende og hulbløse. Hovedet vil synke ned paa Brystet, og Dinene ville lukke sig. Ethvert Ledemed strider imod at holde Legemet opreist, de ville alle bøje sig, falde hen og være i Hvile. Min svage Ben formaaer ikke at stildre denne Tilstand, hvori Legemets Kraft er opbrugt og kun endnu kan give Livstegn ifølge Sjælens allerkræftigste Befalinger og uafbrudte Paamindelser.

En ung Officier i min Nærhed var saa medtaget, at han aldeles gik om som i Drømme. Uden selv at vide det Mindste derom, geraabede han ind i et Rum, hvor der stod Heste, og her segnede han om i Søvnens Arme. Da han hen paa Morgenstunden fornam Signaltoner fra et Infanterihorn, stod han op, samlede sig frem i Mørket blandt Hestene og kom atter til os. Han medbragte fra Natten et dunkelt Minde om at have været i Kollision med Hestehove, men forresten stod hele Natten for ham som en aldeles ikke gennemlevet Tid. Vi havde været opmarcherede udenfor om Natten og gennemgaaet Meget, som han havde sovet fra — og det var godt, thi uden denne Nats Hvile vilde maaskee hans Helbred for steds have været tabt.

En anden Officier havde ogsaa Visioner. Han var i

Italien, havde flaaet sig til Røverhaandværket og var i fuld Virksomhed som Røver.

„Dit Liv eller din Pung!“ raabte han truende til den Italiener, han troede at have for sig, og det var ikke muligt at kalde ham tilbage — Søvn og Hvile, blot disse to Factorer kunde her gjøre Virkning.

Endelig, Kl. henimod 11, var man bleven enig om at lade os rykke under Tag. Hele Kompagniet skulde gjøre sig det bekvemt i en Halvgaard, siger og skriver een Halvgaard.

Det var lidt, men dog altid bedre end Intet; man gjør ingen store Fordringer. Altsaa vi rykkede ind i det saa uendelig længselsfuldt ventede Kvarteer. Kompagniet var omtrent paa 200 Mand.

Kapitainen talte til Folkene i Gaarden:

„En kort Hvile er Eder tilstaaet, Folk! Kun til Kl. 12^{1/2} tør vi opholde os her; vi skulle da atter staae marchfærdige her ved Gaarden. Jeg vil derfor bede Eder uden Ophør at stude Eder sammen i de Rum, jeg nu skal anvise Eder. Der vil blive meget indskrænket Plads, saa Ingen kan tænke paa at faae mere Plads end til at sidde paa. Enhver maa beholde sit Væbær hos sig, thi vi befinde os her meget nær ved Fjenden og maa hvert Minut være parate til Udrykning. Altsaa Folk! tager nu den Hvile, I kunne faae, og lader enhverformhelt unødvendig Omløben fare. Vi ere dog altfor mange Menneſter samlede her, til at nogen enkelt Mand kan vente at opnaae for sig selv noget Bedre i nogen Retning end alle hans Kammerater. Hviler Eders Fødder, thi imorgen staaer formodentlig igjen en meget lang March for Døren.“

Berten bragte en Vygte, og vi fik Kompagniet stuvet sammen i Lo, Lade, Heste- og Kostalden. Da mit Arbeide dermed var tilende, søgte jeg selv et Leie. I et iiskoldt

Bulterkammer kastebe jeg mig paa nogle med Sæd fyldte Sække og faldt strax i den dybeste Søvn.

Kapitainen alene vankebe om mellem de Sovende. Uagtet de udstandne Kvaler var han livlig, jeg kan næsten sige munter. Han vilde ikke sove, fordi han frygtebe for, at han da ikke skulde faae Kompagniet purret ud igjen til rette Tid. Under Forhold som disse seer man ret, hvad det betyder at have et kraftigt Legeme og en livlig Aand. Jeg selv er stærk, men han var endnu stærkere — han vaagede for os Alle, og da Kl. var 12¹/₄, purrede han ud.

Hvilket Arbeide var det ikke, atter at faae disse stafels søvndrukne, forfrosne og forkomne Mennesker ruffede vaagne og faae dem jagne ud i den iiskolde, bælmørke Nat! Man maa isandhed hærde sig mod Hjertets Stemme ved slike Veiligheder; Ingen kan tænke og Ingen kan troe, hvad Dndt Soldaten maa lide!

Kl. 12¹/₂ præcis stode vi der igjen i Mulmet i Sneen i lange ordnede Rækker. Kapitainen havde, medens vi Andre sov, med Iver gjennemløgt alle de nærmeste Lokaliteter for at finde den ovenfor nævnte Officier; men Søgningen havde været forgjæves.

De høiere Officierer vare forsamlede hos Generalen for at deeltage i Raadslagningerne angaaende Stillingen. Resultatet blev da, at vi efter omtrent $\frac{1}{2}$ Times Forløb fik Ordre til at gaae i Kvarter.

Dette Budskab var et sandt Glædesbudskab — Kompagniet skulde først staae paa Pletten igjen Kl. 4¹/₂, og hvormange Minutter var der ikke til 4¹/₂! Klokken var nu 1.

Alt herneden er relativt! Vi ansaae det nu for en stor Begunstigelse af Skjæbnen, at vi fik Tilladelse til at hvile os endnu et Par Timer. Der gik en ustandselig

Hubel gennem Geledderne ved Tanken om en saadan Bellhst.

Det hed sig, at en østerrigsk Patrouille i denne Nat havde været i Harreslev. Det var jo et ægyptisk Mørke, og Østerrigerne, som stode i Nærheden, vare fuldkommen fremmede i Egnen. At en Patrouille af Fjendtlige i en Nat som denne kunde være passeret gennem vor Bedetkjæde var jo slet ikke saa urimeligt, da Bedetkjæden var bleven udstillet i Mørke i et ukjendt Terrain og Bedetterne tilmed vare dødsstrætte Folk, der mindst af Alt vare stikede til at være aarvaagne. Fjendens officielle Rapporter om Fægtningen ved Sankelmark og de i denne Nat udstillede Bedetposter omtale ogsaa den store Udmattelse hos Folkene paa Fjendens Side.

Enhver yderligere Action mod vore Tropper var dem umulig — havde en saadan været mulig, vilde vi have lidt et ganske andet, et langt større Tab, end vi led.

Vi rykkede altsaa igjen tilbage til Halvgaarden. Verten havde faaet Kaffejeblen sat over Ilden, og den fortebrune varme Drik, som flød i Strømme, bragte nyt Liv og en stor Bedertvægelse til os Alle.

Jeg for min Part nød i saa Minutter 3 store Kopper fulde af denne „Drik for Guder“; aldrig har Kaffe smagt mig bedre og ligesom styrket enhver Nerve i Legemet — og dog — Kapitainen, den mindst Trætte af os Alle, som altsaa var den, der bedst kunde bedømme Kaffen, erklærede, at „en Kaffe, der mere lignede Skyllevand, havde han aldrig smagt“, ham var det ikke muligt at nyde en saa rædsom Drik. Han forsøgte sig, da jeg erklærede, at „dersom Ingen ønskede mere, vilde jeg helde Resten i min Feltflaske til at drikke paa Marchen imorgen.“

Nei! Ingen ønskede mere — hvor jeg var glad! Kapiteinen og Lieutenant H..... loe hjertelig over den Sver, hvormed jeg fik enhver tilbagerørende Kaffebræbe heldt ned i min Feltflask (hvor der sidst havde været Brændeviin). Jeg lo i mit stille Sind over, at de kunde være saa blinde at lade mig alene tilegne mig hele denne Herlighed — og med et vist lyst Haab til den kommende Dag lagde jeg mig igjen tilro paa mine Sække.

Soldaterne havde fyldt Stuen ved Siden af saa tæt, at det næsten var umuligt at arbeide sig frem deri. Her fik de Kaffe. Naar En havde drukket sin Portion, faldt han i Søvn, og en Musik, der neppe lader sig beskrive, rystede snart Bæggene — jeg mener en ganske forbausende høi Snorken. Jeg siger forbausende høi; jeg kunde sige „en ængstelig høi“ Snorken. Paa mig gjorde denne Varm først Indtrykket af et Mølleværks Dundren (jeg har engang boet paa en Mølle, og nu flyttede den begyndende Søvn mig atter dertil), senere forekom det mig, at det var Vesterhavets Brølen imod en Storm (jeg horte det engang brøle saaledes ved Børbjerg), og nogen Tid varede det, inden Trætheden fik mig til ikke at afficeres af disse mærkværdig stærke, rystende Toner. Et Orchester af mange saadanne Stemmer er, selv naar Legeme og Sjæl befinde sig i normal Tilstand, virkelig næsten ikke til at udholde — det er en rædselsfuld Musik, om hvis gribende Virkning man i Reglen neppe vil kunne have noget Begreb. Det er en Musik, der med uimodstaaelig Kraft plager hele Nerveshystemet og fremtryller for Sindet de mest melankolske og nedtrykkende Billeder. Naa! det hører jo med til Alt det, som Krig har i sit Folge; men netop derfor tør jeg jo omtale det her, og ønske mine Læsere, at de aldrig maae komme i det Tilfælde at være nødte til at overvære en saadan rystende Koncert.

Men Tiden ilte fremad. Denne Nat skred hen, og paa Slaget 4 $\frac{1}{4}$ purredes der ud.

Alt indfanbt sig paa Pletten med nye Kræfter. Ordren løb paa, at vi skulde marchere til — Sønderborg.

„Saa langt!“ udbrød uvilkaarligt en ung Officier.

„Det er dog altid kortere end til Sjælland — en stor Deel gaaer til Sjælland“, svarede en ældre Officier.

Sa Forstjellen var jo ikke saa ganske lille. Altsaa — vi marcherede igjen, men vi havde ikke faaet alle Kræfterne tilbage i de kolde, saa Natte timer. I nogle Timer gif det ret godt, men saa begyndte Kvalerne fra Gaarsdagen. Endnu da vi marcherede gjennem Graasteen, vare Folkene i nogenledes Humeur og holdt sig ret godt i Geledderne, men derfra og til Sønderborg faldt den Ene fra efter den Anden.

Alt antog her et mørkere Udseende. Hvert halvt hundrede Skridt vi marcherede, traf vi nye Spor af en udmattende Retraites Vanskeligheder. Vogne stode overalt paa Veien, itubrukne eller uden Bespænding, eller de henvæltede i Grøfterne — vi traf af dem saaledes i hundrebvis. Krudt- og Patron-Karrer, Forstillinger til Kanoner, store Partier af Artillerimateriel laae henfastede og ødelagte paa Veien, eller de vare af foran marcherende Afdelinger væltede ned i Grøfterne. Hift og her, hvor de svære Kanoner fra Dannevirke transporteredes mod Nord, standsede Bespændingen af Udmattelse. Hestene anstrengte de sidste Kræfter, men Mufflerne negtede deres Tjeneste. Dyrene kunde ikke mere.

„Her er intet andet Hensyn at tage — Kanonen maa og skal frem“, hørte jeg i Forbigaaende en Artillerikorporal raabe, „pidst paa Hestene! Giv dem af den flade Klinge, naar ikke Andet kan hjælpe.“

Konstablen bankede løs.

En af de bageste Heste fatte Dndt imod Dndt og slog op. Jeg saae den hugge Bagbenene af al Magt mod Stængerne og Hamlerne, saa at Veien vibt og bredt overstænkedes med Blod. De andre Heste vare af et mere slavist Temperament — de anstrengte under Bidsen deres sidste Kræfter, men denne vilde ikke mere; den vedblev, saalænge jeg kunde see den, at sætte Haardt imod Haardt. Dertil bed den i det stærke Bidsel, stummede af Anstrenghede og Naseri og hvinede som de saarede Heste paa Valpladsen.

Hvor vi kom frem, stode Mænd, Kvinder og Børn udenfor Husene. De ældre Mænd stode med folbede Hænder; mange af Kvinderne græd.

Dagen gif atter til Hvile og Tusmørket indhullede Kolonnerne. Marchen havde naaet den yderste Grændse af Langsomhed. De Fleste, deriblandt jeg, vare ikke istand til at gjøre ordentlige Skridt, men trippede med Sneglens Langsomhed fremad paa de opsvulmede og sønderrevne Fjodder. Med denne March marcherede vi neppe 1 Mil i 8 Timer; men vi vare nu, Gud være lovet, ogsaa naaede ned imod Sønderborg.

Vi saae endelig det længe attraaede Maal for vor Vandring. Med sine Tusinder af Hys laa Sønderborg der i Natten og vinkede. Dette Syn virkede. Man anstrengte de sidste Livsaander, passerede den lange Bro og — stod ved Reisens Maal.

Men den lille By var allerede til det Yderste belagt med Militær. Ikke alene alle Huse vare belagte med den stærkeste Indkvartering, men Gaderne og Torvene vare aldeles bækfede af staaende eller liggende Soldater og Heste.

Soldaterne sank strax ned paa den frodne Jord eller

paa Steenbroen, og Timer gif atter hen, inden det var muligt at ordne Noget for dem i Henseende til Kvarterer.

Endelig langt om længe vare vi faa heldige at opbage nogle Jagter og andre Skibe i Havnen, som endnu ikke vare belagte, og dem af Folkene, som vare tilstede, fik vi omsider studebe ned i disse Skibe. Det er en Selvfølge, at der her aldeles ikke kunde være Tale om noget andet Leie end de haarde Skibsplanter; men under disse Forhold var det dog at ansee for et stort Held, at Folkene paa denne Maade fik Tag over Hovedet. Mange Soldater af andre Afdelinger maatte tilbringe denne kolde, iisnende Nat paa Gaden.

Klokken var bleven halv elleve om Aftenen. Alle vore stakkels Soldater vare stegne ned i de bælmørke Rum under Skibenes Dæk. Vi Officierer stode nu ene tilbage. Vi vare jo huusvilde; Ingen vilde være istand til at staffe os et Kvarteer.

Da kom Eieren af Jagten hen til mig og tog min Haand. Det var en lille Mand med et bjærvt Sømandsansigt; han havde hele Tiden ivrig hjulpet os med at faae Folkene anbragte. Han var Skipper og hans Navn var Eriksen — jeg vil aldrig glemme dette Navn!

Han tog min Haand i sin og sagde:

„Dg hvor skal de være i denne Nat?“

„Jeg veed det ikke.“

„Kjender De Ingen her i Byen, De kan tye til?“

„Ingen!“

„Saa følg med mig og tag tilstafte med hvad jeg i Tarvelighed kan byde Dem.“

Ja, saaledes talte han — jeg husker Ordene saa grant og glemmer dem aldrig.

Jeg troer ikke, jeg svarede, men det behøvedes heller

ikke — han vidste nok, hvad jeg vilde sige. Jeg trykkede hans Haand, og han førte mig varsomt over Plankerne til Land. Skipper Eriksen er lille af Væxt, og jeg er af de Høie; men som vi nu gik der, jeg med min Arm i hans, var jeg slet ikke høiere end han. Al min Kraft var borte; jeg var sunket aldeles sammen, og min Ledfager maatte lede mig fremad, som man leder et Menneſte, der første Gang efter en lang Sygdom forlader Leiet.

Man tilgiver, at jeg her idelig taler om min egen ringe Person. Det ſteer kun for at give et Billede af Situationen i det Hele taget; thi Billedet af den Enkelte er neppe meget forſkjelligt fra tusinde Andres, og man kan jo bedſt ſilbre, hvad man ſelv har oplevet og perſonlig gaaet igjennem.

Langt om længe naaede vi Eriſens Huus, hvor jeg kom ind i en varm Stue og efter den omhyggeligſte Pleie ſnart blev Menneſte igjen.

Aldrig før eller ſiden har jeg befundet mig i en ſaadan Udmattelfeſtilſtand, i en ſaadan Tilſtand af fuldkommen Kraſteſløſhed, og aldrig ſkal jeg glemme den Mand, der denne Nat tog mig ind under ſit Tag.

Løbegravene i Sundeved.

Den 9de April. Form. Kl. 8.

Iforgaars, igaar og endelig idag har det gaaet ſærlig livligt med Beſtydningen af vor Stilling. Der var igaar og i iforgaars ikke længer Tale om Hundreder af Skud, nei, der maatte regnes efter Tusinder. Jeg har talt over 200 Skud i Timen, og Beſtydningen vedvarede i 8 à 10 Timer itræk. Det lyder i nogen Afſtand ſom en beſtandigt rullende Torden. Man ſkulde nu troe, at en ſaadan Mængde

af Granater, fastet fortrinsviis mod 2 à 3 bestemte Punkter (Skandser), maatte være forfærdelig ødelæggende for disse; men man vil forbauses ved Betragtningen af Resultatet af dette Bombardement, der er saa ganske overordentlig lille.

Granaterne strømmede iforgaars henover den Løbe-
grav, hvori jeg laa, og sloge for Størstedelen ned i Nr. 3, det er: i Skandsens Jordværk.

Fjendens Kanoner spillede saavel fra Broagerbatterierne som fra Batterierne ligeoverfor vor Stillings Centrum, saa der var en complet Krhdsild. 4, 5 à 6 Granater kom susende, hvisslende, pibende hvert Sekund i Løbet af hele Dagen, og det var sjældent, at der var et enkelt Minuts Pusterum.

Det var under disse Forhold jo næsten ikke muligt at forlade den Plads, man fra først af havde indtaget, da Luften uafbrudt var belempret med Jern- og Bløstumper, Jordklumper og Stene. De fra Broagerbatteriernes riflede Granatkanoner udskudte Spidsgranater ere omtrent 1½ Kvarteer lange og tilspidsede. I den yderste (forreste) Spids er anbragt et Apparat af Messing, som ved at modtage et Stød antænder Krudtladningen indeni Granaten. Disse Granater springe derfor i Anslaget — idet de berøre en fast Gjenstand. De ere af Jern, men ombundne med et tykt Lag Blø, som ved sin Blødhed presses ind i Kanonens Riffelgange og saaledes frembringer Granatens ombreiende Bevægelse. Naar Granaten springer, steer dette i mange Stykker fra saa Lod til flere Pund; samtidig løsner Bløhølstret sig og slynges i større og mindre Stykker i alle Retninger. Det er alle disse Jern- og Bløstykker der saare Infanteristerne. De udslynges med en Kraft, man, uden at kjende den, neppe stulde tiltroe dem. En Stump paa nogle Pund river saaledes med største Væthed Hovedet

af en Hest, eller gaaer gjennem Brædder paa flere Tommer. De fuse gjennem Luften som en Stormvind og sprede sig ofte meget vidt. Enkelte Stykker af en saadan Granat forsinke sig gjerne flere Sekunder, og dette har ofte anrettet Ulykker. Man dækker sig nemlig saa hurtigt som muligt, naar Granaten er i Anmarch, men er tillige tilbøielig til at forlade sin dækkede Stilling, saasnart Stumperne ere fusede forbi. Naar da Efternøjerne komme, er man udækket og udsat for at træffes. Grunden til den forsinkede Ankomst af endeel af den sprungne Granats Stykker er jo simpelthen den, at Krudtladningen i Granaten ved at antændes virker i alle Retninger, altsaa ogsaa bagud. Granatens Hastighed og den Hastighed, hvormed Sprængladningen kan kaste Stykkerne af Granaten ud fra hverandre, bestemmer, hvorkænge Efternøjerne skulle komme bagefter. Da de Stykker af Granaten, som af Sprængsatsen kastes i en Retning, der er stik modsat den, hvori Granaten er kastet, dog gaae i samme Retning som før, fremgaaer heraf, at den Hastighed Sprængsatsen kan give Granatstykket, er mindre end den Hastighed, hvormed Granaten kastes.

Feltlivet gjør praktisk. Neppe have Soldaterne i et Kvarteerstid befundet sig indensfor Ilden af de mange forskellige Batterier, før de have beregnet deres Betydning. Det ene Batteri er farligt fra den Side, det andet fra den Side. Det ene Batteri er farligst af den Grund, at dets Granater ere temperede og springe i Reglen saa og saa tidligt. Det andet Batteries Granater slaae gjerne ned i Jorden, forinden de springe, og man maa passe paa ikke at reise sig op, forinden Granaten er sprungen. Er den ikke sprungen inden saa og saa lang Tid, springer den slet ikke. Soldaterne ubregne alt Sigt saa præcis, de have et saa fiint medfødt Instinkt i saa Henseende, at ingen Officier skal lære dem Noget. Det er derfor kun i Ve-

ghndelsen af Bombardementet, at de ere lidt ilde tilmode, at sige, naar de ere komne i et dem ubekjendt Terrain, eller dette, om det end er dem bekjendt, bestrygtes af flere Batterier, end da de sidst vare der.

Iforgaars laae vi just ikke saa meget behageligt, thi man maatte forholde sig næsten ubevægelig, dersom man vilde være nogenledes sikker mod Granatstumperne, og saaledes laae da Folkene hele Dagen sammenstuvede og afvente med Rolighed Tordenveirets Dphør.

Denne Dag var det nu virkelig ingen Spas, da Fjenden brugte sine Kanoner saa godt, men ikkebestominbre var vort hele Tab af Saarede nok ikke over 5 à 6. I Reglen slipper man neppe godt fra det, naar man træffes af en Granatstump, men jeg troer, det hører til Dagens Orden kun at streifes af Stykkerne, jeg veed saa mange Exempler paa saadanne Streiffaar. Saaledes hændte det ogsaa iforgaars flere af Soldaterne, at Granatstumperne netop berørte dem, medens kun een eller to af dem bleve ordentligt truffne.

En Soldat sad paa en Jordbænk, han havde siddet der længe; nu fik han pludselig Øyst til at lægge sig ned. Et Par Sekunder senere slog en stor Jernstump ned, hvor han havde siddet. Havde han siddet der blot dette Par Sekunder længere, vilde Granatstumpen useilbarlig have sendt ham ind i Evigheden. Nu slap han med, at Jernklumpen rev Overlæberet og Strømpen af hans Fod og løseligt berørte denne.

En anden Soldat kastede sig ned paa Jorden paa Maven, idet en Granat sprang tæt ved. Et Stykke rev Frakke, Beenklæder, Underbeenklæder og Skjorte i tusinde Stykker, og usiedes med at borttage Huden af vedkommende Legemsdeel. Soldaten kunde staae op og selv gaae til Røgen.

En Officier laae faa Skridt fra sin Madkurv, da en lille Jernstump af Størrelse som 2 Balnødder slog ned paa Kurven, gik igjennem den, gjennem en Blikbaase deri, gjennem nogle Kopper og Tallerkener, og blev liggende i et Uglas uden at bestadige dette sidste.

Disse Granatstumper havde vist et Slags Morstab af hvad de gjøre, thi deres Tumlen med Geværer er mærk- værdig. De danne en saadan stiv og stærk Niffel om til den mest forunderlige Figur, som om Jernet kunde være bøjeligt som Bøx; men det vidner jo kun om den Kraft, Granatstumperne ere i Besiddelse af.

Flensborg.

Krigens Begyndelse.

(Meddeelt af en Dame, der under Felttogets Begyndelse opholdt sig i Flensborg.)

Enhver, der opholdt sig i Flensborg By under Tilbagetoget fra Dannevirke dertil, maatte antage Byen for at være fuldkommen dansk. Begeistringens for vore Krigere syntes at være almindelig, og Dannebrog, det gamle trofaste Flag, „som faldt fra Himlen ned“, vaiede overalt, trøstede og oplivede Sindet midt under Forvirringen.

Men „faldt som Havets Skum“ var denne Fremtoning. Natten mellem den 6te og 7de Februar var mørk og iskold. Uhyre blytunge Skyer dreve hen over Byen og indhyllede Alt i et hvidt, koldt Lagen. Faa Danske havde fundet nogen Hvile denne Nat formedelst de mange brusende, vrelende og trykkende Tanker, og da Morgenen brød frem, var det en tristere Fastelavnsføndagmorgen, end jeg nogensinde forhen havde oplevet. En tæt siin Frostsnee faldte som en Taage Vinterluften og gjorde Sit til end

hderligere at trykke Sindet. Hele Scenen fra den foregaaende Dag havde forandret sig — Dannebrog med sit hvide Kors saaes endnu paa de fleste Huse i Norden (Byens nordlige Deel) — Oprørsfanen udfolgede sig hjæft og bølgede trodsigt fra alle Husene i Byden og fra enkelte Huse i Norden.

Jeg boede heldigviis i Norden og undgik saaledes at være Vidne til de mange Demonstrationer i Byden, hvor Oprørerne modtog den indrykkende Fjende med visne Balblomster.

Jeg glemmer aldrig den Følelse, hvormed jeg denne Søndagmorgen saae ud af Vinduet og saae, hvorledes hist og her danske Soldater, der havde forsinket sig, skyndte sig ud af Byen mod Nord. Da jeg kort efter hørte Hestetrampen og atter saae ud paa Gaden, havde Scenen forandret sig. Sneen faldt endnu tæt og indhullede Alt — en lang Skare af Ryttere med store sorte Rapper og Huer færbedes nu paa Gaden. Det var preussiske Uhlaner med lange sorte Landsjer, prydede med de smaa sorte og hvide Flag — det saae saa ildebarflende ud.

Jeg stod endnu og stirrede paa Uhlanernes bestandig forbiggende Skarer, da allerede enkelte af dem vendte tilbage med — Jenser, vore søvndrukne, forsinkede Jenser.

Det var Begyndelsen til det Drama, jeg skulde være Vidne til, og dog var det mig ikke det tungeste. Det greb mig endnu mere at være Vidne til den forblindebe Deel af Beboernes, Slesvigholstenernes, Demonstrationer, hvilke ikke lode vente længe paa sig.

Klokken henimod Ti naaede en underlig Byd mine Dren. Det forekom mig, at der sloges paa Skjolde — og noget Rignende hibrørte da ogsaa Varmen fra. Jeg ilede til Vinduet og saae:

En stor Mængde, for Størstedelen lurvetflædt, Ber-

soner fyldte Gaden, de kom nordfra og gik mod Skyden. I deres Midte bares det Kgl. Vaaben, som de havde nedbrudt fra dets Plads ovenover Nørreport og nu haanebe ved idelig at slaae paa det med Kjæppe. Optoget skulde vel forestille et Seiers- og Triumftog, men, Gud veed, det lignede rigtignok mere et Vigtog — og var vel igrunden ogsaa snarere det Sidste end det Første.

Det hed sig ikkedestomindre, at Wrangel havde forbudt enhverformhelt Demonstration, og de danskfindebe Flensborgere vare hentykte herover. Min Værtinde, en danskfindet Kone, fortalte mig med straalende glad Ansigt, at „Wrangel var saa danskfindet, at hun ikke vilde have Noget imod, at man illuminerede for ham.“ Grunden til, at hun talte om Illumination, var den, at der om Formiddagen opsløges Plakater paa Gadehjørnerne, hvori der gaves Byens Befolkning Valget imellem „Illumination om Aftenen“ eller „Vinduesrudernes Indslagning“.

Det Bærelse, hvori jeg og mine Børn sov, vendte ud til Gaden, og man vil forstaae, at jeg altsaa som svag Kvinde ikke kunde være synderlig hyggelig tilmode ved de nævnte Udsigter. Ikkedestomindre maatte jeg, da man sendte mig Gud og overlod ogsaa mig Valget mellem Illumination og Rudernes Indslagning, udbede mig „Indslagningen“.

Da det blev Aften, hørte jeg for første Gang Oprørsfangeren paa Gaden fra de forbidragende Horder. Den er unegtelig ret smuk og isrefaldende. Vinduernes Indslagning gik for sig, men jeg var saa heldig at slippe med at faae een eneste Rude slaaet ind.

„Preusserne“ og „vore Befriere“ vare i Førstningen for den oprørskfindebe Deel af Befolkningen eensbetydende; men Bladet vendte sig forbausende hurtigt, fordi Preusserne ikke syntes at være tilstrækkelig villige Medfæber til at begunstige Oprørernes Hensigter; og det varede ikke

længe, før Glæden hos de svagere Hoveder forvandlede sig til Skræk for de sig nærmende østerrigste og navnlig de ungarste Tropper. Der gik nemlig forud for disse Tropper et forstrækkeligt Rygte om deres Tvilesløshed og slappe Disciplin, foranlediget ved Efterretningen om Voldsbehandlinger, de sagdes at have udøvet i Kvartererne paa Veien til Flensborg.

Den mindre oplyste Deel af Befolkningen vaklede ofte frem og tilbage mellem Danste og Tjdske, ganske ledet af det Parti, de sidst vare komne i Berørelse med.

Min Tjenestepige, en vakker Flensborgerinde, tilstod aabent for mig, at hun egentlig slet ikke vidste, hvorom Striden dreiede sig; hun morede sig kosteligt over sin Moders ivrige Danstthed, fordi den gamle Kone slet ikke kunde tale Danst. Jeg lod det være mig magtpaaliggende, ad Historiens Bei at forklare hende Sagen og bevise hende Slesvigholstenernes Uret. Hun deelte fuldstændig mine Anstuelser og blev „danst“, saamegetmere som hendes Broder var Soldat i den danste Arme.

Hun og hendes Moder vare nu meget bange for, at hendes Broder skulde gjøre dem Skam ved „at løbe over til Preusserne.“ Den gamle snue Wrangel havde nemlig forstaaet at friste de udskrevne Slesvigere haardt ved at lade slesvigste Overløbere fra vor Arme gaae til deres Hjem. Dette Løkkemiddel har desværre sikkert viist sig meget kraftigt og lokket mangen en Slesviger ud af vore Rækker.

En Dag arriverede imidlertid hendes Broder. Han var bleven fangen af Preusserne i en Træfning, og om han end ifølge Wrangels Befaling erholdt Friheden, ankom han dog til Flensborg i høi Grad forbitret paa Preusserne for den Behandling, de havde underkastet ham. Men neppe var Menneket kommen til Kræfter igjen efter de

lidte Savn og Anstregelser, før han deeltog i Oprørernes Møde i Rendsborg og anbragte den trefarvede Kofarve paa sin danske Felthue. Det var isandhed et kun lidet glædeligt Syn saaledes at see Folk i danske Uniformer brændemærke sig selv som Meenedere.

Broderens usle Adfærd gjorde atter min stakkels characterløse Pige vakkende. Wilhelm Erobreren ankom til Byen, i hvilken Anledning der fandt en pragtfuld Illumination Sted i Syden. Pigebarnet kunde nu ikke modstaae Paavirkningen længere, Illuminationen var altfor beiligg, og Dagen derpaa skristede hun for mig, at nu var hun „tydsk“.

Preusserkongens Besøg i Flensborg opflammede Oprørernes Begeistring paany — der skulde og maatte gjøres de Danske nogen Fortred, „de kunde jo ikke forsvare sig, saa der kunde jo ikke være Noget at risikere.“ Man enedes om, at Vinduerne igjen skulde slaaes ind i Norden hos dem, der ikke vilde illuminere; dette kunde baade begeistre Deeltagerne og bringe Sorg og Ulykke over de Danske.

Da jeg en Aften var gaaet til No, hørte jeg Vindueslarmen fra Gaden. Min Pige kom sthyrtende ind, men Bærten og hans to Sønner sthyrtebe ud. De stillede sig paa Vagt udenfor Huset og vare saa heldige at holde Pøbelen derfra. Den næste Dag prangede derfor vort Huus som et af de meget saa, Norden havde tilbage med hele Kluder.

Preusserkongens Besøg i Kasaretherne skaffede en brav dansk Underofficier, en Sergeant, som henlaa paa „Harmonien“, Frihed. Kong Wilhelm og Wrangel maae have følt sig tiltalte af denne Mand's Personlighed, thi ved Besøget paa dette Sted talte ingen af dem med nogen anden af de Saarede, ikke engang med preussiske Saarede, hvoraf der fandtes ligesaamange som af danske.

Gamle Wrangel slog vor Sergeant paa Skulderen og roste vore Folks Tapperhed, „men“, søiede han til, „det nytter Alltsammen ikke; I ere for saa til at staae Eder imod os.“

„Har De noget Ønske“, sagde Wrangel tilsidst, „som jeg kan opfylde, saa udtal det uden Sky.“

„Jeg har eet,“ svarede Sergeanten, „Ønsket at blive fri.“

Dette Svar behagede siensynligt Preusserkongen. Han erklærede strax Fangen for fri og brugte meget naadige Udtryk.

I over fjorten Dage saae vi Preussere, Polakker, Ungarere, Bøhmere, Italienerne og Soldater af mange flere Nationaliteter drage mod Nord. Toget var saaa forbausende stort — det forekom os dog, at denne Armee, uagtet sin Overlegenhed over vor Armee i Antal, ikke maatte kunne staae sig mod vore brave, solide Soldater — vor Tillid til vor egen Armee var uroffelig. Det viste sig jo ogsaa stedsse siden, at Vore seirede i aaben Mark, selv om Antallet af Fjender var i Forhold til vort som 2 til 1.

Men deres fortrinlige Artilleris Overlegenhed over vort — ja det forstode vi os jo ikke paa og toge det altsaa ikke med i vor Beregning.

Uhyre Masser af Brotrain, af svært Tømmer og af Skandskurve gik uafbrudt gjennem vor By nordpaa. Vi hørte, at Tømmeret og Skandskurvene toges fra Dannevirke, idet Slesvig Byes Borgere hver Morgen droge ud af deres Stad med klingende Spil for at gaae paa Arbeide ved Dannevirke — de demolerede vore Værker, ned-

reve Alt, hvad vi havde opført, og opførte, hvad vi havde nedrevet.

Ved at nævne Slesvig By, kommer jeg til at tænke paa en vakker slesvigsk Præstebatter, som boede i Slesvig By, men tilsidst maatte flygte derfra.

Hendes Moder levede i Slesvig som Enke, og Datteren havde en Skole der. Da der blev oprettet et Lazareth i denne By, besøgte hun der vore saarede Soldater og var dem navnlig behjælpelig med deres Brevvevling, hvorfor der kom flere Breve til hende, end Politiet med Rolighed kunde see paa. Hun blev derfor „sat under Politiets specielle Opsigt,“ og alle til hende adresserede Breve bleve afleverede paa Politikammeret, hvor man aabnede og gjennemlæste dem og endelig sendte hende dem ved en Politibetjent.

Den Dame, man behandlede saaledes, var en ung, smuk Pige, hvis eneste Feil var hendes Mennefsfjærlighed og trofaste danske Sind.

Hverken Kjøen eller Alder kunde hde nogen Bestyttelse mod Preusfernes eller Oprørernes Fanatisme og Raahed.

En Transport af danske Krigsfanger var bleven indespærret i Byens Tugthuus for senere at føres sydpaa. En dansk Kjøbmands Datter (i Flensborg) henvendte sig til den preussiske kommanderende Officier om at faae Afgang til disse Krigsfanger.

Da Preusseren spurgte hende, hvem hun var, svarede hun:

„En dansk Flensborgerinde.“

„Og det vover De at svare mig, en tydsk Kriger!“ raabte Preusseren i Brede.

„Ja, hvorfor ikke?“ svarede den unge Pige roligt.

Den jammerlige Karl blev herover saa opbragt, at han formelig brugte Skjældsord imod denne Dame. Men

ikke nok hermed. Denne Mand, en preussisk Officier — formodentlig dog et Udflugt blandt preussiske Officierer — lod den unge Pige føre ind i Vagtstuen blandt Soldaterne, hvor han først $\frac{1}{2}$ Time senere igjen indfandt sig for atter at nedværdige sig ved at overvælde hende med Skjælsord, forinden han lod hende gaae.

Men der var mange Flensborgerinder, der ikke vare mindre dansktjindede end denne unge Dame — Preusserne havde i denne Henseende mange Urgreiser.

En Dag saae jeg et Par nette Tjenestepiger staae og kige ind ad Tugthuussporten. Den preussiske Skilbvagt strøg sig selvtilfreds om Skjægget, grinebe til Pigerne og bemærkede, at Preusserne vare saa smukke Karle, at de nok vare værd at kige efter. Men den ene Pige bragte ham hurtig ud af hans Wildfarelse i Henseende til, hvem de kigede efter, idet hun svarede ham med Eftertryk:

„Scheiß met de Dötschen! Wir gucken nach de Dänen!“

Svaret gjorde Soldaten saa vred, at han stak efter hende med Bajonetten.

En yngre dansk Embedsmand i Flensborg traf tilfældigviis sammen med nogle preussiske Soldater paa Gaden, og der vexledes et Par Ord imellem dem.

„Hvor ere I indkvarterede?“ spurgte han.

„I Sanct Jørgens By.“*)

„Hvormange ligge I der?“

„Henved 600 Mand.“

---

*) Staaer ved en Bro i Forbindelse med Flensborg.

„Saa er det underligt nok, at jeg ingen Indkvartering har faaet, da der ligger saamange!“

Dermed var Samtalen tilende, og Embedsmanden gik videre, men blev strax indhentet af en preussisk Officier, der bankede ham paa Skulderen og forlangte, at han skulde følge ham til Bagten.

Her kom han i Forhør. Man udspurgte ham om hans Samtale med Soldaterne og forbød ham at tale til dem.

„Spurgte jeg Eders Soldater om Noget, som de ikke maatte fortælle, kunde de jo simpelthen have undladt at svare mig,“ bemærkede Danskeren.

„Da kan jeg forsikre Dem, at Soldaterne ogsaa have bildt Dem en Løgn ind,“ svarede Preusseren, „men vil De ikke risikere at blive et Hoved kortere, saa indlad Dem ikke oftere i Samtale med preussiske Soldater.“

Man vil af disse Historier see, at flede Sæder og Bestendighed ikke ere vore Tjenders Hoveddyder. Alle, som havde preussiske Officierer i Kvarter og senere fik Østerrigere, vare enige om, at de østerrigske Officierers bannede Væsen og ridderlige Optræden bannede den skarpeste Kontrast til de preussiske Officierers Raahed og Mangel paa Levemaade.

Hvad derimod de Menige angaaer, da havde Preusserne Fortrinet. De preussiske Menige ere i Levemaade forud for de østerrigske Menige, da disse Sidste i Reglen ere, om jeg saa maa udtrykke mig, af en vildere Natur og for en stor Deel ikke uden Lyst til at stjæle.

Ikkebestomindre lærte de Dansksindede hurtigt at see med mildere Øine til Østerrigerne, fordi disse uden Styk ved enhver Leilighed viste, at de affthede Preusserne.

Mødte en Østerriger en Preusser, hilste han ham aldrig; tiltalte Preusseren ham, svarede han i Reglen ikke. Paa Grund af det forud for Østerrigerne gaaende forstræffelige Nygte om deres Naahed og deres Tyvagtighed paa Landet, frygtede man meget i Flensborg for dem for deres Ankomst. Men, da de kom, forandrede Anskuelse; der indløb kun meget saa Klager.

Hvad der især friste disse mørke østerrigiske Soldater, var Sengelagener. Disse forsvandt rigtignok altfor hyppigt af Kvartererne, naar den østerrigiske Indkvartering forlod dem. Grunden til de østerrigiske Krigeres Lagelidenskab var samme Krigeres Strømpemangel. Disse Folk brugte nemlig ikke Strømper, men ombiklede Fødderne med linnede Klude, og til dette Brug vare de hvide Lagener jo prægtige.

En Frue i Flensborg, som havde haft Østerrigere i Kvarter, bemærkede, at de benyttede saa fiint og hvidt Linned, at det syntes hende et enestaaende Exempel. Hun roste dem for deres Pøntelighed; Østerrigerne spillede de Bestedne:

„Ja det holde vi saa meget af — vi sørge altid for at have det ret hvidt og smukt.“

Da Herrerne vare borte, opbagede Damen, at alle hendes Mand's Manschjertsjorter ogsaa vare borte. Et stort Linnedskab, hvori de og andre Linnedsager befandt sig og som henstod i Værelset, hvor Soldaterne havde ligget, var tomt. Nu kunde hun forstaae, hvorfor disse Østerrigere vare saa pøntelige og omhyggelige i deres Dragt fremfor deres Kammerater.

Min Værtinde havde i Reglen en Indkvartering af 10 Mand, som hun maatte bespise. Hun gav dem, hvad

de forlangte, og de opførte sig i Reglen godt. Kun eengang var der Noget iveien. En af de Indkvarterede, en Preussler, som udgav sig for at være Greve, var mere trodsig og raa end Soldaterne i Almindelighed. Han var bleven vred og spurgte hende i en brøsig Tone:

„Maa jeg spørge, om jeg er i et danst Huus eller i et thbst?“

„De er i et Huus, hvor man ikke giver sig af med Politik,“ svarede hun. Svaret smagte han lidt paa, men tog det dog for gode Varer, og en god Middagsmad stemte ham snart mildere igjen. Da han gik, spurgte han i en mere velvillig Tone:

„Ere Folk heri Flensborg meget vrede paa den danske Konge?“

„Nei! Han har altid været vor Beskytter,“ svarede hun, „hvorfor stulde vi da være vrede paa ham.“
Han smilede og gik.

Den eneste Klage over Regjeringen, som jeg har hørt af loyale Borgeres Mund, var den, at den danske Regjering tvang deres Børn til at lære Dansk. Dog selv denne Klage fremførtes kun paa den Maade, at de sagde:

„I dette Punkt maae vi give Slesvigholstenerne Ret.“

Jeg bemærkede før, at Preusslere og Østerrigere ikke kunde forliges; de stiklede selv i Kvartererne altid paa hverandre. Et Punkt vare dog begge Nationer enige om, det nemlig, „at udskjælde Slesvigholstenerne for feige“.

De bleve aldrig trætte af at fortælle, at de Intet hellere ønskede end at komme hjem, da de slet ikke vidste nogenfomhelst Grund for dem til at staaes med de Danske, Kun een Preussler har jeg truffet, som paastod, at han interesserede sig for Slesvigholstenerne, men at Interessens

ikke var større end hans Sandbruhed var tydeligt nok at see.

Han var saaret. Jeg besøgte Lazarethet og bød ham en Læbsfebrif. Dette syntes at overraske ham, og da han endogsaa hltrede det, bemærkede jeg:

„Man maa næsten beklage Preusserne mere end de Danste, thi Bore have dog noget at kjæmpe for, medens Preusserne Intet have at kjæmpe for — slet Intet!”

Vi talte en Stund derom, da Preusseren ikke var uden Dannelsse — men jeg kunde naturligviis ikke faae ham til at see Sagen fra mit Standpunkt; Slesvigholstenerne havde Ret, og Preusserne havde det hellige Hverv at staffe dem Retten anerkjendt ved at understøtte dem med al Kraft. De havde altsaa virkelig Noget at kjæmpe for, et ophøiet Maal at naae.

Nogle Dage senere besøgte jeg atter denne Stue og kom da ogsaa hen til denne Preusser igjen. Han har ikke kunnet kjende mig igjen, thi han modtog mig med en høstravende Tale om sine Lidelser. Talen endte med:

„Og vi Preussere ere jo dog igrunden mere til at beklage end de Danste, thi de Danste have Noget at kjæmpe for, men vi, hvad have vi? Jeg siger atter og atter: Vi have Intet at kjæmpe for, Intet!”

„De var forleden Dag af en anden Mening,” svarede jeg smilende og gik videre. Preusseren saae skarpt paa mig, idet jeg gik. Han gjenkjendte mig formodentlig, thi han rødmede og svarede mig ikke.

Jeg anfører her saa omstændelig disse Ubethdeligheder, fordi de dog altid bidrage til at faae et Overblik over den politiske Begrebsforvirring, der var saa almindelig saavel blandt indfødte Slesvigere som blandt de fremmede Tropper.

Preusserne have afgjort Talent for det Theatralste — jeg har saa ofte moret mig over dette Talents Utringer. Navnlig vidste de at give sig en forstrækkelig Vir, naar de efforterede Transporter af civile eller militære danske Fanger gennem Wien.

En Dag saae jeg fra mit Vindue en saadan Transport med Eskorte. Omtrent en halv Snees af vore Jenser vandrede gennem Baden, bevogtede af mindst et lige saa stort Antal røde Husarer. De drabelige tyske Ryttere havde taget Støvlerne fra deres Fanger og givet dem nogle forstrækkelig klodsede Trætsøfler paa istedet, hvorfor Marschen var vraltende og langsom. Naturligviis var under saadanne Forhold Udsigten for Fangerne til ved Flugt at sætte sig i Frihed meget ringe, og saaledes ydede Støvleroveriet Preusserne en dobbelt Fordeel.

Uagtet denne Forsigtighed og Eskortens Styrke vare de tappre røde Husarer ikke rolige. Der maatte spændte Karabiner til, som stadig holdtes rettebde mod de stakkels Jenser.

En Flensbörgerkone, som stod i sin Dør, idet Toget drog forbi, smilede over Husarernes store Forsigtighed og raabte til dem:

„J maa da være fælt bange for de Danske, siden I ere saa mange for at passe paa det Par Stykker!“

„Ja, de Karnailer have kostet os saa meget, saa vi have nok Grund til at passe paa dem!“ svarede en af Husarerne.

Tydskerne vare fiffige nok til altid at føre de danske Fanger gennem Hovedgaderne i Flensborg, medens de Transporter af deres egne Saarede og Søgne, som førtes sydpaa, altid førtes bag om Wien eller langs Skibsbroen.

Naar Fanger førtes gennem Byen, kappedes de Danske altid om at hjælpe og lædse dem. Indespærrede Fanger var det ofte vanskeligt at komme til, men man var altid betænkt paa at anvende alle Midler for at komme til at gjøre Noget for dem.

Drenge og Borne, hvem det ikke lykkedes at faae Udgang til de i Tugthuset indespærrede Fanger, stode i Reglen i Klynger udenfor, nedenfor Vinduene. Man saae da den ene Hue efter den anden blive stukken ud imellem Jernstængerne og hængende i en Seglgarns Snor langsomt sænke sig ned til Jorden. Et Dieblik efter spadserede Huerne tilbage igjen samme Vej, fyltde med Hvedebrod, Tobak, Penge og meget mere.

Endnu vanskeligere end at komme til de militære Fanger var det at faae Udgang til de civile. I Flensborg gif dog Alt af uden Voldsomheder, men Slesvigholstenerne vare dog ikke Skyld i dette gode Resultat.

Præsten i Eggebæk blev jaget fra sin Bolig af Oprørerne, som kun tilstode ham 48 Timer til at pakke sine Sager og transportere dem bort. Da han havde bortsendt sine Sager, opholdt han sig hos Stationsforvalteren ved Jernbanen i et Værelse, der stødte umiddelbart op til Ventesalen. Der kom endeel høirostede Herrer ind i Ventesalen, hvor allerede Skolelæreren fra Eggebæk befandt sig, tilligemed endeel Slesvigholstenerne. Blandt de Høirostede befandt sig ogsaa den bekjendte Grev Vaudissin. De talte Dansk. I Talens Løb spurgte Vaudissin Skolelæreren:

„Kjender De mig?“

Sk. „Jo desværre!“

B. „Hvem er De?“

St. „Lærer i Eggebæk.“

B. „Hvad for Noget! Hvorledes staver De til Eggebæk?“

St. „Eg-ge-bæk.“

B. „Nei Tak! Jeg skal lære Dem at stave! Eggebæk staves Eke-beck. Hvor er Præsten?“

St. „Han er borte.“

B. „Godt! Men ved I Godtfolk“ — han henvendte sig til de tilstedeværende Slesvigholstenere — „hvordan saadanne Folk skulde trakteres?“ — han gjorde en meget betegnende Bevægelse med Stokken, som de dog lode, som de ikke forstode — „Ja! Ja!“ vedblev han og pegede paa en af de Herrer, der vare komne med ham, „naar han der kommer til sine Rettigheder, skal de nok faae, hvad de fortjene.“

Han sløitebe, spadserede frem og tilbage i Salen og sang: „Farvel! Gamle Danmark! Farvel! Farvel! Gamle Danmark!“

(Han der var formodentlig Prætendenten.)

Det ulykkelige Lovemonument maatte da ogsaa falde som et Offer for vore Fjenders raae Fanatisme.

En Dag kom jeg tilfældigviis ind i Stænderhuset for at søge efter en saaret Danst, og jeg saae da der forffjellige Stykker af Lovemonumentet.

I den forreste Gaard laae Fodstykkerne, hvoraf alle Vasrelieferne vare udbrudte. I den indre Gaard fandt jeg de to store Stykker, der danne For- og Bagkroppen; Hovedet og Halen manglede — de vare henlagte i en Kjælder i Stænderbygningen. Da jeg stod der bedrøvet og harmsfuld over dette smukke Monuments Udelæggelse, viste en Preusser mig den Venlighed at komme hen til

mig og i al Høflighed fortælle mig, at der af Monumentets Metalmasse skulde præges Medailler for den preussiske Armee.

Han havde misforstaaet Udtrykket i mit Ansigt, og han blev heelt underlig tilmode, da jeg uden at svare vendte ham Ryggen og gik derfra — jeg gik saa pludselig, fordi jeg frygtede for, at min Harm skulde bringe mig til at forløbe mig.

Oprørspartiet havde været særdeles virksomt for at faae Præsten ved den frie danske Menighed fjernet, men det lykkedes dem ikke. Ligesaa uheldige vare de med deres Bestræbelser for at fjerne den danske Præst, der prædiker Lydsk i Nikolaikirken. Wrangel og endeel preussiske Officierer besøgte nemlig denne Kirke og lobe til at finde Behag i Præstens Prædikener.

Da den preussiske Overgeneral en Søndag Formiddag havde overværet Gudstjenesten, lod han Præsten indbyde til sit Middagsbord, hvor han behandlede ham med udsøgt Høflighed.

Hos Wrangel traf den danske Præst Grevinde Stolberg Werningerode, der ligeledes havde følt sig tiltalt af Prædikenen og indlød sig i Samtale med Præsten. Da den danske Præst i Talens Løb yttrede:

„Jeg faaer formodentlig snart min Afsked,“
udbrød Grevinden meget forundret:

„Min Gud! En Mand som De skulde afskediges!“

„Jeg beder Deres Naade være overbevist om, at alle de Mænd, som allerede have faaet deres Afsked, stode langt over mig,“ svarede Præsten, hvorover Grevinden lydeligt udtalte sin Forbauselse og Beklagelse.

Allerede før Tilbagetoget fra Dannevirke havde vi Syge i Flensborgs Lazarether, og da Tilbagetoget havde fundet Sted, vare endeel af de Syge bleve tilbage, betroede til Preussernes Omsorg.

En betydelig Tilvært modtog Lazaretherne den 6te Februar, da en stor Deel Saarede, som vare faldne i Preussernes Hænder, indbragtes hertil.

Det var jo ikke til at undgaae, at der i Førstningen maatte finde nogen Forvirring og Uregelmæssighed Sted i Henseende til disse Saaredes og Syges Forpleining, navnlig fordi der strømmede alt for rigelige Masser af Fødemidler og Bedertvægelsesgjensande ind, til at der kunde holdes tilbørlig Maade dermed.

„Das große Vaterland“ sendte dog snart en Hær af Fredsfoldater op til vor By, saa at Forholdene meget snart kunde ordnes paa en meget god Maade. Fredsfoldaternes Armee bestod af de saakaldte „Barmhjertige Søstre“ og „Barmhjertige Brødre“, der indfandt sig i stort Antal — de henhørte til mange forskjellige Ordener.

Ikkebestomindre fik vi Danske Tilladelse til een à to Gange daglig at bringe vore Syge Thee og andre Bedertvægelsesgjensande; men Ordenen overholdtes strengt, og navnlig blev det samvittighedsfuldt paaseet, at der ikke bragtes Patienterne Andet eller Mere, end der var dem gavnligt.

Bed hvert Lazareth var der to Damer, der sørgede for Orden i Henseende til Uddelingen og paa en regelmæssig og hensigtsvarende Maade forbealte, hvad der af en stor Mængde Familier i Byen skjænkedes til Lazarethet.

Det kan ikke blive noksom bekjendt, i hvor vid Udstrækning Dameforeningerne bleve forsynede med Alt: Vin, Uldtøi, Fodtøi og Penge. Alt var tilstede i saadan Mængde, at ikke alene alle Danske paa Lazaretherne, men

ogsaa alle Fanger, som gik ihjelpaa, bleve forsynede med alle de Klædningsstykker, de manglede, og med lidt Reise-
penge ovenikøbet. Hertil kom endnu, at den Omstændig-
hed, at Danske og Preussere laae Side om Side paa
Lazaretherne, gjorde, at man, naar man bragte vore egne
Saarede Fødemidler, ikke kunde undlade ogsaa at give til
de preussiske Saarede. Det var udtrykkelig anordnet saa-
ledes, og Følelsen vilde jo ogsaa oprøres imod at gaae
nogen Saaret forbi, naar han trængte til Bedertvægelse.
Saaledes uddelees der altsaa meget bethdelige Kvantiteter
af Alleflags fra de Danskes Side — Patriotismen for-
negtede sig intet Dieblik iblandt de Trofaste; hverken det
aandelige eller legemlige Træk, der hvilede paa dem midt
i de overmodige Tjenders Veir, kunde i mindste Maade
svække Styrken af det Vaand, der under alvorfulde För-
hold altid stærkest omslynger vor lille Nation og gjør den
stor til at bringe Offre.

Det vilde jo have været naturligt, om Slesvigholste-
nerne havde viist sig besjælede af Iver for at sørge for
deres saakaldte „Befrieres“ Fornødenheder — ikkedestom-
mindre klagede Preusserne til enhver Tid lydeligt over, at de
tykke Damer kun opvartede dem „med salmede Bal-
blomster, som vi Soldater jo snart kunne faae nok af“.

Der dannede sig jo rigtignok ogsaa en slesvigholsteensk
Damesomitee, hos hvilken der kunde afhentes Fornøden-
heder til Lazaretherne; men det var kun meget sjældent, at
denne Komitee gav Livstegn fra sig.

Viste en af Komiteens Damer sig med sine oprørste
Farver, trængte vore Senser aldrig til Noget, men overlode
Alt til Preusserne.

Vore Saarede vare i Reglen altid glade og tilfredse,
og de bleve pleiede paa det Bedste af Brødrene og
Søstrene. Dog var det ganske almindeligt, at de helst

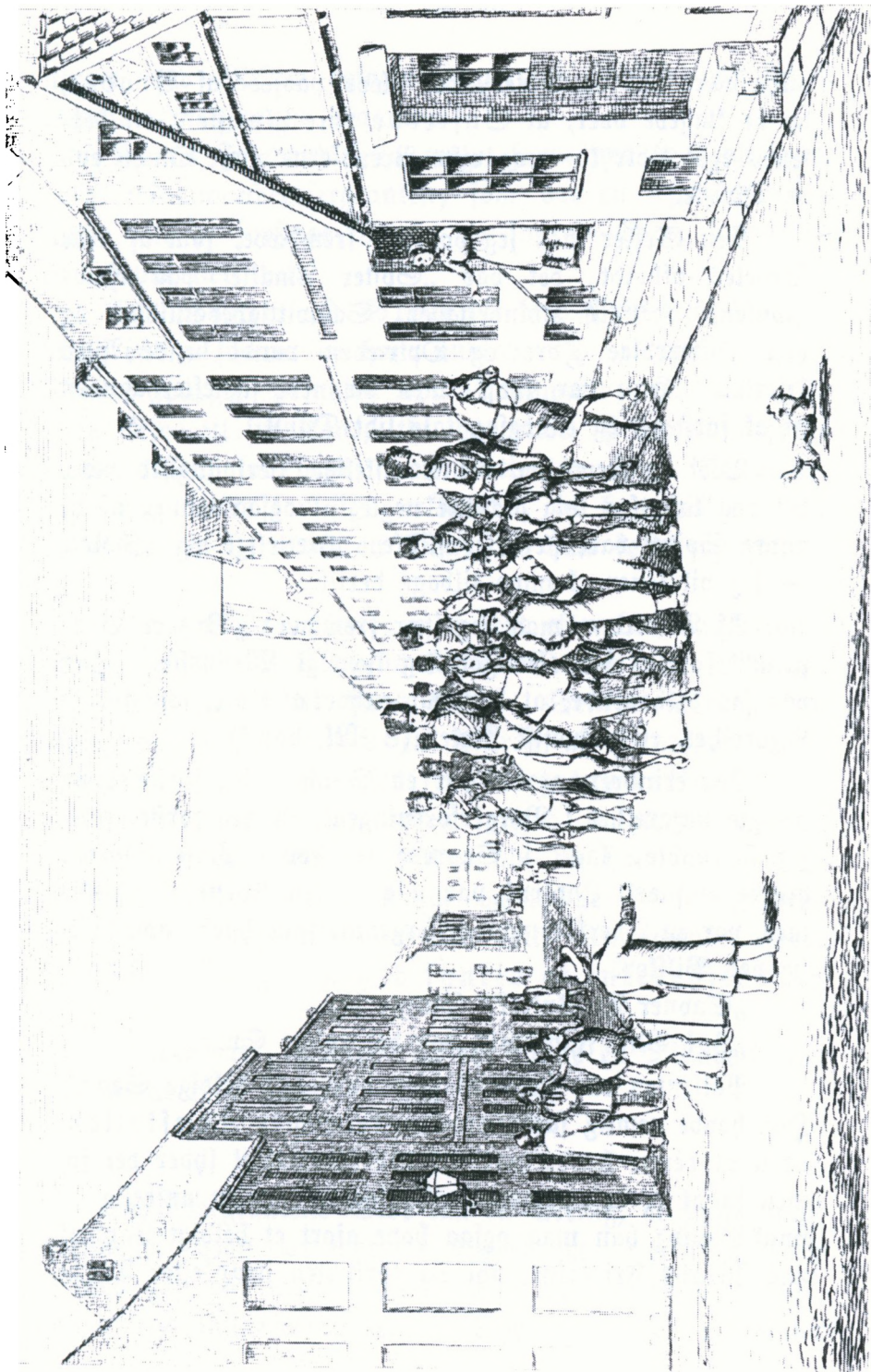

Fig. 1. 1850.

vilde være paa de Stuer, der bleve påseede af Brødre, da de klagede over, at Søstrene vare „lumste“ — Føl-
fenes eget Udtryk — og viste Preusserne mere Omhu end
de Danste.

En Søster maa jeg dog her fremhæve, som af Alle
særdeles afholdt, det var „Søster Amalie“ paa Har-
monien. Hendes Kvindelighed, Samvittighedsfuldhed og
hele elstværdige Ydre og Optræden vandt hendes Alles
Hjertes. Hun var thdst, men vænne sig efterhaanden
til at forstaae og endogsaa tale lidt Dansk.

Ved at fremhæve denne elskelige Personlighed være
det dog langtfra mig at ville negte, at ogsaa mange af de
andre Søstre vare særdeles flinke, utrættelige og afholdte
— jeg vil senere komme tilbage dertil.

Af Brødrene maa jeg især fremhæve „Broder Bra-
filius“ som et særdeles godt og hjærligt Menneffe. Han
var saa velhavende, at han gav enhver af Bore, som forlod
Lazarethet, en preussisk Daler (8 Mk. dansk).

Jeg erindrer, at det var en Søndag, jeg første Gang
besøgte Lazarethet i Borgerforeningen. I den første Stue,
jeg betraadte, laae 4 Saarede — deres Personligheder
gjorde et stærkt Indtryk paa mig. Den Første, jeg talte
med, var en Oberkommandeersergeant, som havde udmærket
sig ved Vilskov.

„Savner De Intet?“ spurgte jeg.

„Jo! Min Familie!“ var det rolige Svar.

Patienten var særdeles glad over „sit heldige Saar.“
Han havde nemlig faaet en Kugle under Knæskallen,
uden at denne havde taget Skade. Underligt lyder det jo,
men sandt er det alligevel. Patienten var en anseelig og
smuk Mand; han maa ogsaa have gjort et heldigt Indtryk
paa Prinds Friedrich, thi da Prindsen strax efter Træf-

ningen ved Bilstov besøgte Lazarethet, indlob han sig i Samtale med denne Saarede.

Prinds Friedrich blev meget forundret over at høre, at Overkommandeersergeanten, som var en Kjøbenhavnner, kunde tale og forstaae Tydsk, og spurgte ham, hvorledes han havde lært det.

Paa Svaret: „I Skolen“ blev Prindsens Forundring endnu større, og han undlob ikke at høre denne. Senere spurgte Prindsen vor Landsmand, om han ikke vilde skrive til sin Kone, thi da vilde Prindsen besørge Brevet sikkert for ham; men Patienten, som ikke vidste, hvem han havde for sig, erklærede, at han hellere vilde vente med at skrive til en Dag, da han følte sig mindre træt.

Prindsen gik omsider; men kort efter kom hans Adjutant og udbad sig Fjængens Kones Adresse, da Prindsen selv havde skrevet til hans Kone. Senere modtog den Saarede fra sin Hustru en Afskrift af Prindsens Brev, hvilket virkelig var særdeles smukt og trøsteligt.

Overkommandeersergeanten forstod imidlertid at benytte sig af Prindsens Velvillie, thi da han var omtrent helbredet, skrev han til denne og udbad sig sin Frihed; han vovede at fremkomme med dette Andragende, fordi Hans Kongelige Højhed syntes at interessere sig for ham.

Svaret var „naadigt“ og der fulgte en Tillæbelse for ham til at reise hjem.

Paa Sergeantens Side laa en Menig, et smukt ungt Menneſte. Han var faaret i Kravebenet — et slemt Saar — men han var munter og livsglad og sørgede blot over, at han ikke kunde være med ved Dødbøl. „For at blive

i Banen" stod han op hver Dag, naar Lægen havde været paa Stuen. Han havde den største Lyst til at løbe bort fra Preusserne og havde sikkert ogsaa vidst at iværksætte sin Flugt — hvis ikke Gæt havde afholdt ham derfra: Hensynet til hans Kammerater.

Der var nemlig en stadig Agitation tilstede blandt Oprørsbefolkningen, som gik ud paa at faae et Forbud istand mod, at de danske Damer besøgte Lazaretherne. Var nu denne Fange flygtet, vilde det jo strax lægges de Danske til Last, og saaledes vilde det af Tydsterne faa inderlig attraaede, men af de danske Saarede lige faa meget frygte Forbud jo strax fremkomme.

Allsaa: Hensynet til hans Kammerater tæmmede hans Uro og Lyst til Friheden, og han vilde da ogsaa have afgivet en daarlig Feltsoldat, thi endnu tre Maanedes efter, at han var bleven saaret, toges Beenstykker ud af Saaret. Han var Tømrer, livlig, opvakt og forsynet med gode Kundskaaber og virkede opmuntrende paa sine Omgivelser.

Der laa endvidere paa samme Stue en Smedesvend fra Kjøbenhavn, som der havde efterladt Kone og to Børn. Han havde et farligt Saar i Haandledet, men var frimodig og havde det bedste Haab til Fremtiden.

„Smed bliver jeg vel albrig mere,“ sagde han, „men jeg faaer vel nok et andet Erhverv.“

Den fjerde Mand paa Stuen var en Sergeant fra Aalborg, som rørte mig dybt ved den smertelige Alvor, der var udbredt over hans Ansigt. Hans Saar var i høire Skulder, og man antog det ikke for saa farligt, som det var; men han var dybt bekymret for sin Fremtid, sin Kone og sine 4 Børn.

En Besøgende sagde spøgende til ham:

„De maa nu vænne Dem til at spise med venstre Haand.“

Den Saarede svarede med sit veemobige Smil:

„Ja, men hvem skal give mig noget at spise, naar jeg ikke kan tjene det selv med min Høire?“

Han blev mere og mere stille og fandt Trøst i at læse i Testamentet om ham, der klæder Lilierne paa Marken. Da jeg besøgte ham sidste Gang, kunde jeg paa hans Blik see, at han ikke kunde leve, men jeg blev dog smertelig overrasket ved Dagen efter at finde hans Seng tom.

Man fortalte mig da:

Om Aftenen havde Sergeanten været saa syg, at Broder Brasilius forudsaae, at hans sidste Time nærmede sig. Brasilius havde derfor ikke mere forladt ham. Senad Natten vaagne de Lømreren og hørte Broder Brasilius „tale til ham som Præst“.

Broder Brasilius fortalte mig selv, at den Saarede var gaaet bort fra Verden rolig og gudhengiven; hans eneste Bekymring havde været Kone og Børn. Men disse ville være Nationen en hellig Arv — hvo tør tvivle derom!

Den 18de April nærmede sig. Vi havde sørget og haabet, men stedsse stod det klarere for os, at Dymbøl maatte falde. De Dage, der gif nærmest forud for Stormen, vare saa tunge, saa nedtrykkende og uheldvarslende, at det syntes, som om selve Slaget ikke kunde thyge mere.

Bestandig hørte vi Kanonaden fra Dymbøl. Vi behøvede blot at gaae udenfor Nørreport, for at høre de dumpe Drøn fra Nord; var der ikke Bognkjørsel eller anden Larm paa Gaderne, kunde man høre Kanonerne fra Dymbøl i selve Byen.

Slesvigholstenerne løftede Hovederne høiere og høiere

og lode os haanligt vide, at vi snart skulde faae Efterretningen om Dybbøls Fald, da alle Kirkeklokkerne saa skulde ringe. Da Tidenden kom, skete dette dog ikke; Wrangel skal have forbudt det.

Den 18de April kom. Rhytet fløi allerede hen over Byen og meldte, at Stormen fandt Sted. Folk strømmede ud til „Danske Høi“ i Klusriis Skov, $\frac{1}{4}$ Mil fra Byen. De stode der og ligede gjennem lange Riffertex og meente at kunne see Kampen.

Det var, som naar et Uveir nærmer sig og enkelte store Regndraaber allerede falde som Forløbere for Skylregnen. Man strømmede gjennem Gaderne og ud ad Landeveien for at høre, hvad der var skeet. Man saae fornøiede Ansigter blandt mørke og bekymrede — de første vare tybste, de sidste danske. Rhygterne krydsede hverandre — Alle vare i den yderste Spænding. —

Da kom de første Vogne; de bragte fangne Officierer, som laae i Vognene eller rebe paa Kanterne, da Vognene kun havde de Alegebrædder til Sæde, som Kudskene sad paa. Det gjøs i os at see, hvor mange Officierer der kom — hvor mange Menige maatte der da ikke være!

Nu nærmede de sig. Som en Skare af Oldinge droge de langsomt frem; Ansigtet og Skjæget var hvidt af et tykt Lag Støv og Smuds. De piintes af Tørst og bestandig løb Raabet: „Vand! Vand!“

De vilde standse, hvor man rakte dem Vand, men Uhlanerne jagede dem fremad uden Medlidenhed. Kun uafbrudt Marsch befriede dem fra at nedtrampes under Uhlanernes Hestehove. At beskrive, hvad vi Danske følte ved disse Scener, er umuligt. De vare saa oprørende, at jeg først længe efter formaaede at tale eller skrive derom. — Følelsen blev i den Grad angreben derved, at jeg, selv

nu da Maaneder ere hengaaede, formelig liber ved at skrive derom.

Endelig naaede det lange Sørgetogs forreste Deel til Kirken, hvor Fangerne skulde overnatte. Toget maatte altsaa standse. Det var en Solstraale i Mørket, som bragte mig ud af min forstenende Sorg. I et Nu vare Alle i Bevægelse. Alt Spiseligt fortes ud af Husene til de udmattede Fanger, og der faldt tillige en Regn af Markstykker nedover de Menige. For hver lille Haandsrækning fik vi et hjerteligt Blik eller et Haandtryk eller — et Stub af et Uhlanhestehoved.

„Ere alle Skandserne tagne? Er Fjenden paa Als?“ spurgtes der fra tusinde Munde, og Fangerne svarede i Reglen kun: „Ja“.

Det var blevet Aften, og Teten af den lange Vognrække med Saarede begyndte at naae Flensborg. Her kunde man kun hjælpe ved at give de Lidende kolde Omflask paa de brændende hebe Saar — men her manglede, Gud være lovet, heller ikke kvindelig, frivillig Hjælp.

Officererne bleve bragte til Borgerforeningen, hvor der sørgedes for dem paa det Omhyggeligste; men de Menige savnede heller Intet. Der bragtes saa store Kvantiteter Levnetsmidler, at de ikke engang alle kunde forbruges — ja! der trakteredes endogsaa med Punsch. At Leiet kun bestod af Straa, var uden Betydning, thi disse stakkels Fanger havde jo Maaneder igjennem ikke kjendt noget bedre Veie, og da Banen er den halve Natur, fandt de Straaleiet ganske fortræffeligt. Ikkedestomindre var der prægtigt Humour i mange af disse Folk, og naar vi ikke kunde undertrykke Dtringen af vor Sorg og Beklagelse, svaredes der almindeligt:

„Na! Vi komme snart igjen, lille Domsfru. Sorg blot ikke over os!“

Alle Fanger, som ikke vare saarede, bleve næste Dag sendte sydpaa ad Jernbanen.

Senad Morgenstunden naaede Vogntoget med Haardt-
saarede Byen. De laae stille Side om Side — Kun hist
og her hørtes en halvkvalt Stønnen. Det sørgelige Tog
bevægede sig langsomt fremad. Naar det standsede, ilede
Kvinder og Børn til med hele Spande fulde af Sødsuppe
og Andet, men i Regelen trængte disse Stakler kun til
noget Koldt, som kunde slukke deres brændende Tørst. Den
næste Dag løb desuden det ene Seilskib efter det andet
ind i Havnen med Saarede.

Alle offentlige Skoler og andre Bygninger bleve om-
dannede til Lazarether; det forsløg Utsammen endnu ikke,
man maatte tage mange private Huse med tilhjælp. Men
Døden skaffede snart bedre Plads; den vandrede i de første
Dage rastløs igjennem Lazaretherne og befriede en stor
Deel haardt Betrængte fra deres Lidelser.

Den 19de April strømmede Lægerne, som alle vare
beordrede til Dybbøl et Par Dage iforveien, atter til Flens-
borg, hvor de Saarede og Syge hidtil vare blevene betjente
af civile Læger.

De civile Læger vare ogsaa virksomme, efterat de preus-
siske vare komne tilbage til Flensborg — der var jo des-
værre Arbejde nok for Alle. Underligt nok — vore Læser
havde større Tillid til de preussiske Læger end til vore egne.
Jeg udtaler dette her, fordi det var noget ganske Almindel-
ligt — Sandheden maa frem.

Da den første legemlige Hjælp var ydet de Saarede,
udtalte de almindelig det Ønske at skrive hjem, eller dog
at faae skrevet til Hjemmet. Da kun faa af dem vare
istand til selv at skrive, havde jeg travlt med at tilbyde
min Assistance, som da ogsaa blev taknemmelig modtagen.
At sidde i Halmen og skrive, vilde dog ikke godt lade sig

gjøre. Det gif derfor gjerne saaledes til: Den Saarede opgav mig Vedkommendes Adresse samt omtrent Indholdet af Brevet, og jeg udarbejdede da selv et passende Brev.

„Skriv kun, det er et let Saar, ellers bliver hun saa forfækket,“ sagde den Saarede saa godt som altid, og jeg skrev da saaledes. Om En turde jeg dog ikke driste mig til at skrive „let saaret“, da jeg med Visshed vidste, at han var saaret dødelig. Den Saarede saae saa kraftig og sund ud, men hans Saar var af den Bestaffenhed, at alt Haab maatte opgives. Han var saaret af en Granatstump i Underlivet, saa at Tarmene vare iturevne. Stakkelen maatte lide meget, og hans Tilstand gjorde det nødvendigt at henlægge ham i et særskilt Lokale, paa Grund af den Atmosfære, der omgav ham som Følge af hans Saar.

Undertiden kan Sorgen gjøre vore Folk saa underlig indesluttede og frastødende. Det gjælder da kun om at finde det rette Ord. Kun det, der kommer fra Hjertet, kan da finde Vej til Hjerlet og løse den Lidendes Tungebaand.

Saaledes var der paa Lazarethet En, der, som jeg tydelig saae, var inderlig bedrøvet, trods de korte Svar, han først gav mig. Han, som de fleste af Fangerne, var meget støvet og smudsig i Ansigtet, men fra hvert Ord nedad den graaligbrune Kind var der en lysere Stribe. Selv vidste han neppe, at der eksisterede et saadant Kjendetegn paa, at han maatte have grædt i Stilhed — men jeg lagde strax Mærke dertil og henvendte min særdeles Opmærksomhed og Omhu paa ham. Jeg fik snart Bekræftelse paa, at hans Sind var nedtrykt. Brevet, som vi snart bleve enige om at jeg skulde skrive, var til hans Rone. Hans Sorg hidrørte fra Frygten for, at hun og de fire Børn skulde savne Noget. Sine Saar tænkte han kun lidt paa. Han var haardt saaret, navnlig i Armen.

„Det fik jeg“, sagde han, „da jeg saae, at min Lieutenant var ved at falde om af et Skudskaar, han havde faaet. Jeg greb ham for at sætte ham ned ved et Gjærde; men det blev der Intet af, da jeg knap formaaede selv at slæbe mig hen til Gjærdet. Paa Veien derhen fik jeg en Kugle gjennem Livet.“

Jeg fik siden at høre af Folk, som kjendte hans Kone at hun var et Mønster paa en Huusmoder. Og hvor han elskede sin Hustru! Hvor hans Dine straaede, naar han læste hendes Breve! Det var da ogsaa sande Kjærlighedsbreve — Breve som mellem Njforlovede.

Saa, jeg har læst mange Soldaterkoners Breve til deres Mænd, og jeg har læst dem med inderlig Glæde over den Aand, der besjæler vor Bondestand — en Aand, det er forundt saa Saa at lære at kjende, fordi den stjules under et saa jævnt Bæsen.

En anden Saaret, som rørte mig dybt, var en jydsk Huusmand. Han havde sex Børn, og hans Kone ventede med hver Dag det syvende.

„Saa, skriv kun for mig,“ sagde han, „men skriv endelig pænt til Mutter og trøst hende godt med, at jeg kun er let saaret.“

Der var En, som var haardt saaret — han havde faaet Kuglen ind igjennem Njggen og ud igjennem Brystet. Ikkebestomindre forlangte han, at jeg skulde skrive, han var let saaret. Jeg kunde dog ikke skrive dette, da jeg altfor tydeligt saa Dødens Nærhed. Han led meget, men klagede sig desuagtet ikke; tværtimod takkede han flere Gange

Gud, fordi han ikke var gift. Da Gud allerede havde befriet ham fra hans Smerter, modtog jeg hans Forældres Brev til „deres eneste Søn“. Jeg sendte dem en Kof af hans smukke, sorte, krøllede Haar. Hans Uhr og andre Gjenstande af Værdi havde Preusserne berøvet ham under hans Transport til Flensborg.

Før Dybbøls Fald var det noget ganske Almindeligt, at de menige Preussere droge grædende bort fra deres Kvarterer, naar de skulde til Dybbøl. Nu, efter Dybbøls Fald, havde Piben faaet en ganske anden Lyd. De preussiske Saarede undsaae sig end ikke for at haane vore Saarede, som deelte Halmleiet med dem. En dansk Flensborgerinde havde endogsaa hørt Preussere bruge Haansordet „Hannemann“ til vore saarede Jenser. Jeg selv har aldrig hørt Sligt og jeg gjorde, hvad jeg formaaede, for at vedligeholde en fredelig og forsonlig Stemning mellem Parterne. Alt gik ogsaa efterhaanden godt, bedre end man de første Dage skulde have troet.

Allerede den 30te April var Alt ordnet i de nye Lazarether — altsaa ogsaa i et lille Lazareth paa kun nogle og tredive Senge, som jeg, i Forbindelse med et Par andre Damer, havde paataget mig Omsorgen for, og hvori det overveiende Antal af Saarede heldigviis vare Danste.

„Nu have vi faaet vor Afsted“ sagde en af de vakre flensborgske Koner, som i 2 Nætter og Dage havde været med at pleie vore Saarede. Hun var saa overanstrengt, at hun vist umuligt kunde være bleven saaledes ved, men ikkedestomindre var hun formelig bedrøvet over „Søstrenes“ Ankomst, da hun i sin kjærlige Iver meente at kunne udholde Hvadsomhelst for vore Saaredes Skyld.

„De graae Søstre“ vil jeg aldrig glemme formebest den kjærlige Pleie, de ydede vore Saarede.

Hver Stues Saarede roste deres „Søster“ som den bedste af dem alle; og jo svagere den Saarede var, desto mere holdt han af „Søster“.

„Det er den bedste Pige, jeg har kjenbt,“ sagde en Soldat til mig om sin „Søster“. Jeg skrev et Brev for denne samme Mand efter hans eget Diktat. „Thi saa kommer dog min Mand med i Brevet“ sagde han. Han begyndte med at opmuntre sin Kone til „at være inderlig glad“, da han „havde omblyttet den sørgeligste Tilværelse med den skønneste.“ Vore saarede Soldater vare saa rørende taknemmelige for Alt, hvad man gjorde for dem. De vare saa taknemmelige for de mindste Smaating, at jeg neppe vilde have kunnet tage deres Ord for Alvor, dersom jeg ikke samtidig havde seet en Taknemmelighedstaare perle i deres Øie. Det er ifandhed velsignedt at kunne gjøre Noget for saabanne Mennesker — jeg kan ikke blive træt af at rose deres mageløse Betsedenhed.

Og hvilket Kjærlighedsforhold finder der ikke Sted mellem disse menige Soldater og deres Familier! Paa min Stue havde jeg daglig 5 a 6 kjærlige Breve at besørge for dem. Ofte kom en Broder til den Saarede hele tyve Mile borte fra vandrende paa sin Fod for med egne Dine at forviise sig om den Saaredes Tilstand; „de havde jo ingen No paa sig derhjemme.“

En Gaardmandskone vilde endelig reise til sin saarede Mand, men han bad hende indstændig om at opgive den Plan, da han følte sig saa vis paa, at han vilde komme hjem om fjorten Dage.

En anden Gaardmandskone, som ogsaa partout vilde besøge sin Mand, fik jeg afholdt derfra; thi Manden var bleven saa lemlæstet af en Kugle, at han ikke kunde tale.

Ruglen havde borttaget Underlæben og endeel Fortænder, og var gaaet ind i Tungen. Men Patienten stred meget godt og var meget taalmodig.

Han havde kun været gift i 6 Uger. Den unge, 23-aarige Kone stred til ham:

„Du skal slet ikke bryde Dig om, hvordan Du kommer til at see ud. Jeg vil være meget tilfreds, naar Du blot kan komme til at tale som før. Ja, saa maae vi være rigtig glade, fordi Du hverken har mistet Arme eller Been.“

Ikkebestomindre kunde det dog nok være, at det vilde have været hende meget tungt at see ham i hans sorgelige Tilstand, hvorfor vi fandt det raadeligst at faae hende til at vente, til han var opereret, som han blev, da Gaaret var lægt. Han var en Slesviger, men forstod ikke Tydsk, hvilket syntes at undre Preusserne meget.

Der var endnu to Slesvigere, som jeg havde megen Glæde af. De, som alle Slesvigere, kunde gaae hjem, naar de vare helbrede; men den ene paastod med Bestemthed, at han ikke vilde modtage Frihed af Preusserne, da han ikke vilde love, ikke at tjene Kongen af Danmark.

„Saa følger jeg hellere mine Kammerater i Fangenskab.“

Den anden Slesviger lod sig paavirke af hans Eksempel og gif ogsaa frivillig med i Fangenskab.

Men midt i Alvor og Sorg havde vi dog ogsaa muntre Scener; saaledes var der en ung Tyde, som morede os Alle meget. En Dag kom jeg ind i Stuen, da en Preuser var ved at skulle lære Tyden Tydsk. Jeg raadede ham til hellere at lære Preuseren Dansk. Dette Forslag gif han strax ind paa, da han „ligegodt ikke kunde blive klog ad Tydskten.“

„See nu her,“ sagde han til Preuseren, „det kan Du jo nok forstaae, at her staaer Rolf Rake.“

Preuseren nikkede — det kunde han godt forstaae, for

det Navn kjendte de preussiske Soldater godt og de havde Respekt derfor.

Der var en anden Sæns — ja de Sænsere ere nu en gang groede fast til mit Hjerte; jeg bliver ikke træt af at tale om dem — han havde faaet en Kugle ind gennem venstre Kind. Den var løben langs med de forreste Tænder i Undermunden, men havde borttaget de høire Kindtænder og var gaaet ud af høire Kind. Han skrev til en Broder og Svigerinde:

„Jeg kan da melde Eder, at jeg er løben over til Preuserne, det vil da sige paa en honnet Maade, thi først skjøde de mig, og siden toge de mig tilfange, o. s. v.“

Han ønskede Noget at læse i, og jeg gav ham „Kjærlighed uden Strømper“ som morede ham kosteligt. Bøger, men navnlig gudelige Smaa skrifter, gribe de med Begjærlighed; man har aldrig formange Bøger, thi vore Soldater ere meget begjærlige efter at læse. De gudelige Smaa skrifter kunne de vedblive at læse i Dag for Dag, bestandig om igjen. Men kommer man da med en anden Bog til dem, ere de rigtig glade, thi: „denne kan jeg nu næsten udenad.“

Holbergs Komedier, Saxo Grammatikus og Snorre ere de Bøger, som vore Soldater helst læse paa Lazaretherne.

Det var altid en Sorg baade for os og Patienterne, naar disse vare saa vidt helbrede, at de skulde flyttes til Lazarethet i Rendsborg. En Dag, da nogle danske Damer toge Afsted med bortreisende Patienter ved Jernbanestationen, lagde en Østerriger Mærke til, at de saae bedrøvede ud. Han gik hen til dem og sagde:

„De skal slet ikke være saa bedrøvede, for de faae det godt, og de Danske have mange flere Fanger af Vore.“

En Morgen, da jeg kom ud paa Lazarethet, fandt jeg Alt i en forunderlig Bevægelse. Jeg fik snart Grunden at vide:

En af Bore, som var fuldstændig helbrebet, men havde faaet Lov til at blive ved Lazarethet som Tolk for Lægen, var flygtet om Natten. De fleste vare brede paa Flygtningen, men da jeg tog det Parti at bestyrelse den preussiske Læge selv for at have hjulpet ham til at flygte, opstod der Munterhed, og dermed var Breben forbi.

En lille stikkelig Preuser, der havde Sovestue sammen med Flygtningen, havde mærket, at han rømte bort; men

„Jeg lob, som om jeg sov,“ sagde han, „thi jeg vilde jo have gjort det Samme i hans Sted.“

Preuserne udsprede et Par Dage efter det Flygte, at han var fangen ved Dybbøl; men vi troede dem ikke, og det viste sig snart, at vi havde Ret heri. Vi fik nemlig kort efter Brev fra ham, hvori han fortalte os, at han lykkelig og vel var kommen med en Skipper til Kjøbenhavn, hvorfra han var bleven hjemmitteret, da han hørte til Forstærkningsmandslaget.

En anden saaret Forstærkningsmand, som i Hjemmet havde Kone og 6 Børn, blev, uagtet hans Saar ikke var farligt, daglig tungsindigere. Hans Appetit forlod ham ganske, og han meente selv, at han var meget syg. Jeg talte med Lægen om ham, og han forfikkede, at Mandens Sygdom ene og alene var „Hjemvee“.

Jeg bad ham da udbirke, at Manden kunde faae Hjemlov. Han vilde først ikke rigtig gaae ind derpaa, men vilde have, at jeg skulde „bilde ham ind“, at han skulde faae Lov at reise til sit Hjem, naar hans Saar var fuldstændig lægt. Dette vilde jeg naturligviis ikke gaae ind paa, men fik ved ibelige Bønner den preussiske Læge til at

love mig Fangens Frihed. Vor kjære Blaaflappe kom sig og fik Hjemlov; men Lægen gav de danske Kvinder det Vidnesbyrd, at de ere endnu mere haardnakkede end Mændene.

Gang i Skyttegravene foran Dybbølstillingens venstre Fløi den 13de og 14de April 1864.

Det var den 13de April, at 4de Brigade atter rykkede fra Als over til de blodbestænkte Dybbølbanke for at begynde de sex Døgn's haarde Tjeneste. Hver Gang vi efter to Dages Ophold paa Als atter rykkede over paa Dybbølbankerne, fandt vi Stillingen derovre noget forandret, men altid forandret til det Værre, og saaledes da ogsaa denne Gang.

Vi rykkede ikke længere gjennem Sønderborg ned til Broerne over Alsund, men snege os udenom Bhen. Fjenden havde nemlig bestemt Bhen dygtigt, siden vi drog derigjennem, og han kastede stadig Granater derind, medens vi passerede over Broen. Albrig vare vi komne hurtigere over Broen end denne Gang — Det gik prægtigt, uden at Officiererne behøvede at skynde paa Folkene. Spidsgranaterne, som flog ned i Vandet baade tilhøire og tilvenstre for Broen, havde i saa Henseende god Virkning.

Klokken var omtrent 6 om Aftenen, da Regimentet var kommet over Broen og stod i Brohovedet. Allerede her fandt vi Tingene lidt anderledes, end da vi for et Par Dage siden forlode Stillingen: Brohovedet var langs med Vandet bedækket med Lærredstelte. Barakleiren vest for Brohovedet kunde ikke længere benyttes, da Fjendens Granater

nu bestrøge hele Stillingen, og mange Soldater vare blevne overraskede isvøne i Barakkerne af de dødbringende Granatstumper. Man havde derfor trukket sig saa langt som muligt tilbage — dog kunde det ikke blive langt nok til at undgaae de knusende fjendtlige Projektiler, der uafbrudt fusede hen over Brohovedet, sloge ned tæt ved os, faldt i Vandet eller gik videre ind imellem Ruinerne af de sønderborgske Huse.

Det var endnu for lyst til at afløse Forposterne. Regimentet satte derfor Geværerne sammen og fik en kort Hvile. Som sædvanlig benyttedes denne til at faae Fødevarerne tagne frem og et Maaltid afholdt, der skulde holde Kræfterne vedlige til den paafølgende Morgen.

Officiererne samlede sig for at faae anvist de Punkter, hvor de enkelte Kompagnier skulde have Post for de kommende 24 Timer. I Militæret gaaer al Tjeneste saavidt muligt efter Tour, saa at de mere og mindre anstrængende Bagter respective besættes af Regimentets forskjellige Kompagnier. Disse Regler, som under fareløse Forhold kun have Betydning, forsaavidtsom Tjenesten derved bliver lige anstrængende for Alle, faae ligeoverfor Fjenden en heel anden og langt større Betydning. Her i Dødbølstillingen vare de forskjellige Punkter ikke ligemeget udsatte for det fjendtlige Skjts; enkelte Poster vare næsten fareløse, medens andre vare meget farefulde. — Bestemmelsen om at Posterne besættes efter Tour, havde her sin store Betydning, da en 24 Timers Post paa de mere udsatte Punkter i Regelen kostede flere Menneskeliv.

Er der en uforanderlig Skjæbne til, da raader den ved saadanne Leiligheder. Mit Kompagni erholdt denne Gang en Post, som egentlig skulde have været besat af et andet Kompagni, hvilket fjerde Kompagni paa Grund af

Sygdом hos dets Chef denne Gang fik anvist mit Kompagnies tourmæssige Plads.

Jeg gjør opmærksom herpaa, fordi denne ene Officers Sygdом kostede et Par af mine Folk Livet. Liden Tue kan vælte stort Læs. Den mindste Begivenhed kan have store, uberegnelige Følger. Et Par Soldaters Død i Krigstid regnes ikke stort, bliver neppe bemærket — og dog er det jo af stor, gennemgribende Betydning for de Faldnes nærmeste Slægtninge. Jeg kjenner Soldater og Officerer, hvem Intet er mere ligegyldigt, end om den Plads, der anvises dem at forsvare, er farefuld eller ikke. Troen paa en uforanderlig Skjæbne er ikke ualmindelig i vor Armee. „Min Time er forud bestemt,“ hedder det; „den Kugle, der er bestemt for mig, skal nok finde mig — Stedet, hvorpaa jeg staaer, er fuldkommen uden Betydning i saa Henseende.“

Denne Tro paa en forud bestemt, uforanderlig Skjæbne slaber slette Soldater, som ikke kjende til Frygt eller Uengstelse — hvorvidt den i andre Henseender eller i sine yderste Konsekventser er helbig, lader jeg staae ved sit Værd; for Soldaten passer Fatalismen ret godt.

Det blev da bestemt, at Kompagniet skulde paa Forpost udenfor Skandserne. I en Afstand fra Skandsrækken af 2 à 600 Alen laa dengang vor yderste Forpostkjæde. Denne dannede en sammenhængende Række af Poster lige fra Alsund til Bemmingbond, om Natten lidt fremstødt i Terrainet og bestaaende af enkelte eller dobbelte Bedetposter, om Dagen lidt mere tilbagetrukket og bestaaende af Poster paa 4, 8 indtil en heel Snees Mand, som befandt sig i de saakaldte Skyttegrave, 1½ Alen dybe Grøfter, der vare afpassede i Længden efter det Antal Soldater, de vare bestemte til at optage. Til Værn mod Fjendens Spidskugler for det i Skyttegravene lig-

gende Mandstaf var den af Graven optagne Jordmasse anbragt paa den Kant af Graven, som vendte mod Fjenden; Soldaten i Skyttegraven blev derved uogenledes dækket indtil Brysthøide mod Spidsflugterne fra den fjendtlige Side.

Fjenden havde Skyttegrave af ganske samme Slags i et Par hundrede Alens Afstand ligeoverfor vore, og fra disse smaa Forter iagttog man om Dagen og i de lyse Nætter hinandens Bevægelser.

Den Deel af Forpostkjaeden, som Kompagniet skulde besætte, var venstre Fløis høire Deel, fra Chausseen incl. til hen forbi Nr. 5 og 6.

Da Mørket begyndte at sænke sig ned over den skaldede, øde Dybbølbanke, satte vi os i Bevægelse. Vi rykkede frem ad Flensborgerchausseen op mod den nedskubte Dybbølmølle. Her stod en Underkorporal, som var affendt fra det Kompagni, som vi skulde afløse. Han meldte sig som Fører. Det var almindeligt, at det Kompagni, som befandt sig paa Post, henimod Afløsningstiden sendte en Mand tilbage til det Kompagni, som skulde afløse, for at tjene dette som Fører. Denne Forsigtighedsregel var ikke uvigtig, men derimod i høi Grad nødvendig, da Tilgangene til Forpostkjaeden daglig forandrede. Hvor man uden synderlig Fare kunde gaae igaar, vilde det ofte være meget farligt at føre Tropper frem idag. Den Wei, som igaar var saa godt som inpassabel for Infanteri, var inat bleven omlagt og kunde passeres idag o. s. v. Kort sagt: hver Dag forandrede Forholdene i og ved Skandserne mere eller mindre, og en Fører var saaledes paa sin Plads.

Vi marcherede stadig længere frem og naaede Skandserne. Kompagniet deelte sig her i 2 Dele, hvoraf den ene (høire Fløi) begav sig til Nr. 6, den anden til Nr. 5,

for gjennem Deboucher ved disse Standsfer at naae ud til Forpostfjæden.

Mørket havde under denne March sænket sig over Egnen. Dog var det ikke stærkere, end at man kunde see større Gjenstande i en Afstand af 50 Alen. Fjenden havde faaet sine Morterer sat i Arbeide og kastede hvert Minut et Par Granater eller Bomber ind i Standsferne og Løbegravene. Dundrende, hvislende, fløitende, glede disse Ildflanger hen over vore Hoveder eller sloge ned midt iblandt os, medens vi vandrede igjennem Løbegravene, hvori Soldaterne stode Mand ved Mand. Overalt knaldede, gni-strede, lignede det. Vore brave Folk stode med stoist Modighed og saae paa dette storartede Fyrværkeri, der dog ene og alene anstiftedes til deres Dødelæggelse. Brav, i Sandhed brav er den danske Soldat, seig og udholdende til det Yderste! See ham i en saadan, af Bomberne og de hvislende Granaters Glimten opløst Nat rolig, støttende sig til sit Gevær, i Løbegravene, og huff, at det ikke er Trods og Hovmod, men rolig Besindighed og den rette Tapperhed, der gjør ham stærk, gjør ham til Danmarks sande og bedste Værn!

Forestil Dig, læser, en Udrykning om Natten til et Terrain, der er som gennemrodet overalt af Bomber og Granater, som, idet de sloge ned her, have sønderrevet de sværeste Pallisader og Bjæller og dræbt eller lemlæstet Hundreder. Forestil Dig, at lignende Dødsengle uafbrudt vedblive at fare gjennem Luften tæt ved Dig, og meget ofte slaae ned ganske nær ved Dig, kastende Jord, Stene, Splinter og Jernstumper af flere Punds Vægt ud til alle Sider. Snart hist snart her, ganske nær ved Dig, rhytter et Døds-hviin NatteLuften, eller en gribende, nerverystende Samren naaer dit Øre; det er fra dine Kammerater, som sønderrevne og blodige døde i denne Nat her paa Balen.

borte fra høres Raab om Hjælp, medens dit Die skinner mørke Skikkelser i nogen Afstand, som bære paa tunge Gjenstande, af og til standsende for at samle Kræfter — det er Ambulancesoldater, der bære Saarede og Døende bort. Forestil Dig, at der under alt dette hersker en mørk Tausshed, at den kommanderende Officier langsomt gaaer igjennem Løbegravene for at paabyde den hyderste Paapassenhed, da man kan vente en Storm, og at Accompanementet hertil er den bestandige Hvislen og Susen af Granater og Bomber eller den bedøvende Larm, naar de springe og af og til ere Dig saa nær, at de saa at sige begrave Dig under den Jordmasse, de kaste iveiret. Du maa tænke Dig endnu mere for nogenlunde at kunne sætte Dig ind i Situationen: under alt dette høres der Geværskud i Rjæden foran Standserne, og enkelte Geværflugter hvine tæt forbi Dig i Luften. Midt under den bedøvende Larm af de susende og springende Bomber og Granater lytter Soldaten dog med den mest spændte Opmærksomhed efter Geværskud, thi disse varsele om forestaaende Begivenheder. De fortælle, at Infanteriet paa den fjendtlige Side er i Bevægelse, og det er jo altid ved Infanteriets Fremrykken at der udvikler sig en Kamp, ja muligviis et stort Slag. Kan Du nu, Læser, samle de her fremstillede Momenter til et Hele og see det for dit Die i en halvmørk, iiskold, noget taaget Nat, vil Du dog kun have et svagt Begreb om Virkeligheden, thi Du befinder Dig neppe i den nedtrykte Stemning, som de fleste af disse tæt paa hverandre i de vaade kolde Løbegrave sammenpakkede Soldater, der i Maanedes ikke have været af Klæberne, der ofte have vaaget flere Nætter forud og alle bære en Vægt af flere Ris pund paa Ryggen.

Mand for Mand sneg den omtrent 150 Mand stærke

Afbeling sig gennem Løbegravene, forbi det der staaende Mandstab.

„Hvor skulle I hen?“ var det stadige Spørgsmaal.

„ Ud i Skyttegravene.“

„Naa, Tak! Lykke paa Reisen,“ lød det igjen lidt ironisk.

„Ja, Tak! Det er en Stam!“ svarede vore Folk og listede sig stedsse videre.

Af og til faldt en Bombe lige iveien, og hele Rækken standsede et Minut; man hørte da overalt Officierernes og Underofficierernes:

„Fremad, Folk! Fremad!“ og saa gik det igjen fremad.

Endelig slap vi ud af Løbegravene, ud paa det foran Skandserne liggende Terrain. Jeg førte Kompagniets venstre Fløj. Vi naaede snart Chausseen, hvor to Soldater stode i en Skyttegrav:

„Hold Dem udenfor Veien!“ sagde den Eine, „han har en Kanon, hvormed han kan bestrøge Chausseen, og er der Nogen paa Veien, og han fornemmer det, skal han snart gjøre reent Bord.“

„Den Underretning skal Du have Tak for, Kammerat!“

Vi holdt os naturligviis ifølge denne Oplysning en Snees Alen ud til Siden og slap saaledes lykkelig ned til vor Plads.

„Sørg endelig for, at Deres Folk forholde sig rolige“, hvistede Officieren mig i Øret, „Fjenden staaer saa nær, at han kan høre hvert Ord, der tales høit, og mærker han, at vi ere blevne saa mange, stöder han os D. . . . . g . . . mig ned.“

„Meget vel!“

Posterne bleve udsatte. Den afløste Feltvagt forsvandt. — Alt blev igjen stille. Vi hørte ikke til nogen Larm, men kunde tydelig høre de fjendtlige, ligeoverfor staaende

Bedretters Raad til hverandre. Da Alt var i Orden paa venstre Fløi (et Par Skyttegrave tilvenstre for Chausseen, Chausseen selv, som var overstaaren og dækket ved et Forhug, og endeel Skyttegrave tilhøre for Chausseen), gik jeg ned til Kompagniets høire Fløi. Vore Folk vare endnu ikke alle arriverede hertil, da de enkeltviis maatte snige sig frem i Terrainet. Men i Løbet af nogle Minutter ankom de, og Ufløsningen fandt Sted.

Den Officier, som jeg afløste, stod netop og gav mig de sidste Instruxer, da et Par Beværkugler pebe tæt forbi os. Vi hørte ikke noget Stud; formodentlig en Følge af Vindretningen. Min Kammerat havde instrueret mig tilstrækkeligt, hans Folk vare gaaede tilbage, der var altsaa ikke mere at gjøre for ham her — han forsvandt i Natten.

Et Minut senere sværmede Spidskuglerne i sneseviis omkring mig, men jeg hørte ikke Skuddene. Kuglerne kom fra venstre Fløi og næsten i Ryggen af os. Jeg ilede til mit Kompagnies venstre Fløi, men var neppe naaet 50 Skridt frem, da jeg saae denne Fløi hurtigt trække sig tilbage mod Standserne, og forlade stedse flere Løbegrave. Paa mit Tilraab om Marsagen til denne Bevægelse svarede, at Fjenden rykkede frem med en betydelig Styrke og havde bemægtiget sig alle Skyttegravene tilvenstre for de af mit Kompagni besatte Skyttegrave.

„Bemægtiget sig?“

Jeg havde ikke fornummet nogen Kamp. De af de Flygtende, som kunde opraabes, bleve strax beordrede tilbage i Skyttegravene med Befaling til at holde dem til det Yderste og strax begynde at skyde paa den fremtrængende Fjende. Ordren blev adlydt, og efter et Par Minuters Forløb viste Fjenden sig — han var ifærd med at fæste sig ned i de forladte Skyttegrave.

Da mine Folk strax hilste paa ham paa Krigermaneer,

med Spidsflugler, blev han, hvor han var, og prøvede ikke paa at tage flere Skyttegrave.

Sagen stillede sig saaledes:

Allerede da vi afløste Posterne, var Fjenden trængt frem mod Forpostkæden ved Bemmingbond, som var besat af et Kompagni. Mærkværdigt var det, at der ikke var hørt nogen Skydning. Fjenden kastede hurtigt venstre Fløi af Forpostkæden tilbage og fangede ved denne Leilighed 60 Mand, idet han trængte hurtigt frem og i stort Antal. Mit Kompagnies venstre Fløi var Vidne til de tilvenstre for den staaende Forposters skyndsomme Retraite, den saae Fjenden storme frem i stort Antal og fylde de nærmeste Skyttegrave, den saae endelig større fjendtlige Afdelinger storme frem mod dens egne spredte og thndt besatte Skyttegrave, og da den samtidig blev beskudt baade i Front og Flanke (af Ruglerne fra yderste Venstre ved Bemmingbond) ja saa at sige i Ryggen, besluttede Feltvagtmanden hurtigst muligt at forlade en Stilling, hvor Mandstabet havde al Udsigt til at blive taget tilfange, om der end muligviis kunde ydes en kortvarig Modstand. Kommandøren for denne Feltvagt, der var en Mand af ubmærket personligt Mod og en dygtig Militær, meente, at man maatte foretage denne Bevægelse for at frelse Mandstabet, og det er sandsynligt, at den ogsaa var nødvendig.

En Underkorporal, som, efterat Retraiten var begyndt, atter begav sig tilbage i Skyttegravene med to Menige, i den Tanke at Fjenden muligt ikke vilde gaae længer frem end han alt var, savnedes senere. Der indløb senere Efterretning om, at disse tre Mænd vare tagne tilfange.

Smellem de af os nu holdte Skyttegrave og de længst fremad avancerede Fjendtlige udspandt der sig strax en lille Fægtning. Fjenden havde besat Chausseen (i vor Flanke) og dækkede sig bag en langs med denne løbende

Jordbold. De bag ved denne Bold liggende Tirailleurs vare i denne Nat vore Modstandere. Deres Kugler gjorde os dog ingen Skade, og snart ophørte Skydningen paa begge Sider.

Der var allerede forlængst begyndt en Morteerfægtning, som nu fortsattes mellem de nærmeste fjendtlige Morteerbatterier paa den ene Side og vore Morterer ved Surlykkebatteriet paa Als paa den anden Side. Fjenden kastede ind i Standserne, Løbegravene og i Retning af Surlykkebatteriet. Vore Morterer nøiedes med at kaste efter de fjendtlige Morterer. Projektilerne fra begge Sider skulde passere over vore Hoveder, og vi vare saaledes hele Natten igjennem Dienvidner til et storartet og prægtigt Fyrværkeri. Fire, fem og flere Granater eller Bomber vare ofte samtidigt i Luften. Deres Blinken og de lange Ildstriber, der betegnede deres Vej, ydede et interessant Skue i den mørke stille Nat. Ofte passerede vore og Fjendens Bomber hverandre i Luften; de vare undertiden hverandre saa nær, at der ikke manglede meget i et Sammenstød. Enkelte sprang i Luften og kastede deres Stykker vidt og bredt ud til alle Sider. En Nat som denne glemmes ikke let igjen, og det er ikke givet Mange at see et saa spændende, høitideligt og storartet Fyrværkeri fortsat en heel Nat igjennem.

Den Deel af Kompagniet, som var gaaet tilbage og havde truffet sig ind i Løbegravene, gjorde et Forsøg paa atter at rykke frem til sine Skyttegrave, men fandt Fjenden aarvaagen og maatte gaae tilbage.

Det var allerede et Par Timer efter Midnat, da der atter blev Uro i Skyttegravene. Fjenden stjøb paa os, og vi bleve ham ikke Svaret skyldig.

Ikkemilitære studse ofte over de mange Skud, der skydes, i Forhold til det lille Antal af Saarede. Grunden maa søges i de Rømpendes Omhu for at skaffe sig Dækning.

Tiraillerende Infanteri er i Reglen saaledes dækket bag Gjerder og Jordvolde, at kun Hovedet er udsat for Fare, og selv denne Deel af Legemet holdes dækket med Undtagelse af det Dieblik, da der skal tages Sigte, og Skuddet affyres. Den Flade, der er at slyde paa, er saaledes meget lille, og i nogen Afstand har man ikke Andet at tage Sigte paa end Blinkene af de fjendtlige Skud. Dette tjener til at forklare, at Tusinder af Riffelkugler udskydes uden at træffe, og at i større Fægtninger en Opstilling flere hundrede Alen bag de Kæmpende ofte er farligere end Døholdet i selve Tirailleurkæden. De Rugler, som gaae ovenover deres egentlige Gjenstand, staae jo ned længere tilbage, og da Riffelkuglerne kunne træffe i indtil 2 à 3000 Alens Afstand, er ofte Mandefaldet i flere hundrede Alens Afstand fra den tiraillerende Række betydeligt. Grunden hertil er tildeels ogsaa den, at de i saa stor Afstand fra den egentlige Kampplads opstillede Tropper ere mindre omhyggelige for at dække sig.

Altfaa: Fægtningen var igjen igang; Fjendens smaa Spidskugler hvinede hen over os. Vi svarede ham paa bedste Maade, men hans Ild blev snart foruroligende stærk — vi ventede, at han vilde prøve paa at forcere vor Stilling. I dette Dieblik reiste en Menig, som laa i den forreste Skyttegrav, sig op og løb i Retning af den næstforreste. Det var nu hans Skjæbne, at han, flygtende for Faren, netop løb lige ind i dens Arme. Neppe havde han tilbagelagt en halv Snees Skridt, før en Kugle traf ham i Nakken og gik ud igjennem hans Mund. En Blodstraale foer ud af hans Mund, han vaskede lidt, men vedblev sit Løb. Derpaa faldt han om og blev liggende. Jeg var tilstede netop i den Skyttegrav, som han havde villet naae, men jeg var saa beskæftiget med at lede Tirail-

leringen, at jeg ikke bemærkede den Ulykkelige. Der var heller Ingen, som gjorde mig opmærksom derpaa.

Der var hængaaet omtrent en Time; efterat denne Soldat var falden, da jeg bemærkede Noget, der lignede et Menneske, omtrent 25 Alen fra Skyttegravens. Jeg spurgte de nærmeste Soldater, om de havde bemærket, at Noget var falden! De sagde da, at de havde seet en Soldat løbe ud af den nærmeste Skyttegrav, blive saaret og — falde. Ingen af os vidste dog, om den Saarede endnu var ilive. Stedet, hvorpaa han laa, var udsat for Fjendens Rugler, og det var saaledes min Pligt, snarest muligt at skaffe den Saarede bort derfra og i Sikkerhed.

Skydningen var igjen saa godt som ophørt. Det var blevet lysere, saa vi tydelig kunde see Hovederne af vore Modstandere paa Chausseen. De kunde ogsaa see os, og jeg betænkte mig derfor ikke paa at beordre vore to Ambulancesoldater frem med Ambulancebaaren for at hente den Saarede. Soldaterne vare strax parate og gik frem med største Nolighed, trygge ved den Tanke, at det er Krigsbrug ikke at stybe paa Ambulancemandskabet, naar det er ifærd med at udføre sin Tjeneste.

Uantastede naaede de hen til den Saarede — han havde allerede ubaanbet. Et Blodspor betegne hans Bei og en stor Blodplet, hvor han laa, tydede paa, at hans Dødskamp kun havde været kort. Ambulancesoldaterne satte Baaren tilrette og vilde netop til at løfte Tiget op paa den, da en af de fjendtlige Soldater gav Al. Ruglen gik igjennem Baaret paa den ene af Ambulancesoldaterne, der strax begyndte at vakle og ikke kunde staa ene. Understøttet af sin Kammerat vaklede han ind til Skyttegravens for der at søge Dækning.

Dette Ribdingsstød fra Fjendens Side opbragte naturligvis vore Folk, som strax igjen begyndte at bestybe Fjen-

den. Da jeg siden talte med den fjendtlige Officier, som denne Nat havde været min Modstander, medbeelte han mig, at disse vore sidste Skud havde kostet ham 1 Død og 2 Saarede.

Vor stakkels Saarede jamrede sig af Smerte. Endstjøndt vi forbandt ham paa bedste Maade, tabte han stedse mere Blod og bad om at maatte blive ført ind til Ambulancestationen bag Standserne. Jeg forestillede ham den Fare, han udsattes for, ved at forlade Skyttegravene med deres dækkende Bold; men hans Kammerat sagde strax:

„Vil Du derind, saa skal jeg nok følge Dig. Vi have gjort saa mange Toure sammen, saa skal jeg heller ikke svigte Dig nu.“

Skydningen var atter ophørt, da de to Kammerater begave sig paa Veien. Der maatte jo ikke kunne være nogen Fare for dem, meente de, Fjenden kunde jo see, at det var en Saaret, der gik bort. Neppe vare de gaaede en Snees Skridt — den Saarede støttende sig til sin trofaste Kammerat og slæbende sig frem med Besvær — før de fjendtlige Tirailleurs vare nederbrægtige nok til at styde efter dem. Den Saarede anstrengte alle sine Kræfter for at komme hurtigt afsted, hans Vedsager stod ham trofast bi og, takket være Fjendens usikre Skud, de naaede lykkelig ind til Standserne.

Det være langt fra mig at ville stjære alle preussiske Soldater over een Kam; der gives hæderlige Mænd blandt dem saavel som blandt Bore, og enkelte flette Subjekter der som her. Jeg kommer netop til at mindes et andet hæsligt Træk af Umenneskelighed fra en preussisk Soldats Side i en af vore Fægtninger.

En dansk Officier var bleven saaret i Benet og sat ud af Stand til at gaae. Fjenden avancerede, og en Preussjer, som bemærkede den Saarede, stillede sig omtrent

60 Skridt fra ham, sigtede paa ham og skød. Preusseren skød slet og traf ikke. Den saarede Officier bad for sit Liv, men Preusseren grinede i Skjægget, ladede Geværret langsomt igjen, tog atter Sigte og skød. Kuglen slog i Jorden lige ved den Saarede. Med djævelst Udholdenhed ladede Skurken paany, men tillykke for den danske Officier havde en preussisk Officier faaet Die paa Soldaten, kom løbende til og slæbte Uhyret bort med sig.

Saaan djævelst Dndskab er, Gud være lovet, vist meget sjælden. Saavel vore som Preussernes Soldater ere Mennesker, skjøndt de nødes til at kæmpe mod hverandre med de meest ødelæggende Vaaben.

Da Dagstjæret udbredte sig og Nattetaagen sank ned i Moserne og de lavere Enge, ophørte Skydningen.

De preussiske Soldater dukkede nu frem overalt, og vi saae til vor Forbauselse, hvormange vi havde havt ligeoverfor os, og hvor nær vi vare paa hverandre. Vi havde Preussere baade i Flanken og i Fronten, en sammenhængende preussisk Række, der var placeret deels i vore — om Natten rømmede — Skyttegrave, deels i en fortsat Række af deres egne Skyttegrave.

Vore Modstandere svingede med Huerne og satte Geværerne fra sig. Vi, som her vare den langt svagere Part, fulgte Exemplet, og dermed var der sluttet Fred for det Første.

Vi stode nu gjensidigt fuldkomment paa hverandre og passerede frem og tilbage mellem vore Poster uden Frygt.

Under alt dette fortsattes Artillerikampen, eller rettere: Fjenden vedblev uophørligt at bestyde Skandserne og Røbegravene, medens vort Svar udeblev.

Veiret blev udmærket smukt, da Dagens Dronning steg op bag Skandserne, og vi svælgede af Hjertenslyst i dens varme Straaler. Den sammenkrøbne Stilling, vi

havde maattet bevare hele Natten i de smaa indknebne Skyttegrave, havde bevirket, at vore Lemmer i høieste Grad vare forfrosne, da det hen paa Morgenstunden havde frosset skarpt.

Brødpøjerne bleve aabnede, Brændeviinsflasterne kom frem, og en og anden af Folkene blev sendt tilbage for at koge Kaffe. Efter en saadan Nat smager Kaffen ganste anderledes godt end til enhver anden Tid. Livets Rilbe synes at erholde større Friskhed og at sprudle med fornyet Kraft, og Alt nydes med større Glæde. Den halvraadne Haln i Skyttegravene blev til det prægtigste Leie, Skjemt og Munterhed var fremherskende overalt.

Saaledes at have sine Fjender saa nær og i saa stort Antal, uden dog for Dieblisset at have noget at befrygte, var jo morsomt. Vore brave Soldater bleve ikke trætte af at staae og see paa dem, og de preussiske Soldater heller ikke af at see paa vore Jenser.

Der var et strengt Forbud mod at tillade Soldaterne at fraternisere med Fjendens Folk. Her var det vanskeligt nok at overholde dette Bud, da de fjendtlige Soldater Intet hellere ønskede end at drikke Kammeratstak med vore Folk. Der var et Rilbevæld tæt ved vore Skyttegrave, som vore Folk hentede Vand fra. Da de preussiske Soldater bemærkede det, vare de strax ved Haanden for ogsaa at hente Vand. De raabte fra deres Skyttegrave over til vore Folk og drak paa deres Sundhed — for saa Timer siden havde vi gjort os al Umage for at dræbe hverandre!

Der havde samlet sig endeel fjendtlige Officierer tæt ved vor hjerste venstre Skyttegrav. En af dem forfærbigede et Parlamentærslag og gjorde Tegn til, at han ønskede at tale med mig. Jeg gik ham da imøde. Vi mødtes midt imellem vore Skyttegrave, og han begyndte at tale:

„Det er prægtigt for os begge, at vi kunne vedlige=

holde denne Vaabenhvile i det Smaa, da vi dog begge skulle ligge her med vore Folk og kun gjensidig vilde myrde eller lemlestede enkelte af vore Folk uden fjerneste Resultat."

Jeg gav ham Ret.

„Men jeg kommer til Dem for at gjøre Dem opmærksom paa, at denne Fredstilstand her desværre ikke vil kunne vedligeholdes, dersom de Danske vedblive som hidtil idag at skyde med Geværer paa vore Forposter herfra og ned til Bemmingbond. Krig paa een Strækning og Fred paa en anden, som kun er nogle faa hundrede Alen fjernet fra den første — det kan dog ikke gaae."

„Kan Freden ikke bevares, saa maae vi slaaes," svarede jeg; „men forresten er Stillingen paa vor venstre Fløi jo ogsaa nu meget forskjellig fra Forholdene her. Preusserne ere jo der kun et Par hundrede Alen fra selve Løbegravene, og det er fra Løbegravene man skyder paa dem. Her ligge Preusserne og vi eens, og vi kunne jo gjensidig Intet opnaae ved at beskylde hverandre."

„Men vore Folk skyde ikke, det er de Danske, der plasse hele Dagen igjennem, saa vi ikke kunne røre et Lem i Skyttegravene," svarede han ærgerlig.

„Formodentlig er det tildeels ogsaa en Følge af, at Deres Folk arbejde — Noget, som vi jo maae forhindre."

„Ja vel gjøre de det," svarede han, „men deres Folk arbejde jo ogsaa."

Han pegede med Fingeren paa vore nærmeste Skyttegrave, hvor mine Folk vare ivrigt bestjæftigede med at forstærke Brystværnene.

Jeg gjorde ham opmærksom paa, at jeg ikke formaaede at ubrette Nogetsomhelst i den af ham anthvede Retning — imidlertid skulde jeg meddele Forpostkommandøren Indholdet af hans Besværing.

„Skulle vi saa her erklære Vaabenhvilen for brudt

og begynde at dræbe hverandre? — Jeg spørger Dem derom?" spurgte jeg.

„Vi ville ikke begynde," svarede han med et Smil og gik tilbage til sine Folk.

Omtrent en Time senere, da jeg gik op imod Standsen Nr. 5 for at instruere nogle af mine i en der værende Skyttegrav liggende Folk, fik jeg Leilighed til at overbevise mig om, at Preusseren ikke havde holdt sig til Sandheden, da han sagde, at ikke hans Folk, men kun vore støde fra vor Stillings venstre Fløi. Der fløitebe nemlig afskillige Gøværkugler forbi mig, som ifølge deres Retning maatte være udskudte af fjendtlige Gøværer.

Netop som jeg stod og grundede herover, kom en Granat susende, slog ned i Jorden saa Alen fra mig og begravede mig næsten under den Jordmasse, den kastebe iveiret.

Den preussiske Officier, som fra sine Skyttegrave havde fulgt mig med Øinene, kom strax løbende hen til mig med Raabet:

„De er dog vel ikke saaret?"

Jeg var saa heldig at kunne benægte det.

„Naa, Gud være lovet," sagde han, „de Granater ere noget for dømt Tøi — forresten skulde De helst blive i Skyttegravene, for efter dem flyder vort Artilleri ikke."

Jeg smilede uvilkaarligt over den fjendtlige Officiers Ord. Situationen var jo virkelig saa ualmindelig, og det er da ogsaa kun for at give et Billede af denne fra det Ualmindelige afvigende Situation, at jeg saa omstændeligt omtaler disse i sig selv saa høist ubetydelige Begivenheder. Disse Blade indeholde jo kun saa og fattige Skildringer af Krigens mange og interessante større Træk.

Jeg benyttede Preusserens gjentagne Bisit til at gjøre ham opmærksom paa, at de Spidskugler, som nylig havde

suset forbi mig, maatte hidrøre fra preussiske Rifler, der vare blevne affyrede nær ved Bemmingbond. Han indrømmede Rigtigheden og gik tilbage til Sine.

Omtrent en Time senere gik jeg om til alle de af mine Folk besatte Skyttegrave for at paahvde dem at forholde sig mere rolige og sammentrængte i Skyttegravene, forat Preusserne ikke skulde kunne tælle vor Styrke her paa Stedet. Vore Folk dækkede sig derfor strax i Gravene.

I samme Nu ilede en preussisk Officier om til alle de preussiske Skyttegrave, og i Løbet af et Par Minutter vare alle Preusserne som blæste bort. De fjendtlige Soldater, som vare efter Vand, ilede over Hals og Hoved tilbage, og det lod til, at Krigen nu skulde bryde ud.

Da vi saae denne Manøvre af Fjenden, ansaae vi det jo i Dieblirket for Signalet til Fjendtlighedernes Udbrud; vore Folk dækkede sig yderligere, Geværerne bleve gjort klare til Kamp, og saavel vor som Fjendens Rjæde var til det Yderste spændt paa, hvad det næste Dieblif vilde bringe. Men da omtrent en Time var hengaaet saaledes, hævedes Trykkeriet af sig selv, og Mistilliden til Fjendens Oprigtighed forsvandt igjen paa begge Sider.

Da jeg første Gang talte med Preusseren, meddeelte han mig, at vore Rugler denne Nat havde bræbt to og saaret fire af hans Folk. Han havde fanget tre, bræbt een og saaret to af Vore (af mit Kompagni).

Dagen svandt hurtig hen, Solen gik atter ned bag Horizonten, og Tusmørket og med dette de knistrende, lyfende Bomber gave atter Landskabet dets uheldvarslende Charakter. Det var jo sandsynligt, at Fjenden i denne Nat vilde forsøge at bemægtige sig en større Strækning af Skyttegravene — vi maatte altsaa med hvert Dieblif vente hans Angreb. Posterne for Natten vare udstillede, og Alle vare belovede paa at kæmpe med de Modstandere, vi hele

Dagen havde seet for os i vor umiddelbare Nærhed; men denne Gang gjorde vi Regning uden Vært.

Istedetfor Preusserne kom Afsløsningen, og vi kunde trække os tilbage bag Skandjerne. Denne Nat forholdt Fjenden sig rolig ligeoverfor vor Forpostkjaede, men den næste Nat lykkedes det ham at tage alle de Skyttegrave, hvori vi havde ligget, og vi fik dem ikke igjen tilbage.

Det er en heel Fest at rykke ind i Leiren efter at have tilbragt 26 Timer under aaben Himmel i vor kolde Aprilmaaned. Man er saa taknemmelig for et Telt, en Barak, ja endog for et Leie under aaben Himmel, naar man blot ikke mangler Straa. Det er først under Feltlivets Strabadsjer, man lærer rigtig at skjonne paa Straaet, der fortrinligt egner sig baade til Seng og Huus.

Denne Aften rykkede vi heelt ned til Broerne og indkvarterede os for Natten i Væredstelte. Endskjøndt vi kom dertil seent paa Aftenen, endskjøndt Teltene vare iiskolde og uden Lys, vare vi dog saa taknemmelige derfor. Ved saadanne Veiligheder føler man ret, hvor godt det er ikke at være ene, rolig at kunne overlade sig til Hvilen, medens Brødrene vaage. Man seer dem i Tankerne staa netop paa de samme Steder, hvor man nylig selv stod, og man stoler fuldkommen paa dem.

Henimod den 18de April.

Henimod Slutningen af Dybbølstillingens Beleiring var Opholdet i denne Stilling isandhed mindre behageligt. Hvorsofvelst man færbedes, hængte Livet i et Haar. De preussiske Granater krydsede Dag og Nat Stillingen i alle Retninger. Barakleirene vare forlængst opgivne, efterat de først vare blevne rensede for det Straa, der skulde beskytte dem mod Regnen, og for det, der indeni agerede Senge for

visse Boligers Beboere. Granathuller i Brædbefklædningen havde rundtomkring flasket Lys og Luft Indgang i Barakkerne, og mangen en sovende, udmattet Soldat var bleven sendt fra Søvnens Arme ind i dens Broders, Dødens, forinden vi bekvemmede os til at forlade disse Boliger, der saa ofte havde beskyttet os mod Vinternattens Varskhed. I store Bunker ikke langt fra Barakkerne laa Halmbefklædningen og Svinesjerene — Soldaternes Navn paa det Straa, der tjente dem til Seng. Der løb mangen en munter Stjemt i Folkenes Rækker over denne Halm, der jo unegtelig havde forskjellige Sider at fremvise.

Som Sengenklæder betragtet har Halmen gjort sin Tjeneste, og dette anerkjendes med Taknemmelighed; men den har ogsaa afgivet et bekvemt Tilflugtssted for visse Insekter, og derfor støtter man nu med et lidt haanligt Smil hen til Halmbyngerne. De huse endnu Millioner af Soldaternes ilde anseete, men trofaste Vedsagere, og derfor er det deres Bestemmelse at overgives til Flammerne ved første passende Leilighed. Denne Leilighed udeblev, og Halmbyngerne med deres Befolkning kunde gjerne have ligget der endnu, efter at Dybbølstillingens Forsvar forlængst var tilende, dersom ikke de preussiske Soldater lebede af ganske de samme Impulser som vore Vensler, strax efter Kampdagen den 18de April havde slaaet Flammerne løs iblandt dem.

Ved at ondtale Halmen kommer jeg til at mindes et mindre heldigt Tilfælde fra forrige Krig. Den Brigade, jeg dengang stod ved, var i Silmarscher rykket fra Sylland og gjennem det nordlige Slesvig for at naae til Østeb. En Eftermiddag naaede vi efter en meget anstrengende Dagmarsch en Landsby i Nærheden af Haberslev, og leirede os paa en større Mark, der stødte umiddelbart op til Landsbyen — vi skulde ligge paa denne Mark om Natten.

Der var hverken Tag over Hovedet eller mindste Læ mod Blæsten, og med en vis Uro lod man Diet fare hen over de forfkræftelig primitive Veiligheder; men Nøden gjør opfindsom.

En Soldat gif hen til den nærmeste Bondegaard og rev en Tot Haln ud af Taget — det skulde være til at ligge paa om Matten. Viden Tue kan vælte et stort Læs. I et Nu havde Hundreder af denne Soldats Kammerater fattet og tilegnet sig Ideen. Der behøvedes kun et Dieblit, eet eneste, og — Hundreder af Halmtotter løb hver paa to Soldaterbeen i alle Retninger hen over Marken. Allevegnesfra strømmede nye Kræfter til. Der var neppe hengaaet fem Minutter fra den første Halmtots Udtagelse af Straataget, før hele dette store Straatag i smaa Totter førtes hen over Veirpladsen.

Dette Tag efterfulgtes strax af andre, og Svinefjerene spredte sig hurtigt over hele Terrainet og bragte hele Veiren i Oprør. Enhver vilde have Seng for Matten, Enhver var bange for at komme for seent, og som en Følge deraf lignede Soldaternes Tog til Landsbhyen snart en vild Storm. Den, der havde „reddet“ Straa til at ligge paa, ilede strax igjen afsted for at „redde“ mere; nu skulde der ogsaa arrangeres Tag over Hovedet osv. Hele Feilen var, at der ikke øieblikkelig var blevet udstillet en Beskyttelsesvagt for Landsbhyen, en Vagt, der kontrollerer hver enkelt Soldats Grinde og forhindrer enhver som helst Worden fra at overskride det allerførste Stadium. Officiererne havde kastet sig ned, udmattede af Træthed, og Sagen blev saaledes hverken bemærket eller standsset, før mange Huse og Gaarde stode tagløse.

Flere Bønder kom løbende aandeløse ud i Veiren for at berette, hvad der gif for sig; men der var allerede forløbet henimod et Kvarteer, og Minut paa Minut forløb

hurtigt, inden Bønderne i hele denne Menneſtevrimmel kunde finde Officiererne og faae deres Grinde tilſtrækkelig forklaret. Naturligviis ſtete ſtrax Alt, hvad ſkee kunde, for at ſtandſe Uvæſenet, men det var naturligviis tildeels forfilde. Imidlertid var de „Reddendes“ Antal altfor ſtort til, at der kunde tænkes paa Straffe, og de paafølgende Dage ſtod Kampen ved Iſted, der udflettede Regnſkaberne og opgjorde Skuldbøgerne for ſaamange af diſſe tappre Soldater.

Næſtefter Halmens Værdi ſom Sengekæder, kommer dens Værdi ſom Tagmateriale, og dens Anvendelſe paa denne Maade er Gjenſtand for Studium og Spekulation i det Uendelige.

Men hermed ere dog kun ſaa af Halmens Egenſkaber nævnedes. Den maa afgive Materiale til at forfærdige „Wrangel'er“, Preuſſere og i det Hele taget til at danne alle mulige Dukker og udstoppede Figurer af; thi ſaadanne ere uadſkillelige fra en Soldaterleir — „man maa jo have Noget at more ſig med.“

Halmen er ogſaa fortrinlig til at gjøre Ild paa under de evigt fyldte Kaffejæbler og Suppegryder, og meget af den forsvinder paa denne Maade, ſjøndt dens Forſvinden paa denne Maade er utilſtedelig, da den ſaa miſter ſin Evne til at glæde Soldaternes Hjerter; i enhver anden Skikkelse kan den dog „komme igjen“. Taget kan, naar det behøves, bruges til Sengekæder, og diſſe omvendt til Tag — denne Forandring iværkſætter den praktiſte Soldat hurtigt og let.

Men Halmens Egenſkaber ere endnu langtſra udtømte. Den egner ſig fortrinlig til Officiers = Diſtinktioner, til Knebelſbarter, Hovedhaar og trefantede Hætte. Det er en Yndlingsanvendelſe af Halmen, der her er Tale om. Dens gule Farve er netop ſom den ſkal være. Soldaten foran-

bres hurtigt ved Straaets Hjælp til Officier med chinefiske Knebelbarter og Haarpidst. Selv i de høiere Officiersgrader rykker han hurtigt op, og faa Stabsofficierer formaae at skaffe sig bredere og tykkere flettede Skulderdistinktioner end disse hurtigt fremstaaede selblavede Officierer. En saadan Major spadserer frem og tilbage med Værdighed og hilser nedladende til den raa Soldateske. Hilser en yngre Officier ham, gjengjælder han kun Hilsenen ganske let ved at berøre Skyggen paa sin Hue med een Finger.

Undertiden er hans Syn noget svækket, og han anlægger derfor store Brillen af Halm — rigtignok ere de uden Glas, men saa er Indfatningen til Gjengjæld af Guld, og der er ikke tænkt paa at spare paa Materiale. En saadan bebrillet høiere Officier seer ofte Ting gjennem Brillerne, som de Omstaaende ikke kunne see. Han seer Batailloner og Regimenter rykke forbi og iagttager deres Evolutioner med et Kjenderblik. Naturligviis hører hertil, at han gjør sine Bemærkninger med lydelig Røst, som talte han til sine Adjutanter. I Reglen forekommer det, at han igjennem de magiske Trolddomsbriller seer sit eget Regimont og Kompagni exercere, og han finder sig da ofte foranlediget til at kalde de enkelte Officierer hen til sig for at uddele skarpe Trettesættelser til dem. Det regner ved saadanne Veiligheder med prægtige Indfald og Vittigheder, og man kan ofte see sig selv blive ordentlig taget i Skole til usigelig Moro for alle Omstaaende. Der findes altid i et Kompagnies Soldater vittige Hoveder og halve Skuespillere, som nok skulle vide at afvinde enhver af Officiernes Optræden en morsom Side. Uagtet al denne Uhygghed og Rarriferen er Tonen, der gaaer igjennem det Hele, den personificerede Godmodighed. Det er umuligt andet end at komme til rigtig at holde af de Soldater, man som yngre Officier er saa meget sammen med.

Men Halmen spiller endnu mange andre Roller. Saaledes afgiver den fortrinlige Saaler til at lægge indeni de store Fidt læbersstøvler. Dens Nytte i denne Retning er ubestrikelig stor, da den bidrager væsentlig til at holde Fødderne tørre og varme, naar den ofte stiftes.

Prægtig er den endvidere som Overbeenklædemateriale. Soldaterne snoe faste, lange Baand af Halmen og ville dem om Benene ganske tæt, saa de egentlige Beenklæber blive aldeles usynlige. Ofte naaer dette Overtræk lige fra Foden til Underlivet og afgiver en ganske fortrinlig varm Beklædning, et hyppeligt Værn mod bidende Frost og iisnende Nattefulde.

Naar hertil kommer, at et tyndt Lag Halm mellem Vesten og Frakken ofte har reddet en fattig, daarligt forsynet Soldat fra at fryse fordærvet; at Halmen ofte maa erstatte Gæværproppen og bindes om Laasen for at beskytte denne mod Rust og Fugtighed; at den bindes om Hjulene paa Kanoner, som skulle foretage en hemmelig Marsch, og om Vinteren strøes over Jorden, naar denne er for glat: vil det være indlysende selv for Ukemilitære, at Savnet af Halm i Felten er meget føleligt.

Men der staaer endnu tilbage at omtale Halmbunker — gamle halbraadne Halmbunker — i deres Egenkab af kaliforniske Gulbminer. Man vil i dem aldrig forgjæves grave efter Guld eller dog Gulds Værdi. Mange Soldater tilbringe flere Timer irad med at undersøge saadanne gamle Halmbynger, og de blive i Reglen ret godt lønneede for deres Uleilighed.

Halmen indeslutter nemlig under denne sidste Form en stor Deel Sager, som Soldaterne have efterladt deri. Jeg har seet fremgaae af saadanne Pulterkamre: Solbaler, Portemonnaier, Smaamønt, Lommeknive, forskjellige Slags Vlikbaaser, tilbeels fyldte med Smør, Sukker, Kaffe, Thee

med meget mere. Sa der kommer ofte endnu mange andre Gjenstande for Dagens Lys, naar disse „Rjøkkenmøddinger“ diskuteres. Hele og halve Lys, Fyrstaal, Fotografier af Soldaterkjærester, Beværproppe, hele Rugbrød og Flæstestykker, ikke at tale om store Reder med Museunger og Rotte ditto.

Man vil nu forstaae, at Ankomsten af Halm læs til Leiren ventes og imødeses med Længsel, og at Halmman- gel er meget trykkende.

Naar man berøvede Barakleirene deres Halmbeklædning og Sengehalm, skete det altsaa kun paa Grund af presserende Nødvendighed. Da de fjendtlige Granater havde fundet Veie til Barakkerne, var det af Hensyn til Udsvaade altfor farligt at have store Partier Halm i eller paa dem, derfor laa al denne Herlighed nu ude paa Marken til ingen Nytte.

Efterat Barakleirene og alle i Stillingen opførte Hytter havde mistet deres Halmbeklædninger, saae alle disse Bø- liger saa triste og vilde ud. De stode nu kun som Re- præsentanter for en svunden Tid — en Tid, der syntes at ligge saa langt tilbage. Man betragtede disse Hytter næsten som Antikviteter, endstjøndt kun een eller nogle saa Uger vare forløbne, siden man beboede dem. Tiden er lige lang, men synes ikke altid lige lang. Det forekom os ofte, som om een eneste sex Dages Vagttour adskilte os ved et langt Tidsrum fra den foregaaende Vagt. Begiven- heder, som laae kun et Par Uger tilbage, tabte sig under- tiden for os i den usikre Fortid. Det var, fordi hver Time lagde Beslag paa vor udeelte Opmærksomhed, at det Tidsrum, der var gennemlevet, hurtigt tabte for Erin- dringen det skarpe Omrids og antog den ældre Tids Taageform.

Rykkede vi ud i Forpoststillingen og passerede forbi

de udbøbe Barakker, forekom de os næsten som Herkulanum'er og Pompeji'er. Gamle Minder — jeg kan sige: kjære gamle Minder — vakktes. Vi toge hverandre i Haanden og mindedes de mørke Vinternætter, da vi der fandt Læ for Stormen og den flygende Sne. Vi talte med hverandre om denne Nat og hiin Nat, og det var, som om vi, der havde deelt saa mange Savn, Trængsler og Farer med hverandre, derved vare ligesom komne til at staae hverandre nærmere i sjælelig Henseende. Jeg har følt dette saa ofte og føler det endnu i dette Dieblif, da mange Uger ere henrundne, siden vore stolte Standsere kom i vor Arvefjendes Vold.

Den 16de April om Aftenen satte Regimentet sig i Bevægelse fra Teltleiren ved Brohovedets sydlige Deel for at rykke ud til Afløsning af Dybbølstillingsens høire Fløi. Granaterne havde hele Dagen fusset hen over os og over hele Stillingen — nu var der indtraadt ligesom et Pustesrum. Det var næsten ganske mørkt, da mit Kompagni naaede ud til „Reserven bag Nr. 9“.

Vi havde ikke kunnet tage fejl af Veien, thi en brændende Gaard, som laa ganske tæt ved Reservens Plads, kastede et magist Stjær hen over Omgivelserne vidt og bredt, medens en fort Røgspile hævede sig op fra Brandtomten, drev som en sig bugtende Slange ud over Marken, spredte sig, blev til en Sky, sænkede sig igjen og flygtede hen over Alsundets melankolske, mørke Vandflade. Natten var saa eiendommelig — den bar et saa alvorligt og høitideligt Præg. Da vi nærmede os den store Fakkell, saae vi en Soldat ligge paa Veien. Han laa saa rolig der, det var et Fig. Den Granat, der havde stukket Husset ibrand, havde formodentlig ogsaa affluttet hans Livsbane.

En død Soldat! Det er jo uden Betydning, vil maaskee mangen En tænke. Na ja! Man har maaskee

Ret. Jeg for min Part kan aldrig see paa disse blodige lemlæstede Dig uden at have en uhyggelig Følelse af, at vi Menneſter ere behærſtede af et forfærdeligt Vanvid, at vi ſaaledes med koldt Blod drage ud for at myrde vore Brødre. Jeg har ſeet myrdede og blødende Soldater i tusindvis, men ikkedestomindre gjør altid Synet af den Dræbte et uhyggeligt Indtryk paa mig.

Tænk Dig, Læſer, den ſildige Aftenſtund, hvori Buſte og Træer følge ſig i et Halvmørke, medens Stjernerne hiſt og her dukke frem paa Firmamentet. Tilhøre, kun et Par hundrede Skridt borte, bugter ſig det mørke Sund, og hiinſides Sundet, ovre paa Als, ſees hiſt og her rygende Ruiner. Du vandrer fremad paa en ſtøvet Wei imellem et Par Hundrede Kammerater; Alt er ſtille ſom i en Kirke, kun Fodtrinene høres, og hiſt og her ſnart fjernere, ſnart nærmere Braget af en ſpringende Granat. Den ſtore Fakkell, der lyſer milevidt, er Du endelig naaet til — det er nu eet ſtort Flammehav, ſom hvisler, knager og brager. En ſagte Vind bølger af og til Flammetoppene til Siden; en forfullet Bjælke ſtørter ned, eller en glødende Muur falder med bedøvende Larm. Veien er opløſt ſom i det ſtærkeſte Sollys; der ligger Riget. Den Døde ligger paa Ryggen, med Haanden faſt knuget om Geværet. Tor-nyſteren, ſom er ſpændt paa ham, hindrer hans Hoved i at hvile paa Jorden, det hænger bag over og ſtirrer med bruſtne Dine ud ad Veien. Ildens Bluſfen opløſer Rigets Anſigt ſnart ſtærkere, ſnart ſvagere, den ligesom leger med Skyggerne af de omgivende Gjenſtande og gjør hele Situationen ſaa forunderlig gribende, gjør, at den præger ſig uudſlettelig ind i Hukommelſen.

Man ſtandsfer 2 à 3 Sekunder og gaaer da videre. Man tør ikke vedblive at marſchere paa Veien, men bølger ind paa Marken. Det er hverken Ilden eller den Døde,

man frygter, men det er den, der antændte Ilden, den, der bræbte. Vi vide, at det er Skif at sende Granater ind i Brandtomterne for at forhindre Slukning, og at det altsaa er farligt at opholde sig meget tæt ved Ilden. Vi vide endvidere, at enhver Ildløs sees om Natten i lang Afstand, og at alle i Omegnen vaagende Soldater ubi-kaarlig fæste Dinene paa saabanne store Iysende Punkter. Fjenden, som tændte Faklen, vil sikkert ogsaa følge Ilden med Diet og altsaa ogsaa let bemærke de Gjenstande, der ere den meget nær. Men see de os, da sthde de strag paa os med langtrækkende Skjts. Vore Vaaben ville desuden i alle Retninger tilbagekaste Stjæret fra den brændende Bygning og saaledes yderligere tjene til at forraabe vor Nærværelse. Altsaa: vi vælge at snige os frem bag de mørke Hegn, saavidt muligt skjulte af Mørket.

Og saaledes blev det da. Den lange, mørke Række bugtede sig frem mellem Buske og Hegn og naaede omsider til „Reservens Plads“. Men hvor var Reserven, som vi stulde afløse? Der var ikke et menneskeligt Væsen at øine. De Baraker, som hidtil havde afgivet Tag over Hovedet til denne Reserve, repræsenteredes nu kun af nogle forfullede Træstumper eller ukjendelige Brandtomter. Intetsteds saaes Spor af Mennesker. Jeg lod Mandstabet lægge sig ned paa den faste nøgne Jord, og gik selv ud paa Opdagelsesreiser.

Uagtet Tusmørket kunde jeg tydeligt skimte Omribset af Standsen Nr. 9, der henlaa ligesaa taus og tilspynslende udbød, som de øde Marker omkring os. Jeg raabte „Dhoi!“ Lyden døde hen, men Raabet besvarede kun af Braget fra det indsthyrtende, brændende Huus.

Atter „Dhoi!“

En svag Stemme fra Standsen: „Dhoi!“

Jeg: „Afløsning!“

Stemmen: „Nu skal jeg komme.“

En mørk Skikkelse træder ud paa Broen, der fra Skandfen fører over Graben. Skikkelsen nærmer sig. Halvtredie Hundrede Par Dine ere rettede paa den.

Den nærmer sig os paa en femten Alen:

„Afløsning til Nr. 9.“

„Nei, til Reserven bag Nr. 9.“

„Det er ikke os.“

Skikkelsen gjør omkring og vil fjerne sig igjen.

Jeg raaber efter ham:

„Hvor skal jeg da finde Reserven? Den er her jo ikke?“

„Den er vist under Jorden,“ svarer denne Mørkets Mand og forsvinder i Mørket.

„Meget vel!“ tænker jeg, „saa maa jeg søge under Jorden.“

Et Par Underofficierer blive udsendte for at søge Reserven under Jorden.

„Reserve, ohoi!“ raabe de paa forskjellige Steder.

„Schiev — — —“ suser det gjennem Luften. Det er Stumperne af en Granat, som farer tæt hen over vore Hoveder.

„Tag mig Fan—!“ mumler en lille svenskt Officier tæt ved mig. „Den var sigtet bra!“

„Meget vel!“ svarer jeg hen i Toget.

En af de undersøgende Underofficierer er naaet hen til noget Fletverk, som han rykker i — en Stemme under Jorden raaber:

„Hvad er det? Er der Noget iverien?“

„Hele Afløsningen er iverien,“ svarer Underofficiereren tørt, „hvor Fanden ere I henne?“

„Afløsningen er der,“ raaber Stemmen under Jorden.

Der kommer en Sergeant krybende ud af den underjordiske Bolig.

„Er Afløsningen her?“

„Ja, Gu' er den saa — det er en Ewigheid siden vi kom — hvor Fanden ere I henne?“

„Nu skal jeg sige det til Kompagnikommandøren.“

Et Dieblig efter Lød Raabet:

„Allemand op! Afløsning!“

Jorden blev levende, den aabnede sig paa mange Steder, og et Par hundrede mørke Krigere krøb frem.

Efterhaanden, som de enkelte Sektioner bleve afløste, forsvandt de som Fantomer i Mørket — væk vare de.

Mine Folk bleve i en Fart omfakete til Underjordiske. Kun een uhykkelig Skildvagt blev udstillet for at observere. Hver Gang en Granat havde fuset hen over os, blev der seet efter, om han endnu var ilive.

Vi Officierer søgte ind i et lille bitte Blokhus, der var bygget ind i en Vække og bestemt til Forbindingslokale for Lægen. Værelset var dannet af pommerste Bjælker, raae og uhyvlede naturligviis. Det var forshnet med en lille fast Træbænk; men det var ogsaa hele Møblementet. Der var to smaa Binduer, men de fleste Ruder vare ude og erstattede ved Halmtotter. Gulvet var bedækket med et fodthyt Lag Halm. Hele Værelset var neppe tre Alen i Kvadrat. Til alt Held var Doktoren der ikke — vi indkvarterede os derfor med stort Velbehag. Theekjedlerne kom frem og Spriten under dem blev antændt. De store Kurve bleve aabnede, Brød, Ost, Rjød og Pølse kom tilshne. Et lille Stearinlys blev anbragt i en Flaskehals og sat paa Bænken — og vi havde os en hyggelig Aften indendørre, medens Granaterne fusede udenfor og Mørket stedse tættere indhyllede Alt.

Man gjør sig vanskeligt et Begreb om, hvor hyggeligt

man kan befinde sig i et saadant lille snevert, mørkt Hul. Man maa selv have levet under lignende Forhold for at kunne fatte, hvor let man føler sig tilfreds ved den mindste Forandring til det Bedre.

Op ad den følgende Dag kom Husets Vært — Doktoren. Vi bleve naturligviis forstrækkede og meente, at nu havde vi været i Stuen vor længste Tid; men Doktoren gjorde aldeles ingen Forbring paa „Noget for sig selv“; han gjorde sig tværtimod selv saa lille bitte som mulig. Ja, han agerede endogsaa Vært og aabnede sin „Rekskasse“ for os (engelske Reks). Han var altsaa meget velkommen. Han fortalte Et og Andet, som han fornylig havde oplevet med Patienter; jeg skal her gjengive lidt deraf:

„Forleden da jeg gjorde min Ronde gennem venstre Fløis Skandser og Løbegrave, slog en Granat ned tæt ved mig og saarede en Artillerist. Jeg ilede strax til Stedet og fandt Manden liggende paa Ryggen.

Jeg: „Hvor er De saaret?“

Han: „Det er i Armen — men det er da ikke saa meget slem, kan jeg nok forstaae.“

Jeg bemærkede dog strax, at Soldaten var saaret paa en langt stræffeliger Maade. Et Par Fod fra ham laa hans ene Laar. Det var blevet løftet ud af Hoftestaalen og saa pludselig stilt. fra Legemet, at den Saarede ikke engang havde mærket det. Jeg tog min Kappe af og kastede den over det afrevne Lem, forat Soldaten ikke skulde see det.

Jeg: „Jeg skal strax forbinde Armen — Saaret er ikke af Betydning. De føler Dem ikke saaret paa andre Steder af Legemet?“

Han: „Det forekommer mig, at jeg har lidt Smerte i Foden; men det betyder vist ikke noget.“

Jeg: „Nei, det er Intet — lig De kun rolig hen og hvil Dem ud. Vil De ikke nyde Noget?“

Han: „Har Doktoren en Smule Drikke, saa kunde jeg ret godt trænge til den.“

Jeg rakte ham min Feltflaste.

„Det styrkede!“

Der kom Ambulancesoldater, som bragte ham bort. Jeg anmodede dem om, ikke at lade ham mærke hans Tilstand, og han forblev ogsaa uvidende derom, til Døden saa Timer efter indsendt sig.

Vi Læger have i denne Tid ofte Leilighed til at see de smukkeste Saar; dersom det ikke blot var under en Krigstilstand, vi faae Anvendelse for Kjendskab til at behandle Stubsaar, vilde man her gaae en fortrinlig praktisk Skole igjennem — nu nytter det os ikke stort, thi Stubsaar ere jo i Fredstider høist sjældne.“

Vor Læge udtalte sig med stærk Følelse om de Saaredes Lidelser. Man er ofte tilbøielig til at tillægge Lægerne Mangel paa Medfølelse. De færdes jo bestandig mellem Lidende, hedder det, er det da ikke saa naturligt, at Følelsen sløves. Det synes vel naturligt, men jeg kan forsikre, at vore danske Læger i Reglen vise fuldt saa megen Medfølelse som Folk, der aldrig have seet haardt Saarede. Naturligviis virker Synet af et blodigt Saar ikke saaledes paa den praktiske Læges Nerver, som paa de fleste Ikkelæger, men den Medfølelse, den Følelse af Medlidenhed, som saa sjønt knytter det ædle Menneste til hans lidende Brødre, er en Sjælsyttring og uafhængig af Nerverne, og den er sikkert tilstede i ligesaa rigeligt Maal hos Lægen som hos den, der ikke er kaldet til at see mange Lidende.

Hele Dagen susede Bomber og Granater hen over os, men ikke en eneste Mand af vor Vagt saaredes. Ambulancesoldaterne saae hele Dagen døsig ved deres uhygge-

lige Vaare, og Kantine-soldaten sov som en Steen den hele lange Dag.

Da Afsløsningen kom, var det vore Folk, der styndte sig bort. Efterat der var opgivet dem en Samlingsplads længere tilbage i Stillingen, overlodes det til de enkelte Sektionsførere selv at føre deres Afdelinger til dette Sted. I faa Minutter var hele Kompagniet som bortblæst. Kræbende bag Hegnene, løbende af alle Kræfter over de aabne Partier af Terrainet, naaede vi alle lykkeligt Samlingspladsen.

Vi skulde i Teltleiren; men det blev der ikke noget af. Ordren løb paa, at vi skulde tilbringe de næste 24 Timer paa den aabne Mark, færdige til øieblikkelig Opbrud. Utsaa fra Dynerne i Salsen!

Det var en deilig Maanestinsaften, men koldt. Man ordnede saa hurtigt som muligt sit Natteleie, der kun bestod af lidt Halm over Fødderne, og saa sov man behageligt ind uden at lade sig forstyrre af Granatmusikken.

Er det stadeligt at sove i Maanestinn? Man vil jo paaftaae det, og dog maa Paastanden have særdeles lidt for sig; thi hvor mange Nætter have vi ikke sovet paa den aabne Mark i Maanestinnet uden at have følt mindste Mæen deraf!

Et Par Timer sov man godt, saa var det ikke muligt at holde ud at ligge længer for — Kulde. Viskolde Fødder vare almindelige, thi man saae den ene Soldat reise sig op efter den anden, stampe med Fødderne og give sig ifærd med at trave frem og tilbage. De løb der frem og tilbage i hundredevis. Naar En havde promeneret en halv Times-tid, gav han sig ifærd med igjen at ordne sit Leie og styrkede sig atter med Lyst i Søvnens Arme for et Par Timer senere atter at fare op, atter at lægge sig osv.

Det synes ubegribeligt, at man kan udholde Sigt,

og Mange gaae jo ogsaa tilgrunde derved. Det er navnlig Koldfeberen, der regjerer efter saadanne „Koldture“, som Folkene kaldte dem. —

Da det gryede ad Dag, tiltog Skydningen. Granaterne fusede overalt og ompløiede en Rugmark, der laa lige ved os. Men man bliver vant til det og ændser neppe Skydningen. Man spiser, drikker, sover, tager osv. uden at lade sig forstyrre. Saaledes gik ogsaa hele denne Dag tilende langt hurtigere, end man, staaende udenfor, skulde formode. Da Solen gik ned, havde vi kun ganske enkelte Saarede, og vi havde altsaa her, som saa ofte før, været heldige.

Sex Dage ovre i Stillingen var det Almindelige, altid til Dato havde vi været der 6 Dage itræk — men denne Gang skulde det nu ikke være saaledes. Der var ankommet nogle Regimentter fra Sylland, som nu skulde deeltage i Tjenesten i Dybbølstillingen. Saaledes skete det da, at vi, istedetfor at rykke ud paa Post paa venstre Fløi af Stillingen, fik Marschordre til Als — ja til et meget affides liggende Kantonnement paa Als.

Da det var blevet mørkt, kom Afløsningen. Vi marscherede over Broerne og gennem Kirkealleen, bestandig længere ud i Vandet, og naaede vore Kvarterer ved Midnatstide.

Den næste Dags Formiddag stod Kampen paa Dybbølbjerg. Den Afdeling, der istedetfor os havde besat Stillingens venstre Fløi, blev næsten tilintetgjort; men den havde kæmpet tappert.

Regimentet blev vel allarmeret, men laa for langt borte og for spredt til at naae ind til Sønderborg, forinden det var for seent.

Saaledes vexler Skjæbnen!

Sønderborg efter Slaget paa Dybbølbanke den 18de April.

(Den 27de April.)

Det er idag en af de smukkeste og mest henrivende Foraarsdage med klar, stille Luft, Fuglesang og vaagnende Liv; Solen forgylder det smalle Alsund og ombanner enhver blank Gjenstand paa Dybbølbanke til en glimrende Stjerne. Og af blanke Gjenstande er der mange, desværre altfor mange. Hiinsides det hønlige Sunds livlige Smaaølger hviler et fremmed, fjendtligt Folk sig paa sine Skjolde og puffet paa sine Vaabens Magt og Antal. Det er disse Vaaben, der skinne i Solen som Stjerner. Den fremmede Nation, hvis Hærskarer bevæge sig derovre paa de store, solbeskinne danske Banke, er Nutidens Vandaler og Gøther. Deres Land blev dem for trangt, og de strømmede ud over dets Grændser for at tilrøve sig fremmede, fredelige Naboers Lande. Oldtidens Barbari afpræger sig i deres krigeriske Sæder; de plyndre og røve, ja de afbrænde værgeløse Byer. Af Nutiden have de kun øst deres Indsigt i Forsærdigelsen af frygtelige Mordvaaben, Vaaben, der i Ødelæggelseevne overgaae Alt, hvad Verden hidtil har kjendt. Ved Hjælp af disse have de vilde Hærskarer, som Nutidens Persere, trængt de faa og tappre, men flettere bevæbnede Spartanere tilbage, efter at have raslet iblandt dem med Pile, der ere hundrede Gange mere frygtelige end Oldtidens.

Nu staae de derovre og speide i tusindvis ud over dette herlige, fredelige Foraarslandskab, der kun har een Plet paa sit Klædebon, den, som Barbarerne have tilføjet det — en øde, uhyggelig Brandtomt, hvor der skulde ligge en lille fredelig, blomstrende By.

Al Naturen glæder sig idag her paa Alsiden af Sundet. Kastanietræet staaer saa drømmende i den varme Luft og udfolder sine store Blade. Stikkelsbærbusken er løbet det forbi og pranger i hele sin grønne Foraarsklædning med Tusinder af Blomsterknopper. De store og smaa gule Blomster titte overalt frem mellem Grønsværet i de smaa Haver, hvor Spaden ikke faaer noget Arbeide i dette Foraar, fordi de ligge indenfor de dødbringende fjendtlige Vaabens Virkekreds. Storken seiler høit oppe i Luften hen over Egne, og Viben piber sin skjærende Melodi ved Stranden. Alt forkynder, at det er Foraar; men Stebet, hvor jeg staaer, det engang saa lykkelige og fredelige Sønderborg, nu en Brandtomt, en Dødens By, raaber: det er Vinter, det er Dagenes Endes Tid.

Byen er borte, og har kun efterladt sine Ruiner, sværtede af Ildens Tunger. De levende Væsener, der bevæge sig derimellem, ere Soldater, som herfra passe paa Fjenden hiinsides Vandet og dække sig mellem Brandtomterne mod hans dødbringende Vaaben.

I Gaderne mellem Husenes Ruiner bevæge sig hist og her Gensdarmen, der uafbrudt gennemstreife den uddøde By for at fange de Thyve, som maatte snige sig om herinde.

Thyve? Men her er er vel Intet at stjæle? Jo — her er dog Et og Andet, som kan bruges; skjøndt det er Uger siden at Byen blev nedstødt og afbrændt, findes der endnu stadigt mellem Ruinerne Gjenstande af Værdi. Dette er en simpel Følge af Maaden, hvorpaa Dødelæggelsen er gaaet for sig. Beboerne have nemlig paa Grund af det fortsatte Bombardement under Branden ikke faaet Tid til at medtage Andet end det Allernødvendigste eller det Allerværdifuldeste, og Mange have ikke turdet begive sig tilbage igjen til den brændende By for at hente Mere. Hvor Ilden rasede stærkest, kastede Fjenden netop sine Granater,

der bortstrømmede Alle, som ikke af Blygten bandtes til Stedet.

Saaledes bleve mange værdifulde Gjenstande begravne under de heelt eller tildeels sammenstyrte Ruiner, og Folk, der vilde trodse Faren ved at opholde sig paa Brandtomterne, kunde gjøre Bytte.

Men her, som allevegne, skulde Orden og den ukraenke Eiendomsret opretholdes; der oprettedes et kraftigt Politik af Gensdarmen, og Dag og Nat drage Patrouiller gjennem den udsøde Stad.

Det er Nat. Patrouillen bevæger sig ned ad Hovedgaden, standser af og til, hvor Sidegaderne støde til denne, og sender enkelte Speidere ud imellem de smallere Sidegaders Ruiner. Speideren sniger sig sagte frem, standser hvert Dieblit og lytter. Men der er Intet at høre uden Lyden af Lufttrækket gennem de Tusinder af Huller og Revner i de halvt omstyrte Mure. En sort Kat, der er bleven som vild, siden Menneffene forløbe Gaden, farer med Lynets Hurtighed op bag en omstyrtet Muur og forsvinder mellem Ruinerne. En gennemtrængende Lugt udbreder sig fra brændende uldne Gjenstande; thi Ulden ulmer endnu allevegne under de forfullede Ruiner.

Den speidende Gensdarm lytter for at gjøre sig Rede for de forskellige Lydes Ophav — han har hurtigt orienteret sig og gaaer videre. Hvert af hans Trin gjenlyder saa dumpt fra de omgivende Ruiner. Det forekommer ham, at der fra det halvt nedstyrte Huus histhenne lyder en Knagen — nu banker det — der maa være Noget paafærde. Han sniger sig derhen og følger efter Lyden ind i Husets mørke Rum. Man hvisker derinde, man banker og bryder paa Noget. Gensdarmen lader Haan-

den glide ned til sin Sabel, for at forviſſe ſig om, at hans Vaaben er tilſtede. Han gaaer derpaa et Par Skridt videre, kommer til et Rum, hvor der brænder et Lys, og ſtaaer foran — to Infanteriſter. Soldaterne ſtubſe ved hans pluſfelige Fremtræden og gjøre uvilkaarlig nogle Skridt tilbage. Gensdarmen træder nærmere. Paa Gulvet ligge linnede Sager, Papirer og Fajancesager ſprede mellem hverandre.

„Hvad beſtille ſ I her?“

„Hvad vi beſtille? Ingenting!“

„Det lader dog ikke dertil, efter hvad jeg kan ſee,“ ſiger Gensdarmen.

„Ikke det!“ ſvarer den ene Infanteriſt trodsigt og gjør Mine til at ville iſøre ſig ſin Feltkappe, ſom han har henlagt paa Gulvet.

„Hvad Regiment ere I af?“ ſpørger Gensdarmen.

„Det have vi vel ikke behov at ſige Dem; nu ſtulle vi tøſle af, og — lad det ſaa være godt.“

„Nei! Paa den Maade kan det ikke gaae til — jeg har Ordre til at arreſtere Enhver, ſom om Natten eller om Dagen forefindes i Huus.“

„Na! det gaaer vel ikke ſaa ſtrengt til — vi have jo Intet taget.“

„Vebſt for Eder,“ ſiger Gensdarmen roligt, „men I maae følge med til Patrouillen.“

De to Infanteriſter mærke, at Sagen bliver alvorlig. De kjende altfor vel Forbudet mod at gaae til Vhen. I et Nu er Lyſet blæſt ud. Marobørerne ſøge at komme ud ved Hjælp af Mørket, men Gensdarmen iler hurtigt ud paa Gaden og raaber paa Patrouillen, der ſtrag efter naaer Huſet i Løb og ſpærrer alle Udgange. Marobørerne befinde ſig endnu derinde. De ſamlø om i Mørket, falde

over de mange forskjellige Gjenstande, der ligge paa Gulvene og kunne ikke mere undgaae deres Forsølgere.

Gensdarmernes Kommandør opfordrer dem til at komme frem. De svare ikke, men forholde sig saa rolige som muligt. Fisset nytter ikke, thi Gensdarmene, der bestaae af ubvalgte Folk, ere for gamle i Tjenesten; de faae hurtig Sygten tændt og rhykke ind i Huset. Marodørerne søge at holde sig skjulte mellem løsrævne Brædder og halvomsfyrte Mure; men Gensdarmene have snart faaet Die paa dem, og Forbryderne vove ikke at forsvare sig mod de haandfaste Politisoldater. Marodørerne gribes og føres ud paa Gaden.

Kommandøren for Politisoldaterne forhører dem. De høre til Feltvagten ved Kirkebatteriet. Forbryderne ere komne saavidt, at de bønfaalde om at faae Tilladelse til at gaae.

„Vi er dog alle Soldater og Kammerater,“ siger den Ene, „ville I lade Eder bruge som Forrædere mod Eders egne Kammerater!“

„Soldater og Kammerater! — javel Soldater, men I . . . . tage mig, om jeg vil være Kammerat med saadanne Røvere og Tyvknægte!“ svarer Kommandøren kort.

Marodørerne ere blege — de bide sig i Tæberne, medens man fører dem videre. Den ene af dem er Underkorporal. Han tager sin Pengepung frem og siger:

„Gjør mig ikke ullykkelig, Kammerater — lad mig gaae! Jeg giver Eder alle mine Penge — over fire Rigsdaler — gjør mig ikke ullykkelig!“

„Vi hæle ikke!“

„Men jeg er jo ingen Thy!“ raaber Underkorporalen pludselig i Trods, „Hvorledes vove I at beskylde mig for Thyveri!“

„Stem kun Tonen ned, Infanterist! Vi ere ikke fra

igaar — see til at faae Venene med Dig!" brummer Gensbarmekorporalen.

Enhvert Haab om Frelse er glippet — Transporten nærmer sig Feltvagten ved Kirkebatteriet.

De ulykkelige Marodsører see den visse Undergang indløbe. — Nu eller aldrig! Med eet Spring brude de gjennem Escorten, springe over Løbegraven ind i en tilstødende Have og ere næsten frelst, da et ubarmhjertigt Forhug standser dem og giver dem tilbage til deres Bogtere. Al yderligere Modstand er nu utænkkelig. Med mørk Resignation finde de sig i, at Gensbarmene holde fast i Skulderklapperne.

Gruppen naaer Huset, hvori Feltvagtkommandøren sidder og skriver. Udenfor i Løbegravene ligge Folkene, Mand ved Mand, med Geværer i Haanden. En af Soldaterne springer frem, idet Patrouillen dreier om Hjørnet, og raaber den an:

„Holdt!"

Patrouillen standser.

„Hvem der?"

„En Sikkerhedspatrouille!"

„Føreren frem uden Vaaben!"

Gensbarmekorporalen spænder sin Sabel af og giver den til en af Patrouillemandstabet. Derpaa gaaer han frem imod Infanteristen.

„Holdt!"

Korporalen staaer stille.

„Feltaab?"

„Dagmar!"

„Advanceer, Patrouille!"

Arrestanterne føres frem. Officieren, som har Vagten, sidder inde i en lille Stue i et halvt nedfaldet Huus og

skriver. Korporalen banker paa Døren, træder ind og melder sig med sin Fangst.

„Jeg melder mig til Hr. Lieutenant med 2 Infanterister, som jeg under Patrouilleringen gennem Gaderne har truffet inde i et Huus og som Følge deraf arresteret — de have opgivet at høre til denne Vagt.

„Til min Vagt — det er da vist en Feiltagelse!“

Arresteranterne føres ind. De høre ganske rigtig til denne Vagt.

„Og Sligt skal jeg høre om Eder! Er det virkelig muligt, at I have forladt Vagten og maroderet i Byen — at I have gjort det, uagtet jeg endnu for tre Timer siden paa det Skarpeste for Kompagniet fremhævede det strenge Forbud mod Marodering! Og det er tilmed en Underkorporal — skandaløst!“

„Vi have Intet stjålet, Hr. Lieutenant! Vi bede om Forlæbelse — vi vide, at vi have høiligen forseet os,“ svarer Underkorporalen, som indseer, hvor slet hans Sager staae.

„Nei! Vi have ikke seet, at de have taget Noget — det er vist; men vi have Ordre til at arrestere enhver Militær, som uden Legitimation færdes paa Gaderne eller endog gaar ind i Husene. Disse Infanterister ere nu tilmed antrufne om Natten i et Huus, med Lys og under de mistænkeligste Omstændigheder,“ siger Korporalen i en Tone, som om han vil undskyldes sig.

„Meget vel, Korporal!“ svarer Officieren, „De har gjort Deres Pligt og jeg takker Dem derfor.“

Korporalen træder tilbage og afmarscherer med sit Mandskab. De to Marodører staae endnu i Stuen blege og uslykkelige. Officieren kaster gjennemtrængende Blikke paa dem.

„Fr. Lieutenant!“ siger Underkorporalen, „Vi have Intet taget — gjør os ikke ulykkelige!“

„Have I overtænkt, hvad det bethyder: i Krigen, ligeoverfor Fjenden at forlade sin Vagt. Det er allerede en stor Forbrydelse for en Menig — men her staaer endog-
saa en Befalingsmand som Forbryder. Attentat paa Lyveri, udøvet af en Menig, har de værste Følger — I vide det, ligesaa godt som jeg; men her staaer tilmed en Befalingsmand som Forbryderen!“

„Vi bede om Forladelse!“

„Hvad! Ere mine Soldater gamle Kjærlinger! Det er næsten det Uhyggeligste af det Hele!“

En Sergeant tager deres Vaaben fra dem, og en Soldat sættes til at passe paa — Arresteranterne.

Vi ville dog forlade disse mørke Nattens Billeder idag, da Solen skinner saa prægtigt, da Alt straalere og glæder sig ved Foraarets Seir over den lange, mørke, kvalfulde Vinter. Den var i Sandhed kvalfuld for Mange! Naar man idag, liggende i det bløde lange Græs i Solen, tænker tilbage paa de iidskolde Vinternætter, vi tilbragte derovre hiinsides den blaae Bølge, et eller andetsteds i eller ved Skandjerne, staaer det for En, som om det Hele har været en lang, uhyggelig, Drøm. Viernes travle Arbeiden i Blomsterne og deres Summen fra Bust til Bust danner en sand, uendelig Modsatning til de vinterlige Rampe og Ribelser hist ovre.

Det bliver op ad Formiddagen. Det begynder at blive saa broget derovre i Brohovedet. Imellem de mhyldrende Soldater vise sig først enkelte, siden flere og flere Damer og civile Herrere. Det bliver snart som et Tivoli derovre — Musikken spiller endog saa op, og jeg skulde tage

meget feil, om de preussiske Officierer ikke træde en Dands derovre mellem Kanonerne og Standskuvrene med de fortrullende Berlinerbanier — mulig endog saa thidske Prindsesser!

Ja, idetmindste seer det ud til, at der findes meget høitstaaende Damer imellem de Besøgende. Heste med prægtige Damesadler føres omkring derovre af guldgallonnerede Tjenere, og Officiererne hilse de silkekæbte, kjoleslæbende Damer med største Ærbødighed.

Ja! Al denne Herlighed staae vi herovre paa Als og see paa.

„Det er ligesom et Marked,“ siger den gamle jydsk Forstærkningsmand.

„Nei! det ligner da mere Alhambra,“ brummer en kjøbenhavnst Underofficier.

„Jeg synes, det ligner allermost Tivoli,“ bemærker en Overspillemand. Han staaer der og tænker tilbage paa Tiden, som svandt i Glæde — han har før denne Krig spillet i Orkestret i Koncertsalen i Tivoli, og han fortalte mig nhlig med et Suk, at der tjente han meget, meget mere end her.

Formodentlig er Beaumonden derovre i Brohovedet trommet sammen fra hele Thykland for at beundre den preussiske Armees mageløse Seierstrosfæer. De straalende Damesine sende mange, mange Blikke herover til os, medens deres preussiske ledsagere gestikulere og ivrigt forklare og med Fingrene vise dem vore Batterier herovre.

Formodentlig lyde Tusinder af „Ah!“, „So!“, „Herrlich,“ o. s. v. fra de stjerne Ræber, og Foreviserne gotte sig paantydobbelst over deres udsødelige Bedrifter, deres stolte Seire over de nordiske Barbarer, over de seige, stikkelige Jenser, der staae her med Piben i Munden og saa smaat ærgre sig over alt det thidske Paf derovre.

„Vare man kunde faae Lov til at sende dem en Kugle — blot saadan en „løs“ Kugle, saa vilde de nok snart komme hjer til Sit,“ sagde en Soldat. Tanken fandt almindeligt Bifald, men derved blev det ogsaa.

Paa Als.

(Efter den 18de April.)

(Meddeelt af en Officier.)

Forsommeren var kommet i al sin Pragt: Skovene paa Als og i Sundeved stode med dette lysgrønne, udsprungne Lov, der tiltaler alle Sandser; det er saa velgjørende for Diet, og man indaanber fra det ligesom en sydlandsk Duft efter den lange Vintersøvn. Vintersøvn! Ja, en Søvn med onde Drømme maa man vel kalde hiin Tid fra den første Februar, den Dag, da Wrangel med sine preussiske og østerrigiske Hærstærker drog over Eiberen for at feide mod Danmarks gamle Rige. Onde Drømme var det vel, hiint stræffelige, Mand og Begeistring henveirende og gjennemisnende Tilbagetog fra vore Fædres Grændsevold, det tusindaarige Dannevirke, — onde Drømme var det vel, hint modløse og spage Forsvar af Dybbølsfæstningerne, om man tør kalde det et Forsvar, at henved 25000 Mand Dag ud og Dag ind laae bag gode Fordvold og lode sig bestyde uden at turde svare igjen med Kraft, eller gjøre et Udfald for at fordrive den i Sundeved kantonnerende Fjende, som der havde langt ringere Styrke end den beleirede Hær.

Dog lader os ikke tale om det Forbigangne; nu staae vi, som vi stode i 1848, paa Als, hiin, som vi haabe, uindtagelige Fæstning; Tydsterne ere ikke vandkjære, de ville ikke vove sig fra Sundeveds deilige, lysegrønne Bøgestov ud paa det fjalste Sund for at angribe os: den tydste Gud har ikke lagt Bjælker paa Vandet. Vi kunde nyde Sommeren i idyllist No, der kun engang imellem vil blive afbrudt af en næsviis Granat, udsendt fra vore gamle, nu vendte Skanser paa Rammen af Dybbølsbakke eller fra et eller andet Feltbatteri, der vover sig frem.

Men det er vel egentlig ikke i saadanne Betragtninger jeg skal fortabe mig, det er nok hensigtsmæssigt, at jeg fortæller noget Reelt.

Naar, en Aftenstund i Mai Maaned see vi en Deel Officierer samlede udenfor en Gaard paa Rjær Halvø. Det hurtige Alsfund flød foran os, og paa den anden Side af det saae vi Preussernes Poster samt nogle Officierer, der gjennem en meget stor Skiffert stræbte at gjøre sig bekendt med det deilige Als.

Da det begyndte at skumre, gif vi ind i Gaarden, gif „Lys paa Møllen“ og Punsch paa Bordet. Det er mærkeligt — undskyld, at jeg blærer mig med at udtale en saa almindelig anerkjendt Sandhed — hvor Punsch løser Tungebaandet paa almindelige Mennesker.

Da Officierer nu altid have været og endnu ere ganske almindelige Mennesker, specielt naar de ere stillede overfor det interessante Fluidum: Punsch, saa vil det vistnok ikke være nogen af mine ærede Læsere videre paafaldende, naar jeg betroer dem, at bemeldte, i Gaarden ved Alsfund forsamlede Krigere ikke alene lode Punsch flyde ind, men ogsaa lode Ordene flyde ud.

Det vilde „geraade“ — som det hedder paa det moderne gebrofne Dansk — mig til megen „Contentement,

Plaisir og Fornøielse", hvis det Papir, hvorpaa disse smaa Skildringer ere trykte, vilde være i den Grad taalmobigt, at det paa sig optog en Fortegnelse over de tilstedeværende Herrer Krigeres Navne samt en kortsagt, men indholdsrig Beskrivelse af deres respective og respectable Exterieurer og Interieurer. Da jeg imidlertid ikke tør vente en slig Engle-taalmobighed, saa maa jeg — maaskee til Læserens store Glæde — nøies med at give et kort og concist Omrids af de vigtigste Personer ved denne høitidelige Veilighed.

Først og fremmest, Ere den, Ere bør, var der da to Kapitainer, komplette Mudsætninger, den Ene smuk, kraftig og intelligent, den Anden ikke just sthg, men pudsig at skue, og saa falder saamænd det Intelligente bort. Om denne Sidstes Pudsigheid være det mig tilladt at anføre det Sagn, der gik om ham, at Fjenden aldrig havde kunnet træffe ham paa Grund af den Latterkrampe, som vales ved Synet af bemeldte velbaarne Kapitain til Hest, fungerende som en af Tidens Tand krumbøiet Ildtang paa en So.

Forresten var han, ligesom den Førstnævnte, en brav Soldat, der kun frygtede to Ting, sin Kone og Spøgelse; — ja, saa vidunderligt det end lyder for den oplyste Læser, Kapitainen var uendelig bange for Spøgelse, om paa Grund af sin Egtefælles Lighed med et saadant, skal jeg ikke kunne sige.

Det var nu Kapitainerne; af Lieutenanter var der en Flok, saavel Premier- som Second-, saavel Linie- som Reservelieutenanter, og der var det bedste Forhold tilstede mellem Officiererne af Linie og Reserve, hvad der forresten har været hele Krigen igjennem.

Denne Flok Lieutenanter vil jeg imidlertid ikke omtale saaledes, at jeg beskriver enhver Enkelt, men kun, forat komme til Sagen, berette, at En af dem, en kraftig ung

Mand, gav sig til at fortælle følgende lille Historie, da Talen faldt paa Anelser, paa hvilke Nogle, deriblandt den pudsigte Capitain, troede, Andre derimod ikke.

Lieutenanten fortalte da Følgende:

„Det var i Sønderborg i et Hotel; vi skulde stille til Afmarch over til Dybbøl for at afløse de der efter Alses Kjødgrøder længselsfuldt ventende Kammerater og Brødre, — vi vare — lad mig sige det reentud — ikke slet saa «længtande» efter atter at fornøje Bekjendtskabet med de forbømte preussiske Projectiler, men — der hjalp ingen „kjære Mo'er“, vi maatte derover, det var jo vor Tid til at slaaes ihjel, eh bien, efter en god Tøddh kom det heller ikke saa nøie an paa det. Men en god Tøddh maatte jeg have; det var uomgjængelig nødvendigt, og i den Anledning henvendte jeg mig med mit sødeste Smil paa Læben til den friske Ungmø, der stod for Skjænken i ovenbemeldte Hotel, med Anmodning om, at hun vilde fungere som Hebe et Dieblif. Hun gjorde det — hun bragte mig en rigtig solid „Dragontøddh“, som Gjengjæld for hvilken jeg overlod hende en campus eller — paa Dansk Maal — en Mark tilligemed min ustrømte Høiagtelse og et Kys, hvilket sidste hun var nedrig nok til at gjengjælde med et smeldende Klask paa min Kind. Havde jeg nu været „af den Slags som Raffelovnen“, saa havde jeg naturligviis gjennemboret hende paa Grund af hendes storartede Impertinance mod „Kongens Kjøle“ — forsaavidt som det maa være mig tilladt at henregne min Kindehud til Uførsøds hæderverdige Fabrikat —, men, da jeg ikke var eller nogensinde har havt den Ære at være af den Slags, saa lod jeg mig nøie med at give hende — nok et Kys.

Med den overordentlige Sindsro, der følger med enhver god Gjerning, nød jeg derpaa min „Dragontøddh“, idet jeg — det forsihrer jeg, ikke i mindste Maade tænkte paa,

hvornidt den Eventualitet kunde være saa ondstabsfuld at indtræffe, at jeg aldrig kom til at drikke „Dragontobdy“ mere; — naar jeg siger „Dragontobdy“, haaber jeg, at De ere i den Grad Fornuftvæsener, at De troe, at jeg ikke altid mener den Slags Drikkevarer, men ogsaa Portviins-, Madeira-, Kognaks-, Arraks- og Rumtobdy foruden alle mulige Viinsforter i deres oprindelige rene Skikkelse — Champagne og dansk Kornbrændeviin naturligviis ikke at forglemme.

Da jeg var færdig med min Tobdy — undskyld, Høistærede, at jeg taler saameget om den, — ansaae jeg det for ret hensigtsmæssigt at begive mig ud til mine Folk, der ventede mig med Engletaalmobighed — det vare de nu forresten nøbte til. Med gif jeg langs med „Geledberne“, som det desværre endnu hedder heri Danmark istedetfor „Rækkerne“, med min Rusterbog i Haanden for at opbage, hvem der manglede — vor hæderlige Kommandeersergeant var nemlig blevet slaaet ihjel af et ondstabsfuldt lille Granatstykke for en 14 Dages Tid siden, i hvilken Anledning jeg som fungerende Premierlieutenant ved Kompagniet selv maatte føre Rusterbogen.

Der stod jeg nu og raabte op: „1ste Korporalskab!“ — „Alt paa Pladsen, Hr. Lieutenant!“ svarede Underkorporalen. Men da jeg kom til 2det Korporalskab, manglede Korporalskabsføreren; han var kommen paa Bazarethet paa Grund af Hudsygdom; jeg maatte selv eftersee, om hver Mand i Korporalskabet var tilstede, og raabte desaaarsag Følterne op efter deres Numere. „Nr. 57!“ — „Her!“ — „Nr. 65!“ — „Saaret!“ — „Nr. 71!“ Ingen svarede. „Nr. 71!“ gjentog jeg med kraftig og maastee noget arrig Stemme. Ingen svarede. Med Stentorrøst udbrode jeg „Nr. 71!“ — „Død!“ hørte jeg en sagte Røst fra en Menig længere nede i Kompagniet. „Det kunde Du have sagt strax, Dit

Fæ!“ torbnebe jeg ud, og i min Arrighed havde jeg nær tilføiet: „det er ogsaa en for dømt Ustif, at døe uden at melde det!“ men jeg var dog saa heldig at fluge Dummheden i mig, inden jeg fik den udtalt. „Hvornaar er han død?“ spurgte jeg. „Imorges,“ svarede den Menige, „det sa'e idetmindste Peer Jensen i 1ste Kompagni, han havde været oppe paa Lazarethet, og der havde de sagt det!“ — „Naa! videre, Nr. 73!“ fortsatte jeg med den Vigeghyldighed, der betager Sindet, naar man hver Dag seer Døden for Die, og seer Kammerater falde omkring sig. „Her!“ løb det fra den Opraabte. Men i samme Dieblif aflebedes min Opmærksomhed fra Rusterbogen ved Lyden af Fodtrin paa min venstre Fløi og ved en Stemme, der mælede: „Nr. 71 melder sig, Hr. Lieutenant!“ — „Hvad, i Djævlens Skind og Been, Karl, er Du ikke død?“ — „Nei, Hr. Lieutenant! men der er Ingen, der veed, hvad der kan skee inden Aften!“ sagde han, medens der gik et underligt Træk over hans Ansigt. „Det er godt, træd ind!“ nikkede jeg og vedblev Opraabningen.

Da vi lidt efter marscherede over Frederik den Syvendes Bro til Dybbøl, kom jeg uvilkaarlig til at tænke paa Karlens Ansigt og det forunderlige Udtryk, der var i det, da han sagde: „Men der er Ingen, der veed, hvad der kan skee inden Aften!“ Det Udtryk vedblev at forfølge mig, medens jeg saae nedad Sundet, hvor Bølgerne kom „med Brast og med Bram, med sølvpletet Røg og med funklende Kam i talløs, uendelig Række“, og da vi vare komne gjennem Brohovedet og gik ud ad Weien, kaldte jeg paa Nr. 71 og spurgte ham om, hvad Meningen var med de gaadefulde Ord, han havde ladet falde, da han meldte sig. Han trykkede sig og vilde ikke ud med Sproget. Da jeg i nogen Tid havde presset ham, kom han endelig med følgende Forklaring: „Jeg troer ellers ikke paa Varsler

og Anelser og Kirkelam og hvad alt det Djævelskab hedder, Hr. Lieutenant, men da jeg forleden blev lagt ind paa Lazarethet for det Kolbesslag, jeg havde faaet paa Brystet, derude ved Åbnbjerg, saa havde jeg om Natten saadan en underlig Drøm. Det var min Mo'er, — hun er død for mange Aar siden, men hun var altid saa god imod mig, den salig Sjæl, hun bad altid for mig, naar min Stebsfa'er vilde prygle mig, og det vilde han tit. Hvergang jeg blundede lidt, saa stod min Mo'er ved Hovedgjærdet af Sengen, og saa pegede hun paa Noget ret forude. Og da jeg saa saae derhen, hvad var det saa? Det var Skandsen Nr. 2 ligesaa livagtig, som De seer den ved hvils Dag, og der saae jeg mig selv liggende i Rækken af de Døde; men de Andre havde Allesammen Tæpper over sig, det havde jeg ikke, og saa havde jeg heller ingen Been. Og det var ikke nok med een Gang, at min Mo'er saadan viste sig for mig, det var hver Gang jeg faldt lidt hen, saa stod hun der og pegede, og jeg kan saa godt føle det herinde, at det har Noget at bethde. Men Herregub, Hr. Lieutenanten maa endelig ikke troe, at jeg er bange for at døe; naar vi bare maatte faae Lov til ordentlig at flaaes med de fordoømte Preussere og banke dem igjennem, saa brøder jeg mig feil om en Kugle, vi ere jo Alle Vorherre en Død staldige, og det sagde vor Præst altid, at det var bedre at falde i et Slag for sit Land end at døe paa en Sygeseng."

Jeg søgte naturligtviis at bringe ham paa andre Tanker og flaae Sagen hen i Spøg, idet jeg gjorde Nar ad Overtroen; men jeg kunde nok see, at det ikke hjalp Noget.

Saa gif vi da vor Gang ud ad Skandserne til — det var nu forresten en væmmelig Tour, for Preusserne sendte os saadan en grumme Mængde Agerhøns den Dag — og da vi vare komne udenfor Skandserne, gif det med

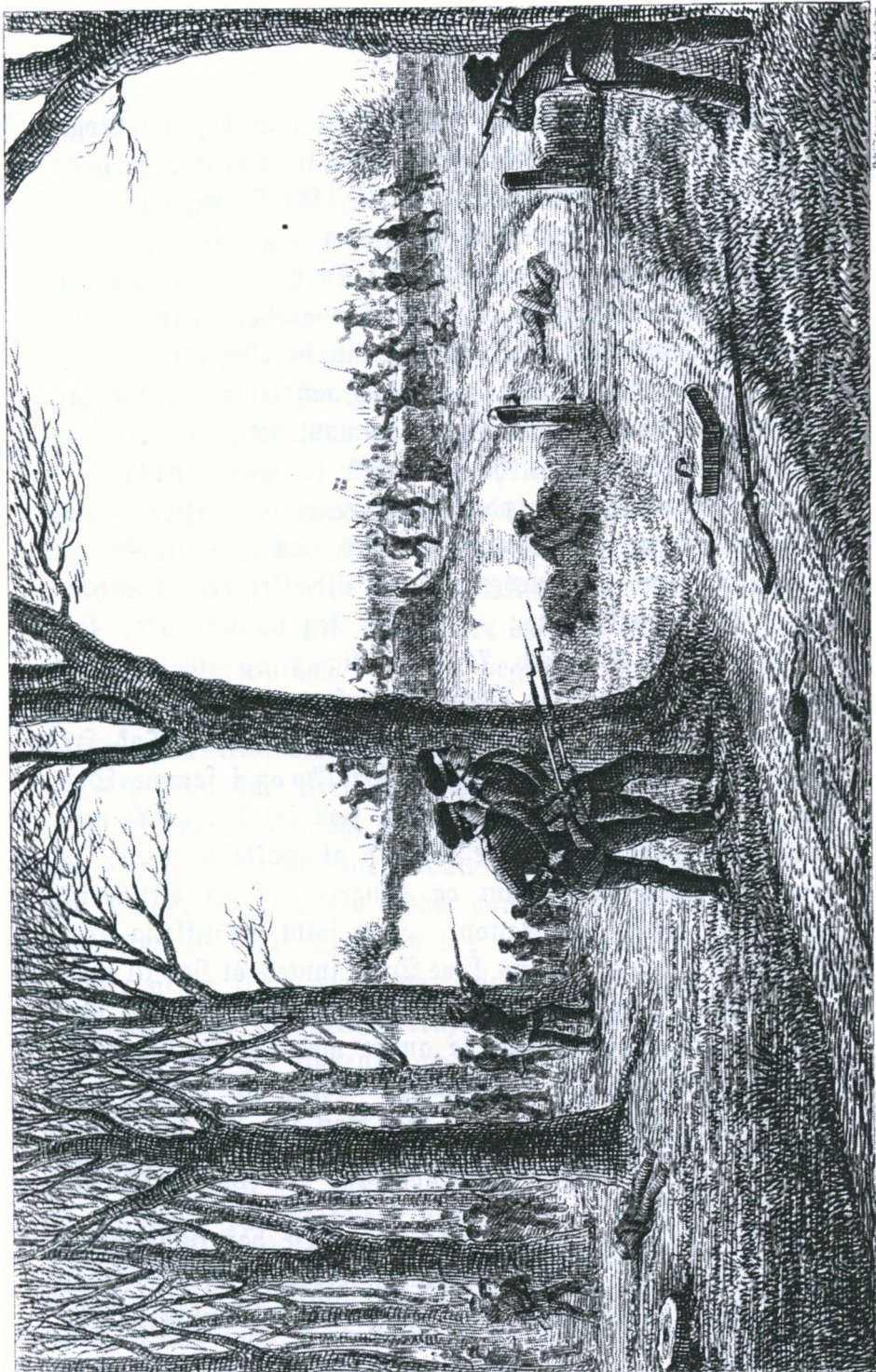

Illustration of a forest scene with people and animals.

det sædvanlige Forpostliv. Den Dag saa jeg ikke Noget til Nr. 71, da han ikke hørte til min Deling, men da Kompagniet besatte Standsen Nr. 2, saa fik jeg igjen Die paa ham. Seer De, mine Herrer, i Standsen kommanderede Lieutenant Castenschjold, De veed, ham, der den 18de var den Sidste, der forlod Brohovedet og sprang ud paa Broen, just som den svingede ind til Alsjiden, han fik forresten en Granatstump gjennem Haandlebet ligesom han var kommet over — naa, han kommanderede nu den Dag Artilleriet i Standsen, han stiftedes jo med Anker, — og jeg stod netop oppe paa Brystværnet og varstøede ham for Granaterne fra Broager, mens han selv gravede en Kanon ud, som var bleven aldeles tildækket ved et Stødskaars Sammenstødning; — mens jeg nu stod der, seer jeg min brave Ven Nr. 71, der ligger op til mig med saadan et forunderligt Blik. Jeg sagde til ham: „Naa, hvordan gaaer det, min Ven?“ og han svarede: „Tak, Hr. Lieutenant, det er her, jeg skal ligge!“ og i samme Dieblik kom der en forbandet Granat, som jeg ikke havde varstøet for, fordi jeg glemte det ved at snakke til ham, og rev begge Venene af ham og Fingrene af en Artillerist, som netop rettede en Kanon. Han faldt øieblikkelig uden at sige et Ord, men hans stive Dine syntes at sige til mig: „Seer De, at jeg havde Ret, Hr. Lieutenant!“ og saa blev han lagt i Rækken mellem de andre med Tæpper bedækkede Faldne, men der var intet Tæppe tilovers til ham.

Seer De, mine Herrer, kan man saa ikke nok, naar man selv har oplevet saadant Noget, komme til at troe paa Aneelser?“

„Jeg er ogsaa overbevist om, at De har fuldkommen Ret,“ sagde den pudsigte Kaptein, idet han med Ørighed trak i sine Knebelbaxter, der stak frem som Tænderne paa en Tapir.

„Saa troer Kapitainen vel ogsaa paa Spøgelse“, spurgte en lille Lieutenant, den største Spilopmager, jeg i mine Dage har kjendt. „Hvis Kapitainen ikke har Noget derimod, kan jeg maaskee befrie Dem for denne Overtro ved at fortælle Dem en lille Begivenhed, der er passeret en Officier, som jeg kjender, og som ogsaa er Kapitain.“

„Kom med Historien!“ lod det eenstemmige Chor, og efterat have sugtet sin Hals med Lidt af sit Bægers Indhold gav den lille lattermilde Lieutenant sig til at fortælle:

„Mine Herrer, Nogle af Dem kjende den Historie, jeg nu agter at divertere Selstabet med; disse Kjendere, der selv have spillet en Rolle i den, maae jeg bede om at „holde Bøtte“; til de øvrige Tilstebeværende, som ikke kjende Historien, maa jeg tillade mig at stille den samme tjenstlige Anmodning! Og saa begynder jeg.

Enhver af de Tilstebeværende, veed jeg, kjender en Gaard paa Als ved Navn Rønhave, egentlig burde jeg sige: kjendte, for Preusserne have jo været saa behagelige at svide den af. Naa, det var en stor Gaard og en god Gaard, og hvad der var endnu bedre, der var et Bærelse paa Gaarden, hvor det spogte ganske forstræffeligt.“

Ved de sidste Ord lod der til at gaae et Lys op for et Par af de tilstebeværende Officierer, de blinkede hemmeligt advarende til Fortælleren, idet de stelede til den publige Kapitain, der siddende med foldede Hænder og krummet Ryg udstødte et hæst: „Ja det kan jeg melde om!“ men Advarjelen lod ikke til at frugte det Allermindste paa den lille Lieutenant, der ufortrøden vedblev:

„Naa, paa Rønhave blev foruden nogle andre Officierer, hvoriblandt jeg, indquarteret en Kapitain, der var bekjendt som en Mand, der havde en afgjort Utilbøielighed til Omgang med Mand og Kander i Almindelighed samt en stærkt udpræget Mobbhydelighed for nærmere Bekjendtskab.

med Spøgelse i Særbeleshed. Det skulde nu være saa uheldigt, at der netop skulde blive ham anvist det Værelse; hvori det spogte saa grueligt; det var nu rigtignok ikke ganske Tilfældets Bærf, — det var en Tanke, der saae ud som et Tilfælde.

Kapitainen var meget forfrygtet over at have faaet dette Værelse, hvis onde Rygte hurtigst muligt betroedes ham, men for Skams Skyld turde han ikke bede om at maatte bytte Værelse med en Anden. Da det blev Sengetid vilde han selv tage et Lys og gaae op, men den forekommende Forpagter sendte en Tjenestepige op med ham, hun bar et Lys i Haanden. Just som de vare komne op over den lange Gang og vare ved Indgangen til Spøgelseværelset, tabte Pigen Lyset, der gik ud og ikke var til at finde igjen i Mørket. Kapitainen brummede og bandede, medens Pigen lovede at hente et andet Lys; i denne Hensigt gik hun ned igjen, men blev borte, og Kapitainen, der havde aabnet Døren til det mærkværdige Kammer og var traadt ind, sthyndte sig, da han mærkede, at hun ikke kom; at krybe i Seng og trække Dhnen dygtig langt op over Hovedet. Han kunde vel have ligget en halv Time, Klokken var tolv, Døbningernes Tid, da hans letopstrømmelige Indbildningskraft syntes at høre en sagte Støi, som om et Møbel blev trukket langsomt og sagte hen ad Gulvet. Et frygtsomt „Hvem der?“ hørtes fra Kapitainens Læber. Alt blev stille. Et Par Minuter efter lød den samme sagte Støi, og da Kapitainen forfærdet reiste sig op i Sengen og bestræbte sig for at lade sit Die gjennemtrænge Mørket, lød et dumpt Brag, som om Noget i Kammeret faldt om. Hvem der nu tilgavns blev angst, det var Kapitainen, han greb sin Sabel, der stod ved Sengens Hovedgjærde, trak den ud af Sleden og praktiserede den ned under Dhnen til sig, hvorpaa han aldeles gjemte sig under Sengelæberne lige-

som Strubsen gemmer sit Hoved i en Bust. Men selv ikke i denne Stilling skulde han faae No: pludselig blev Overdhynden revet af ham, og da han vilde gribe efter den, forsvandt den i Mørket, idet den ligesom af sig selv løb henad Gulvet.

Det var Kapitainen for grovt; med et hjertesønderrivende Skrig sprang han op og foer med dragen Sabel i Haanden og uden anden Bedækning end sin Stjorte ud af Sengen, løb gennem Kammeret udad Døren og ned ad den lange Gang. Men da han syntes at høre en djævelsk Patter forfølge sig, forløb han ogsaa denne, løb ned ad Trapperne og fløi ind i et Værelse, hvor han tumlede ovenpaa den stikkelige Lieutenant J., der laae i sin Seng og drømte om sin gamle Flamme, Mamsel Godeau. Lieutenanten indrømmede den forskædede Kapitain en Plads hos sig, og da vi næste Morgen kom ind til ham, fandt vi ham og Kapitainen liggende i samme Seng med et draget Sværd mellem sig."

Den pudsig Kapitain havde under denne Fortælling siddet og rystet paa Hovedet, nikket og gjort flere underlige Fagter, men da Slutningen kom, og de Forsamlede lo, opmaandede han sig og sagde: „Ja, det er Utsammen sandt, Ord til andet, om det end er fortalt en Deel ondstabsfuldt; men da det er mig, hvem Historien er passeret, saa synes jeg, at den maa være mig en endnu stærkere Grund til at troe paa overnaturlige Væsenet, medens De," her vendte han sig til Fortælleren, „yttrede, at De vilde fortælle en Begivenhed, der kunde befrie mig, som De udtrykte Dem, for Dvertro!"

„Stop lidt, Hr. Kapitain; Enden er ikke endda, jeg har endnu kun refereret de nøgne Fakta, nu vil jeg give mig til at undersøge, hvorledes Spøgeriet fremkom," sagde Lieutenanten.

„Nei lad være!“ udbrod nogle Officierer, der kjenbte Sagen og vare bange for at Capitainen skulde blive rasende, naar han saa, at man havde havt ham til Bedste.

Lieutenanten kastede spodst med Nafften og sagde: „Kapitainen har selv anmodet mig om at tage ham i Cuur og Pleie mod Dvertroens farlige Sygdom; jeg vilde være en daarlig Væge, hvis jeg nu lod min Patient døe i sine Synder paa Halvveien. Nei, De maae tømme Malurtbægeret tilbunds, Hr. Kapitain! Seer De, det var for det Første med Willie, at De fik det berhyggede Kammer; for det Andet tabte Pigen med Willie Lysen, det var hun betalt for ligesom for ikke atter at komme op med et andet. Dernæst befandtes der et Hul i Væggen, hvorigjennem der var trukket en Snor, som var befæstet til Stolebenet; blev der trukket langsomt i den, hørte De Stolens sagte Bevægelse henad Gulvet, men da Lieutenant R., De huffer nok ham, der var „en sikker Mand i Neisse“, greb fat i Snoren, gjorde han det saa heftigt, at Stolen væltede. Gjennem samme Hul løb en anden Snor hen til Sengen og var bundet om Dverdhynens ene Hjørne. Havde Pigen ikke tabt Lysen, havde De seet Snorene, og saa vilde jo hele Spasen være gaaet Pokker i Bold. Jeg haaber, at Kapitainen ikke er vred paa de Herrer, som saaledes paatog sig at agere Spøgesser. Maa jeg præsentere mig selv som den eneste Tilstedeværende af dem; To ligge med en Alen Jord over sig paa Als, og En spiller L'hombre med Kommandanten i Neisse. Jeg har talt!“

Men Kapitainen var virkelig bleven vred over at være reben ud af sin Spøgelseverden, hvortil endnu kom den skumle Mistanke hos ham, at det stred mod Subordinationen saaledes at trække Dhyner af Forefatte.

Med Hjælp af adskillige Glas Punsch beroligedes imidlertid hans oprørte Sind — han var en usædvanlig god-

modig Mand, jeg har aldrig kjendt hans Mage i denne Henseende —, han blev igjen den gamle pudsigte Kapitain, der kom mere Punsch frem og flere Historier,

«Och så i god välfägnad
De suto natten ut.»

Under og efter Vaarnehvilen. Als's Bønning den 29de Juni.

Melsarmeen var opløst. Ja, De vide vel neppe, hvad Melsarmeen var? Det var Kapitain Wilbenradts Korps, der havde faaet dette Tilnavn, just ikke for sine Dyders Skyld, men fordi dets Hovedstyrke laae i Mels, en Bondeby lidt Nordvest for Nordborg, og her, til liden Glæde for Beboerne, udførte sine største Heltebedrifter. Chefen var en fortræffelig Mand, men — „see, hvorledes jeg er assisteret!“ udbrod pegende paa sine Officierer i Gudsøffæren under den forrige Krig en Bataillonskommandør, der blev udstjældt af General Bülow, — og Gud skal vide, at Kapitain Wilbenradt havde Ret til at sige det Samme. Melsarmeen bestod nemlig af tvivlsomme Slesvigere og af aldeles utvivlsomme „Forglemmigeier“, slet ubrustede baade hvad Villie og Uniform angik, og Strandvagterne, der holdtes, vare næsten parodiske.

Imidlertid — Fjenden trængte jo ikke paa der, og Melsarmeen, eller som det finere hed: Detaschementet i Mels — forsvandt, opløst og spredt til alle Armeens Dele, dog navnlig til Arbeidsbataillonen, ogsaa kaldt „Arbejderforeningen af 1864“, efterladende sit gode Navn og Rhygte til velvillig Behandling af 6te Regiment, som afløste den.

Baabenhvilen var indtraadt: Echoet af Kanonstubbene fra Dobbøl, der havde givet Gjenlyd til Hardseshøj, var forstummet. Man tænkte kun paa at hvile sig, ikke som den, der siger: „Nu er min Gjerning endt, nu kan jeg rolig lægge mig til at sove!“ nei, som den, der veed, at Hvilen er nødvendig for at kunne tage fat paany med friske Kræfter.

Saaledes tænkte i det Mindste den største Deel af Armeen og den altsige Befolkning, Gud lønne dens trofaste Sindelag, den vidste ikke, hvor godt den vilde gjøre det for Officier og Soldater; det er Nordflesvigeren egent at have en stærk Tillid til den danske Soldat.

Jeg laae i Qvarter hos en gammel Møller, der i sin Egenstab af Brændeviinsbrænder havde været stærkt hjemsogt af Melsarmeen, og jeg mindes godt hans: „Uh ha, uh ha! hvor de Karle de drak! men“ — tilføiede han formildende, „det var ogsaa gamle Karle!“ Manden var selv en gammel Karl, men han syntes dog at det var for tidligt at flytte ind i sin Aftægtsbolig, — han var kun fire Sneese. (Det er besynderligt med hele den nordflesvigste Befolkning, den tæller paa Dansk til Thyve, men kommer det hertil, siges der en Snees eller Zwanzig; saa gaaer det videre: „En og zwanzig, to og zwanzig“ o. s. v.) For mig var det en reen Binding, at han endnu følte sig for ung til at være Aftægtsmand, og jeg beboede den fortræffelige Leilighed, hvis Olandspunkt var en Havestue, gjennem hvis aabnede Fløidøre mit Blik faldt paa det høibigste danske Landstabs med Vatter og Dale, med Skove og rislende Væld. „Sie sollen es nicht haben!“ sagde jeg saa tidt i mit stille Sind, og det uagtet jeg slet ikke er thdsfindet; — jeg tænkte desværre ikke paa, at den Subalterne spaaer, men Oberkommandoen raader.

Baabenhvilen var snart forløbet. Fra 12te Mai til

25de Juni er ingen lang Periode, og de diplomatiske Forhandlinger skulde atter afbrydes.

Om Middagen den 25de Juni fik Armeen Ordre til at indtage sin Stilling ved Kystforsvaret, saaledes at Alt kunde være paa sin Post ved Mørkets Indbrud.

Man ventede endnu samme Nat et Uigreb.

At Fjenden ikke havde været ledig under Vaabenhvilen, havde man hørt, idet den stadige Knagen og Bragen i Storskoven og Sandbjergskoven thbede paa, at der arbejdedes med utrættelig Hastløshed. Vi havde holdt os Vaabentilstandsoverenskomsten efterrettelige, og vore Forsvarsværker laae, taktet være Overkommandoens Samvittighedsfuldhed, ligesaa ufuldendte og usle som den 12te Mai. Det var en lummer Sommernat, da vi gjenoptog Kystforsvaret. Hvis Du den Nat, kjære Læser, kunde være gaaet langs med Kysten fra Hardeleshøi til Sønderborg uden at behøve at bryde Dig om de stærkt spredte Posters „Holdt! hvem der!“, vilde Du kun have hørt Nattens dybe Stilhed afbrudt af Spader og Hakker ved Hardeleshøi, Arntilsøre, Rønhave og Sønderborg; Befolkningen sov trygt, Du vilde ikke have mødt en eneste Civil. Alt var som under den dybeste Fred, den danske Armee vaagede jo.

Klokken 2 om Morgenen afbrødes Stilheden: Nordfra hørte man Lyden af en Damper, og igjennem Taagen og Matten saae man „Kolf Krake“ langsomt styre ind mod Alsund; der blev Nøre paa den modsatte Side af Sundet, og da Taagerne lettede sig, da den mørke Kolos atter langsomt gled Nordpaa, da faldt de første Skud fra Fjendens Side. Stolt og uden at ændse Kuglerne, gik „Kolf Krake“ op til Hardeleshøi, vendte her igjen og lagde sig til Hvile, ja desværre til Hvile i Augustenborgsfjord. Medhvilkent Lillib fulgte ikke vore Soldater enhver af det søm-

mende Batteries Bevægelser, der var en Tro paa, at i Farens og Nødens Stund vilde det ikke svigte, at det vilde være vor bedste Ven, vort sikreste Værn.

Vel hvilede der allerede den første Nat: „Als skal forlades! ved Rainæs bygges der Udstigningsbroer, Hørup er opgivet, Alt skal gaae tilbage til Rainæs.“ Ingen vilde troe det. Hvor gode Vabousspringere end Tydsterne ere, springer man dog ikke let over Alsund, især naar man tør vente at blive modtaget af Bajonnetter og Kardæstler, ikke at tale om den Ubehagelighed midt under Springet at rende Panden mod et Pantserbatteri. Man var tryk, og man havde jo ogsaa Grund til at være det.

Overkommandoen havde truffet de fortrinligste Dispositioner. Paa det vigtigste Punkt ligeoverfor Storskoven havde man stillet et Regiment, der allerede fra forrige Krig var bekjendt for sit Minus i Deeltagelse af Kampdagene. I dette Regiments Spids stod en Mand, der flere Gange var forbisprunget til Stabsofficierskommando, men som her, hvor det gjaldt om Danmarks Velfærd, hvor det gjaldt om Fædrelandets Ære, fandtes god nok til at sættes som hørste Grændsevagt. Længs Rækkerne vare forresten Soldaterne opstillede med saa lange Mellemrum, at den ene Post næppe kunde raabe til den anden, og 10de samt 5te Regiment stode, for at bruge et militært Udtryk, faagodtsom i Luften.

Gudbevaars, der var Reserve, den stod en halv Mil tilbage. Alt var vel ordnet.

Paa Augustenborg havde man samlet Feltpost, Felttelegraphens Hovedstation, Artilleridepot og en Eskadron, og man havde givet Kommandanten Ordre til at han, naar han modtog den omingsse Depesche: „Fjenden angriber“, skulde besørge Alt flyttet. For at lette ham dette Arbeides

Udførelse var der ikke stillet en eneste Vogn til hans Disposition.

Det var Natten mellem den 28de og 29de Juni Kl. 2¹/₂, da de første Kanonstød bebudede, at Fjenden var vaagen og vilde gjæste os. Vi burde Alle have vidst det, Kommandoen vidste det i ethvert Tilfælde, og selv den flesvigholsteenske Befolkning paa Als, heldigviis kun et ringe Antal, vidste det ogsaa.

Under en stærk Kanontorden, der kunde have vaakt Døde, men som dog ikke var stærk nok til at vække den Bataillon af 4de Regiment, der stod paa Forpost, gik Fjenden over i Baade. Hvor var „Kolf Krake“? Den laae i Augustenborgsfjord, den havde ikke Damp oppe, den kunde Intet udrette. Jo dog, da den endelig havde faaet Dampen op, gav den sig til at vexe nogle Stød med et fast Batteri, Noget, der kunde synes unyttig Gjerning, medens Baadene ufortrødent vedbleve med at oversføre Forstærkning til Preusserne, der nu havde fast Fod paa Als.

Kast trængte de paa, den ene Bataillon af 4de Regiment blev tagen, og det var forgjæves, at det brave 18de Regiment, understøttet af 3die, tappert kastede den fremtrængende Fjende; Kommandoen havde tabt Troen paa vor Sags Geir, og allerede Kloffen lidt over 5 vare Bore trængte tilbage til Sønderstøen.

Fjenden var gaaet paa med en saadan Kasthed for at forhindre vor Retraite over Høruphav. Herhen var det oprindeligt bestemt, at hele Armeen i paakommende Tilfælde skulde trække sig tilbage, for dersaa at udslibes, men denne Bestemmelse blev i den 11te Time forandret, vort Retraitepunkt blev Rainæs.

Rygtet havde ikke løiet, da det fortalte, at man var aldeles forberedt paa, at Hørup ikke kunde holdes. De

Kostbare Broer bleve tilbeels øbelagte og saa forladte. Det var en lang Retraite til Rainæs.

De altsjette Veie udmærke sig ved en mærkværdig Snæverhed, og man har sørget for høie Diger, beplante med endnu høiere Buskværter forat forhindre, at det mindste Vindpust skal drive Støvet tilside. Alt er saa behageligt indrettet til at desorientere i de militære Bevægelser. Man aner nemlig ikke, hvem man har paa sine Fløie, selv om disse kun ere 50 Skridt fjernede fra den Kommanderende. Ven eller Fjende bag det næste Dige eller det, som løber parallelt med Dig, ja ingen Dødelig kan afgjøre det.

Als var tabt, — Rainæs er Løsenet. Tilbage dertil! Der er Standsning i Fægtningen, Preusserne ere i Virkeligheden ikke gaaede over med saa stor Styrke, at de vove at trænge paa for Alvor, — de vente paa Forstærkning. Ganste rolig gaaer denne over Alsund, men den forhaster sig heldigviis ikke.

Henad Landeveien slæber den danske Armee sig langsomt frem — eller rettere tilbage. Artilleri blandet med sprængte Infanteriafdelinger see vi der, og ivrigt til at trænge sig frem, størst Hastværk have Artilleristerne fra de faste Batterier ved Alsund. De ere knebne ud lige ved Slagets Begyndelse, de ville ogsaa være de første Mænd til at naae Fristed.

Stands et Dieblit ved Landslet Kirkegaard. Den ligger høit og Du har en vid Udsigt. Hvormange Gange har jeg ikke herfra kastet Blikket udover den deilige Have, der udbredte sig for mig, og beundret al den Rigdom, hvormed denne Perle blandt de danske Der var forlenet? Hvormange Gange har jeg ikke, naar jeg vendte Blikket mod Vest og saae henad den lange, sandede og kjedsommelige Odde, som kaldes Rainæs, tænkt paa, at det var Uret, at denne sthygge Udvæxt skulde vanzire den deilige Plet.

Mindest tænkte jeg dengang paa, at denne staldebe, hæslige Landtunge skulde blive den danske Armees Frelse.

Stands her, og har Du med et smerteligt Blik over-
skuet, hvad Du har tabt, har Du følt, at det herlige Land
med den trofaste danske Befolkning er revet bort fra sit
Moderland for som en Perle at kastes for de thidske Sviin,
saa væd lidt ved, hvad der foregaaer paa selve Stedet.
Er der Plads i Dit Hjerte for anden Sorg end den uhyre,
som nu har rammet Dit Fædreland, saa trøst den Dame,
der halv vanvittig løber frem og tilbage ad Landeveien,
ængsteligt ledende efter Mandstak af 3die Regiment. Hun
er gift med en Officier, har under Vaabenhvilen besøgt
ham, men har ikke været istand til at komme bort igjen
fra Den. For tre Dage siden har Manden maattet for-
lade hende, Vaabenhvilen var forbi og Regimentet kaldtes
til Rytvagt ved Alsund. Hun har fra Morgenstunden af
lyttet til Skydningen, hun har hørt den trække sig længere
og længere op paa Den, hun har vidst, at Manden var i
Kampen, vidst, at hvert Sekund kunde bringe ham Døden.

Landeveien vrimler af Marodører, der er jo nok af
dem i ethvert Slag, især naar det gaaer tilbage, — men
Ingen bærer paa Skulderen 3die Regiments Mærke, Ingen
kan give hende den mindste Oplysning eller Nyhed om Man-
den er blandt de Levende eller Døde, om han er saaret
eller fangen. Det Regiment, hvortil hendes Mand hører,
har ligesaa mange Marodører som de fleste andre Regi-
menter men ikke en Eneste af dem kommer denne Vei. I
sin voldsomme Hjerteangst standser hun næsten enhver For-
bigaaende: „Har Ingen hørt Noget til 3die Regiment?“
— „Det trækker sig tilbage over Sønderstoven,“ svarer
endelig en medlidende Officier, der kommer kjørende. „Har
det lidt Meget? Kjender De min Mand, han staaer ved
3die Regiment?“ Hun nævner sin Mand's Navn; Offi-

cieren, til hvem hun har henvendt sig, har nylig hørt dette blandt Navnene paa de Faldne, men han har ikke Mod til at sige Andet end: „Regimentet har kæmpet tappert men ikke lidt Meget, der er ingen Grund til at troe, at Deres Mand ikke skal være ustabt.“

Det er feigt at lyve, og dog var den, der gjorde det her, ikke nogen feig Mand, — men Et er det at gaae mod fjenbtlige Rugler og Bajonnetter, et Andet at knuse en ung, elstende Qvindes hele Fremtidshaab.

Officieren kjører videre. Hun vedbliver at spørge sig frem, rasløs og utrættelig, — før den næste Dags Sol oprinder, vil hun have Vissheden.

Dækket af Støv ligger langs hen ad Landeveisgrøften en snurrig Flok. Det eneste Vidnesbyrd paa, at det er et selvstændigt Kommando, er en Gensdarmers-Sergeant, som snart opmuntrende, snart truende, tilsaler den og udelukkende den. Han bryder sig ikke om alle de forbidrivende Marobører, ikke om Bognene med de enkelte Saarede, der ere opsamlede saa tidligt, at de kunne bringes paa danske Bazareth: han har kun Tanke for Et, det at holde sit Kommando samlet. Betragt dette lidt nøiere. Uniformitet skal det just ikke rose sig af. Der er en halv Snees Blaamænd, en halv Snees Karle udstyrede med den kongelig danske Armees reglementerede Uniform, saa kommer der en Mand i en islandsk Nattrøje, men med Tornyster paa Ryggen, saa to Artillerister og endelig et Par Trainkudste. Det er jo en af de første Betingelser for en Feltherre, at han skal kunne kommandere alle Vaabenarter; det er let nok sagt. Her ere neppe tredive Personer samlede, og langt fra alle Vaabenarter, man savner jo baade Kavalleri, Ingeniører og Generalstab, og dog har den ufortrødne og utrættelige Gensdarm uhyre Møie med at holde Kommandoen sammen; Gud hjælpe ham, dersom han ogsaa havde

havt de fibstnævnte Vaabenarter under sig. Den hele Bunde, tilgiv dette mere betegnende end smukke Udtryk, kommer fra et opløst Kommandantskab. Vlaamændene og de tilshneladende Soldater have været anvendte til at grave Grave, lægge Vig i Kister og i Nødsfald bære bisse til Graven: en uhyggelig men meget frebelig Gjerning. Det er upaalidelige Folk, dels have de forsøgt at gaae over til Fjenden, dels paa anden Maade viist sig som uduelige Soldater til Feltbrug. Manden med den islandske Nattrøje er en Bagersvend, naturligtviis ogsaa Soldat, der paa Grund af Drukkenskab og deraf paafølgende Slagsmaal er afleveret som Arrestant til Pladskommandantskabet, — Artilleristerne have anseet deres Kammeraters Pengepunge for at være i den pienshnlige Fare, dersom de ikke under saa krittiske Forhold bragtes i Sikkerhed. Deres Bestræbelser ere ikke kronede med Held, Krigsretten har idømt dem hver 30 Dages mørk Fængsel paa Band og Brød og 100 Rotting=slag, men Dommen er ikke eksekveret, det er godt at have Noget i Vente. Nu skulle de følge med til Fyen, de gjøre det, men de gjøre det grumme nødigt. Hvad endelig Traintubstene angaaer, da er det et Par Officiersoppassere, hvis Herrer ere faldne i Krigen, de ere blevne forpleiede ved Kommandantskabet og ere med Undtagelse af den Kommanderende, de eneste hæderlige Folk i hele Flokken. — Den Officier, der nyligt har ydet den sørgende Dame sin tarvelige Trøst, standser ved dette Kommando. Desto værre, han kjendes ved det. Da Kanoutordenen ophørte, og Geværilden bebudede, at Alts var opgivet, at heller ikke her maatte der slaaes et Slag, det sidste for den danske Sag, da var dette Kommando dirrigeret til Rainæs under den paalidelige og utrættelige Gensdarmers=Sergeant. Det skulde med til Fyen, det var en Vresfag. Sergeanten melder, at Mandskabet er træt, det kan ikke gaae længer, han

figer det, men i hele hans Tone, i hans Ansigt staaer malet, det vil ikke gaae længer. I en mild bebreidende Tone svarer Officieren ham: „Det er høist urigtigt, at De har gjort Holdt midt paa Veien, den spærres jo, saml Mandstabet og lad os komme bag Kirken.“ Ordren udføres, og der staaer den bag Kirken, useet af alle Andre, denne smukke Kommando med de to Befalende. Gaa vare de Ord, der bleve talte, men overtalende maa de have været, — kort efter rullede Officierens Vogn bort, medhavende samtlige de Trættes Tornhyster — til de Trætte hørte dog ikke Trainkudstene, de gjorde ikke Brøvl. — Ja et Klenodie førte Officieren dog med sig; et smukt Cylinderuhr. Det var ikke hans eget, det tilhørte en Ghydslesviger. Manden havde engang tidligere forsøgt at gaae over til Fjenden og alt som Skydningen nu trak sig nærmere, blev han trætttere og trætttere, han kunde ikke følge med, selv om man lettede ham Marchen ved at kjøre hans Tornhyster. Det var jo let at see, at det smukke Uhr thyngede ham formeget i Marchen, det blev taget fra ham og lovet ham igjen, naar han ved Rainæs var kommen ombord, for at afgaae til Fyen. Det er utroligt, hvad det hjælper at lettes for en lille Byrde, Manden marcherede til Rainæs, og da han var tre Favne fra Land, fik han sit Uhr igjen.

D y b b ø l d a n g e n.

(Meddeelt af en Officier ved 2det Regiment.)

Skandsferne ved Dybbøl laae der, forskudte og hullede, Dækning var der kun lidt af, Broerne vare i en saadan Tilstand, at de ikke kunde trækkes op, — Enden kunde ikke være fjern.

Det var den 17de April om Aftenen, da 2det Infanteriregiment kom fra Als over til Dybbøl. Paa den delige D havde Regimentet et Par Dage udhvilet sig efter de udstandne Strabadser.

I det søndre Brohoved mønstredes Regimentet for sidste Gang af Brigadecommandeuren, Oberst Casson, en af Hærens tappreste og smukkeste Officierer.

Dagen efter faldt han, og hans Adjutant, den elsteværdige Premierlieutenant Hansen, saaredes dødeligt.

Det var en alvorssfuld Monstring; man vidste, at Afgjørelsens Time stundede til, men man ventede, at Regeringen vilde være saa fornustig ikke at spille Preusserne en let Seir ihænde paa Skandsernes Grushobe, men derimod give Overcommandoen Ordre til at lade Hæren lønligt forlade Dybbølstillingen og saaledes narre Preusserne for „die glorreiche Erstürmung der Düppelerschänzen“.

Regimentscommandeuren beklagede sig over Mangel paa Befalingsmænd; ved Regimentet manglede 21 Officierer; 4 vare saarede, 12 vare syge og 5 bortkommanderede. En ung Reserveofficier maatte den 17de om Aftenen overtage Commandoen over Regimentets 8de Compagni. Der var saaledes kun 18 tjenstgjørende Officerer tilstede ved Regimentet, og om Aftenen den 18de (næste Dag) var der af hele Regimentet kun to Officierer tilbage, nemlig Premierlieutenant Rønnow og Secondlieutenant Holst.

Regimentet stod den 18de April i følgende Stilling:

1ste Comp. mellem Chausseen og Standsen Nr. 5, 2det Comp. i Standsen Nr. 6, 3die Comp. i Standsen Nr. 4, 4de Comp. i Løbegraven fra Standsen Nr. 3 til Nr. 4, 5te Comp. som Reserve bag Standsen Nr. 6, 6te Comp. i Standsen Nr. 5, 7de Comp. mellem Chausseen og Standsen Nr. 5, 8de Comp. som Reserve paa og ved Chausseen.

Det var deiligt Foraarsveir, stille i Luften, saa at man kunde høre Arbeiderne i Preussjernes Løbegrave tale sammen; Forposterne stode hinanden nemlig 100 à 200 Alen nær paa venstre Fløi.

Standsebesætningerne havde faaet Ordre til om Dagen at ligge bag Standserne i Løbegravene, for ikke at lide altfor Meget ved den fjendtlige Ild.

Standsen Nr. 4 var besat af 3die Compagni, der ligeledes havde inde Løbegraven Nord for denne Standsse til Kanonplacementet paa Chausseen; 2 Delinger vare i Standsen og 2 i Løbegraven.

Standsen selv var i den frygteligste Forfatning, Blokhuset var stukket sønder og sammen, de alenhykke Bjælker vare knækkede som Svovlstikker for Fjendens Granater. Flere Kanoner vare demonterede, Jorden var oprobet og hullet af sprungne Granater, Brystværnet var saagodtsom raseret.

Lieutenant Anker i Standsen Nr. 2 og Lieutenanterne Petersen og Erone i Nr. 4 havde taget Broderparten af den Artillerikamp, der under Dybbølstillingens Beleiring næsten daglig førtes. Lieutenant Petersen saarede, og paa Dybbøldagen førtes Artillericommandoen i Standsen af Lieutenant Erone, en tapper og dhgtig Officier, der faldtelig blev udgivet for død i Rapporterne fra den 18de.

Om Natten i det klare, deilige Maanestjn arbejdede Infanteribesætningen af al Kraft paa at sætte den forfaldne Standsse i nogenlunde brugbar Stand; Fjendens

Artilleriild generede bethdeligt, men de tabte hverken Mobet eller Hovedet, hvortil ogsaa hidrog. Ingenieurlieutenant Aasmusens Flothed, idet denne Officier gav en Specie til hver Menig, der vilde paatage sig Arbeide paa det farligste Punct.

Ved Daggrø maatte Udbebringsarbejderne ophøre, og nu begyndte en saa voldsom Kanonade, som neppe nogen- sinde før er forekommet i nogensomhelst Krig.

Fjenden bestød næsten udelukkende Skandserne; Granater, Schrapnells, Bomber og Spidsflugler haglede i Tæt væk ned over de uhykkelige Forfrarere, som i Løbegravene havde en daarlig Dækning. Og under al denne Krigsmusik hævede Rærterne sig høit i Luften og sang som i den dybeste Fred Hymner til Skaberens Pris.

Fra Løbegravene, circa 50 Alen bag Skandserne, Infanteribesætningens Opholdssted, var der udstillet to Observationsposter, og da Artilleriilden tiltog, sendtes en flink Corporal op til dem for at passe paa, at de gjorde deres Pligt, og uden at lade sig genere af den vedholdende og voldsomme Ild fra Fjendens Side, stadig iagttog Fjendens Løbegrave og hvad der foregik i dem. Skandsen selv var i en meget uhykkelig Forsatning, idet Nattens Arbeide var ødelagt, Blokhusets Ruiner kastebe rundt om af de store Granater og Skandsporten saa forskudt, at den ikke mere kunde lukkes.

Skydningen blev tilsidst saa stærk, at alle Officierer vare overbeviste om, at den, ligesom ved Sebastopol, kun kunde være Forbudet paa en Generalstorm. Og saaledes stete det ogsaa. Klokken 10 styrkede Bataillonsadjutanten, Lieutenant Hindenburg, ned i Løbegravene med den Melding: „Der falder Gæværskub i Rjæden!“ Capitain Lundby, den Tappreste blandt de Tappre, var allerede dengang oppe i den af Infanteriet forladte Skands.

De to Delinger (c. 70 Mand), der udgjorde den latterlig lille Besætning i denne, en af de største og vigtigste Skandser i Stillingen, styrkede nu fra Løbegravene ind i Bærket. En Deel af Besætningen maatte opstilles ved Broen for at forsvare denne, der som forhen fortalt, ikke kunde trækkes op paa Grund af Maskineriets Odelæggelse ved fjendtlige Granater. Da det imidlertid snart blev indseet, at man ikke fra Frontforsvaret kunde undvære Folk til Broforsvaret, blev Broen, efterat der var gjort Forsøg med at hugge den itu, sprængt i Luften af Artilleriofficieren, Lieutenant Crone, men desværre kun usfuldstændigt.

Preusserne væltede sig nu frem mod Skandsen med 12 Compagnier, nemlig 1ste og Fusilierbataillonen af 53de Regiment, 1ste Bataillon af 55de Regiment og 2 Comp. af 7de Pionerbataillon, ialt 3000 Mand, mod 70 Infanterister og Kanonbesætningen. Og dog, hvor stort et Tab lede ikke Preusserne: Bulletinerne meddele: „Hvor haard Kampen har været, beviser Stormcolonnens store Tab; den havde 11 Officierer og 158 Mand Døde og Saarede; i et Tidsrum af 13 Minuter mistede 53de Regiments 1ste Compagni alene 2 Officierer og 50 Mand, altsaa over $\frac{1}{3}$ af sin Styrke, et i Krigshistorien næppe før forekommet Exempel.“

I Skandsen var der kun en Kanon tilbage til at styde med, men denne ene Kanon bragte ogsaa Fjenden stort Mandefald, idet den vedblev at fyre med Kardæstler.

Medens Skandserne paa begge Sider af Nr. 4, Skandserne Nr. og 5 allerede vare tagne af Preusserne, vaiede Dannebrog endnu paa Nr. 4. Da styrter Fjenden paa een Gang fra alle Sider op paa Brystværnet, i hvert Kanonplacement finder en voldsom Kamp Sted Mand mod Mand, det gaaer løs med Bajonetten, man styder hinanden Ladningen lige i Ansigtet. Capitain Lundby mener, at

det ikke kan nytte at kæmpe mere og raaber derfor „Pardon!“ men Preusserne ere som rasende, Fraaden staaer dem udaf Munden, og de svare: „Vi give ikke Jer for-
dømte Danske Pardon!“ Officierer og Mandskab kaste sig ind under Brystværnet, hvor de, trods Raabet „Pardon“, sthydes ned som Hunde. Oprirret over denne mod al Krigsbrug stridende vanvittige Opsørsel fra Fjendens Side springer Capitain Lundby frem og raaber endnu engang til de Rasende; de svare med det kolde Bly, der horer sig ind i Lundby, som falder og udaander sin Helteljel. Endelig standser Myrderiet, da de preussiske Officierer formane og true deres rasende Mandskaber.

Da sænkes Dannebrog, og det forhadte forthvide preussiske Flag vaier seirsstolt paa den sidste Dybbølsstandse.

En Savnet.

„Savnet, o hvor tungt et Ord,
Gjemt etsteds i Dybbøls Jord
Uden Mærketegn paa Graven,
Uden Spor i Dødninghaven“.

Det er haardt for en Enke at offre sin Søn for Fædrelandet, en Søn, til hvis store Begavelse og energiske Flid hun knytter sit stærke Haab; men naar hun dog veed, hvor denne elskede Søns Hvilested er, naar hun kan besøge det og græde ud ved det, da er der dog endnu levnet hende en Trøst.

Men tungt, blodig tungt er det for hende, naar hun i over en Maaned svæver i Uvisshed om hans Skjæbne,

tilfødt faaer Visshed om, at den Savnebe er falsken, men ikke kan faae at vide, paa hvilken Plet han hviler. Hendes Blif vanter ustadigt over mod Dybbøls Høider, men der er intet bestemt Sted, som hun kan fæste det ved.

Victor Christian Kemp var en Enkes ældste Søn; særlig begavet fremfor sine Jevnaldrende gjorde han en udmærket examen artium. Han vilde gaae Høistoleveien og traadte derfor først ind paa en Officiersstole, fra hvilken han blev Reserveofficier et Aar, før Krigen brød ud. Ansat ved 22de Regiment gif han med til Dannevirke trods Sygdom og Røgens indstændige Fraraaden og vandt i de forskjellige Træfninger, dette Regiment under Krigen bestod, et hæderligt Navn som en intelligent og tapper Officier.

Den 18de April stod han med sit Compagni, der førtes af Capitain Grüner, i Løbegravene ved Skandsen Nr. 2. Med Sandsække over Hovederne stormede Preusserne frem, Skandserne paa begge Sider af Løbegraven toges, og Compagniet angrebes paa en Gang i Fronten og Rhyggen samt fra Skandserne til høire og venstre Side. I hele Armeen gives der intet Compagni, der har mistet Saamange, som Capitain Grüners Compagni Dybbøldagen; det blev næsten oprevet. 60 Døde er ikke lidt for et enkelt Compagni, der iforveien er svækket ved Syges Fraværelse. Alle Officiererne faldt, men Lieutenant Kemp, hvis Lig ikke fandtes, opførtes som Savnet. Dette Ord lod i en hel Maaned hans Moder svæve mellem Haab og Frygt. Tilfødt fik hun ved Henvendelse til den preussiske Overcommando Visshed om hans Død, men hans Grav kunde ikke paavises.

To danske Officierer savnedes den Dag og endnu, Capitain Knauer og Lieutenant Kemp. Den Enke blev begravet i den store Heltegrav paa Dybbøl med 200 Kammerater, den Anden hviler i Skandsen Nr. 2, hint Bærf,

hvis Navn paa Sagas Tunge er fløjet Europa rundt, men man veed ikke, i hvilken af Gravene Lieutenant Kemp er lagt. Der er ikke levet Møderen den Trøst at reise dib- over, sætte sig paa de blodvædede Strænter og klage: „Her er min Søns Grav!“

For ham selv kan det være det Samme, om han hviler i den eenlige Grav i Skandsen Nr. 2 eller i denne store fælles Heltebegravelse, han hviler lige skjønt det ene som det andet Sted. Efter de indhentebe Dphsninger ligger han rimeligvis i Skandsen Nr. 2, Dhhbøls Aander fuse om hans Grav, som danske Hænder have prydet med Blomster, og thdske med Mærket: „Hier ruht ein unbekannter däni- scher Officier“.

„Savnet, o hvor tungt et Ord,
Vresgjæld i Dhhbøls Bord,
Til ad Mare vi kan lægge
Dannebrog paa Gravens Dække“.

Fra Fredericia.

(Efter Meddelelser fra en Officier.)

Da Hæren efter det sørgelige Tilbagetog fra Danne- virke var ankommen til Dhhbøl og Sønderborg, hed det i et Telegram fra Overkommandoen til Krigsministeriet: „Der er sørget for Fredericias Besættelse.“ Og det var der ogsaa: 19de, 21de, 9de, 20de samt 13de Regiment sendtes allerede Dagen efter deres Ankomst til Sønderborg pr. Dampstib til Fredericia. Regimenterne kom sent om Aftenen den 10de Februar til Fæstningen og bleve med megen Besvær ind-

quarterede om Natten. Trætte og forfrosne maatte Officiere og Soldater vandre om fra Gade til Gade i den dybe Sne for at faae anviist kolde, uhyggelige Lofter at udhvile paa. Humeuret var meget daarligt især i 21de Regiment, der bestaaende af — foruden andre Nordflensvigere — ogsaa Alsinger, havde haabet og ventet, at maatte være med til at forsvare den kjære Fødes; men der var Ordre — ja, den maa respekteres uden Snur. Foruden denne letfattelige Stemning ved at forlade Barndomshjemstavnene, det Steb, hvor Ens Fader og Moder, Hustru og Børn eller Kjæreste opholdt sig, kom endnu en anden Humeurspølerer: Det Dampskib, hvorpaa den største Deel Regimentet var stuvet sammen, troede sandsynligviis, nu da det var leiet af Marinen, at maatte vise sig som et Slags Orlogsskib og løb derfor paa Grund udenfor Havnemundingen. Der laae det og huggede og huggede, væltede sig, overfyldt som det var med Mennesker, fra den ene Side til den anden og syntes under den stærke Paalandsvind at yttre en mærkelig Øyst til at trække sig længere og længere ind paa Steensætningerne ved Havnen. Enkelte Smaa-vaade til 5 à 6 Mand kom ud og befordrede efterhaanden Folk i Vand, men det forsløg saagodt som Intet. En lille Jagt blev med utrolig Anstrængelse bragt saa nær Damperen, at Mandstabet kunde med Livsfare komme ned paa den — nær til Damperen turde den naturligviis ikke komme, for ikke i den stærke Søgang at bestadige denne eller selv bestadiges. Det blev bælmørkt, og endnu var ikke Halvdelen af de ved Grundstødningen Ombordværende bragt iland; da maatte Udfibningen opgives, og Resten af Mandstabet gjorde sig det saa hyggeligt som muligt ombord paa det huggende og sukkende Dampskib. De morede sig imidlertid for en Deel ganske godt: de brød nemlig ind i den af de ilandstegne Officiere forlattede Kahyt og hvilede deres

fra Holsteens bundløse Veie, Isningen paa Elien, Dag- og Nattevagterne ved Dannevirke og endelig Dødsmarchen til Dybbøl trætte Legemer paa de Fløielskhynder, der ikke vare vante til at optage et slegt Selvskab.

Næste Morgen bragtes de iland.

Jeg kom iland allerede om Aftenen, men da jeg jo maatte vente paa, at Bataillonen, hvortil jeg hørte, blev samlet, vandrede jeg fra Kl. 5 til henimod 11 omkring i Sneen nebe ved Tolddobdbygningen. En Smule Hvile fik jeg dog: en ældre Mand, en Sømand, kom hen til mig og spurgte mig, om jeg dog ikke snart skulde i Qvarteer. Jeg svarede naturligtviis, at det beroede paa Vorherre og min Bataillonscommandeur, dog nærmest paa den Sibste, da jeg antog, at den Første havde Andet at tage vare i denne sorgelige Tid end at skaffe forfrosne Sekondlieutenanter Qvarteer. „Vil De da ikke følge et Dieblif hjem med mig til vor Mo'er," sagde den gamle Sømand, og jeg fulgte ham. I en varm Stue blev jeg trakteret med Gammelrom og Øl, og hvad der var det Vigtigste, med en god Mundfuld Varme, som jeg formelig slugte i mig, hvorpaa jeg, efter at have takket de elskværdige Gamle for deres hjertelige Gjæstfrihed, atter trassede gennem Sneedriverne ned til „Holdepladsen" ved Tolddobdbygningen.

Endelig samlede vi compagniviis, saa godt det lod sig gjøre, fik Indquarteringsbesedler og marcherede op i Byen, hvor vi imidlertid ikke altid fik den venligste Modtagelse, idet Qvarteerværterne sloge Hænderne sammen ved at see de mange Folk, de skulde have; — det gif endda, naar man blot kunde faae Vært eller Værtinde i Tale, kunde man dog efter nogen Parlamenteren komme til et Resultat, det vil sige et iiskoldt Loft, — men ubertiben hændtes det ogsaa, at Ingen aabnebe Døren eller Porten, hvormeget man end bankede og bundrede, og saa var der jo, naar

man ikke vilde bære sig ad som i Sønderborg, hvor vi selv lukkede os ind hos de Gjenstridige, intet Andet for end at gaae sin Vej og see at faae en eller anden medlidende Bært til at lade sig paaprakke et større Antal Soldater end hans Indkvarteringsbillet løb paa.

Jeg selv var som Officier en af de Sidste, der kom i Qvarteer, og det var i den katholske Skole. Den saae bældmørk ud, og først efter gjentagen Banken aabnedes Døren af en alvorlig Mand i en Slobrok, der saae ud som en Slags Munkeskutte; det var den katholske Præst, der havde Bopæl ved Siden af Skolen; han førte mig ind i sin Stue, der var varm, lys og hyggelig med Pave Pio Nonos' Billede i stort Staalstik hængende paa Væggen, og han spurgte mig om mit Vrinde. Da jeg havde forklaret ham, at jeg nok kunde have Vist til at gjøre Brug af en Seng og et Bærelse, hvortil jeg mente, at den Indkvarteringsfeddel, jeg medbragte, gav mig Ret, httrede han, at den gjaldt for Skolen, han havde ikke selv Plads, men nu skulde han hjælpe mig, saagodtsom han kunde. Og det gjorde han virkelig ogsaa; det gjorde et eiendommeligt Indtryk paa mig at føres igjennem de lange Gange af munkelæbt Mand med et Væs i den ene Haand og et Tæppe under Armen.

Endelig naaede vi et Par store Skoleværelser, behængte med Billeder af Tomfru Maria og Helgene, og snart sov jeg sødeligt ind, skjærmet af et Crucifix af Messing, som hængte over min Seng.

Det var imidlertid ikke skrevet i Skjæbnens Bog, at vi skulde blive mange Dage paa eet Sted: allerede et Par Dage efter maatte vi marchere til Egnen om Rolding, hvor vi skulde holde Grændsevagt, Noget, der forekom de Fleste meget komisk, da det jo efter de to tydste Stormagters

Udsagn maatte være piensynligt for Alverden, at kun Slesvig skulde „tages i Pant“. Thyland var altsaa efter vor For-
mening sikket saaledes, at vi ikke behøvede at staae paa Grændsevagt.

Men — man skal ikke lide altfor trygt paa Thybsteres Ord, det have vi faaet at mærke baade i sundne Aar-
hundreder og i vore Dage: den ubetydelige Opstilling af Tropper langs Konge- og Kolbingaaen samt de unyttige Varrifaber af Harver o. desl. ved Kolbing Port gjorde, at Fjenden fik en plausibel Anledning til at efterligne den fullede Greve og tage Thyland med i Pant.

Han rykkede over Grændsen og besatte Landet opad mod Gudsø og Weile „af strategiske Grunde“, saaledes blev der sagt i det engelske Parlament, og han vedblev efterhaanden at rykke videre frem, at kæmpe ved Weile, at bombardere Fredericia, at udpine Landet, at gaae over Limfjorden og heise de preussiske-østerrigske Flag paa Skagens Fyrtaarn — Altsammen „af strategiske Grund“.

Naa, vi vare imidlertid ved Kolding, og langs Kolbingaa mod Vest stod vore Feltvagter ned til Eistrup, hvor Broen ødelagdes for at hindre Fjendens Overgang, og hvor man fra en høi Bakke havde en fortræffelig Udsigt henad den Ribe Landevei.

Det var haardt nok for de brave Nordflæsvigere at staae saaledes paa Grændsen af deres kjære Hædreland med Gensæret ved Foden, medens den forhadte Fjende huserede der. Ofte kom en Moder, en Søster eller en Kjæreste listende over Grændsen gjennem Fjendens og vore Feltvagter for dog at sige et trofast „Goddag! Gudhjælp!“ til en eller anden af vore Tønsere, men de forsøgte ikke at overtale dem til Desertion, og Tønserne gjorde det ikke heller, uagtet Fristelsen af det nære rolige Hjem kontrasterede stærkt med den kolde Virkelighed, i hvilken man idelig var

paa Farten baade Dag og Nat, baade i Frost og Is. Kun En forsvandt, men ikke ved Desertion. Fra Baabhy havde han uden Tillabelse listet sig ind til Kolbing, var her kommet i Seng og havde fundet denne i de sidste Maanedes ukjendte Ndhjælp saa mageløs tiltrækkende, at han var bleven liggende i fast Søvn til næste Dags Formiddag, da netop uheldigvis preussisk Cavalleri var rykket ind i Byen.

Det var Frugten af Rømningen fra Dannevirke, at vi intetsteds mere kunde faae Lov til at holde Stand; — uagtet vi stod med 4½ Regiment foruden Hegermanns Cavalleri ved Sjællands Sjøgrændse, maatte vi dog, da Spionesterretninger kom til os om, at Fjenden rykkede frem med en Styrke, der kun var en Tredebeel af vor, skynsommeligt forlade de Overgange og Barrikader, som vi saalænge havde passet paa, vende Nhyggen til og i Nattens Mørke liste os over Gudstø tilbage til Fredericia.

I Krigsministeriets Meddelelser fra Armeen kaldtes disse 9 Batailloner samt hele det danske Cavailleries skynsommeligt Tilbagetog for 3 preussiske Batailloner uden at løsne et Skud, at „i Sjælland har Oberst Neergaard maattet trække sig tilbage for en overlegen fjendtlig Styrke“.

Dette Tilbagetog var uagtet den hurtige Marche noget kjøllet: Sneen bedækkede Alt, i 65 Timer kom vi ikke i Hus eller fik en Draabe Varmt, thi ved Havreballepasset, ved Spangpasset, ved Taulov o. s. v. udfattes Feltvagter med Piquetter bagved. Der stod vi da og det i lang Tid.

Vel var det en aldeles vanvittig Opstilling: Forposter en god Mil fra Fæstningsportene, vel ivrede Commandanten, den dhgtige og energiske General Lunding derimod med de Ord: „Jeg vil ikke have et eneste Menneske slaaet ihjel udenfor Oversømmelsen“, men det hjalp ikke: de høiere Infanteriofficerer havde Nyst til at vise sig som store Felt herrer, — og de fik deres Nyst styret.

Det var en smuk Vinterdag: Ordonnanser kom jagende over Stoustrup ind til Fæstningen for at melde i Divisionskvarteret, at Fjenden angreb paa hele Linien. Der blæstes sieblittelig Appel, og Tropperne samlede sig paa Allarmpladserne. General Wilster med sin Stabschef, Major Hoffmann, red Alt, hvad Remmer og Tøi kunde holde, ud til Stoustrup, hvorfra man kunde overflue Terrænet henover Heisekro mod Gudsø paa den ene Side og Spangpæset paa den anden.

General Wilster er en lille, men modig Mand; uagtet sine Nærmestes Forestillinger blev han holdende tilhest, omgivet af sin Stab, da et Par fjendtlige Granatkanoner kom skjørende i skarpt Trav, prolsebe af, og sendte Granater ind i vore retirerende Rækker og Reserver. En Granat faldt midt i Staben, saarede Generalen let, bræbte hans gamle „Røde“, der var bekjendt allerede fra forrige Krig, hvor den blev frataget en tybst Officeer, red Venet af Major Hoffmann og splittede Staben om til alle Verdens Hjørner. De Saarede læsledes i en Fart paa Bogn, men saa hurtig var Fjenden i Hælene paa dem, at der ikke blev Tid til at tage det guldbræmmede Skaberat af Generalens Hest, saa at Fjenden havde den Glæde at see, hvilken Stade hans Granater havde gjort.

Et Compagni af 20de Regiment under Holsteneren Capitain Daue, der i Oprørsaaarene fik Lov til at holde sig neutral og blive hjemme for ikke at kæmpe mod sine holstenste Frænder, tog feil af Veien til Fæstningen og traf sig kæmpende tilbage til Snoghøi, hvor det blev taget tilfange. Denne Feiltagelse var saameget mærkeligere, som Capitain Daue paa Grund af sine Jernbaneundersøgelser der i Eggen maatte antages ligesaa godt og vel endog bedre end Andre, der ikke havde været der før, at kunne kjende Hønebjerg Skov fra Fuglesang Skov.

Fra den Dag af vare vi i en om end ikke beleiret,

faa bog af Østerrigerne og et Par preussiske Garderegimenter cerneret Fæstning.

Den 20de Marts om Morgenen begyndte Bombardementet af Fredericia, efterat Commandanten med djærve Udbyrd havde afflaaet Overgivelsen af Fæstningen.

Det var netop i Morgendæmringen, da den første Granat fra Batterierne ved Erritsø hvinede hen over Hovederne paa de forvaagede og forfrosne Forposter, gik igjennem den paa Volden ved Prindsens Port staaende Mølle ned i den døgte By.

I Løbet af 2 Dage kastedes 2,100 Projectiler ind i Fæstningen, hvor Elendigheden mellem de Civile, som vare blevne tilbage, var overordenlig. Mødre med smaa Børn i Armene søgte i tynde, daarlige Klæder By under Voldene og i Poternerne, indtil de endelig ved Commandantskabets Foranstaltninger bleve sendte over til Fyen.

Soldaterne derimod vare ret i deres Gs, især paa Bombardementets første Aften, da de brændende Huse lyste over den ulykkelige Stad og viste dem Vei til „at reddes“. Alt blev „reddet“, det vil sige stjaalet eller plyndret: Wine, Pølser, Ost, Smør, Galanterivarer, og hvad der ikke kunde medtages, blev slaaet i Stykker. Det gik jo ligesaa i Sønderborg under Bombardementet der: vi viste os som Vandalernes værdige Efterkommere. Endog Officerskvartererne bleve ikke staaende. Den tilbageblevne Oppasser fik Prygl og smedes udenfor, hvorpaa især de drukne Sidslesvigere af 13de Regiment plyndrede og med Sablerne sønderflog Alt.

Sublende og hujende drog Flokke af vagabonderende Soldater gjennem de brændende Gader, Granaterne bumrede paa Stenbroen, dræbte og saarede Folk, men de ændrede det ikke: det i Husene forefundne Brændevin og Vin gjorde dem aldeles ufølsomme for Faren. Beruste indtil

Bæmmelse falbt Mange i Søvn i Huse, der stode paa Nippet til at styrte ind eller antændes.

En Flok Menige havde faaet fat paa en Del Flasker Petroleum, syntes, at Etiquetterne vare meget smukke, trak dem op og drak dem trods den hæslige Smag; næste Morgen vare de naturligvis Alle meget syge.

Man havde ventet en Storm den 22de Marts, Vilhelm Erobrerens Fødselsdag, men den udeblev, Fjenden trak sig atter tilbage i tilbørlig Afstand fra Boldene, og tilsidst rømmedes Fæstningen efter Dybbøls Fald i Slutningen af April Maaned.

Man vilde ikke irritere Fjenden yderligere.

U n b e n h v i l e .

Efter Fredericias Rømning gik det Meste af den derved ledigblevne Styrke til Thyen og udstibedes strax derfra for at seile til Vendsyssel. Denne Del af Hæren skulde forsvare Danmarks Riges daværende Grændse, Limfjorden, og skulde til denne Idræt understøttes af General Hegermann-Vindencrones Cavalleri.

Ved Hals landsattes Styrken, modtoges med en for den danske Soldat i denne Krig usædvanlig Hjertelighed og Imøbekommen af denne venlige lille Flækkes Indvaanere, og marscherede strax samme Dag til Nørre-Sundby, hvor en Del af 1ste Regiment var indquarteret.

Videre drog Regimenterne ad de støvede Landeveie, helt ned til Hanherred og Mors. Hvor man kom saae man det „reddede“ Cavalleries velnærede, glindsende Heste, der ligesom de Meniges elegante Udseende afgav en forunderlig Møjsætning til de daarlig paaklædte Infanterister. Kom man med Indquarteringssejdel ind paa en eller anden større Herregaard og havde med sig et halvt Compagni

trætte, hungrige og støvede Soldater, og naturligvis var ikke mindre træt, hungrig og støvet, saa havde man almindeligvis den Glæde paa Trappen til Hovedbygningen at see en Flok Damer, der med megen „Innbrunst“ modtog Cour af rigtig pæne Dragon- og Husarofficierer i Løbefrakke og lakerede Støvler. Man var naturligvis tilsmudset som man var en daarlig Selskabsbroder for slike pynkelige Herrer, der kun kjendte Krigen som Leg, og havde man ikke Ven i Næsen, kunde man altid være sikker paa at maatte træffe videre til en anden Gaard eller til Bønderhuse, paa Grund af „Mangel paa Plads“.

I Mai og Juni Maaneder holdtes „Rimfjordsstillingen“ besat, men da Baabenhvilen ubløb i Slutningen af Juni, og Als erobrede paa samme Tid, ansaae General Hegermann det for upassende længere at forhindre Prinds Friedrich Carl og Feltmarschal Gablenz i at see Skagens Fyrtaarn og selve „Cap Scague“. I Juli og August brød Afbelingerne derfor op, sagde Farvel til de Steder, som vare vundne kjære — deriblandt vil jeg nævne Evgstør, der for idetmindste et Regiments Vedkommende — 21des — altid vil staae som en af de elskværdigste Byer i Danmark — og vandrede dels tilføds, dels tilvogns, dels tilhest over Sæby til Udslibningsstedet Frederikshavn. Frem og tilbage er ligelangt.

Ved Frederikshavn laa „Niels Suel“ med Brebsiden mod Strandhuulveien, saaledes at dens Kanoner vilde kunne afholde enhver Fjende, der muligvis kunde falde paa med en Eskadron eller to at forsøge paa at oprive hele det danske Cavalleri og 5 Infanteriregimenter. Men Fjenden forfulgte trods Seiren ved Lundby, der indtraf netop i de Dage, ikke de flygtende Danske, og General Hegermann kunde saaledes i Ro og Mag udskibe sit Cavalleri til de nærliggende Hirtsholme og Infanteriet til den stjerne Øien, hvorfra det kom.

Saa seilede man atter over Skattegattets brusende Bølger til Fiona for at gjøre Strandvagter mod Fjenden paa den tybste Kyst; Bagterne skulde etableres ved Baaringvig, hvor Afdelingerne engang før havde været og hvor de vare blevne indstibede til Vendsyssel; man skulde altsaa have troet, at det Naturligste vilde have været at landsætte Følfolkene der igjen. Dette fandt imidlertid Overkommandoen ikke; den antog, at den slyngste Bondestand kunde have godt af at lære Egtfjorskens Behageligheder at kjende og landsatte derfor Tropperne i Nyborg, hvorfra de pr. Aar bleve befordrede til Baaring og Omegn.

Her stode de da, at sige om Natten, thi om Dagen maatte de sove; her stode de Sommernætterne igjennem med slebne Bajonetter for at vente paa Fjenden og kaste ham i Havet, hvis han vilde forulempe det af General Steinmann saakaldte „Danmarks Hjerte“. Man ventede ham, men jeg troer egentlig, at man kun ventede ham for at faae Veilighed til at løbe ligesom paa Als, idetmindste var Alt beregnet paa Retraite ligesom Strib til forbi Kjerteminde.

Man ventede, men forgjæves: efter et slet ført Felttog sluttedes endelig den slette Fred, der berøvede Danmark ikke alene de tybste Udblunde Holsten og Lauenborg, men ogsaa det danske Slesvig, ja selv en Deel af Jylland, de saakaldte Enklaver. Det var en Fred, forsmædeligere end Freden til Brømsbro, forsmædeligere end Roeskildefreden og Kielerfreden, det var en Fred som maatte knuge ethvert dansk Hjerte med Forfærdelse, men som netop ved sin Forfærdelighed og Ubillighed samtidig med Fortvivlelsen over det Nærværende fødte hos os det uimodstaaelige Haab om at det atter

„vil lysne over Os“.

Erindringer fra Skandsen No. 2.

(Fortalt af Lieutenant Anker.)

Gamle skulde forhænges, Unge skulde begejstres, af Børn skulde der blive Mænd, hvis der ret blev fortalt om den dauske Soldat!

Jeg kan det ikke, skjøndt jeg har seet ham, kjender ham og drister mig til at tale en Smule om ham. At jeg hører til i hans Kreds, at jeg har været med ham, hvor det gik varmt til, dette regner jeg for saa stor en Ære, at der efter min Mening hører mere personligt Mod til at bære denne Hæder end til at staae i en Kugleregn, hvoraf hver eneste kan gaae over bort Hoved, medens de anerkjendende og smigrende Ord ramme sikkert og dybt.

Jeg har engang læst en lille Fortælling, hvori en Flok Benner sidder i Mørkningen, og hver af dem skal da give en Historie tilbedste. En i Rækken vægrer sig imidlertid paa det Bestemteste, og Kammeraterne undre sig over at den, der har oplevet saa Meget som han, ikke har Noget han kan fortælle igjen. Den ærlige Gamle forbauses nu ikke lidet ved at høre det hænge saaledes sammen; han har altid tænkt sig, at det, at fortælle en Historie,

maatte være at komme med noget Opdigtet, Noget, man saadan selv fandt paa; men vilde de gode Venner tage tiltakke med den ligefremme Beretning af, hvad han havde oplevet, ja, saa var han til Tjeneste.

Dette være min Indledning. Vel er jeg ingen Gammel, maastee heller ikke meget forsigtig i mine Udtalelser, men oplevet Noget, det har jeg, og vil saa de gode Venner tage tiltakke, ja, saa er jeg til Tjeneste!

Naar jeg ved flere Leiligheder er bleven kaldt „den tappre Commandeur for Skandsen Nr. 2“ oplyder jeg herved et naturligt Ønske, naar jeg offentlig gjør opmærksom paa, at jeg i den farefuldste Tid har deelt denne Commando med Lieutenant Eastenschold, en brav og uforfærdet ung Mand, der ved sin koldblodige Optraeden over for Faren, ved sit Mod og sin Indsigt har gjort sig fuldt fortjent til at nævnes, naar der endelig skal være Tale om enkelte tappre Mænd af en Kreds, hvor den Ringeste som den Høieste satte det Samme ind, og hvor Enhver oplydte sin Pligt til det Øverste.

Om en Skandsje er ikke meget at sige, hverken forklarende eller beskrivende. Man graver sig ned midt paa den flade Mark; af den opkastede Jord banner man et saakaldet Brystværn med Skydeskaar, laver sig Traverser og et Blokhuus, om man har Tid dertil, bringer Kanoner og Ammunition ind paa sin Plads, og saa er der omtrent rettet an til at servere med Koldt og Varmt. Skandsen Nr. 2 var som de andre Skandsjer, der laae i en Bue og viste Front mod den bitre Fjende.

Da jeg betraadte Skandsen første Gang, var den endnu i sin Somfrustand; ingen fjendtlig Kugle havde hilset den

eller bragt Uro i dens Indre; det var omtrent ved den samme Time paa Dagen som den, hvori jeg senere forlod den for sidste Gang og for aldrig at see den mere, og skjøndt det hverken var Solskins- eller Glædesbage, man oplevede der, saa maatte man dog sætte Mandemod til, for ei at lade sig overvælde af Skilsmisshens Bitterhed.

Af Alt, hvad Solbaten har til Trøst og Opmuntring paa saadant et affpærret Steb, som en Skandsje, er der Intet, han kjæler mere for eller er saaledes fortrolig med som sine Kanoner.

Der stode tre 24-pundige Haandmorterer opstillede bag en Travers i Fronten af Nr. 2. De skulde befaste Slugterne i Terrainet udenfor Skandsen, men senere indsaae man, at de ikke fra dette Steb kunde anvendes med Fordeel og saa bleve de bragte bort.

Artilleristerne talte om det imellem dem selv og de ligesom hnkedes over Skytset, fordi det ikke fik Lov til at være med. Da Hestene, der vare spændte for Blotvognen, havde Møie med at bringe den frem i den bløde Jord og derfor standsede lidt, meente en af Mandstabet, at det Umælende havde Følelse for det Umælende.

Dagen, min første Dag i Skandsen, var snart forbi; det blev tidlig mørkt, og Besætningen, der kun bestod af Artillerister, var fordeelt som jeg kunde bedst, da jeg ventede en Afdeling Infanteri til Afløsning ved Bagttjenesten baade i og udenfor Skandsen. Indtil Midnat var Alt roligt, men en Stund efter blev der Alarm, ibet Infanteristyrken, som vi ventede paa, meldte sig, et heelt Compagni, 200 Mand vare de i Tallet; men hvilken Tilstand mødte de ikke i! Fra Dannevirke, de mange Mile igjennem Landet havde de vandret paa deres Fod, og her stode de nu, faldefærdige af Udmattelse. Land-

manden kan være ubaset, naar han gaaer fra sit Dagværk, Saugfjærereren kan føle sig afkræftet, den fattige Kone, der gaaer hjem fra sin Nattebænk, naar alle Andre staae op efter en kvægende Søn, kan kalde sig dødsstræt, forsagt og elendig; men Soldaten, der kom fra Dannevirke, var mere træt end alle disse Trætte tilsammen. Der er kun eet Billede, der til Nød kan stilles Side om Side med det af ham, det er den siddbrudne Sømand, der, forkommet af Kulde, udmattet af Anstrængelse, halvdød af Hunger, frelses i det yderste Dieblif, da Skibet gaaer under.

Soldaten har Noget fra Hjemmet med sig, der aldrig udskeltes, det er hans gode Tro til en Kaffeaar; man mener, at han holder af Brændeviin, og det gjør han ogsaa, han tager sin Snaps som det Bedste i Nøden, men stole paa den, gjør han ikke: Kaffe er Medicin, den Tro er han født med, den er en Hjertestyrkning, det veed han, og ydermere er den et godt Middel mod Aareløbning, og saa gjør den Marslet ved Nattetid.

De udmattede Infanterister bleve strax tagne i Cuur og Pleie, og den lille Haandsfuld Artillerister som vare tilstede i Standsen, tilkjendte sig selv den hele Commando; kunde det ikke gennemføres med at lirke, saa thede man til Krafttag, og det blev da heller ikke ganske ufornødent, da man uden at agte paa Indvenninger tilsæde den foghebe Drif i de forkomne Menneſter.

Jeg har hørt Folk paastaae, at Kjærlighed ikke findes mere i Verden. Det maa dog nok rette sig efter, hvad hver især forstaaer ved det, han kalder Kjærlighed. Jeg trøster mig til at sige, at den, der som jeg, havde været i Standsen hiin Nat, — for at nævne et enkelt Tilfælde — havde han seet Artilleristerne som de der rodede omkring,

uden at kunne finde Leiet bekvemt nok for deres libende Kammerater og uden at tænke hverken paa Hvile eller No for dem selv, havde han seet dem og havde jeg spurgt, om dette ikke var Kjærlighed, han vilde bestemt svaret, at det nok maatte være saadant Noget. Her skal jeg dog sœie til, at mangen Gang, især da Nød og Død blev det, man saa omtrent sagde Du til som til en dagligbøgs Gjæst, stod Soldaten med en hvissende Granat for Døe og lige seigt og uforsagt kunde han dog trække Tiden ud som ved en Auction, naar det gjorte Bud for hans Tjeneste forekom ham for lavt, og Granaten tog ikke sjældent baade ham og Kammeraten, før deres Handel blev sluttet.

Giftermaalskapitlet har nok mange smaa Paragrafer, der noterer uskyldige Ting. Jeg er saaledes usforvarende bleven Medvider i, at naar en Gnist kommer til at brænde Hul paa en ung Piges Forklæde, saa skal hun bestemt giftes inden Aaret er ude. De Spaniske have en Plet istedetfor dette Hul paa Forklædet, og da Pepita dansede for Kjøbenhavnerne, meente Velunderrettede, at hendes El Ole skulde udtrykke denne Historie; men medens hun nu ledte efter Dilepletten og gjorde sine Krumspring, har man hørt trostydige Folk meene, at hun fangede Kopper; saadan kan man tage feil, og en uerfaren Jagttager af Livet i Standsen, naar han ganske ligefrem rettede sig efter det naturlige Indtryk af hvad han saa, vilde ubentvivl være gaaet paa Hovedet i en lignende Snare og kun seet et roligt exercerende Folkesærd i Artilleristerne, der passede deres Madgrøder og pleiede deres No, medens Fremtiden viiste, at der boede noget ganske Andet under dette jærne Ydre.

Den 12te Marts blev en Mærkedag; der indbragtes nemlig 2 nye Kanoner i Standsen, 12-pundige riflede Gra-

natkanoner var det, noget hidtil ukjendt, men en Artillerist, der havde Forkundskaber fra Amagerfælled meente strax, at det „Riflede“ var noget, man kunde lide paa, og Kammeraterne erklærede ham for en „Riflet“ selv. I Skandsen og under den haarde Kamp's blodige Scener har jeg seet mangen ægte „Riflet“ foruden ham, men da Ingen kan gjøre mere end slaaes til det Yderste og dø uforsagt, saa vil jeg jo ligesaa lidt sætte ham øverst, som nogen Anden ovenfor ham.

Grunden til, at vi fik disse to Stykker Skjts ind i Skandsen var den, at man saa Fjenden foretage sig forskjellige Arbejder paa Broagerland, og disse skulde vi nu forhindre.

Folk, der ere overtroiste, mistænke som bekjendt Tretten for at være et ulykkeligt Tal, men det hellige Tal er nok Syv.

Den 13de Marts reiste vi os af vor Ro, og med syv Prøvestud allarmerede vi den virksomme Fjende. Han tog i sit Svar hverken Hensyn til hellige eller uheldige Tal, men sendte os kun to Stud, hvoraf det ene traf Krudtmagasinet hos vor Nabo, Skandsen Nr. 1, og det andet trængte ind i vor Officersbarakke, tog Veien hen til Dønkrogen som en anden Eventyrfortæller, medens Rakkelovnen af Harmé gjorde omkring, en heel Bending tilhøre, og selv den koldblodigste Tilskuer veg et Skridt tilside for den ubudne og paatrængende Gjæst. Nu vidste man alisaa, hvad man fra den Side havde at vente, Fjenden havde det „Riflede“ og det langt bedre end vi, og han sendte os sit Tern ind i Skandsen saa let, som man stikker fem Fingre i en Bante eller som en uvoorn Dreng kaster Smaasteen ind i en Svalerede.

Næste Dag havde vi den Uergrelse at sende ham den

ene Granat efter den anden uden at formaae ham til at svare, ligesom vi ei heller kunde faae Bished, om vore Skud gjorde Virkning eller ikke; vi fyrede kun og han arbejdede derovre, som en anden Mikkil, paa sine Kryds-gange og sit Værn.

Den 15de var Alt stille, naar undtages, at en hylende Storm i al sin Majestæt regjerede med Vælde. Solen indlob sig ikke paa noget Væddemaal med den seiende Stormagt om, hvem af dem, der kunde rive Kappe og Hue af os. Blandt Artilleristerne var ogsaa en lille Mand, Skræber af Profession og forresten Musikus af indre, uimodstaaeligt Kalb. Han maatte bøde meget af Kammeraterne for sin smækre Figur, og nu, han stod Post her i Stormen, kom en „Nislet“, der altid var slemt efter ham, med et Stykke Hysing for at binde ham fast til Kanonen, „at han ikke skulde blæse bort over Brystværnet“. Et Lyn ovre fra Broager gav Spøgen en anden Retning og en voldsom Ild fra mindst fire Batterier aabnedes imod os, inden man kunde nyse eller faae Tid til saameget som at føle sig overrasket. Døden, den haarde Gæst, kom strax igjennem Ild og Damp, mærkede sine Offre blandt vore trofste og uforsærbede Soldater, og Kammeraterne, uden at spille Tiden til at fortvivle, brændte løs Slag i Slag for at hævne de Faldne. En Granat trængte ind i Blokhuset, dræbte den brave Lieutenant Boldbye, saarede to Artillerister dødeligt, og fem Infanterister fik mindre betydelige Saar. Stormen vedblev at rase. Maalet for Fjendens Granater var de bag Skandsen liggende Barakker og Gaarde, som det ogsaa lykkedes ham fuldstændigt at afbrænde. Efter halvanden Times Forløb maatte vi sagtne vor Ild og strax efter ophøre med Skydningen, indtil Stormen fik ifinde at lægge sig; men Fjendens Kanonade vedvarede uafbrudt fra 10¹/₂, da den begyndte, til 2¹/₂

Eftermiddag, uden dog at gjøre os Andet end rydde op i vor Nede og forslaffe os endeel Arbeide, der medtog den største Deel af Natten at faae udbedret til den Døst, der rimeligviis forestod næste Dag.

Livet i Skandsen havde i Løbet af to Dage forandret Physiognomi; om at faae No, lave Mad eller pubse og børste sig var der slet ikke Tale mere, og Nogle svore endogsaa, at de ikke vilde stifte Hvidt før Seiren var vundet. Dronning Isabella fik Culøren i Mode paa denne Maneer og faae sit Navn i alle Journaler, men Soldaterne gjorde det uden Fordring paa sliq Tre, og Sjøndt Graat og Meleret nok har været meget almindeligt efter den Tid, saa tør jeg dog ikke paastaae, at det er for at mindes Soldaten og de rislede Bittigheder, som lettede ham Livet i Skandsen.

At Skandsen Nr. 2 var meest udsat for Fjendens hid-sige Angreb havde ligefrem sin Grund deri, at de rislede Kanoner havde sin Plads i den. Dette Skyts havde vi faaet fra 4de Batteri, der ogsaa forsynede Skandsen med Artillerister og Befalingsmænd.

Var jeg, istedetfor Dilettant, der ligefrem opfrisker Erindringer, En, der skrev Historien for Esterverdenen og forevigele Bedrifter, jeg vilde da anvende al min Begjæring og Betsalighed til Tre for dette samme 4de Batteri, der som hiint napoleonste hundredeenogthvende Grenadeerregiment ret havde fortjent at blive besjunget, ligesaa Chæfen og ned til den sidste Constabel.

Den 16de oprandt med stille Veir, men Klokken var neppe ti før der blev Alarm i Leiren og det for Alvor; en ustandselig Kanonade aabnedes fra Fjendens Side, og Bestyrdningen var saa voldsom, at den foregaaende Dags Rugleregner var at ligne ved en forsvarlig Malmaanedsvæde,

medens nu denne idag kom som et Ghyrtebad, vi slet ikke trængte til. Paa en Maade var det forfriskende nok saadan at komme rigtigt i Ande, man havde baade noget for Hørelsen og noget for Synet; mange skjønne Kræfter kom for en Dag, Brangen blev saa at sige vendt ud paa En i en saadan Hede, hvert Dieblik veylede Scenerne, og Folk, om hvem man indtil dette Dieblik ikke havde havt store Forventninger, traadte pludselig frem, nu det gjaldt, som Uffe hin Spage i Sagnet, og uforstyrreligt Humør, Andsnærværelse, Mod og Trostak var, hvad man saae omkring sig, hvorhen man saa end vendte sit Blik. Vi holdt jevnt ved at svare indtil Kl. 3; da vi sagtnede vor Ald. Mandesalbet havde ikke været stort, og Skandsens Besætning tog strax fat med Iver og Eyst paa at udbedre, hvad der var bleven ødelagt i Skandsen, og de fik strængt Arbeide hele Natten, da vi havde lidt meget, og Fjenden vedblev at kaste Granater Natten igjennem; hvad der baade ærgrede og sinkede os.

Før jeg slutter for denne Dag vil jeg nævne en Corporal, netop af det 4de, „det riflede Batteri.“ En iversyg Granat saae sit Smit til at stifte vort Blokhuus ibrand. Corporalen var første Mand ved Sprøiten, og som Straalemester gif han muntert i Ilden. Den Flok Artillerister, — af de ægte riflede — som arbeidede under ham, fik strax fat i et gammelt Kiim, der synges om en af det graa Kronborgs Kanoner, som Tidens Rust nok senere har fortæret; de nynnede ganske sagte for Disciplinens Skjld, medens Melodien dog afpassedes efter Vanddragernes Tag:

„Corporal Hansen er hans Navn,
For Tre, Fire gjør han Gavn!

„Han kan blive,“ —
fortsatte en Smed —

„han kan blive
Gud, naar han bli'er gjemt!“

Jeg tvivler ikke om, at Verset er bleven meget læn-
gere, eftersom de Rislede havde Smeden, hvis mindste
Kunst var at rime, og jeg undte Corporalen den Ære han
nød, han havde vissefortjent den for sin raste Færd,
og den, der kjender Noget til Soldaten og hans Manerer,
veed bedst, at en saadan Hyldest er inderlig meent og siger
mere end mange Taler paa Prent.

Med Daggrøn næste Morgen stod Standsen fuldstændig
brugbar, et Stykke Arbejde var fuldført, der talte høit om
Standseforsvarernes Trostid og Udholdenhed i enhver
Retning, hvor deres Arme kunde naae. Strykknapsen var
neppe kommen Kredsen halv rundt, før den velbekjendte
Dundren, Hvislen og Bragen forkyndte, at vor Fjende
begyndte Regnen med ny Kraft efter Hvilen, han havde
nydt, medens vi maatte hænge i, og han sparede ikke paa
sin hvassse Tunge med at snakke høit som en Vommel, der
ikke veed at tee sig i ordenligt Selstid.

Vi havde Lykken med os paa denne Dag. Strax om
Morgenen kom der Ordre om at trække Ilden paa os,
da Fjenden meget heftigt bestjød Standsen Nr. 6, der ikke
kunde svare i det eftertrykkelige rislede Sprog, som vi
harcelerede i. Det var Noget for os! Med et Par drøie
Salver lykkedes det fuldstændigt at opnaae Hensigten og
det i den Grad, at Standsen Nr. 2 henad Aften kun havde
to brugelige Kanoner. Men som sagt, vi havde Lykken
med os i Alt paa denne Dag, thi skjøndt der — efter
Optælling — faldt 500 fjendtlige Granater i Standsen,
mistede vi ikke en eneste Mand. Henad Natten fik vi to

nye riflede Kanoner indbragte til dem, vi alt havde. Arbeidet var strengt, Fjenden undte os ikke engang Fred til at udføre det; men usfortrødent streb Mandstabet for at blive færbigt, medens en brændende Bondegaard tæt bagved Skandsen lyste op for dem i den mørke, iskolde Vinternat; ogsaa Straahytterne gik op i Luer, og fra denne Nat fandtes der ikke Ly eller Hvilested, hverken i eller udenfor Skandsen andet end det, man kunde forstaae sig under Kanonerne, og efter Artilleristernes Forsikring var det forstrækkeligt godt i disse „riflede“ Tider. Jeg tør ogsaa nok forsikre, at den Soldat ikke findes, selv om han nu falder lidt sammen i de hjemlige Følger, der har glemte sin Venstabspagt med Kanonerne eller hine Dage og Nætter.

Elleve Mand fandt Døden den næste Dag og to faarebes; men det vilde blive en bestandig Gjentagelse af det samme, hvis der skulde siges Noget om hvert enkelt Døgn; det gik kun lidt varmere til, jo mere Tiden skred frem, medens vi mere og mere blottedes for Fjendens Angreb, idet Brystværnet styrte ned og alle andre Værn lagdes i Afse. Ved næste Afløsning mistede Skandsen den raske Corporal B. Hansen; han havde gjort fortrinligt Gavn. Hans Afløser var ogsaa af 4de Batteri, en lille bestemt Mand ved Navn August, hvis Iver gjorde god Virkning i Farens Stund, især da hans Udholdenhed svarede dertil og et godt Humør var ham bestaaret.

Ved at tale om disse to kjække Underofficerer, der for Fremtiden kom til at afløse hinanden i Skandsen, kan jeg ikke forbigaae at bemærke, at begge bleve beføret med Danebrogskorsen og senere indstilledes til Officerer af den høistcommanderende Artilleriofficer for Dybbølstillingen, uden at denne saa velfortjente Indstilling dog toges

tilfølgelse eller, saadidt mig bekjendt, indtil Dato er bleven erindret. Smidlertid ville disse brave Mænd for bestandig staae for deres Overordnedes agtelsesfulde Erindring, ligesom deres Kammerater og Underordnede. sikkerlig mindes dem med Kjærlighed og Taknemlighed.

En Dag havde vi Begravelse i Skandsen; det var en 84-pundig Granatkanon, hvormed der uafbrudt var bleven skudt, Fjenden havde særligt havt Sik paa den, og Uffutagen var nu saa slet medtaget, at vi ikke kunde benytte den mere. Det var umuligt at føre den ud over den brøstfældige Bro, og under ærefrygtfuld Tausshed blev den forstummede Kæmpe ilfsomt sænket ned i den sorte Jord, der trampedes til over den med et lille Suk fra de Forsamlede; men det var for meget af det Veemodige for Skandsens Besætning, og En brød betænkksom ud i en Mindetale over den fælles Ven, hvorved Humøret atter kom paa Fode. „Hvil i Fred, Du tro Kammerat!“ sagde han, og jeg troer nok, at hans ærbødige Blik anbragtes her; „hvil paa Dine Gjerninger med Ere, Du trætte Stridsmand! Trostid er Verdens ottende Vidunder, —“ fortsatte han, saadan som om det nok maatte sættes i Gaasepine, hvis Talen blev trykt —; „fra Amagerfælled til Dybbølskandserne gaae Dine Minder; her begrave vi Dig, — hvem der skal grave vor Grav, maa Rotterne vide — lev vel og hils gode Venner paa Veien ned om og hjem!“ Kun lidt anede Hans Sorgen eller nogen Anden ved dette Gilde, at samme Kanon endnu havde mange Omskiftelser at gjennemgaae i dette Liv. Efter tydske Beretninger er den nemlig bleven opgravet og er enten gaaet i fremmed Krigstjeneste eller figurerer som Reliqui fra den feirrige tydske Armees store Kamp for Friheden.

Den 20de Marts hang en sort Sky paa Himlen,

Kavne og Krager fløi strigende om os, som spaaede de Ulykker, Granaterne haglede ned over Skandsen, Sneen føg En om Drene; men de tappre Artillerister holdt dem stive. Udenfor Skandsen faldt vore Folk som Fluer, og en Granat, der faldt i Ruinerne af vort Blokhuus, saarede 21 Infanterister, som havde søgt Ly der, og dræbte 4 Artillerister. Svensk Fribillig Hammerstrøm blev saaret i Hovedet, men meldte sig efter faa Dages Forløb atter til Tjeneste. Hammerstrøm var en dygtig og uforsagt Soldat, han blev dekoreret med Dannebrogskorset og udnævntes til Sergeant; senere fandt han Heltebøden paa Als den 29de Juni.

Ogsaa jeg fik et let Saar, men Skjæbnen var mig faa gunstig, at jeg allerede den næste Dag kunde melde mig til Tjeneste i Skandsen.

En Morgenstund, netop som Solen brød frem, gled „Rolf Krake“ majestætist opad Bemningbund, og der blev Røre blandt Artilleristerne; den lille Corporal August fastede Frakken, og Folkene fulgte Exemplet med Ansigtet faa smilende, som om de nu skulde til at holde en ordenlig Uystighed ovenpaa det besværlige Arbeide, de havde haft. Ilden begyndte at spille fra begge Sider, men Preusserne svarede dog i et sagtere Sprog end ellers, da Rolf „Rakker“, som de kaldte Skibet, holdt dem en Smule iave.

Vi gjorde den Dag 381 Skud mod Broager med vore fire riflede Kanoner, et lignende Antal Skud gjordes mod Fronten med to 24-pundige og en 84-pundig Granatkanon. En fjendtlig Granat knækkede Blokken paa den 84-pundige Affutage, den maatte ned af Bænken i en flyvende Fart og give Plads for en 4-pundig riflet Granatkanon, hvis Skud havde Vi for at være heldige, hvad

de ogsaa vare, men efter al Rimelighed meest fordi den blev betjent saa fortræffeligt af de mig til enhver Tid uforglemmelige tappre „Rifledere.“ Kl. 1½ Middag bade Preusserne om Baabenhvile paa to Timer, hvad vi ogsaa gik ind paa, og med en Ordholdenhed, der fortjener at fjendes i den videst mulige Kreds, benyttede Thidsfen denne Baabenhvile til uophørligt at styde paa vore Folk, medens han havde bundet os ved vort Tresorb. To Artillerister dræbtes og bleve saaledes et Offer, men hverken det første eller det sidste, for thidsf Troløshed.

En lille Hævn fik vi dog strax efter, idet 24 sjenbtlige Menige og en Officeer, Polakker allesammen, faldt i vore Hænder og indbragtes i Skandsen. Sæns fra Landet har et eget sikkert Blik for og kan opdage, om den Mand, han har for sig er mæt eller sulten, og Artilleristerne kom, uden at tage fejl, sieblikkelig frem med en bitte Flest, et Stykke Brød og en rislet Snaps til de sultne Fanger; de toge intet Hensyn til Smaating som det, at disse Folk nhlig havde sendt Ild og Død ind over dem, men beværtebe dem efter Evne og beviiste i Gjærning, at de Danske, som der er sagt, altid har havt Noget tilovers for Polens ulykkelige Børn.

En Snees Dage gik saaledes, som Gnavspillet ved Juletid: Engang har man Held med sig, den næste veksler Lykken og man træffer ikke til at vinde Noget. Med Hensyn til det Udvortes, vare vi nok omtrent paa det Stadium, at en Maler prægtigt kunde brugt enhver af os som Model for hvilkensomhelst frygtelig Hovedsmand med langt Skjæg, som han vilde fremstillet; Artilleristerne brunedes jævnt ved den raske flammende Ild, Krudtrøgen gennemtraf deres Skind indtil Knoglerne og de kunde bestemt blevet Mandariner i China, hvis det var kommet an paa lange Regle alene. Hvad det Indvortes angik, var der-

imod Alt ved det Gamle: Gulbtroe, ufortrøbne og tappre, og som der siges om Pengegrisen, at den ikke kunde ryste og det er det Høieste en Pengegris kan drive det til, saadan siger jeg om Artilleristen, han kunde ikke ryste og ryste aldrig, og det er det Høieste, der kan siges om en Soldat.

Den farligste Plads i Standsen var naturligtvis den, Observations-Posten indtog; han skulde staa frit og see over til Fjenden for at raabe „dæk!“ naar Granaterne kom. Ikke bestomindre var denne Post Artilleristernes kjære stadige Tanke og Maalet for allehaande ærgjerrige Bestræbelser, og mangt et Hoved blev lagt iblød og der udklæfedes heel snilde Kneb for at opnaae dette store eftertragtede Maa. Der var en Mand, jeg især saae med Fornøielse indtage denne Post. Vel fylbte han ikke meget, men der var en saa behagelig Ro i hans Væsen og en Sikkerhed, der hverken havde Dumbristighedens Mærke eller dette Vigtighedens Præg, der saa ofte stamstjænder en ellers kjæf og behjertet Udsærd. At Kammeraterne havde det samme tilovers for ham som jeg, opdagede jeg engang, han saaledes stod Post. En lille Sang blev nemlig tagen tilhjælp nebe i Standsen, og jeg hørte dem istemme „Danmarks deiligst Bøng og Bønge“ med en Betoning, der vakte min Opmærksomhed; finere Compliment kunde i Sandhed ikke formes af Sproget, — Manden heb nemlig Bøng, Carl Bøng, og at det var ham, de priste, kom frem paa en saa skjælmst, indtagende og undseelig Maade, at det maatte varme ethvert Hjerte. Ingen saae ligefrem op til Bøng, men speidede efter, om Naboen gjorde det, og han deroppe i Alben nikkede ned, som om han vilde sige „lad nu det være godt!“ En anden Mand var der, som jeg ogsaa havde min Glæde af at see, saavel paa den samme farlige Post, hvor han rigtig var i sit Es til at varsko: „Fronten

dæk!" „Broager dæk!" som ved andre Leiligheder, hvor det kneb dhgtigt for os. Han havde mere Figur og flere Kræfter end Bang, var heller ikke uvittig, men passede dog idethele taget bedst, ja hyperligt i en Standsse som vor. Hans Navn var Svendsen, og hans Fødested Helsingør; hans Studsmaal skal være, at han i Farens Stund ikke svigtede, men levede, uden Frygt for at dø, som en tro og en dristig Soldat.

Det vilde blive en lang Liste, hvis jeg skulde opregne Enhver, Infanterist som Artillerist, der har udmærket sig i Standsen Nr. 2, og dog er det et Kapitel, jeg ikke kan slippe fra uden at gjøre Bold paa mig selv, det holder paa mig med ligesaa mange Arme, som jeg har oplevet Timer i Standsen og disse angive saa igjen paa det nærmeste, hvor mange Scener jeg har seet der, vidnende om Mandemod, siden intet Dieblif gif hen uden at dette blev sat paa Prøve. Der var en Mand, jeg kan ikke minde hans Navn, men han blev nævnet som 201; hans Ansigt var rundt som en Toffilling og ligesaa mildt, han var seig som et Aaleflind, talede ikke meget, men med umaadelig Virkning, eftersom han var vittig og snild og talede paa rette Steder og handlede endnu mere sikkert og uforsærdet i rette Tid.

Den 17de April oprandt. Alt var roligt i Standsen til lidt efter Middag, da der faldt nogle enkelte Stud, hvilke vi dog ikke besvarede, deels paa Grund af Standsens sønderlemmede Tilstand og deels for at gjemme Noget til sidste Dybt, som vi nok kunde indsee nærmede sig med stærke Stridt. De Bjælker af Blokhuset, der endnu stode tilbage i Standsen kunde næsten lignede ved optredet Løi, saa splintrede vare de af Granatstumper og Rugler.

Efter to Timers Forløb, i hvilke vi havde faaet det glatte Lag, blev dette Bjælkebævt pludselig studt ibrand paa tre forskjellige Steder paa engang. Sprøiten, som vi holdt i Beredskab, kom strax i Virksomhed, men en fjendtlig Granat gik i samme Nu gennem den, saarede Mandstabet, og to Minuter senere styrte Blokhuset sammen over Brønden, hvorved al videre Slutning blev gjort umulig. En anden Omstændighed gjorde Sagen endnu værre: Mangfoldige fjendtlige Projectiler vare nemlig i Løbet af de sidste Uger trængte ind i Blokhuset uden at eksplodere; efterhaanden nu som Ilden naaede dem, sprang de og rev de flammende Bjælker med sig i Volter paa flere Alen, og Standsen bannede saaledes kun et bølgende Ildhav, ret som om vi skulde sættes paa den yderste Prøve og trænges fra alle Sider, for om muligt at tage Modet eller komme i Hæde, hvor koldt Blod og Besindighed var os meest nødvendigt og tjenligt. Til Alt dette kom, at det blæste en lille Storm, og da Vinden bar over mod Krudtmagasinet, vare vi affpærrede fra al Afgang dertil, og her var saaledes ikke Andet for mig at gjøre, end at samle det Mandstab, der var tjenstdygtigt endnu, og bringe det i Sikkerhed ud over Broen, min Plads var i Standsen under alle Omstændigheder og saalænge der var en Hob Jord tilbage, der kunde nævnes saadan; men da Folkene mærkede det, vilde de ikke bort, jeg indrømmede da, at saalænge jeg blev, kunde jo de blive som havde Lust, men da nu Resten skulde gaae, viiste det sig, at der sletingen Rest var og at Alle som En vilde holde ud til det sidste. Da jeg imidlertid ikke fandt at kunne forsvare at spie dem heri, udtog jeg ihast endeel og sendte de Andre afsted ud bag et nærliggende Hegn, hvor de tildeels vare dækkede.

Jeg har engang læst om en Mand, der skulde flyde

sin Hest; den havde tro fulgt ham gjennem Fare og Død i mange Slag, og Manden, der aldrig havde skjælvet selv for den visse Død, følte sig saaledes truffen af det Dø, hvormed Gangeren betragtede ham, idet han gav Ild, at han bævede. Jeg har aldrig slaaet Diet ned for noget Menneſte i Verden, men da Artilleriſterne gjorde omkring for at gaae ud paa min Befaling, ſaae de paa mig, og jeg kom uvilkaarligt til at tænke paa Manden, der ſkjød ſin Hest.

Da det var beſørget, kom Lieutenant Otto Larsen af Ingenieurerne med hurtig og udmærket Hjælp i vor Nød. Uden at ſpilde Tid til Betænkninger blev der raſt taget fat paa at dække Indgangen til Krudtmagaſinet, thi den heftige Ild havde virkelig naaet Døren, der førte ind til Magaſinet og en Sprængning kunde hidføres i næſte Minut, derved vilde ſamtlige Tilſtæbeværrende uden Undtagelſe være kommet paa en længere Luſtreiſe, der vilde have ſluttet Historien, rigtignok en Smule brat, men dog beſtemt og ſikkert. Ikke ved den ſjønneſte Maneuvre i Fredstid, marcherende behageligt til Muſikens lokkende Toner, beſeet, beundret af de høie Herſtaber, udfører Geledet ſine Konſtgreb med en ſaadan Sikkerhed, Ro og Præciſion, ſom diſſe ubæde Solbater toge fat paa dette Voveſtykke, at trænge ind mellem de brændende Vjælker, for med Sandſække at fordæmme den Dør, hvorigjennem en Gnift maatte allerede var trængt og kun lurede paa, at de ſkulde komme nær nok til at knuſes i ſamme Nu. Voveſtykket blev udført, og ſom om høieſte Bedkommende ſelv var tilfreds med de Prøver paa Nød, der vare fremkomne, ophørte Stormen næſten idetſamme; Ilden om os ſagtnedes ogſaa, og efterhaanden ſakke de af med at ſkyde derovre, hvorefter Befætningen atter kaldtes tilbage i Standsen, ſjønndt denne juſt ikke afgav det ønſkeligſte Nattekvarteer. Nogle

Timer glede imidlertid stille hen, og Folkene hvilede lidt, da der ikke var at tænke paa at udbedre Noget ved Standsen, hvad der ogsaa omtrent vilde have været ligesaa ubetimeligt, som om Noah havde sat Gadedør og Klokkestræng paa sin Ark; Værkerne vare nemlig i den Grad parterede, at man snart kunde spørge Vindene, hvor de havde ført Støvet og Stumperne hen.

Da Klokken slog fire, Dagen begyndte netop at gry, kom det første Glimt derovre fra med en ordenlig Salve i Hælene, og af det heftige Angreb, som nu paafulgte, blev det klart, at der efter en saadan Kanontorden maatte følge en Storm. Vore riflede Kanoner vare imidlertid reddede ind til Sønderborg, og af alle Krigens rørende, oploftende Scener veed jeg ingen mere gribende end den, at see Artilleristerne føre deres kjære Kanoner i Sikkerhed og saa selv freidigt at vende tilbage, for med to bare Næver, uden saameget som Styggen af en Vold til at dække sig bag, at afvente den velbevæbnede Fjende, der var ti og atter ti Gange mandstærkere end han.

Den største Deel af Ammunitionen var ligeledes bragt bort i Løbet af denne Nat, og en invalide Kanon, der var truffen paa Hovedet og saaledes flaaet flad af en Granat, blev en af de sidste Venner, vi havde at holde os til; den maatte lades med en Sandsæk paa sine gamle Dage, den stakkel, og dette Stud blev derfor gjemt til det Dødblik, Fjenden maatte briste sig til at bryde ind i Standsen, hvis man forresten kunde kalde den saaledes eller tale om at bryde ind et Sted, hvor der hverken var Væg eller Dør, men kun en eneste stor Indgang, hvorhen man end vendte sig. En lille 4-pundig havde vi rettet mod Fronten, og for at prale en Smule og vise Hans Wurst, at vi endnu havde brugbart Skjts i Standsen, fyrede vi

tappert med denne. Pludselig forstummede den fjendtlige Kanonade paa Slaget Ti og en uhyggelig Stilhed opstod, selv Luften ligesom tilbageholdt Vandbrættet for at lytte efter, hvad der nu vilde komme. Artilleristerne smøgede rolig Vaabentjolen fra Haandledet og saae sig om med et lunefuldt Smil, der spottede alle den ublide Skjæbnes Forsøg paa at saae dem til at svigte Culør.

Et Par Minuter snege sig endnu hen under forventningsfuld Tausshed, og i næste Nu mhykrede Fjenden storeviis frem i Løbegravene som en Flod, der stiger over sine Bredder, de væltebe ud til alle Sider omkring os, og det 84-pundige Kardætsteskud, vi modtoges dem med, virkede omtrent som naar man slaaer Vand paa en Vaas; deres overvældende Mængde gjorde Mandefalbet umærkeligt blandt dem, og før vi forsaae os ret, veiede allerede den preussiske Fane paa venstre Flanke af Skandsen. Den sorte rovbegjerlige Drns Ankomst hilsebes af Vore, som den længe tirrede Løve hilser sin Fjende, der gav den Saaret, hvoraf den bløder, selv døende glemmer den sin Usmagt for endnu engang at kunne værge sig. Corporal Nellesmann var den Første, der naaede hen til Fanen, han satte Stangen for Knæet, knækkede den og kastede Stumperne ned i Hovedet paa den fremtrængende Fjende. Et rungende Hurra fra Vore lønnebe ham for hans raste Færd. Nu trængte nye Colonner frem, og idet vi adspalttede dem noget for Fronten med vore Kardætser, deelte de sig til begge Sider og forsøgte at trænge ind i Skandsen ad den egenlige Indgang, hvor vi modtoges dem med et Skud fra den Fladtrykte. Den uforstammede Fane kom atter stikkende ind til os fra højre Side, og atter sprang Nellesmann til, rev Fanen ned og styrkede med denne i Favnens dødelig truffen tilbage i Skandsen.

Hvad er der vel mere at tilføje? Infanteriet holdt tappert Stand, men maatte vige for den uhyre Overmagt, og mange oprørende, hjerteskjærende Scener sluttede denne Sorgens og Ulykkens Dag, idet Fjenden ikke vilde give Pardon, men nedsablede for Fode væt Alt, hvad der kom ham imøde. Ved en preussisk Officeers Ankomst blev Skandsen overgivet, og hver Mand som ikke havde været saa lykkelig, at Døden fik luffet hans Die forinden i denne sidste rasende Kamp, maatte nu afsted og det i den Retning, hvorhen vi saalænge kun havde sendt Død, Ulykke og stemme Duster, Alt i Samklang med, hvad der kom til os fra samme Kant. Som Krigsfanger dreves vi altsaa bort, vort Skandsfælv var tilende, og før Aften vare vi allerede langt paa Veien til Flensborg. To af mine gamle trofaste „Rifled“ hørte jeg i Forbigaaende tale om, at der dog var Et, som godtede dem, nemlig Forestillingen om Tydskens lange Ansigt, naar han nu saae vore Skandsfer i Nærheden, hvor maatte han ikke gnistre af Uergrelse over, at det var disse Grusbunker, der havde kostet ham saamange gode Stud Krudt og saa lang Beleiring for at indtage det Klatteri; det var ordenlig flaut for en rigtig Krigsmagt og et Nederlag midt i den skjønne Seir.

En gammel Bekjendt, Corporal B. Hansen, fra vor Skandsf stod paa den afgjørende Dag som Commandør for Skandsen Nr. 5, en Post han havde viist sig at være voksen og derfor ogsaa tildeelt. Nr. 5 var en aaben Skandsf, der laa Fjenden nærmest og blev sølgelig indtaget strax; Hansen faldt levende i Fjendens Hænder og deelte saaledes den fælles Skjæbne at føres som Fange ad Tydskland til.

Fra vorø Løbegrave kom vi over i Fjendens og her blev Officerernes Navne opskrevne, ligesom vi ogsaa strax opfordredes til at give vort Ord paa, ikke at gjøre noget som helst Forsøg paa at flygte, Noget man ikke ret vel kunde gaae ind paa med Hovedet fuldt af Beregninger netop i denne Retning og med den bedste Villie af Verden til at løbe bort ved den første gunstige Leilighed. Man kan stoppe Munden paa den, der skriger, ved at kneble ham, men den Kunst at tvinge en ærlig Mand til at tale, er endnu ikke opfundet. Det kom vel Seirherrerne noget paatvers, men det næste Løfte, vi skulde aflægge, forelagdes os dog, det var, ikke at forhjælpe nogen Undergiven til at undvige eller opfordre ham dertil.

Det er den Kloges Hemmelighed, at han aldrig indlader sig i Kamp der, hvor han ingen Udvei har i det Tilfælde, at hans Magt ikke slaaer til. Dog Preusserne ere et Folk af en anden Art, der lader til at være temmeligt tungnemt ligeoverfor Lectioener, og de kunne have betydeligt godt af at erindres om, at danske Mænd altid holde, hvad de love, men aldrig love mere, end hvad de ville holde.

Vortwärtz! løb det og fremad gif det, eller rettere tilbage. En græbende Bandedreng, der klynge sig til os, blev puffet tilside; han stod der ved sin Vogn og skulde hente Døde og Saarede, men vilde saa inderlig gjerne hjem; danskt talede han, og i bitter Følelse af at komme længere og længere bort baade fra Modersmaal og alt andet kjært saa jeg i ham noget af det sidste Hjemlige og Velbekjendte, der kunde møde mig paa den Vej jeg nu førtes ad; men deri tog jeg dog fejl. Ved hvert Huus, hver Gaard saaes bedrøvede Ansigter, og Mænd som Kvinder kappedes med Vørnene om at bringe de stakkels udmattede

danste Soldater en Forfriskning. Idet jeg klappede Drengen paa kinden, ham der græb ved sin Vogn, sat jeg hele min Kassebeholdning til ham og det var let gjort, siden det kun var en eneste Bemærkning. I et bevæget Dieblid kan Smaating bethyde saa Meget, medens de bagefter tage sig vel endog spøgefulde ud: jeg vilde ikke bringe min elste Konges Billede ind i den Røverrede, som jeg drog imøde, derfor gav jeg ham Solmønten. De Omkringstaaendes Taarer og Trøstensord faldt som Is i et Saar, Blodet kogte i Ens Arer, og idet min gamle Oppasser fra Skandsen trøb op bag mig i Vognen, der skulde føre os videre, faldt det mig ind at han, der gik under Navnet „Kanariefuglen,“ forbi han altid enten sang eller fløite, nu sad der saa stille som en Muus, der har været i Bad, og hverken fløite eller sang og det, skjøndt han for første Gang i lang Tid var i Ly og Sikkerhed for de flemme Granater.

Hvem har ikke erfaret, at man fra Toppunktet af en eller anden Følelse pludselig som ved et Spring kan sætte over i en anden aldeles modsat Stemning, det er ligesom naar en Fjeder ved at trykkes for stærkt ned springer og altsaa nu danner to Stykker istedetfor den tidligere Bue. Emnet overlades de Lærde til videre Efterforskninger i den menneskelige Organisme til den offentlige Oplysnings Fremme, vist er det imidlertid, at jeg fra at være saa rasede stemt mod al Overmagt, som Slaven, der rustet sine Væbner, med Et blev grumme lystig, jeg fandt noget latterligt og morsomt ved Alt, og selv da der blev gjort Holdt og en thdst smudsig Flesteskink blev præsenteret for os, ledsaget af en Humpel af det sorte Brød, som Preusserne kalder „Pumpernickel“ havde Lystigheden en saadan Magt over mig, at jeg ikke fastede det Hele i Hovedet paa Bedkommende, men gav mig derimod ganske gemthlig isærd

med den Brødboses Indhold, som min forpjudste Kanari-
fugl kom frem med. Ved Graasteen slængte en Mand
en Kurb med Wiinflaster op til os, idet vi rullede forbi,
tiltrods for de røde Husarer, der sluttede en tæt Kreds
om os hele Veien; Manden var Kjøbmand, hvad jeg se-
nere har erfaret, Ditlevsen heb han og skal have vor Tak
for den Hjertestyrking, han bragte os, meest dog for det
Beviis paa sit danske Sindelag, han gav os tilligemed
Vinen.

Ved Flensborg stod en Flok Dreng — Gud velsigne
dem! De havde stillet sig om ved Veien og sang en Troste-
vise for os, rigtignok paa Melobien „Sleswig Holstein
meerumschlungen,“ men de kunde vel ingen anden. Om-
kvædet var:

„Mand jer op, I danske Mænd,
Slesvig faae vi nok igjen!“

de svingede med smaa Dannebrogspaner saalænge vi kunde
see dem, og da vi naaede Indkjørflen til Flensborg, mod-
toges vi atter med Hilsen fra danske Tunger. Fra den
forsamlede Mennekemasse rakktes allehaande Forfriskninger,
Apelsiner og Cigarer til Fangerne, men Uhlanerne splittede
snart Hoben med fældede Vandser og jog den ind gjennem
Gaderne.

Bore Soldater indkvarteredes nu i Byens Kirker og
Officererne i Borgerforeningens Lokale. Efter en velsignet
Aften, tilbragt i Selskab med brave Mænd og Kvinder,
der ikke vidste, hvor godt de vilde gjøre det for os, blev
redt langs med alle Bægge, og Kl. 12 vare vi Alle til Ro
i den store Søsterseng. En længe savnet, ubeskrivelig vel-
gjørende Natteøvn styrkede os derefter, og næste Morgen

støde vi op for at lade os beværte paa det Bedste; saa kom Afsteden fra vore danske Venner og den stod som et af de sidste Ulyspunkter paa Veien til Fangenskab. Allerede ved Altona, som vi naaede Kl. 7 samme Dag, modtog Pøbelen os med Haansstrig, indtil Bagten seiede den bort; i lukkede Vogne fortes vi saa op til en stor Skolebygning, hvor vi satte os ned paa Bænkene og saae paa hverandre. Hamborg Etappe-Commandant betænkte sig i halvanden Time, og Resultatet af denne lange Betænkning var, at han indkvarterede os i Byens forskjellige Hoteller, hvor vore hamburgske Værter behandlede os baade høfligt og godt; i Hamborg boede flere Danske, der kom os imøde med megen Hjertelighed.

Den følgende Dag kastedes der Lod om til hvilken Fæstning hver Fangeafdeling skulde sendes, og det ene Jernbanetog foer pibende afsted efter det andet med vore Venner, der nok aldrig havde drømt om at gjøre en saadan Udenlandsreise. „Den er rigtignok riflet!“ raabte en Gammel ud af Vinduet, idet Vognen jagede forbi med ham og han fik Luft. 500 Underofficerer og Menige samt 8 Officerer, hvoriblandt jeg, bestemtes til preussisk Minden. Vi ankom snart til Bestemmelsesstedet, i en trykkende Stemning; det var langt borte fra Danmark, saa langt, at man der ingen Fjender mødte, men saa til Gjengjæld, at, heller ikke en eneste Ven; man var mellem Fremmede, og Fangenskab er ikke Frihed, om saa vort Buur var forghlbt. Dog, onde Dage saae Ende, selv om de ogsaa synes længere end de gode. Den 12te August fik vi Underretning om, at vi skulde forlade Fæstningen, og skjøndt den Behandling vi nød, efter Omstændighederne var ret taalelig, saa var Glæden jo ganske naturlig, om end der staaer i Verset:

„Det dybeste Saar . . . .“

Naa, Saar maae helst være i No og ikke berøres for ofte.

Efter to Dages Reise gjensaae vi atter vort Fødelands Hovedstad og stode paa Kjøbenhavns velbekjendte hjemlige Gader; saa langt havde vi været fjernede herfra og saa hurtigt naaede vi hertil. Maatte alle vore Ønster, selv de der synes fjernest fra Opfyldelsen, dog kunne naaes saa hurtigt og sikkert, gjerne ville vi da vente, og vente med Taalmod paa, at Skibet skal blive sat ud for at styre mod Maalet.

Før jeg slutter disse Blade vil jeg tillade mig et Par Ord, som det er mig en Hjertets Trang at faae udtalt.

Mon ikke Soldatens modige Daad bliver den samme, hvilketsomhelst Udsald Krigen endogsaa faaer, og er det ikke uretfærdigt, at enkelte tappre Mænd, der udmærke sig, hvor det gjelder, forglemmes og sættes tilside, hvor det blot gjelder dem? Er det ikke uværdigt at give Voster, medens Hjertet er varmt og saa, naar det kjølnes at flaae en Streg over Opfyldelsen?

Uf de Mænd, jeg har nævnet i disse Erindringer, vender jeg her særlig tilbage til to: Corporalerne B. Hanssen og August; begge indstilledes, som før sagt, til Offi- ceer, og det kræmper mig som ærefjær Soldat at være bleven erkjendt og hædret for de samme Tiders Gjerning, og saa skal jeg møde Mænd, der gif mig Side om Side, om ikke forud saamangen Gang i den brændende Standse,

see dem upaaagtede og forglemte nu, Krigen er endt og man paa en Maade ikke trænger mere til deres Mød. Det er bestoværre ikke gaaet bedre for de brave „Nislebe,“ ikke en eneste af dem er bleven dekoreret, ikke en, og dog er der atter og atter udbeelt Hæderstegn og det tilsidst næsten i Flæng. Men nok herom; Et er jeg sikker paa: Skulde Danmark atter behøve deres Arm og de saaledes blive erindrede, da ville de samles paany og kæmpe ikke mindre ufortrødent og tappert end sidst.

I n d h o l d.

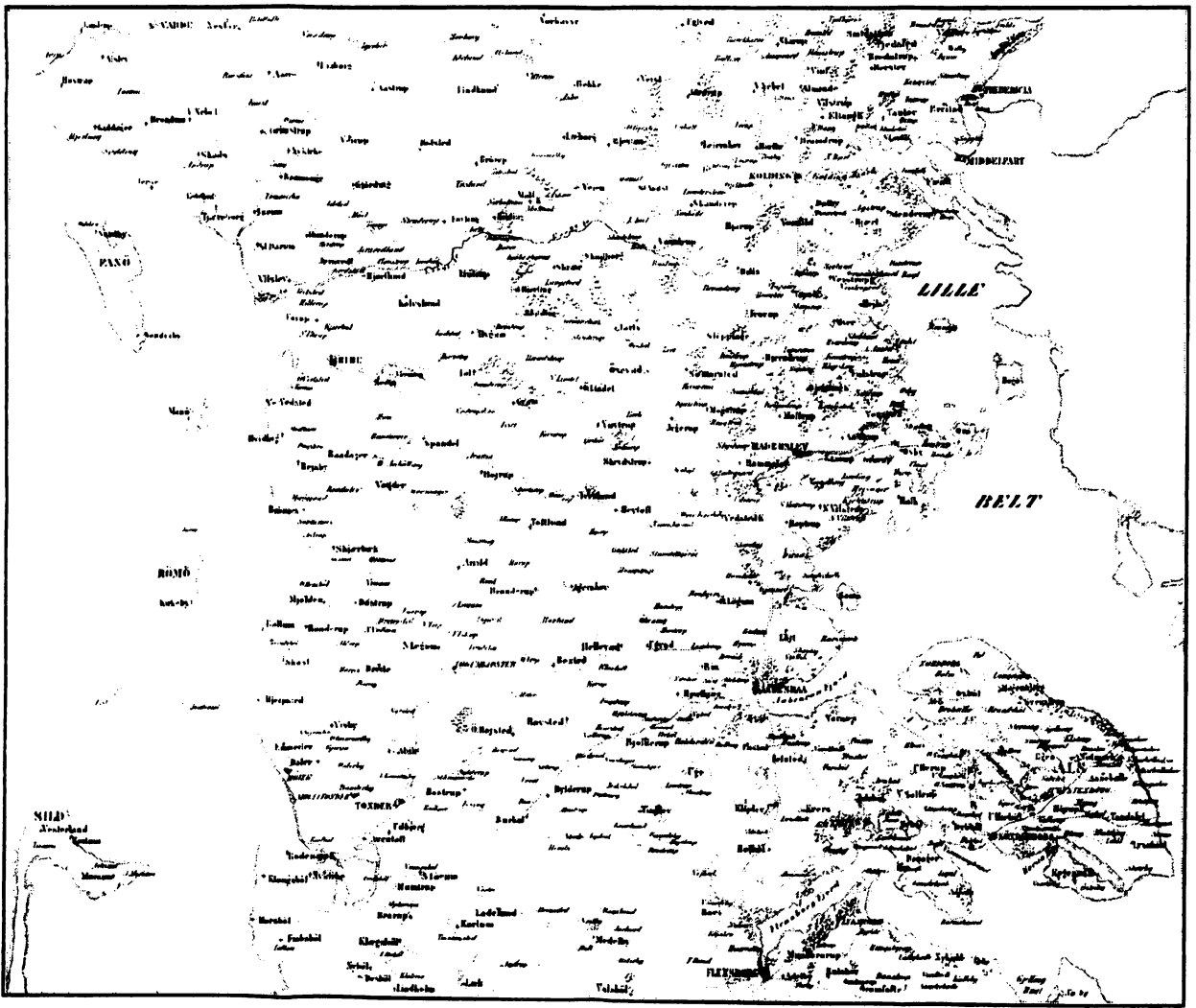
	Side
Smaaling fra Alsund. Udmarsch til Forposttjeneste. En Nat i Sønderborg. Forbi Skandserne. Livet paa Forpost. En Morgenpatrouille. Soldaterespier	1.
Det riflede Støts. Forposternes Nærhed ved hinanden. Kongens Besøg. Efter Slaget den 17de. Desertører. Den arrige Sund. Nærved Kanonerne. En Hest, der fordriver Kjedsomheden	26.
Natten i Barakken. Den Meget æbende Kattelovn. Allarming. Batteriet bag den brændende Gaard	42.
Tilbagetoget fra Frederiksstad	49.
Løbegravene i Sundved	75.
Flensborg. (Krigens Begyndelse.)	49.
Ramp i Skyttegravene foran Dybbølsfjallingens venstre Fløi den 13de og 14de April 1864	111.
Sønderborg efter Slaget paa Dybbølsbanke den 18de April . .	145.
Paa Als	154.
Under og efter Baabenhvilen. Als's Rømning den 29de Juni .	166.
Dybbølsdagen	176.
En Sabnet	180.
Fra Fredericia	182.
Baabenhvile	190.
Erindringer fra Skandsen Nr. 2	193.

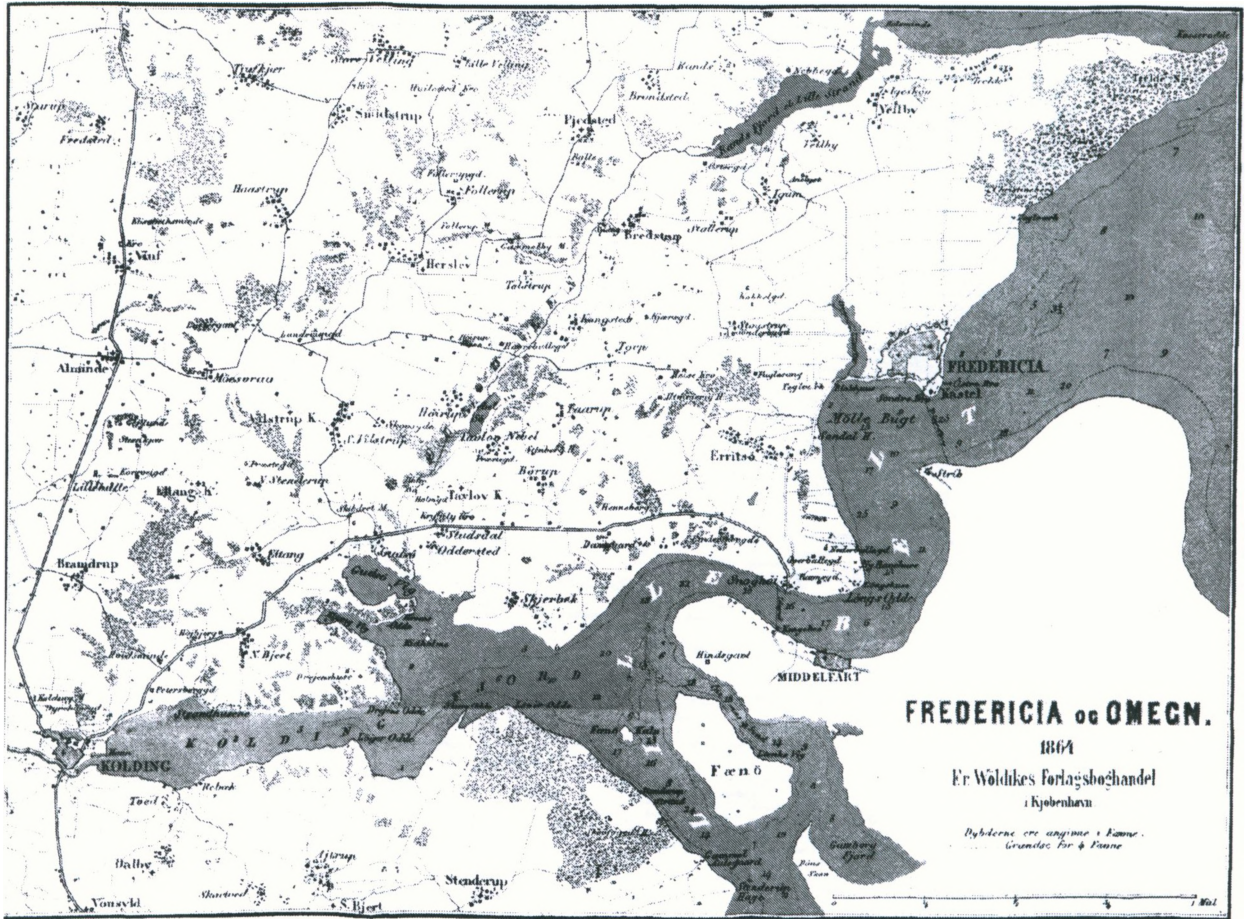

ORIENTERINGSKORT OVER KRIGSSKUEPLADSEN

udgivet af C. V. Rimestad.

By Lillehammer, Krigsskuepladsen.

FREDERICIA OG OMEGN.

1864

Er Wøldikes Forlagsboghandel
i Kjøbenhavn

*Bytterne ere angivne i Kæmpe.
Grænde for & fraa*

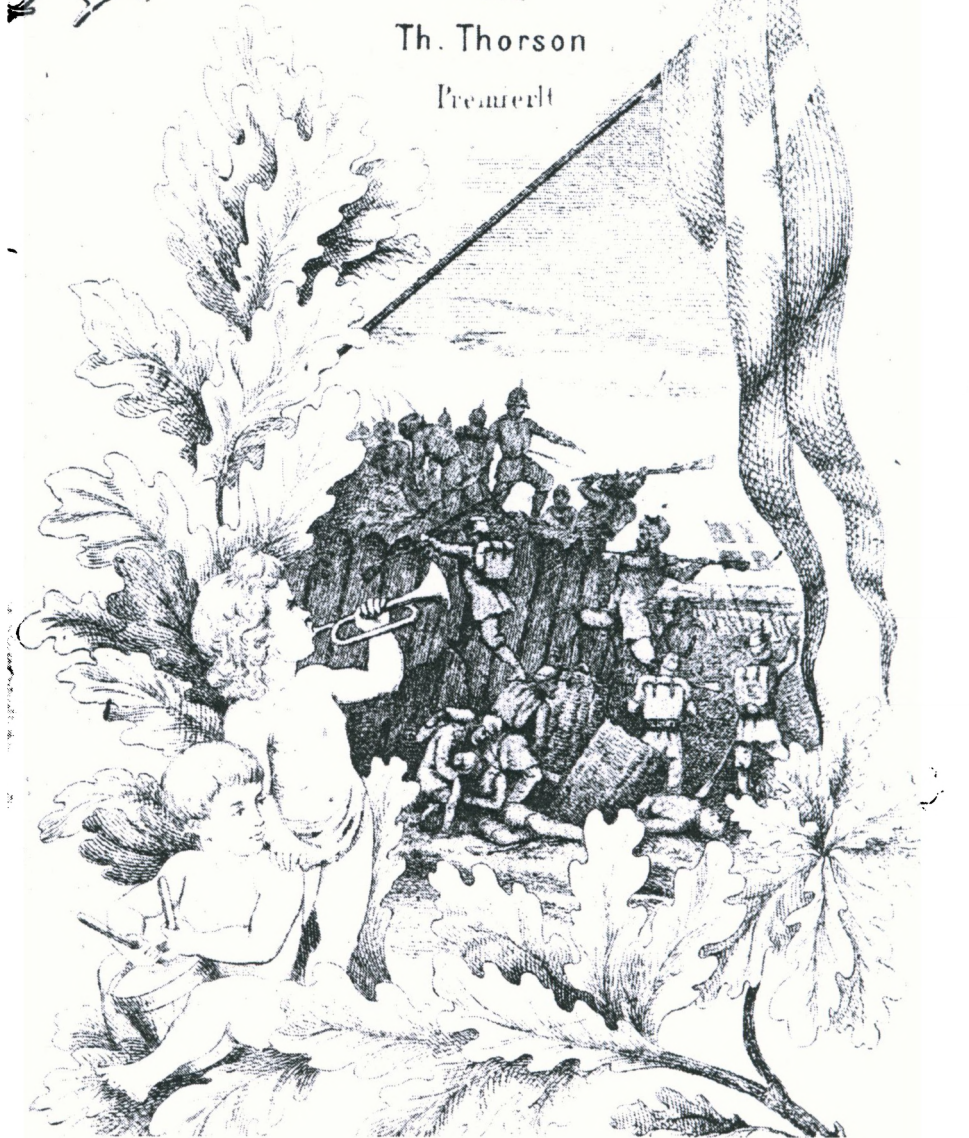
Skindrinner

fra den slesviŕske Krig 1864

ved

Th. Thorson

Premiert

I alle Bogladet samt i Fr. Bøldikes Bog- og Papirhandel i Kjøbenhavn faaes:

Historier og Sagn fortalte af E. A. Thyregod.

Indhold: I Troldbøller. — Junker Palles Døttre. — En Strømpehandler. — Jacob Formyre. I illustreret Omflag heftet 72 S.

I en af Dagbladenes Anmeldelser hedder det bl. A.:

Det er paa en Maade et nyt Forfatternavn, som ved dette Arbejde er kommet frem i Literaturen — og hans Fortællinger have mere eller mindre tilfald ved deres ægte danske Tone, friske Naturlighed og gode Sprog. At han har Forbilleber, mærkes snart; men Forbilleberne ere gode, og vi have i denne Bog fundet Noget af Carit Etkar, navnlig i „Junker Palles Døttre“ og „Jacob Formyre“, og Noget af Dickens i „en Strømpehandler“, dog mærker man ingen af Steberne, at der er lagt an herpaa, men det er tydeligt, at Forf. er godt hjemme i dem begge. Hans Arbejder ere virkelig originale, og man lægger nødig Bogen bort, uden at være kommen til dens Slutning, thi Forf. forslaer at sængfle Opmærksomheden, og, skjøndt hist og her Et og Andet er vel overdrevet, og Karakteren ikke er aldeles nøjagtig holdt, er der dog i disse Fortællinger saameget Nytt og Godt, at vi ville ønske at see Mere.

Korvetten Heimdals Togt

til de vestindiske Farvande ved J. Holm. Med Billeber. Pris 1 Rd.

Slesvigske Folkesagn ved Fr. Fischer. 1 Rd. 72 S.

Sangbog for danske Soldater.

Med Portraiter af Christian IX og Frederik VII. inbb. 16 S.

Dansk Soldaterliv. Original Fortælling af G. h. Pris 1 Rd. 72 S.

Krigen i China 1860. med Beskrivelse af Landet og Indbyggerne af Wolselen, oversat fra Engelsk af Wm. Maribor. 1 Rd. 24 S.

Grønland. Skildret af B. Ballo. Pris heft. 20 S.

Indhold. Grønlands Opdagelse og ældste Historie. — Grønlands naturlige Bessaffenhed. — Grønlands Dyreverden. — Grønlands Beboere. — Grønlandernes Jagt og Fiskeri. — Europæerne og deres Indflydelse paa Beboerne.

Krigen i Nord-Italien 1859. Ved Lt. Carl Sørensen. heft. 20 S.

Krigen i Syd-Italien 1860. Ved Lt. Carl Sørensen. heft. 20 S.

Præsident Hans Nansen den Ældres Levnet
af Fr. Hammerich. Pris heft. 16 S.

Lys og dets Egenskaber,

teftattelig fremskillet af Dr. C. Sibiger. Med 95 Afbildninger. Pris heft. 36 S.

Gamle og nye Minder fra Sundved

af Chr. C. Lorentzen. Pris heft. 16 S.

Holbergs Peder Paars ved F. L. Liebenberg.

Pragtudgave med Billeder af W. Marstrand. Priis 72 β.

Denne Udgave anbefalet sig baade fra Udgivelsens og Udstyrets Side som den bedste eller rettere sagt som den eneste tilfredsstillende Udgave vi endnu eie af dette komiske Mesterværk. Den Textrecension, som her bydes, staaer vistnok i kritisk Henseende langt over hvad der høves af Bøye og Andre, og de Anmærkninger, som leveres bag i Bogen, yde gode Bidrag til Digrets fulde Forstaælle. Nærværende Udgave af Peder Paars vil vistnok fortrænge de andre Udgaver, der ere i Handelen o. s. v. (af illustr. Nyhedsblad.)

En gammel Soldats Erindringer af Overdagmester Kloppenborg. Med Portrait. Priis 1 Rd. 36 β.

Meyers Fremmedordbog. Ny Kommeudgave. Priis heft. 48 β, indb. 64 β.

Denne særdeles fordeelagtig omtalte Fremmedordbog indeholder circa 7000 af de i Bøger, Blade, det daglige Omgangsprog og Forretningslivet almindeligst forekommende fremmede Ord og Udtryk med sammes Oversættelse og Forklaring, samt en nøiagtig Angivelse af den rigtige Udtale og Betonning.

Physiognomiske Studier. Et Forsøg til Menneskestudskab af Sophus Schack. 2det Dplag med mange Illustrationer. Priis 60 β.

Tre Fortællinger af Anton Nielsen (Forf. af „Fra Landet“).

Disse 3 Fortællinger, hedder det i en Anmeldelse: ere værdige Sidespyster til denne begavede Forfatteres tidligere Skilbringer af Folkelivet; der gaaer igjennem Alle en smuk religiøs Følelse, og da de to af dem, navnlig den sidste, give gode og træffende Skilbringer af den danske Krig, ville de sikkert ogsaa af den Grund blive vel modtagne. Bogen er smukt udstyret. Priis 1 Rd. 24 β.

Udførlige og sandfærdige Historier om Til Ugelspil.

Paany udgivet og ledsaget af mange Billeder, i illustreret collor. Papbind. 48 β.

Skitser af Livet i et dansk Fængsel af A. W. Priis 80 β.

Forfatteren, der i mange Aar har haft Leilighed til at gjøre sig bekendt med de danske Fangers Tilstand, søger gjennem enkelte Skilbringer og psykologiske Sagta-gelser at aabne Læserne Indblik i Livet i Fængslerne og det hele Fængselsvæsen; Bogen fortjener at læses i en videre Krebs.

Holbergs Comedier i eet Bind. Efter den Liebenbergske Recension paany udgivet af J. Levin, med et smukt Portrait. Priis 2 Rd.

Lubbig Holbergs Comedier er i Ordets fulbeste Betydning en Follebog, der i over et Aarhundrede har havt en stor Indflydelse paa at danne Follecharacteren, og været udbredt og læst, som intet andet Skrift, i Norden. Den fremtræder her i en ny Udgave, der forener Correcthed, Nøiagtighed og Priisbillighed.

Parfumeret Almanak for 1865,

smukt udført i Farvetryk. Priis 36 β.

Danske Uniformer.

Elegant udført i Farvetryk. indb. 1 Rd. 12 β.

Napoleon Bonaparte i Landflygtighed 1808—1848 ved Prmlt.

A. Wolff. 80 β.

Fra alle Lande.

Et Maanedsskrift

for nyere Reisebeskrivelser, for Skildringer af Lande og Folkeslag, af Dyr- og Planteliv etc.

udgivet af

Wm Mariboe og E. Bluhme.

Under ovenstaaende Titel vil der fra Begyndelsen af indeværende Aar, paa Undertegnedes Forlag, udkomme et Maanedsskrift, hvis Karakter maaskee lettest kan betegnes ved dets negative Egenskaber. Det skal ikke være noget videnskabeligt Tidsskrift, men heller intet Almuesskrift; det skal ikke indeholde lange og tørre Reisebeskrivelser, saalidt som det udelukkende skal befatte sig med naturhistoriske Gjenstande; det skal ikke være noget Arkiv for Historie og Geografi og ikke holde sig til enkelte Lande og enkelte Verdensdele; det skal ikke leve alene af Oversættelser, men heller ikke have lutter originale Arbejder: men det skal, kort sagt, streife om paa et stort Omraade, give lidt fra alle Lande og i livlige tiltalende Artikler levere Skildringer fra bekjendte og ubekjendte Steder, af Folks Sæder og Skikke, af Dyr og Planter, af interessante Reiser og Opdagelser og søge at udbrede Kundskaber samtidig med at yde underholdende Læsning.

Hver Maaned vil der udgaae et Hefte paa 4—5 Ark, jevnlig ledsaget af oplysende Afbildninger dels Træsnit trykte i Texten, dels Lithographier, til en Priis af 36 β pr. Hefte; Subscriptionen er kun bindende for 12 Hefter, der udgjøre et Bind.

Originale Bidrag, der tilsendes Forlæggeren, honoreres med indtil 16 Rdlr. pr. Ark.

Indhold af 1ste til 3die Hefte.

En Skitse fra Skotland (af W. Mariboe).
Skildringer fra en Reise til de øde Egne ved Nebraska, med Billede.
Et Besøg i et kinesisk Fængsel.
Gazellens Hjem.
Om enkelte Fugles Redebygning, med Træsnit.
Fra Brasilien.
Overtro.
Fra et Ophold i Arsukfjorden. (Syd-Grønland.) (Af E. Bluhme).

Meriahs- eller Menneske-Offerne.
Bidrag til Skildringen af de muhammedanske Kvinders Liv især i Persien.
Erindringer fra en Reise med Korvetten Dagmar. (Af Lt. V. Hansen).
Et Glimt af Norge, af W. Mariboe.
Træk af Livet i Kina.
Sailbe-Myrerne ved Amazonfloden.
Om Blæksprutter.

Til Minde om Generallieutenant

Georg Daniel Gerlach,